

Quid enim aliud dixit Jesus, nisi id, quod ejus verbis significabatur? Non enim tantum attendimus verba, quantum verborum significata (1587). *Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his. Et scripsit hæc, et scimus quia verum est testimonium ejus. Sunt autem et alia multa, quæ fecit Jesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos, qui scribendi sunt, libros.* Ille modus locutionis hyperbole dicitur a grammaticis (1588), quod *fidem excedens* interpretatur. Excedit enim audientium fidem, neque facile creditur, quod taliter

(1587) Vetus tamen fuit hæc opinio, Joannem mortuum non esse, ut intelligere licet ex Tertulliano. De anima cap. 50; ex Ephremio ap. Photium cod. 229. Augustinus quoque tract. 124, n. 2: « Sed cui placet adhuc resistat, et dicat verum esse quod ait Joannes, non dixisse Dominum, quod discipulus ille non moritur; sed hoc tamen significatum esse talibus verbis, qualia eum dixisse narravit; et asserant apostolum Joannem vivere, atque in illo sepulcro ejus, quod est apud Ephesum, dormire eum potius quam mortuum jacere, contendat. Assumat in argumentum, quod illic terra sensim scateret, et quasi ebullire perhibetur; atque hoc ejus anhelitu fieri, sive constanter, sive pertinaciter asseveret... Quem tradunt, quod in quibusdam scripturis quamvis apocryphis reperitur, quando sibi fieri jussit sepulcrum, incolumentum

diciter. Sic enim et David de Saul et Jonatha lectus est quod essent aquilis velociore, leonibus fortiores. In his tamen non verba ipsa, sed loquentis intentionem attendere debemus. Potest autem et sic intelligi, quod, si omnia scriberentur, quæ fecit Jesus, mundus ipse eorum occulta mysteria et profundas significationes ad plenum capere et intelligere non posset. Et ideo pauca de pluribus eligit, ut facilius intelligantur, diligentius querantur, hæc credantur, et memoriæ tradantur.

fuisse præsentem: eoque effosso et diligentissimo preparato, ibi se tanquam in lectulo collocata, statimque eum esse defunctum: ut autem isit tantum, qui hæc verba Domini sic intelligunt, non defunctum, sed defuncto similem enbuisse; et eum mortuus putaretur, sepultum fuisse dormientem: et donec Christus veniat sic manere, suamque viam scaturigine pulveris indicare; qui pulvis crebatur, ut ab imo ad superficiem tumuli ascendat, in quiescentis impelli. Illic opinioni supervacuum existimo relectari, etc.

(1588) Aug. ib. n. 8: « Hunc loquendi modum Græco nomine, non solum Græcarum, verum etiam Latinarum litterarum magistri hyperbolem vocant: qui modus, sicut hoc loco, ita in nonnullis aliis divinis litteris invenitur. »

EXPLICIT LIBER DILIGENTIS LUCIDÆQUE EXPOSITIONIS.

S. BRUNONIS ASTENSIS

EPISCOPI SIGNIENSIS

EXPOSITIO IN APOCALYPSIM.

PRÆFATIO EDITORIS.

296 Non ut eadem repetamus, quæ hoc de commentario in præfatione generali diximus, iterum ad id præfari volumus, sed aliqua addenda sunt, ut hujusmodi S. Brunonis interpretatio majori in pretio habeatur. Haud parum ad ejus astinationem confert ipsius commentatoris testimonium, fatentis se Apocalypsin interpretasse, cum Signiensis Ecclesiæ administrationem reliquisset; adeoque in recessu Casimirus monarchus, jamque mature esset ætatis hoc opus perfecit. Eo enim tempore rerum spiritualium meditationibus, sanctorumque Patrum lectionibus omnino vacans, satius librum hunc mysteriis altissimis plene scrutari et introspicere valuit. Additur etiam, ut cum plures annos in episcopatu egisset, in quibus diversis muneribus et legationibus perfunctus fuerat, Ecclesiæ universæ faciem agnoscens, in exponenda Apocalypsi, quæ ad septem episcopos Asiæ scripta est; de officio et sanctitate episcopi, de clericorum moribus, deque vita Christiana docte et opportune disseruit. Neque hæreticorum errores, Simoniam præsertim et schisma insectari omisit, quæ duo mala tunc temporis Ecclesiam latius infestabant. Ille inopportunos erit animadvertere hujusmodi Brunonis commentarium quam mirabiliter conferat ad firmandam Apocalypsis veritatem, et auctoritatem contra hæreticos, qui eam labefactare et evertere conati sunt. Nemo enim consentientibus plurimis tum Græcis, tum Latinis Patribus in dubium revocare debet, hæc in revelatione statim futurum Ecclesiæ, a Christo Domino institutæ, variis sub imaginibus præfigurari, iisque fideles præmoneri, ne se subripi a diabolo sinant, neve ab evangelicæ legis observatione deficiant. Multimodis probanda est eorum fides, præcipue in mundi fine per Antichristum, atque per hæc assecelas, hæreticos scilicet, quorum versutiæ, hallucinationes, et falsa dogmata adeo incantatos, et a deo depravatos invadent, ut miserrime, si ipsis crediderint, sint perituri. Decebat ergo infinitæ Dei misericordiæ, ut qui tot ante sæcula per prophetas, et per figuras primùm Redemptoris hominum advenit in mundum annuntiare fecerat, ut vias ejus ipsi pararent, id est, ut se paratos ad eum digne recipiendum redderent; de secundo ejusdem adventu in terram eos præmoneret; quando scilicet consummata fuerint omnia ab æterno stabilita, eritque tempus quo Christus, supremus iudex, justos gaudiis, malos autem poenis æternis destinabit. Ad hoc enim quidquid in Veteri Novoque Testamento scriptum est, cum re-

ratur; hanc oportebat veritatem talibus rationibus et argumentis suffultam tradere, ut, nisi quis lucem pro tenebris accipere voluerit, de ea omnino persuasus esset. Cum hæc ergo tractanda et illustranda sibi proposuisset auctor noster, in septem libros totam S. Joannis evangelistæ revelationem distribuit; quibus arcana singula, figurativis signis involuta detexit, et a præcipuis aliarum scripturarum testimoniis confirmari demonstravit. Neque silentio præteribo peculiarem hanc S. Brunoni laudem esse tribuendam, quod paucos inter Patres sit collocandus, qui totum Apocalypsis librum suis commentariis locupletarunt: nam quamvis loca aliqua a pluribus interpretata inveniuntur; quos inter S. Hippolytum, et Cassiodorum nominabo; pauci tamen a capite ad calcem exponere aggressi sunt. Spero etiam mihi pergratos fore lectores, quod hac in editione non interpolatam, ut Marchesius publicavit, sed integram totamque perfectam, S. Brunonis expositionem in Apocalypsim habebunt, cum in ea ex collatione duorum codicum optimæ notæ Bibliothecæ Vaticanæ, et editionis Lugdunensis Bibl. PP. tom. XX, in quo edita est Expositio auctoris in Apocalypsim, plura loca integra clarioraque restituta sint.

PRÆFATIO AUCTORIS.

297 Apocalypsis Joannis tot habet sacramenta
 pot verba. Parum dixi, et pro merito voluminis
 aus omnis inferior est. In verbis singulis multipli-
 ces latent intelligentiæ (1389). Illis enim paucis
 verbis beatus Hieronymus (cujus auctoritate et pru-
 dentia non parum S. Ecclesie roboratur) aperte de-
 monstrat, quantæ liber iste sit dignitatis. In cujus
 expositione, ideo nos post multos alios qui eum ex-
 posuerunt, laborare curavimus; quoniam et si sen-
 tentias bene sint exsecuti, in visionum tamen con-
 tinuatione, distinctioneque parum quid dixisse vi-
 dentur. Quamvis id ipsum, propter hoc ipsum,
 quidam amicorum meorum me facere rogaverint,
 quorum utique petitioni et voluntati parere idoneum
 estimavi. Et prius quidem quam ad episcopatus
 dignitatem, Christo Domino, non meis meritis, me
 vacante, conscendereim, Lugoni Astensi episcopo
 salterium, Senensibus vero canonicis, cum quibus
 ipse qualiscumque canonicus victitabam, Cantica
 anteorum, prout potui, exposui; post episcopatum
 utem hanc beati Joannis Apocalypsim, propter
 causam superius memoratam, et ante hanc, prophe-
 tarum nobilissimum Isaiam, rogatu Damiani vene-
 rabilis abbatis, satis compendiose lucideque disse-
 ui. Hunc igitur librum, de quo nunc loquimur,
 septem libris determinavi; quoniam et si plures
 uarum et si verba diversa, sententia tamen pene
 eadem esse videtur. In omnibus enim Ecclesie
 persecutiones narrantur, præter quod in ultimo
 celestis Jerusalem ædificia describuntur. Primus
 quidem liber de septem Ecclesiarum, totidemque

A angens, in quibus omnes usque ad consummationem
 sæculi significantur, abundanter loquitur, suaque
 unicuique præmia victori promittit. In secundo au-
 tem a principio nascentis Ecclesie incipiens, in
 septem sigillis aperiendis, omnia ejus usque in
 finem sacramenta, beatus Joannes (imo per eum
 Spiritus sanctus) comprehendit. In tertio vero a
 Christi prædicatione initium faciens, in septem an-
 gelis tubis canentibus, usque ad Antichristi adven-
 tum omnes Ecclesie persecutiones per ordinem nar-
 rans, post Henoch, et Eliæ mortem, et resurrectio-
 nem, Christo Domino, ad iudicium veniente, finem
 facit. Similiter autem et in quarto a Salvatoris
 nostri sermone, sanctæque matris Ecclesie porta,
 et cruciatibus inchoans, sub specie bestie septem
 capitibus deformatæ, quid et a quibus Ecclesia passa
 sit, usque ad universale iudicium, librum præterdit.
 B At vero in quinto iterum, sicut in aliis a capite in-
 cipit, et septem angelis septem iracundiæ Dei phia-
 las plenas fundentibus, eadem, quæ in aliis signi-
 ficando, ad eundem terminum venit. Sextus autem
 liber a Christo incipit, qui draconem antiquum suo
 tempore ligat et solvit, atque alios secunda morte
 damnando, alios vero secunda resurrectione beatifi-
 cando (1390), illis infelicissimum, his gloriosissimum
 finem facit. In septimo vero relinquitur sabbatismus
 (1391) Dei, in quo servilis operationis nihil sit, ni-
 hilque narratur, sed tamen cælestis Jerusalem ædi-
 ficia describuntur, quæ omnium generum lapidibus
 exornata, et duodecim margaritis per duodecim por-
 tas decorata, nullum nisi decorum in se recipit habi-
 tationem.

(1389) Sixtus Senensis Bibl. Sanct. lib. iv eadem
 verba usurpat ubi de libro Apocalypsis a Brunone
 Astensi suis interpretationibus illustrato testimonium
 præbet; sed erronee Senarum episcopum appellat,
 cum Signiensem dicere debuisset. Eadem dixerat S.
 Dionysius Alexand. cujus verba refert Calmetus art.
 præf. in Apoc. Cassiodori brevis commentarius

in Apocalypsim una cum commentario in Epistolas
 D. Pauli editus fuit a March. Scipione Maffei Flo-
 rentiæ ex typographia Josephi Manni, an. 1721, et
 Joanni Gastoni Magno Etruriæ principi dicatus.

(1390) Cod. Vat. *beando*.

(1391) Cod. Vat. *populo Dei*.

LIBER PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

298 (1392) *Apocalypsis Jesu Christi, quam dedit illi Deus palam facere servis suis, quæ oportet facere cito, et significavit, mittens per angelum suum, servo suo Joanni, qui testimonium perhibuit Verbo Dei, et testimonium Jesu Christi, quæcunque vidit.* Hæc, inquit beatus Joannes, est Apocalypsis, id est revelatio, non mea quidem, sed Jesu Christi (1393). Væ enim prophetis, qui prophetant de corde suo. Unde et ad Jerusalem dicitur: « Prophetæ tui viderunt tibi falsa (Jer. vi, 34); » quales in libris Regum plures inveniuntur. Ut ergo apostolus et propheta se a talibus sequestraret, dicens, *Apocalypsis*, addidit, *Christi Jesu*. Sed unde, et a quo Christus eam accepit? Vis audire a quo: *Quam dedit illi Deus.* (1394) Christus Jesus, et homo est, et Deus: secundum hominem autem mortalis, et ignorantia subditus: at vero secundum Deum immortalis, et omnia sciens. Deus ergo, id est divinitas, quæ in Christo erat, in eo et est, dedit eam Christo Jesu. Quod nihil est aliud, quam Christus Jesus dedit hanc revelationem, hoc est ipse sibi. Quare autem eam dederit, requiritur: *palam facere servis suis*, id est, ut servis suis (1395) palam faceret et revelaret. Potest autem et sic intelligi, ut Pater eam dederit; unde et ipse Filius ait: « Omnia mihi tradita sunt a Patre meo (Luc. x, 22). » Itemque: « Mea doctrina non est mea, sed ejus qui misit me, Patris (Joan. vii, 16). » Sequitur: *Quæ oportet fieri cito*; ea, inquit, Salvator noster servis suis palam fecit et revelavit quæ cito, et non post multum temporis fieri oportet. Nam et passiones martyrum hic enarrantur, quæ adhuc vivente apostolo fieri cœperunt. Denique ad summæ providentiæ intuitum omnia cito sunt, quamlibet multum morentur. *Et significavit, mittens per angelum suum servo suo Joanni.* Significavit, inquit, palam fecit, et revelavit. Hoc (1396) autem per angelum suum mittens principaliter servo suo Joanni, qui cæteris conservis eam manifestaret. Sed quis est iste Joannes, qui testimo-

(1392) « Quidam prologus præmittitur, ut præsentis libri dignitas breviter indicetur: dicit enim Joannes apostolus, a Domino Christo visionem de fine sæculi sibi monstratam, et per quem, et cur sit ostensa monstratur: ut tanta veritate patefacta, et conscientiam devotus acciperet, et metum infidelium conscientia reperiret. Laudatur etiam qui hæc legere vel custodire maluerit, ut talibus promissionibus invitatus devolorum animus ardentius excite- tur. » Cassiodorus in Apoc., n. 1 edit. Florent., 1721.

(1395) « Apocalypsis Evangelium Jesu Christi reddivi merito dicitur; cum in eo præcipue docuerit quæ ab exordio Ecclesiæ ad ejus consummationem sunt eventura. Priora Evangelia actiones et præcepta Christi referunt, quibus nova Ecclesia instruen-

animum perhibuit Verbo Dei? Quale testimonium? « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (Joan. i, 1). » Unde et ipse ait: « Hic est discipulus ille qui test monia perhibuit de his, et scripsit hæc, et scimus quæ verum est testimonium ejus (Joan. xxi, 24). » Sed unde testimonium Dei Verbo perhibuit? Omnia quidem quæcunque vidit. Sic et in Epistola sua ait: « Quod fuit ab initio, quod audivimus de Verbo vita, et manus nostræ tractaverunt, annuntiamus vobis (1 Joan. i, 1). »

Beatus qui legit, et qui audit verba prophetia hujus, et servat ea quæ in ea scripta sunt. Quam sit laudabilis hæc prophetia (1397), his verbis debeat. Beatus, inquit, non solum qui legit verba prophetia hujus (quod quidem paucorum est), verum etiam qui audit quod pene omnibus datum est. Sic tamen si servat ea quæ in ea scripta sunt. Magna quidem est promissio, sed laboriosa est observatio. Unde et Apostolus ait: « Non auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur (Rom. ii, 13). »

Tempus prope est. Prope, inquit, tempus est quod et ista compleantur, et Christus ad judicium veniens sua præcepta servantibus merita retribuatur. Unde et in fine hujus libri dicit: « Ecce venio velociter, beatus, qui custodit verba prophetia libri hujus (Apoc. xxi, 27). »

Joannes septem Ecclesiis, quæ sunt in 299 locis, gratia vobis, et pax ab eo qui est, et qui erat, et qui venturus est. Quæ sunt autem istæ septem Ecclesiæ in sequentibus declaratur. His autem beatus Joannes hanc Apocalypsim mittens, ait: *Gratia vobis, et pax*; quoniam ad gratiam et bonam voluntatem et ad summæ Dei pacem reconciliati estis. (1398) Hæc autem ab eo qui est, quem Judæi non esse patiebantur et qui erat prius etiam quam de Virgine nasceretur. Et qui venturus est, mundum videlicet judicaturus, atque unicuique secundum merita dare.

Insuper et u septem spiritibus, qui in compertis da erat; sed pauca de futuris eventibus complectuntur. » SASSY in Comment.

(1394) « Sed quis est iste Dominus, qui est, qui fuit, et qui venit, evidenti relatione patefacti: prætestans ipsum Dominum Christum, qui nos redemptus sanguine pretioso. Dicit etiam, qualis veniet in secundo adventu suo, qualæcunque illum homines declarata potestate visuri sunt: nam ipsum esse primum, et novissimum, et omnipotentem, ipsius quæque divinitatis voce confirmat. » Cassiod.

(1395) Cod. Vat., *palam eam.*

(1396) Cod. Vat. omittit *autem.*

(1397) Cod. Vat. in his verbis declarat: « Beatus est, inquit, non solum, » etc.

(1398) Cod. Vat. *Hoc autem.*

ejus throni sunt (1399). Hos autem septem spiritus, A sive magis septem Spiritus sancti gratias propheta enumerans ait : « Et requiescet super eum Spiritus Domini, spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini (*Isa. xi, 2*). » Hi autem in conspectu throni ejus esse dicuntur, per quem Christi humanitatem, et vel sanctam Ecclesiam intelligimus. Nunc autem ad superiora revertimur (1400). Nam quoniam indeterminata dixerat, *ab eo qui est, et qui erat, et qui venturus est*, ut sciretur de quo loquebatur, subjunxit : *Et ab Iesu Christo, qui est testis fidei, primogenitus mortuorum, et princeps regum terræ*. Testis namque fidelis ille est, qui ait : « Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo (*Math. x, 32*). » Ipse enim quotidie interpellat pro nobis ad Patrem. Est autem et primogenitus mortuorum, quoniam nemo ante ipsum ad immortalitatem a mortuis resurrexit. Omnes enim iterum mortui sunt, quicumque ante eum resurrexerunt. Potest autem et sic intelligi, ut non solum eorum qui tunc, quando ista dicebantur, vivebant, verum etiam qui jam pridem mortui erant, ipse sit primogenitus. (1401) Unde et primogenitus alibi dicitur, ante omnem creaturam (*Eccli. xxiv, 5*). Est autem princeps regum terræ, utpote Rex regum, et Dominus dominantium. Merito igitur gratia et pax ab eodem nobis donari dicitur, quoniam per ipsum reconciliati sumus, cooperante videlicet Spiritu sancto, in quo sumus regenerati et illuminati.

Qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. (1402) Quantum nos ipse dilexerit apertissime demonstratur, cum pro nobis omnibus mortui non dubitaverit. Nam sicut ipse ait : « Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis (*Joan. xv, 13*). » Lavit autem nos in sanguine suo, qui ideo ex ipsius latere simul cum aqua defluxit, ut non solum nos redimeret, verum etiam a peccatorum sordibus emundaret.

Et fecit nos regnum, et sacerdotes Deo, et Patri suo, ipsi gloria, et imperium in sæcula sæculorum. Amen. A privilegio majoris partis regnum nostrum sacerdotes appellat, quoniam non tyranni et homicidæ, sicut in aliis, imo sacerdotes et episcopi in Ecclesia Dei obtinent principatum. Nam et secun-

dum apostolum, totum regnum nostrum in sacerdotio consistit, qui omnes sacrificare præcipiens, ait : « Obsecro vos per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem (*Rom. xii, 1*). » Ipsi autem sit, *gloria*, jam fugatus et victis inimicis, et *imperium*, qua ubique dominatur. Hoc autem non ad tempus, ut imperatoribus romanis contigit, sed *in sæcula sæculorum*. Quod nos quidem confirmantes, lætabundi omnes dicamus : *Amen* (1403).

Ecce venit cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt, et plangent se super eum omnes tribus terræ; etiam : Amen. Legitur enim in Actibus apostolorum, quod cælos ascendentem nubes eum susceperit ab oculis eorum, deinde angeli dixisse memorantur. « Illic Iesus, qui assumptus est a vobis in cælum sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cælum (*Act. i, 15*). » In nube ergo veniet, siquidem in nube ascendit. Possumus autem et per nubes, prophetas et apostolos intelligere, per quorum doctrinam, quasi per pluviam fides in Ecclesia germinavit. Cum his autem ad iudicium veniet, quoniam et ipsi iudices erunt. Et videbit eum omnis oculus, non solum sanctorum, verum etiam Judæorum, qui eum crucifixerunt et occiderunt : ut et illi de fide gaudeant, et isti de sua perfidia doleant (1404). *Et plangent se super eum omnes tribus terræ; alii quidem præ gaudio, alii vero præ timore; alii quia parum, alii quia nihil ei servierunt*. Quod autem subditur, *etiam, amen*, quorum alterum est C Latinum, alterum Hebræum, confirmatio est eorum 300 quæ dicta sunt, (1405) ut omnes, et Latini et Hebræi, eum regem et iudicem clament. Neque dicent : « Non habemus regem, nisi Cæsarem (*Joan. xix, 15*). » cum regem viderint etiam supra Cæsarem.

Ego sum alpha et omega, principium et finis, dicit Dominus Deus qui est, et qui venturus est omnipotens. Hæc enim duo elementa sic in Græcorum alphabeto posita sunt, ut alterum primum, alterum ultimum locum obtineat. Est ergo Christus alpha et omega, primus et novissimus, initium et finis; primus ante omnia, finis post omnia, a quo cuncta procedunt, ad quem cuncta redeunt (1406); intra quem omnia, D extra quem nihil; ad quem qui pervenerit, ultra non habet, quo vadat. Et ipse quidem revera est, quoniam semper est. Ipse est qui erat, quoniam in

(1399) Dividuntur commentatores in hujus loci interpretatione: opinantur aliqui intelligendos esse angelos, quorum proprium est stare ante thronum Dei; alii autem aiunt expressum esse Spiritum sanctum, cujus sunt septem dona, vel gratiæ, quorum sententiam secutus videtur S. Bruno.

(1400) Cod. Vat. : *Nunc autem ad superiora revertitur*.

(1401) Cod. Vat. : *Alibi dicitur ante omnem creaturam*.

(1402) Cod. Vat. : *Quantum enim*.

(1403) Cod. Vat. : *id est fiat*.

(1404) Hoc idem prædictum fuerat a propheta

Zacharia c. xii, 10 : « Aspicient ad me, quem crucifixerunt, et plangent eum planctu quasi super unigenitum, et dolebunt super eum, ut doleri solet in morte primogeniti. In die illa magnus erit planctus in Jerusalem. »

(1405) Cod. Vat. : Ut cum Latini et Hebræi eum occiderent, Latini et Hebræi regem et iudicem clament. Neque dicent, Non habemus iudicem nisi Cæsarem, cum regem viderint etiam super Cæsarem.

(1406) Hæc concordant cum Apostolo, qui ad Rom. ii, 36, dixit : « Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia. »

principio erat, ipse etiam venturus est, ut supra dictum est.

Ego Joannes frater vester, et socius in tribulatione, et regno, et patientia in Christo Jesu : sui in insula quæ vocatur Pathmos propter verbum Dei, et testimonium Jesu : sui in spiritu in Dominica die (1407), et audivi post me vocem magnam, tanquam tubæ, dicentis (1408) : Quod vides, scribe in libro et mitte septem Ecclesiis quæ sunt in Asia, Epheso, et Smyrnæ, et Pergamo, et Thyatiræ, et Sardis, et Philadelphia, et Laodiciæ.—Ego, inquit, Joannes, Dei gratia interpretatus, per Dei gratiam in apostolatum electus, frater vester, quem, sicut vos, ex aqua et Spiritu sancto sancta mater Ecclesia genuit. Et socius in tribulatione, ne vos in tribulationibus deficientis, quas me quoque apostolum et doctorem vestrum ferre videtis. Socius et in regno, et eadem perferentes, eandem quoque gloriam suscipiamus. Et in patientia socius, ut et vos, sicut ego, magis pati velitis, quam de injuria vindicare : quam utique patientiam in Christo fuisse audistis, qui cum se defendere posset, mortem tamen et crucem sustinuit. Ego, inquit, sui in insula, quæ vocatur Pathmos, propter verbum Dei. Lege historias, et invenies beatum Joannem, propter insuperabilem evangelizandi constantiam, et quia testimonium perhibebat Jesu, in Pathmos insulam in exilium missum (1409). Vidit hanc visionem in Dominica die, ut eam ipsius esse non dubitaret, cujus est dies. Præcipitur autem sibi, ut quod in spiritu videt, in libro scribat, et septem Ecclesiis mittat, ut per has septem, omnes alias mundi Ecclesias intelligamus. De his autem et propheta olim prædixit. « Apprehendent septem mulieres virum unum (Isa. iv, 1). » Et bene septem dicuntur, quoniam septem a septem spiritibus reguntur, et in septem diebus includuntur.

Et conversus sum, ut viderem vocem, quæ loquebatur mecum, et conversus vidi septem candelabra aurea, et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis, vestitum podere, et præinctum ad mamillam zona auræ. Conversus namque ad spiritualem intelligentiam beatus Joannes vidit et intelligit vocem illam, quæ cum eo loquebatur. Convertere ergo et tu, quicumque hanc prophetiam intelligere cupis, ut nihil carnaliter sapiens, totus ad spiritualem intellectum rapiaris. Septem autem

(1407) Ne Christiani judaizarent, apostoli diem post Sabbatum Ieo consecrarunt, eumque diem Dominicam appellarunt, et hoc etiam præcipue in memoriam resurrectionis Christi et adventus Spiritus sancti.

(1408) Hæc est prima revelatio, quam habuit S. Joannes.

(1409) « In hac persecutione (Domitiani) Joannes apostolus idem et evangelista, qui etiam tum in vivis supererat, ob testimonium quod divino Verbo perhibuit, in insulam Pathmos traditur esse relegatus. » Eusebius, Hist. eccl. lib. iii, cap. 18.

(1410) Juxta interpretes intelligendum Joannem non vidisse ipsum Christum, sed speciem Christi

candelabra aurea, sicut in sequentibus demonstratur, septem sunt Ecclesiæ, quas sæpius memoravit. Et merito candelabris Ecclesiæ comparantur sæpe quas, ut cæteris lumen præbeant, quasi lucernæ episcopi constituuntur. Unde et in Evangelio Dominus ait : « Nemo lucernam accendit, et ponit eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt (Matth. v, 15). » Quæ hæc aurea fuisse memorantur, quoniam sicut aurum omnibus metallis præfertur ; ita et Ecclesia fulgore sapientiæ, et integritate fidei, et incorruptione virtutum, cunctis nationibus melior est. In medio autem similis filio hominis videtur, per quem Christum intelligimus, qui perfectus Deus, perfectusque homo est (1410). Dicitur autem vestitus podere, carne videlicet virginali et incorruptibili, quam nulli unquam macula denigrare valuit. Sed quid zona aurea circa mamillas, nisi sapientia **301** in corde? (Inter mamillas namque jacet cor.) Ut ergo omnes sapientiæ et scientiæ thesauros in Christo pectore reconditos demonstraret, zona aurea ejus (1411) mamillam præinctam dixit. Si autem et sapientia fulget in pectore (hoc est enim zona aurea circa mamillas), cinge eam ne effluat, stringe ne amittas, dic cum Propheta : « In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi (Psal. cxviii, 11). »

Caput autem ejus, et capilli erant candidi, tanquam lana alba, et tanquam nix, et oculi ejus sicut flamma ignis, et pedes ejus similes aurichalco, sicut in camino ardenti, et vox illius tanquam vox aquarum multarum. Caput ejus atque capilli lanæ et niri comparantur, ut qui nuper in Judæa adolescens et juvenis apparuit, vetustus, et plenus dierum, et cunctis patriarchis et prophetis antiquior intelligatur. Ileoque et Judæis, quamvis sibi indignantibus, ipse dicebat : « Amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum (Joan. viii, 58). » Et quantum hujus videretur esse ætatis, in qua et oculi caligant, et pedes lassescere, et vox deficere solet ; attamen et oculi perspicaces, et pedes fortes, et vox sublimis, et cætera virilis valetudinis in eo esse videbatur. Possumus autem et per oculos ejus prophetas intelligere, qui claro et perspicaci intuitu, usque ad sæculi consummationem cuncta perspexerunt ; per pedes vero aurichalco similes, apostolos virtutibus validos, sapientia claros, et charitatis igne accessos intelligamus, de quibus dicitur : « Quam speciem

phantasiæ ejus objectam, et per angeli ministerium impressam ; in spiritu autem elevatus B. evangelista omnia symbolice coram eo gerebantur, ut cum inferius dixit, se vidisse Deum in throno sedentem. Egredie autem scripsit in hunc locum Cassiodorus : « Memento autem has et alias hujusmodi visiones, quas Dominus servis suis declarare dignatus est, ad tempus esse pro rerum qualitate formatas, manente in excellentia sua natura deitatis. Cæterum natura ipsa, ut est divinitatis, nulli hominum viventium adhiberi probatur ostensa ; quam post resurrectionem, sicut est, se mundis cordibus patefacere compromittit. » (1411) Cod. Vat. : mamillas præinctas.

pedes evangelizantium pacem, evangelizantium A sunt, id est quæ modo in Ecclesia aguntur, et quæ bona (Rom. x, 15). » Vox vero ipsius, quæ quasi aquæ multæ resonabat, sancta prædicatio, populique audatio est, quæ ubique terrarum, cunctorum ore idelium Dominum magnificat.

Et habebat in dextera sua septem stellas, et de ore yus gladius ex utraque parte acutus exibit : et facies jus, sicut sol, lucens in virtute sua. Quod autem hæ septem stellæ septem sunt supradictarum Ecclesiarum angeli, id est episcopi, ipse in sequentibus apertissime lemonstrat (1412). Hos autem in sua dextera Christus habet, quia in sua virtute eos disponit et regit. Gladius autem ex utraque parte acutus, qui ex ejus ore exibit, sermo ipse est; de quo Apostolus ait : Et gladium spiritus, quod est verbum Dei (Ephes. 1, 17). » Itemque : « Vivus est Dei sermo, et efficax B penetrabilior omni gladio ancipiti (Hebr. iv, 12). » Itrimque autem acutus gladius iste dicitur, quoniam indique peccatores percutit. Facies autem Christi, sicut sol in meridie ita lucebat, quia, quamvis senex sset, senectutis tamen pallor, et maciès in eo non pparebat. Ante hanc autem faciem, quando perveerint, quasi sol in regno Dei sancti fulgebunt.

Et cum vidissem eum, cecidi ad pedes ejus tanquam mortuus ; et posuit dexteram suam super me dicens : *Voli timere, ego sum primus et novissimus, et fui mortuus, et ecce sum vivens in sæcula sæculorum, et habeo claves mortis et inferni. Scribe ergo quæ vidi, et quæ sunt, et quæ oportet fieri post hæc.* Quasi mortuus cecidit beatus Joannes, quoniam adhuc C mortalis tantam visionem ferre non potuit. Sic et Daniel post illam terribilem visionem cecidit, et egrotavit. Posuit autem Dominus dexteram suam super eum, quia suæ virtutis præsentia eum confortavit, et ait : *Ego sum primus et novissimus.* Hoc autem superius expositum est. *Et fui mortuus secundum carnem. Et ecce sum vivens in sæcula sæculorum.* Unde Apostolus, « Christus, inquit, semel mortuus est, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur (Rom. vi, 9). » *Et habeo claves mortis, et inferni* (1413). Prius enim mors et diabolus hique vagabantur, prius omnes inferni portæ apertæ rant, unilique illuc concursus fiebat populorum : t vero quia nunc paradisi portæ apertæ sunt, clausæ sunt portæ mortis, in carcere et sub clave D iabolus premitur : *Scribe ergo quæ vidisti, et quæ*

(1412) Iidem episcopi, qui supra dicti sunt angeli, einde septem aurea candelabra, hic stellæ appellantur, propterea quod proprio et permanenti fulore in Ecclesia fulgere debent. Dicitur autem Christus stellæ illas in manu sua habere, quatenus episcopi in speciali ejus cura et providentia sunt.

(1415) Habeo potestatem hostes meos, et Ecclesiæ, morte et gehenna puniendi, eosque æque ac diabolum in morte et inferno concludendi, uti eos concludam in fine mundi. » Ita Andreas et Ricardus victor.

(1414) Provocat hic ad persecutiones sub Trajano, illisque imperatoribus persecuturis Ecclesiam.

(1415) Cod. Vat. caret divisione capitulum, unde sequitur.

oportet fieri post hæc (1414). Magnus iste liber, in quo præterita, præsentia et futura continentur.

Mysterium septem stellarum. quas vidisti in dextera mea, et septem candelabrorum aureorum : septem stellæ, angeli sunt septem Ecclesiarum, et septem candelabra septem Ecclesiæ. Expositio est superiorum, mysterium autem res est occulta, et figuratiter sive allegorice dicta (1415).

CAPUT II.

Et angelo Ephesi scribe : Hæc dicit, qui tenet septem stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septem candelabrorum 302 aureorum : Scio opera tua, et laborem, et patientiam tuam, et quia non potes sustinere malos, et tentasti eos, qui se dicunt esse apostolos, et non sunt ; et invenisti eos mendaces, et patientiam habes, et sustinuisti propter nomen meum, et non defecisti. Episcopum Ephesiorum angelum appellat (1416), quoniam Christi legatione fungens Evangelium populo annuntiabat. Angelus enim nuntius interpretatur. Septem autem stellæ, septem episcopi sunt, quorum et iste unus erat ; et est finitum pro infinito, per hos enim omnes alios intelligimus. Quos in dextera sua Dominus tenere perhibetur, quoniam non suæ, sed illius sunt ditionis, ipse eos regit atque gubernat, ipse inter mundi hujus turbines et tempestates sustinet, ne cadant. Stellæ autem ideo dicuntur, quoniam, ut Apostolus ait : « Sic inter peccatores fulgent, quasi luminaria in mundo (Phil. ii, 15). » Ambulat autem in medio (1417) candelabrorum aureorum, quæ septem Ecclesias superius significare dixit. (1418) Ambulat quippe in medio Ecclesiarum, quoniam sicut bonus paterfamilias, et greges, et pastores visitans, uniuscujusque vitam et opera considerat. Hinc autem supra dictum episcopum, de opere, labore et patientia laudare incipit, quem in tantum mali persequantur, ut eos sustinere non possit. Præterea neque falsis apostolis participare voluit, sed tentans eos, invenit mendaces ; unde et illorum vitavit consortium, et quamvis multa pro Christi nomine sustinuerit, magna tamen præditus patientia non defecit.

Sed habeo adversum te pauca, quia charitatem tuam primam reliquisti (1419). Memor esto itaque unde excideris, et age pœnitentiam, et prima opera

(1416) Potiores expositores contendunt hunc Ephesiorum episcopum fuisse S. Timotheum, ad quem D. Paulus duas Epistolas scripsit ; idque ex Chronologia evincunt ; si quidem Joannes anno Ch. 97 suam Apocalypsim scripsit ; obiit autem Timotheus an. 109, Trajani 10, habititque Onesimum in Ecclesia Ephesina successorem.

(1417) Cod. Vat., septem.

(1418) Id. cod. : *Ambulat quidem.*

(1419) Admonitus a Joanne Timotheus quod a primo charitatis fervore, nepe a zelo prædicandi verbi Dei exciderit, fortasse propter ætatem cum jam 40 annos in episcopatu ageret, et propter Ephesiorum resistentiam cultui Dianæ addictorum, novos resumpsit spiritus, vehementerque eorum redarguens impietatem, martyrio ab his affectus est.

hac. Sin autem venio tibi, et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi penitentiam egeris. Hunc enim, quem de labore et patientia multum laudaverat, quia ex culmine charitatis, quam prius magnam habuit, nunc cecidisse redarguit. Admonet ergo ut penitentiam agat, alioquin contra eum veniet, suumque candelabrum de loco suo movebit. Movetur autem candelabrum de loco suo, quando Ecclesia a proprio episcopo separatur; tantum ergo valet penitentia, ut eum iterum Ecclesie reconciliet, qui ab ea separari prius dignus fuerat.

Sed hoc habes bonum, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ et ego odi. Qui habet aures audiendi audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei. Reprehensus de charitate, de fidei tamen constantia laudatur. Nicolaitæ namque hæretici idolotithum edere jubebant, insuper et mulieres omnes volebant esse communes. (1420) Quod autem ait: Qui habet aures audiendi audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis, procul dubio non corporis, sed cordis aures requirit. Lignum autem vitæ in paradisi (1421) nos docuit Moyses, de quo primo homini comedere interdictum est. Datur igitur victi, quod negatum fuerat victo. Vince igitur prius, et sic demum accede ad lignum vitæ, prius reseca vitia, pelle odia, supera inimicos, deinde comede. « Qui enim manducaverit et biberit indigne, iudicium sibi manducat et bibit (I Cor. II. 29). » Paradisus Dei Ecclesia est, hortus revera deliciarum, lignum vitæ caro Christi est; lignum vitæ Dei sapientia est; de qua et dicitur: « Lignum vitæ his qui apprehenderint eam, et qui tenuerint eam, beatus (Prov. III, 18). »

Et angelo Smyrnæ Ecclesie scribe (1422). Hæc dicit primus et nobissimus, qui fuit mortuus et vivit: Scio tribulationem tuam, et paupertatem tuam; sed aures es, et blasphemaris ab his qui se dicunt Judæos esse, et non sunt, sed sunt synagoga Satanæ. Nihil horum timeas, quæ passurus es. Nam quia Judæi, priusquam carnem sumeret, Christum non fuisse dicunt; (1423) ideo primum se novissimum appellat. Non tamen secundum carnem se fuisse mortuum negat; verumtamen resurrexisse, quod illi non credunt, 303 et in æternum se vivere affirmat. Laudat autem Smyrnæ (1424) episcopum, non solum de tribulationibus per quas intraturi sumus in regna cælorum, verum etiam de paupertate. Beatus igitur

(1420) Nicolaum unum ex septem primis diaconis aliqui, ut Irenæus, Tertullianus, Hilarius et alii, quoscit Baronius tom. V., an. Christi 68, auctorem faciunt hujusmodi hæresis, alii excusant; Augustinus nempe hæres. 5, et Clemens Alexand. lib. III Strom; dicentes eos damnandos, qui ejus dicta sinistre intellexerunt.

(1421) Cod. Vat., esse Moyses nos docuit.

(1422) Putant commentatores hunc Smyrnæ episcopum fuisse S. Polycarpum ordinatum a S. Joanne Evang., ut refert S. Hieronymus; et certe his temporibus vixit. Vid. Cornel. à Lapide.

(1423) Cod. Vat.: Idcirco primum se vocat. Quia vero sicut ceteri homines mortuum putant, novis-

simus se appellat. Non tamen secundum carnem mortuum fuisse regat, etc.

(1424) Cod. Vat., Ecclesie.

(1425) Nonnulli censent, ut Beda, Haymo, Lyranus et Joachim, hic significari decem persecutiones Christianorum, per Romanos imperatores excitatas, quæ a Nerone numerantur usque ad Diocletianum.

(1426) Cod. Vat., inde vero ulterius progredi nescit, nisi iterum ab uno numerare incipiat.

(1427) « Nolite timere eos, inquit Christus (Matth. x, 28), qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potius timeate eum, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam. »

A episcopus, qui sic sua distribuit, ut semper pauper vivat; talis enim dives est, sicut de isto dicitur. Unde et Apostolus ait: « Tanquam nihil haberetis, et omnia possidentes (II Cor. VI, 10). » Multi autem se Judæos esse dicunt, sed non sunt, in quibus veraciter habitat Satanus: Judæus enim confessor interpretatur. Quicumque igitur Christum Dei Filium esse non confitetur, hic Judæus non est. Audi Apostolum: « Non enim qui in manifestio Judæus est, sed qui in abscondito; et circumcisio non carnis, sed spiritus (Rom. II, 28). »

Ecce missurus est diabolus ex vobis in carcerem, ut tentemini, et habebitis tribulationem diebus decem: esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitæ. Qui habet aures, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis: Qui vicerit, non lædetur a morte secunda. Multa, inquit, passurus es, sed nihil timeas. Ecce enim diabolus, et membra ejus: ecce Nero, Diocletianus, et Maximianus, multos ex vobis in carcerem missurus est, ut tentemini, an fideles sitis; ut tentemini, si forte vos decipere valeant. Et habebitis tribulationem diebus decem (1425). Nullus enim numerus procedit ultra decem: omnis enim qui numerat, postquam ad decem pervenerit, iterum ab uno incipiens, ad decem usque recurrit, (1426) in numero ulterius progredi nescit, nisi tantum ab uno numerare incipiat. Quid igitur est tribulationem habere diebus decem? hoc est tribulationem habere cunctis diebus. Sequitur: Esto fidelis usque ad mortem. Namque SS. martyres fideles existerant, quia nec in ipsa morte Deum negaverunt. Sed quæ tractu? Et dabo, inquit, tibi coronam vitæ. « Nemo enim coronabitur, nisi qui legitime certaverit (II Tim. II, 5). » Quid est autem corona vitæ, nisi æternus immortalisque triumphus? Qui habet aures audiat quid per os meum Spiritus dicat Ecclesiis. Qui vicerit tentationes diaboli, non lædetur a morte secunda: primam enim mortem, quæ in corpore fit, nemo nunquam evadere potest; at vero a secunda, qua animæ a Deo separata æternis traditur suppliciis, solummodo sancti non lædentur (1427).

Et angelo Pergami Ecclesie scribe: Hæc dicit qui habet romphæam ex utraque parte acutam: Scio ubi habitas, ubi sedes est Satanæ, et tenes nomen meum, et non negasti fidem meam. Diximus superius quod de ejus ore exibat gladius ex utraque parte acutus, quem hoc loco romphæam appellat, per quem

simus se appellat. Non tamen secundum carnem mortuum fuisse regat, etc.

(1424) Cod. Vat., Ecclesie.

(1425) Nonnulli censent, ut Beda, Haymo, Lyranus et Joachim, hic significari decem persecutiones Christianorum, per Romanos imperatores excitatas, quæ a Nerone numerantur usque ad Diocletianum.

(1426) Cod. Vat., inde vero ulterius progredi nescit, nisi iterum ab uno numerare incipiat.

(1427) « Nolite timere eos, inquit Christus (Matth. x, 28), qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potius timeate eum, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam. »

judiciariam intelligimus potestatem. Laudat autem A Pergami episcopum, quod etiam inter malos bonos exstiterit, et cum inter eos habitet, ubi (1428) seles est Satanæ, in quorum corde diabolus sedet et regnat, nomen Christi tamen tenuit, verumque Christianitatis nomen habuit, et Christi fidem nunquam negavit.

Et in diebus illis Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos, ubi Satanæ habitat. Antipas, ut fertur, martyr quidam fuit, qui pro Christi nomine Pergami ab iniquis occisus est. Ait ergo : *In diebus illis, Antipas, qui fuit testis meus fidelis, siquidem pro meo nomine occisus est.* (1429) Apud vos, id est in civitate vestra, in qua, propter habitantium iniquitatem, ipse quoque magister eorum Satanæ habitare dignoscitur. In diebus illis, inquam, Antipas et fides tua, subauditur, probata est, et quod in Pergami habitet, manifestum.

Et habeo adversum te parva, quoniam habes (1430) *tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac ostendere scandalum coram filiis Israel, edere, et fornicari; ita habes et tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.* Prædictus episcopus de fide laudatur, de negligentia reprehenditur, videlicet quod apud se hæreticos esse permiserit, et contra Nicolaitarum hæresim totis viribus non pugnaverit. Legitur autem quod Balaam propheta cum venisset ad Balac regem Moabitaram, et Dei populo malediceret, cumque ex, quia maledicere noluit, et indignatus esset, propheta regi placere volens, consilium dedit ut venienti Israeli cibos pararet, atque mulieres apponeret quæ eos ad fornicationem incitarent; quod quantum filiis Israel ruinam acciderit, lege historiarum, et invenies (Num. xxiv, xxv). Hic autem Nicolaitarum hæresis similis fuit, qui idolothytis vesci mulieribus promiscue uti licere dicebant.

Similiter penitentiam age; si quominus cito, et pugnabo cum illis in gladio oris mei. *Et si aurum audiat quid spiritus dicat Ecclesiæ.* Præcipitur et isti ut penitentiam agat; quod si non fecerit, cito ad eum Dominus veniet, id est subito eum iudicabit, atque de hac vita vocabit, pro subdito, alius pro eo subrogabitur, per quem contra hæreticos in sui oris gladio Christus pugnat. Hoc autem episcopi audiant et viriliter pu-

gnent, ne militare cingulum amittant. Hinc enim gladius uterque acutus, Novum est et Vetus Testamentum, ut qui novis credere nolunt, veteribus convincantur exemplis, (1431) et qui apostolis non credunt, prophetis credant. Disputo cum Judæo, non timet gladium Pauli, volvo enssem, necatur ab Isaia. Talis igitur est gladius Christi. (1432).

Vincenti dabo manna absconditum, et dabo ei calculum candidum, et in calculo nomen meum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit (1433). Quis pro tali sponse non præliabitur? Quis pro tanto munere (1434) non curret in hostem? Et ego quidem manna absconditum illud esse puto quod olim suis discipulis Christus promittebat, dicens : « Et ego dispono vobis regnum, ut edatis, et bibatis super mensam meam in regno meo (Luc. xxv, 9). » O manna absconditum! (1435) o delicie incognite. beatus qui ad eas pergere valeat! Sed quid per calculum candidum, nisi corpus immortale? Calculum quidem, quia forte et impassibile, candidum autem, quia novum et mundum, et ab omni sorde purgatum (1436). In peccatoribus autem non candidus calculus, sed terra nigra, et caro corruptibilis videtur. Nomen autem novum in calculo scriptum, non est nostrum perscrutari quale erit. (1437). Mentior utique, quia dico quod nescio, nondum enim accipi : o utinam aliquando accipere merear! Non dubito tamen multo melius et dignius esse isto, quo modo utimur, quo et homines vocamur.

Et angelo Thyatiræ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos ut flamma ignis, et pedes ejus similes aurichalco: Novi opera tua, et charitatem, et fidem, et ministerium, et patientiam tuam, et opera tua novissima plura a prioribus. Sed habeo adversum te, quia permittis mulierem Jezabel, quæ se dicit prophetas docere, et seducit servos meos fornicari, et manducare de idolothytis. Quare autem Dei Filius oculos habeat ut flamma ignis, et pedes aurichalco similes, jam superius dictum est. Hunc quoque episcopum, sicut superiorem, de opere, charitate, et fide, de fide, et ministerio laudat, qui semper de virtute in virtutem proiciens se ipso semper melior fuerit. Reprehenditur tamen, quod mulierem Jezabel (1438) non redarguerit, quæ, prave prophetas exponendo, Dei servos peccare cogebat. Jezabel

ergo prima est corporis, mors secunda est gentium.

(1428) Cod. Vat., in quibus.
 (1429) Antipas sævientem in Christianos Domitiano discipulus Pergami publice Christum prædicabat, et monereque fateri coegit quod a se per Christi nomen invocatum fugarentur. Hinc a præfecto urbis aptus, tractusque ad templum Dianæ, et in bovem venum multo igne candentem conjectus, laudans et ratias agens Deo quod se hoc agone et laurea martyrii dignatus esset, in cœlum martyr evolavit ibi an. Chr. 93, Domitiani decimo.
 (1430) Cod. Vat., illic.
 (1431) Cod. Vat.: « Et qui apostolos non audiunt, prophetis credant. »
 (1432) Hoc signo caret cod. Vatic.
 (1433) Cod. Vat., Quis enim.

(1431) Cod. Vat., non currat.
 (1435) Manna absconditum est, nomen novum est, quod nemo scit, nisi qui accipit; non illud eruditio, sed unctio docet; nec scientia, sed conscientia comprehendit. S. Bernardus lib. De convers. ad cleric. c. 21.
 (1436) Cod. Vat.: « Peccatoribus autem non calculus candidus, sed terra nigra, et caro corruptibilis red-detur. »
 (1437) Cod. Vat.: « Quoniam nemo illud scit, nisi qui accipit. Quod enim nemo scit, si dico quale sit, mentior. Utique quia dico quod nescio. Nondum enim accipi. »
 (1438) Acazar pro Jezabel accipit Synagogam, id est Judæos, qui inexpiabili odio prosequabantur apostolos, et Christianos (sicut Jezabel prosequetur Eliam et Dei cultores eosque vel in mortem,

huc. Si autem venio tibi, et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris. Hunc enim, quem de labore et patientia multum laudaverat, quia ex culmine charitatis, quam prius magnam habuit, nunc cecidisse redarguit. Admonet ergo ut pœnitentiam agat, alioquin contra eum veniet, suumque candelabrum de loco suo movebit. Movetur autem candelabrum de loco suo, quando Ecclesia a proprio episcopo separatur; tantum ergo valet pœnitentia, ut eum iterum Ecclesiæ reconciliet, qui ab ea separari prius dignus fuerat.

Sed hoc habes bonum, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ et ego odi. Qui habet aures audiendi audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei. Reprehensus de charitate, de fidei tamen constantia laudatur. Nicolaitæ namque hæretici idololithum edere jubebant, insuper et mulieres omnes volebant esse communes. (1420) Quod autem ait: *Qui habet aures audiendi audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis*, procul dubio non corporis, sed cordis aures requirit. Lignum autem vitæ in paradisi (1421) nos docuit Moyses, de quo primo homini comedere interdictum est. Datur igitur vincenti, quod negatum fuerat victo. Vince igitur prius, et sic demum accede ad lignum vitæ, prius reseca vitia, pelle odia, supera inimicos, deinde comede. *Qui enim manducaverit et biberit indigne, iudicium sibi manducat et bibit (I Cor. II, 29).* Paradisus Dei Ecclesia est, hortus revera deliciarum, lignum vitæ caro Christi est; lignum vitæ Dei sapientia est; de qua et dicitur: *Lignum vitæ his qui apprehenderint eam, et qui tenuerit eam, beatus (Prov. III, 18).*

Et angelo Smyrnæ Ecclesiæ scribe (1422). Hæc dicit primus et novissimus, qui fuit mortuus et vivit: Scio tribulationem tuam, et paupertatem tuam; sed dices es, et blasphemaris ab his qui se dicunt Judæos esse, et non sunt, sed sunt synagoga Satanæ. Nihil horum timeas, quæ passurus es. Nam quia Judæi, priusquam carnem sumeret, Christum non fuisse dicunt; (1423) ideo primum se novissimum appellat. Non tamen secundum carnem se fuisse mortuum negat; verumtamen resurrexisse, quod illi non credunt, 303 et in æternum se vivere affirmat. Laudat autem Smyrnæ (1424) episcopum, non solum de tribulationibus per quas intraturi sumus in regna cœlorum, verum etiam de paupertate. Beatus igitur

(1420) Nicolaum unum ex septem primis diaconis aliqui, ut Irenæus, Tertullianus, Hilarius et alii, quoscit Baronius tom. V., an. Christi 68, auctorem facimnt hujusmodi hæresis, alii excusant; Augustinus nempe hæres. 3, et Clemens Alexand. lib. III Strom; dicentes eos damnandos, qui ejus dicta sinistre intellexerunt.

(1421) Cod. Vat., esse Moyses nos docuit.

(1422) Putant commentatores hunc Smyrnæ episcopum fuisse S. Polycarpum ordinatum a S. Joanne Evang., ut refert S. Hieronymus, et certe his temporibus vixit. Vid. Cornel. a Lapide.

(1423) Cod. Vat.: *Idem primum se vocat. Quia vero sicut ceteri homines mortuum putant, noris-*

episcopus, qui sic sua distribuit, ut semper pauper vivat; talis enim dives est, sicut de isto dicitur. Unde et Apostolus ait: *« Tanquam nihil habentes, et omnia possidentes (II Cor. VI, 10). »* Multi autem se Judæos esse dicunt, sed non sunt, in quibus veraciter habitat Satanus: Judæus enim *confessor* interpretatur. Quicumque igitur Christum Dei Filium esse non confitetur, hic Judæus non est. Audi Apostolum: *« Non enim qui in manifesto Judæus est, sed qui in abscondito; et circumcisio non carnis, sed spiritus (Rom. II, 28). »*

Ecce missurus est diabolus ex vobis in carcerem, ut tentemini, et habebitis tribulationem diebus decem: esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitæ. Qui habet aures, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis: Qui vicerit, non lædetur a morte secunda. Multa, inquit, passurus es, sed nihil timeas. Ecce enim diabolus, et membra ejus: ecce Nero, Diocletianus, et Maximianus, multos ex vobis in carcerem missurus est, ut tentemini, an fideles sitis; ut tentemini, si forte vos decipere valeant. *Et habebitis tribulationem diebus decem (1425).* Nullus enim numerus procedit ultra decem: omnis enim qui numerat, postquam ad decem pervenerit, iterum ab uno incipiens, ad decem usque recurrit, (1426) in numero ulterius progredi nescit, nisi tantum ab uno numerare incipiat. Quid igitur est tribulationem habere diebus decem? hoc est tribulationem habere cunctis diebus. Sequitur: *Esto fidelis usque ad mortem.* Namque SS. martyres fideles exsisterunt, qui nec in ipsa morte Deum negaverunt. Sed quid iunctu? *Et dabo, inquit, tibi coronam vitæ.* Non enim coronabitur, nisi qui legitime certaverit. *Tim. II, 5.* Quid est autem corona vitæ, nisi æternus immortalisque triumphus? Qui habet aures, audiat quid per os meum Spiritus dicat Ecclesiis: vicerit tentationes diaboli, non lædetur a morte secunda: primam enim mortem, quæ in corpore nemo nunquam evadere potest; at vero a secunda qua animæ a Deo separata æternis tradentur suppliciis, solummodo sancti non lædentur (1427).

Et angelo Pergami Ecclesiæ scribe: Hæc dicit qui habet romphæam ex utraque parte acutam: Scio habitas, ubi sedes est Satanæ, et tenes nomen meum, et non negasti fidem meam. Diximus superius de ejus ore exhibat gladius ex utraque parte acutus, quem hoc loco romphæam appellat, per-

simum se appellat. Non tamen secundum carnem mortuum fuisse regat, etc.

(1424) Cod. Vat., Ecclesiæ.

(1425) Nonnulli censent, ut Beda, Haymo, Lyranus et Joachim, hic significari decem persecutiones Christianorum, per Romanos imperatores excitatas, quæ a Nerone numerantur usque ad Diocletianum.

(1426) Cod. Vat., *inde vero ulterius progredi nescit, nisi iterum ab uno numerare incipiat.*

(1427) *« Nolite timere eos, inquit Christus (Matth. X, 28), qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potius timeat eum, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam. »* Ubi

judiciariam intelligimus potestatem. Laudat autem Pergami episcopum, quod etiam inter malos bonos exstiterit, et cum inter eos habitet, ubi (1428) seles est Satanae, in quorum corde diabolus sedet et regnat, nomen Christi tamen tenuit, verumque Christianitatis nomen habuit, et Christi fidem nunquam negavit.

Et in diebus illis Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos, ubi Satanas habitat. Antipas, ut fertur, martyr quidam fuit, qui pro Christi nomine Pergami ab iniquis occisus est. Ait ergo : *In diebus illis, Antipas, qui fuit testis meus fidelis, siquidem pro meo nomine occisus est.* (1429) Apud vos, id est in civitate vestra, in qua, propter habitantium iniquitatem, ipse quoque magister eorum Satanas habitare dignoscitur. In diebus illis, inquam, Antipas, et fides tua, subauditur, probata est, et quod Satanas Pergami habitet, manifestum.

Sed habeo adversum te paucos, quoniam habes (1430) *tenentes doctrinam Palaam, qui docebat Balac uterere scandalum coram filiis Israel, edere, et fornicari; ita habes et tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.* Prædictus episcopus de fide laudatur, de nequitia reprehenditur, videlicet quod apud se hæreticos esse permisit, et contra Nicolaitarum hæresin totis viribus non pugnaverit. Legitur autem quod Balaam propheta cum venisset ad Balac regem Moabitum, et Dei populo malediceret, cumque Balac quia maledicere noluit, et indignatus esset, propheta regi placere volens, consilium dedit ut mulierum genti Israeli cibos pararet, atque mulieres apponeret quæ eos ad fornicationem incitarent; quod quantum filiis Israel ruinam acciderit, lege historiarum, et invenies (Num. xxiv, xxv). Hic autem Nicolaitarum hæresis similis fuit, qui idolothytis vesci mulieribus promiscue uti licere docebant.

Penitentiam age; si quominus cito veni, et pugnabo cum illis in gladio oris mei. Habet autem undiat quid spiritus dicat Ecclesie. Præcipitur et isti ut penitentiam agat; quod non fecerit, cito ad eum Dominus veniet, id est cito eum judicabit, atque de hac vita vocabit, et sublatum, alius pro eo subrogabitur, per quem contra hæreticos in sui oris gladio Christus pugnat. Hoc autem episcopi audiant et viriliter pugnent, ne militare cingulum amittant. Hinc enim gladius uterque acutus, Novum est et Vetus Testamentum, ut qui novis credere nolunt, veteribus convincantur exemplis, (1431) et qui apostolis non credunt, prophetis credant. Disputo cum Judæo, non timet gladium Pauli, volvo ensen, necatur ab Isaia. Talis igitur est gladius Christi. (1432).

Primo prima est corporis, mors secunda est ge-

(1428) Cod. Vat., in quibus.

(1429) Antipas serviente in Christianos Domitiano episcopus Pergami publice Christum prædicabat, daemonesque lateri coegit quod a se per Christi nomen invocatum fugarentur. Hinc a præfecto urbis captus, tractusque ad templum Diane, et in boveum æneum multo igne candentem coniectus, laudans et gratias agens Deo quod se hoc agone et laurea martyrii dignatus esset, in cælum martyr evolavit sub an. Chr. 93, Domitiani decimo.

(1430) Cod. Vat., illic.

(1431) Cod. Vat.: « Et qui apostolos non audiunt, prophetis credant. »

(1432) Hoc signo caret cod. Vatic.

(1433) Cod. Vat., Quis enim.

Vincenti dabo manna absconditum, et dabo ei calculum candidum, et in calculo nomen meum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit (1433). Quis pro tali sponsione non præliabitur? Quis pro tanto munere (1434) non curret in hostem? Et ego quidem manna absconditum illud esse puto quod olim suis discipulis Christus promittebat, dicens: « Et ego dispono vobis regnum, ut edatis, et bibatis super mensam meam in regno meo (Luc. xxv, 9). » O manna absconditum! (1435) o deliciæ incognitæ. beatus qui ad eas pergere valeat! Sed quid per calculum candidum, nisi corpus immortale? Calculum quidem, quia forte et impassibile, candidum autem, quia novum et mundum, et ab omni sordis purgatum (1436). In peccatoribus autem non candidus calculus, sed terra nigra, et caro corruptibilis videtur. Nomen autem novum in calculo scriptum, non est nostrum perscrutari quale erit. (1437). Mentior utique, quia dico quod nescio, nondum enim accipi: o utinam aliquando accipere merear! Non dubito tamen multo melius et dignius esse isto, quo modo utimur, quo et homines vocamur.

Et angelo Thyatiræ Ecclesie scribe: Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos ut flamma ignis, et pedes ejus similes aurichalco: Novi opera tua, et charitatem, et fidem, et ministerium, et patientiam tuam, et opera tua novissima plura a prioribus. Sed habeo adversum te, quia permittis mulierem Jezabel, quæ dicit prophetas docere, et seducit servos meos fornicari, et manducare de idolothytis. Quare autem Dei Filius oculos habeat ut flamma ignis, et pedes aurichalco similes, jam superius dictum est. Hunc quoque episcopum, sicut superiorem, de opere, charitate, et fide, de fide, et ministerio laudat, qui semper de virtute in virtutem proiciens se ipso semper melior fuerit. Reprehenditur tamen, quod mulierem Jezabel (1438) non redarguerit, quæ, prave prophetas exponendo, Dei servos peccare coghat. Jezabel

(1431) Cod. Vat., non currat.

(1435) Manna absconditum est, nomen novum est, quod nemo scit, nisi qui accipit; non illud eruditio, sed unctio docet; nec scientia, sed conscientia comprehendit. S. Bernardus lib. De convers. ad cleric. c. 21.

(1436) Cod. Vat.: « Peccatoribus autem non calculus candidus, sed terra nigra, et caro corruptibilis red-detur. »

(1437) Cod. Vat.: « Quoniam nemo illud scit, nisi qui accipit. Quod enim nemo scit, si dico quale sit, mentior. Utique quia dico quod nescio. Nondum enim accipi. »

(1438) A'cazar pro Jezabel accipit Synagogam, id est Judæos, qui inexpiabili odio prosequantur apostolos, et Christianos (sicut Jezabel prosequentur Eljam et Dei cultores' eosque vel in mortem,

namque fluxus sanguinis interpretatur; significat autem hæreticorum Ecclesiam, quæ, de animarum morte et sanguine gaudens, simplices quosque tunc temporis despiciens, post deos fornicari et idolothytis vesei docebat.

Et dedi illi tempus, ut pœnitentiam ageret, et non vult pœnitere de fornicatione sua. Et ecce ego mittam eam in lectum, et qui mœchantur cum ea, in tribulatione maxima erunt, nisi pœnitentiam egerint ab operibus suis, et filios eorum interficiam in morte, et scient omnes Ecclesiæ, quia ego sum Dominus, scrutans corda et renes, et dabo unicuique vestrum secundum opera vestra. Clementissimus Dominus, qui non vult mortem peccatoris, sed vitam; qui ideo dat tempus pœnitentiæ, ne sua pereat creatura. Nam quia ista Jezabel, id est impia hæreticorum multitudo, pœnitentiam agere noluit, ideo de ea dicitur: *Ecce mittam eam in lectum.* In lectum mittitur, quatenus omni Satanæ privata virtute languescat et vires amittat; per quod datur intelligi ut, quamvis pœnitentiam agere nolit, in sua tamen perfidia non d'utius gloriabitur: cito etenim illa hæresis destructa est. Similiter autem et illi, qui cum ea mœchantur, id est qui eorum blanditiis et seductionibus acquiescunt, nisi et ipsi pœnitentiam egerint, et a tali **305** operatione cessaverint, et in maxima tribulatione et doloribus sempiternis cum ea (1439) erunt. Unde et subditur: *Et filios eorum interficiam in morte;* id est eorum sequaces morte morientur æterna. Et tunc tandem scient omnes Ecclesiæ quia ego sum scrutans corda et renes. Scit enim Dominus in cujus corde sit perversa scientia, et cujus renibus libido dominetur; ut et *justus iudex* dicitur, « qui reddet unicuique secundum opera sua (Matth. xvi, 27); » quoniam et sancti a se differunt in claritate, et mali secundum merita pœnas recipiunt.

Vobis autem dico cæteris, qui Thyatiræ estis: Quicumque enim habent doctrinam hanc, qui non cognoverunt doctrinam Satanæ, quemadmodum dicunt non mittam super vos illud pondus; tantum id quod habetis tenete, donec veniam; et qui vicerit et custodierit usque in finem opera mea, dabo illi potestatem super gentes, et reget illas in virga ferrea, et tanquam vas figuli confringet eas, sicut ego accepi a Patre meo, et dabo illi stellam matutinam. Qui habet aures, quadiat quid spiritus dicat Ecclesiis. Minatus est enim superius Jezabel et sequacibus ejus; nunc autem fidelium ejusdem civitatis alloquitur multitudinem, eisque promittit quia nequaquam aliud pondus super eos mittet, neque aliam pœnitentiam, vel satisfactionem eis imponet, de hoc videlicet quod cum hæreticis conversati sunt. Sic tamen, si

vel in suam hæresim adigebant, contendentes, ut saltem Christiani legem Moysi observarent, itaque Judæismum cum Christianismo miscerent; unde multos solucebant. Quare arguitur episcopus, quem aliqui S. Carpum putant, quod cum eis conviveret, Galæo, et frustra sperans eorum conversionem.

eorum doctrinam non receperint, et altitudinem, superbiam et astutiam Satanæ non cognoverint, ut illam imitarentur atque diligerent. Quod autem sequitur: *Quemadmodum dicunt, proverbium erit apud eos: nam quem superbia inflatum videbant, illum Satanæ secreta et altitudinem cognoscere dicebant.* Sequitur: *Tantum id quod habetis tenete, donec veniam* (1440). Venit quippe, quando unumquemque de hujus tabernaculi habitatione per mortem vocat. Quod tamen de universali judicio accipi potest. Qui autem Satanæ insidias vicerit, et Dei opera usque in finem custodierit, dabit illi potestatem super gentes, gentes utique hæreticorum et Judæorum, quas sic ad suum nutum reget, utique et constringet, ut neque evagandi neque fugiendi licentiam habeant. Has autem in virga ferrea, id est imperio et doctrina forti et insuperabili, tanquam vasa figuli, quæ utique fragilia sunt, confringet atque comminuet. Quod autem sequitur: *Sicut accepi a Patre meo, talem se suis servis potestatem dare significat, qualem et ipse naturaliter habet, unde ipse ait: « Qui credit in me, opera, quæ ego facio et ipse faciet (Joan. xiv, 12). » Et dabo illi stellam matutinam; stellam claram et lucidam, stellam solis et diei nuntiam, de qua scriptum est: « Orietur stella ex Jacob, et exsurret homo de Israel (Num. xxiv, 17). » Nihil enim majus dari poterit, qui Dei Filii præsentiam, claritatem et illuminationem ante oculos semper habebit: hoc enim ille considerabat, qui dicebat: « Ostende faciem tuam, et salvi erimus (Psal. lxxix, 8). »*

CAPUT III.

Et angelo Sardis Ecclesiæ scribe: Hæc dicit qui habet septem spiritus Dei et septem stellas: Scio opera tua, quia nomen habes, quod vivas, et mortuus es. Esto vigilans et confirma reliqua quæ mortuus erant. Non enim inveni opera tua plena coram Deo meo; in mente ergo habe, qualiter acceperis et audieris, et serva, et pœnitentiam age. Si ergo non riglaveris, veniam tanquam fur, et nescies qua hora veniam ad te. Quid enim significent septem spiritus, et septem stellæ, jam superius expositum est. Ille autem episcopus, aliter a populo, aliter a Deo iudicabatur: nam et si a populo laudaretur, apud Deum tamen mortuus jam et inutilis erat; unde admonetur ut sit vigilans corporis, et dissidiæ somnum a se expellat, et opera, quæ jam in se mortua erant, iterum confirmet atque vivificet: non enim intenduntur plena coram Deo. Plena namque illa opera et perfecta sunt coram Deo, quæ non ad vulgi favorem, sed ex bona mentis intentione fiunt. In mente ergo habere præcipitur quam puram et sinceram doctrinam ab apostolis acceperit, eamque custodiat

(1439) Cod. Vat., *similiter eum ea.*

(1440) Cod. Vat. « *fidem inquit rectam, et evangelicam doctrinam, quam habetis constanter, firmiterque tenete, donec veniam. Venit quidem quando unumquemque.* »

et conserret, et de his in quibus deliquit poenitentiam agat, alioquin tanquam fur, et qua hora nosciet, ad eum veniens, de hac vita subito exire compellet.

Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua, et ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis, et non delebo nomen ejus de libro vitæ: et confitebor nomen ejus coram Patre meo et coram angelis ejus. Qui habet aures audiat quid spiritus dicat Ecclesiis. Tu, inquit, non sicut dobnisti vixisti, habes tamen paucos in populo tibi commissos, quorum nomina jam scripta sunt in libro vitæ. Et hi quidem non inquinaverunt vestimenta sua, **306** et corpora sua, ut hæreticorum spurcitiis assentirent, et sese luxuriæ, idololatriæ subjugarent, sed semper ambulaverunt mecum in albis, nulla vitiorum sorde denigrati. Mecum, inquit, quoniam hujusmodi consortio digni sunt. Quicumque autem ita vicerit, ut illi vicerunt, sic vestietur vestimentis albis, quemadmodum illi vestiti sunt, neque delebo nomen ejus de libro vitæ (1441): liber namque vitæ, dispositio et memoria illius est. Unde et subditur:

Et confitebor nomen ejus coram Patre meo et coram angelis ejus. Nihil enim ibi chartæ, vel litteræ sunt necessariae, ubi talis est doctor ad nomina recitanda.

Et angelo Philadelphie scribe: Hæc dicit Sanctus et verus, qui habet claves David, qui aperit, et nemo claudit, claudit, et nemo aperit: Scio opera tua, et ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere, quia modicam habes virtutem, et servasti nomen meum: ecce dabo de Synagoga Satanæ, qui se dicunt Judæos esse, et non sunt, sed mentiuntur: ecce faciam illos, ut veniant et adorent ante pedes tuos, et scient quia dilexi te, quoniam servasti verbum patientiæ meæ. Hæc, inquit, dicit Sanctus et verus, Christus, videlicet Dominus noster, qui nunquam mentitur (1442), nullum decipit, qui habet clavem et fortitudinem patris sui David. David namque manu fortis interpretatur, cujus vigor et fortitudo velut clavis quædam erat ad inimicorum civitatem capiendam et reserandam (1443). Hanc clavem hæreditariam et Christus habet, qui illas duas et maximas civitates, infernum videlicet et paradisum aperit, et claudit cui vult; quo quidem aperiente, nemo clau-

A dit, quo claudente, nemo aperit. Unde et subditur: *Ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere, per quod paradisi januam possumus intelligere.* Sive illud, de quo Apostolus ait: « Ostium mihi inagnum et evidens apertum est, et adversarii multi (1 Cor. xvi, 9), » significans aures omnium sibi esse apertas ad Evangelium audiendum. Sic et in hoc loco, etsi hæretici huic episcopo resistant, tamen aures et auditum fidelium claudere non poterunt. Sed quia modicam habet virtutem, id est paucos in hoc opere auxiliares, ipse Dominus auxiliator ejus multos de Synagoga Satanæ, qui se Judæos esse mentiuntur, ei subjiciet et humiliabit, ut et ad fidem convertantur, et victi succumbant. Unde et subditur: *Ecce faciam illos ut veniant et adorent ante pedes tuos;* jam scilicet ad fidem conversi et rei veritatem agnoscentes. Et ecce tandem scient quia ego dilexi te, et hoc merito. Servasti enim verbum patientiæ meæ: nam quia patientiam prædicavi, tu quoque meæ verba considerans, omnia patienter sustinuisti.

Et ego servabo ad horam tentationis, quæ ventura est in orbem universum tentare habitatores in terra. Ecce venio cito; tene quod habes, et nemo accipiat coronam tuam. Et qui vicerit, faciam eum columnam in templo Dei mei, et foras non egredietur amplius. Et scribam super eum nomen Dei mei, et nomen civitatis Dei mei novæ Jerusalem, quæ descendit de cælo a Domino, et nomen meum novum. Qui habet aurem audiatur quid spiritus dicat Ecclesiis. Tu (1444) servasti verbum patientiæ meæ, et ego quoque te servabo ad horam tentationis, quæ ubique terrarum ventura est. Nemo est qui non tentetur, sed non omnes superantur. Unde Apostolus ait: « Tentatio vos non apprehendat, nisi humana (1 Cor. x, 13). » Ecce venio cito (1445), te, subauditur, a tentationibus liberare, et pro patientiæ coronare. Tene ergo quod habes; nullus te a tuæ fidei constantia separare valeat, ut nemo accipiat coronam tuam; nemo tibi subripiat locum tibi præordinatum. *Et qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei.* Tales enim columnæ, Petrus Jacobus et Joannes fuerunt, de quibus Apostolus ait: « Qui videbantur columnæ esse Ecclesiæ (Galat. ii, 9). » Super hos Ecclesia firmata et fundata est, secundum illud: « Ego confirmavi columnas ejus (Psal. lxxiv, 4): »

(1441) « Et non delebo nomen ejus de libro vitæ. » Id est, dabo ei donum perseverantiæ, nec sinam eum tibi in mortale peccatum, quo justitiam amittat. « Ita Pererius. Dupliciter autem scribi sanctos in libro vitæ docet S. Th., 1. p., q. 24 ar. 3: » Primo inchoate, quoad præsentem justitiam, quomodo omnes Christiani in baptismo scribuntur in libro vitæ. Unde iis ait Paulus Eph. ii, 5, 19: « Estis cives sanctorum et domestici Dei. » Secundo complete, quoad perseverantiæ et gloriæ. Primi deleri possunt; unde psalmo lxxviii dicitur: « Deleantur de libro viventium. » Secundi autem, quia victores, et in victoria hac perseverantes de libro vitæ non delebuntur. Est enim liber vitæ conscriptio ordinatorum in vitam æternam, ad quam ordinatur aliquis

ex duobus; scilicet ex prædestinatione divina; et hæc ordinatio nunquam deficit: et ex gratia: Quicumque enim gratiam habet, ex hoc ipso est dignus vita æterna; et hæc ordinatio deficit interdum, quia aliqui ordinati sunt ex gratia habita ad habendum vitam æternam, a qua tamen deficiunt per peccatum mortale, » etc. Ita angelicus doctor.

(1442) Cod. Vat., *qui nulli unquam.*

(1443) Cod. Vat., « civitates capiendas, et reserandas. »

(1444) Cod. Vat.: *Tu, inquit.*

(1445) Prænuntiator Trajani persecutio contra Christianos, qui a Nerva adoptatus est in imperium an. Ch. 98, aliorumque imperatorum, Christiani nominis hostium.

307 et Apostolus : « Superedificati super fundamentum apostolorum et prophetarum (Ephes. II, 40). » Eorum namque doctrina et exemplis usque in finem Ecclesia regitur, et sustinebitur. Et foras non egredietur amplius; qui ergo ab Ecclesia separatur, sciat se nondum esse victorem. *Et scribam super eum nomen Dei mei, et nomen civitatis Dei mei novæ Jerusalem, quæ descendit de cælo a Domino, et nomen meum novum.* Non solum, inquit, nomen meum super eum scribam, ut a Christo Christiani vocentur, verum etiam nomen Dei mei, ut et ipsi dii appellentur, secundum illud : « Ego dixi, Dii estis (Paul. LXXXI, 6). » Insuper et nomen civitatis Dei mei novæ Jerusalem, ut sicut illa universaliter sponsa Christi vocatur, ita et uniuscujusque anima singulariter nuncupetur. Unde Apostolus ait : « Respondi enim vos uni viro, virginem castam exhibere Christo (II Cor. XI, 2). » Quod autem Jerusalem sponsa Christi dicatur, audi hunc eundem in fine libri hujus dicentem : « Vidi, inquit, civitatem novam Jerusalem, descendentem de cælo a Deo, paratam, tanquam sponsam ornata viro suo. » Possumus autem et nomen illud, quod ei ab angelo expositum est, novum Christi nomen intelligere; sic enim scriptum est : *Et vocabis nomen ejus Jesum (Luc. I, 31),* » quod interpretatur *Salvator*; nemo enim salvatur, nisi hoc nomine insignitus.

Et angelo Laodicæ Ecclesiæ scribe : Hæc dicit : Amen, testis fidelis, et verus, qui est principium creaturæ Dei. Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus. Utinam frigidus esses, aut calidus ! sed quia tepidus es, et neque frigidus es, neque calidus, incipiam te evomere ex ore meo. Christus enim, amen vocatur, quod Hebraice naturaliter significat verum. Dicatur ergo : Hoc dicit ille, qui de se ipso ait : « Ego sum via, veritas, et vita (Joan. XIV, 6); » id ipsum enim veritas, et verum significat. Qui est *testis fidelis, et verus*, sicut jam supra expositum est. *Qui est principium creaturæ Dei*, a quo videlicet omnis creatura sumpsit exordium. *Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus* : hic enim episcopus sic se pro tempore callide habebat, ut simul bonis faveret et malis; unde cujus potissimum sectæ fuisset, non facile discerni poterat (1446). Ideoque subditur : *Utinam frigidus esses, aut calidus*, ut Dei populum per tuam hypoëresim decipere non posses; *sed quia tepidus es, et neque frigidus, neque calidus, incipiam te evomere ex ore meo*; ac si dicat : *Anguis est mihi (1447) in stomacho, nauseam mihi facis, non te ulterius sufferre possum : ejiciam te ergo ex ore meo, et nominis tui non recordabor amplius.*

Quia dicis : Quod dives sum, et locupletatus, et nudus ego, et nescis quia tu es miser, et miserabilis, et pauper, et cæcus, et nudus. Suadeo tibi emere a me

(1446) Redarguitur episcopus Laodicensis, cujus nomen ignoratur, quod boni æque ac mali accepti essent apud ipsum, quare fides ejus dubia reddebatur; et cum in Dei servitio ignavia laboraret, in divinam offendit indignationem. Tepiditas etiam Deo abominabilis est, ac supremæ dominationis et

*aurum ignitum, probatum, ut locuples fias, et vestimentis albis induaris, ut non appareat confusio nuditatis tuæ, et collyrio inunge oculos tuos, ut videas. Ego quos amo arguo, et castigo; æmulare ergo, et pœnitentiam age. Tu, inquam, dicis, et tecum reputas quod nihilo egeas, et sic clausis oculis præteriens, sive bona, sive mala fiant, ad te pertinet non putas; et nescis quia tu es miser et miserabilis, omnique felicitate privatus. Et pauper divitiis spiritualibus; et cæcus amissa discretionem et lumine cordis; et nudus bonorum operum indumentis (1448). Sed crede consiliis meis, et bene tibi erit. Suadeo te emere a me aurum ignitum, probatum, ut locuples fias; aurum enim istud ignitum et probatum, quo homines locupletantur, charitas est, et boni malique discretio. Hæc enim semper ardet; et in Dei proximique dilectione sic accensa est ut exstinguere non valeat, secundum illud : « Aquæ multæ non potuerunt exstinguere charitatem (Cant. VIII, 7). » Sive hac nemo locuples erit, qui enim in hac offendit, et si totam legem observet, factus est tamen omnium reus. Sequitur : *Et vestimentis albis induaris, ut non appareat confusio nuditatis tuæ.* Qui enim hujus vestibus indutus non fuerit, et carnem qua indutus est a vitiorum maculis et sordibus non mandaverit, confusus in judicio, cunctorum oculis iridendus apparebit. Præcipitur autem oculos collyrio ungeri, quod utique medicamentum est ad oculos necessarium, et quia avaritia et cupiditate cæcus fuerat, largitate, et misericordia et charitatis actione mentis oculos inungat, quatenus omnium vitiorum deteresa caligine, claritatis lumen recipiat. Sed quia de tanta redargutione indignari episcopus poterat, ideo benevolentiam verba subinferens, ait : *Ego quos amo arguo, et castigo, secundum illud 308* « Castigat omnem filium quem recipit (Hebr. XII, 6). » *Æmulare ergo virtutes, æmulare charismata meliora et age pœnitentiam, et salvus eris.**

*Ego sto ad ostium, et pulso, si quis audierit vocem meam, et aperuerit januam, intrabo ad illum, et cœnabo cum illo, et ille mecum in throno meo, sicut et ego vici, et sedi cum Patre meo in throno ejus. Qui habet aures, audiat quid spiritus dicat Ecclesiis. Stat enim Christus ad ostium, et pulsat quotidie vox ejus, quotidie evangelica prædicatio nostris auribus insonat. Unde Apostolus : « Argue, inquit, obsecra opportune, importune (II Tim. IV, 2); » aures enim portæ sunt per quas in pectoris tabernaculum Christus ingreditur, quas si quis aperuerit, et pulsantis vocem audierit, mox in ejus mentis hospitium Christus intrabit, ibique habitabit, ideoque toties superius dictum est : *Qui habet aures, audivit quid spiritus dicat Ecclesiis.* Sed quid est? *Et cœnabo cum illo, et ille mecum.* nisi eisdem cibus utemur, co-*

bonitatis indigna.

(1447) Cod. Vat., *gravis et mihi.*

(1448) Satis se habere virtutis nonnulli videntur, quod in aliqua sublimi dignitate sunt constituti; sed tunc magis irrisus est elaborandum ne muneri suo deterioriores fiant.

dem pane reficiemur, eademque doctrina saturabimur, et meus quidem cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei, qui in cœlis est (*Joan. 4*). Qui autem isto cibo vescetur mecum, mecum cœnabit, et ego secum (1449). Promittit autem victoribus (1450) secum in regno sedere suo, ut intelligant se super gentes et regna judicandi accipere potestatem. Unde ipse

A ait: « Vos qui secuti estis me sedebitis super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel (*Matth. xix, 28*). » Vicit et ipse omnesque suos captivavit inimicos, atque cum Patre suo simul sedet in throno ejus, secundum illud: « Pater non judicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio (*Joan. v, 22*). »

LIBER SECUNDUS.

CAPUT IV.

Post hæc vidi, et ecce ostium apertum in cœlo, et vox prima, quam audivi, tanquam tubæ loquentis mecum, dicentis: *Ascende huc, et ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc. Statim sui in spiritu, et ecce sedes posita erat in cœlo, et supra sedem sedens, et qui sedebat, similis erat aspectui lapidis jaspidis et sardinis* (1451). — Post hæc, inquit, in spesi, et vidi omnem Ecclesiæ fabricam, et quæcunque usque in sæculi consummationem futura erant. *Et ecce ostium apertum in cœlo; cœlum hoc in loco sancta Ecclesia intelligitur, sicut in Evangelio frequenter habemus. Ut: « Simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare (*Matth. xiii, 47*), » et similia, cum de Ecclesia loquitur. Hujus autem ostium nunquam clauditur, hujus porta omnibus patet, neminem ad se venientem repellit; quicumque excluditur, vel non ingreditur, non ostii, sed intrantis culpa est. Vox autem prima, quæ tanquam tuba sublimis et ex-celsa serim loquebatur, vox angelica fuit, quæ ista annuntiabat; quæ bene tubæ comparatur, quoniam sancti Spiritus inspirationem vix humana fragilitas ferre potest, de cujus voce alibi dicitur: « Factus est repente de cœlo sonus, tanquam advenientis Spiritus vehementis (*Act. ii, 2*). » Quæ autem vox ista dixerit, audiamus. *Ascende huc, et ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc. Ascensus iste, non corporis, sed mentis fuit. Ascende, inquit, huc, erige mentem, dilata visum, et ea, quæ oculis carnis cerni non possunt, uno mentis intuitu contemplare. Quibus auditis, statim sui in spiritu; nihil carnale, nihil molis corporæ me habere sensi; sed raptus in spiritu, et in excessu mentis, alium, continuo visum suscepi* (1452). *Et ecce sedes posita erat**

(1449) Cum tam liberalis sit Deus noster, tamque præclaræ promittantur ejus remunerationes, quis non toto animo pro eo certabit, omniaque ad majorem ejus gloriam non sustinebit?

(1450) Cod. Vat., *secum in throno sedere.*

(1451) Vocatus Joannes animi contemplatione conscendit ad cœlos, et sedentem Dominum respexit in thronum, cui gemmarum colores tropica locutione consociat Cassiodorus, qui descriptionem visionis eximie prosequitur.

(1452) Facta autem a beato Joanne in præcedentibus primæ visionis relatione, hoc in capite, et sequentibus pergit loqui de secunda revelatione, in qua non Christus in specie hominis se exhibuit, sed Deus Pater in omni splendore, sedisque majestate ei apparuit, ac proinde divinus thronus pretiosioribus instructus gemmis, tonitrua et fulgura ab illo procedentia, nec non chorus circum eum viginti quatuor

*in cœlo. Sedes enim ista, quam in cœlo positam vidit beatus Joannes, doctores Ecclesiæ sunt, in quibus Dominus sedet et habitat. Anima enim justis sedes est sapientiæ. Super hanc autem sedem Dominum sedere vidit, cujus species erat similis aspectui lapidis jaspidis et sardinis. Jaspis viridem habet colorem, sardius vero clarum et igneum. Tali erga colore Dominus 309 noster apparere voluit; ut nobis insinuaret quid appetere debeamus. Habet enim colorem jaspidis; quia semper viridis, semper vivens, semper immortalis est, et nunquam ad siccitatem perveniens. Habet autem et colorem sardinis; siquidem Deus noster est ignis ardens. Hæc enim specie et Moysi quondam apparere dignatus est. Ardeamus et nos fervore charitatis accensi, simul cum Apostolo dicamus: « Quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio, an angustia? an fames? an nuditas? » (*Rom. viii, 35*); et cætera.*

Et iris erat in circuitu sedis, similis visioni smaragdi. Smaragdes enim quasi herba viridis est, per quam immortalitatem intelligimus, quæ semper vivens nunquam ad siccitatem pervenit. Iris autem, id est arcus cœlestis, duos principales colores habet, quorum alter est igneus, alter cæruleus, et quasi aqua viridis; et rubeus quidem martyrium, viridis autem baptismum designat (1453). Nemo ergo sedi Dei appropinquabit, nemo viriditatem et immortalitatem suscipiet, nisi aut per martyrium transeat, aut baptismate abluatur: sint ergo iris, qui volunt esse in circuitu solis.

Et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor, et super thronos viginti quatuor seniores circumsedentes, amictos vestimentis albis, et in capitibus eorum coronas aureas. Quid aliud (1454), inquit, post irim vidi, in circuitu sedis sedilia viginti quatuor, totidem seniorum coronas aureas ipsi offerentium, quatuor animalia sub eodem posita describuntur.

(1453) En S. Brunonis interpretationem, quæ ab ipso non confirmata rationibus, videbitur aliquibus aut obscura, aut etiam ex solo illius sæculi ingenio deprompta. Verum qui baptismatis rationem et recens baptizati appellationem consideret, optimam statim esse conspiciet interpretationem Scripturis ac recte rationi omnino consentaneam. Baptismus enim per aquam administratur; recens baptizati, neophyti dicuntur: quæ quidem vox ex Græco fonte significat recens plantatum, id est in Ecclesia Christi, in ejus gratia atque justitia. Ex Scripturis autem *justus ut palma florebit*, quæ certe viridis est; et *justus quidam, sicuti a Deo benedictus, erit quasi lignum, quod transplantatur super aquas, ... et erit folium ejus viride*, etc. Jerem., cap. xvii.

(1454) Cod. Vat.: *Et alud.*

niores sedentes in eis. Et ego quidem hos viginti quatuor circa sedem Dei residentes, duodecim patriarchas et totidem apostolos intelligo, quos quidem duodecim patriarchas Jacob carnaliter genuit, ex quibus ceteri sancti Veteris Testamenti orti sunt. Duodecim vero apostolos Christus elegit, ex quibus omnis Ecclesie multitudo pullulavit. Unde scriptum est : « Pro patribus tuis nati sunt tibi filii (*Psal.* XLIV, 17). » Sedilia vero viginti quatuor duodecim tribus sunt, in quibus predicti patriarche obtinent principatum, et duodecim Ecclesie, quibus apostoli praeferunt. Nam usque hodie quilibet episcopus Ecclesiam sibi commissam, sedem suam vocare solet. Hi autem omnes vestimentis albis induti erant, mundi videlicet a peccato, utpote ad Christi convivium invitati. Habebant autem in capitibus coronas aureas, per quas intelligimus eos omnes suos inimicos superasse : « Nemo enim coronabitur, nisi qui legitime certaverit (*II Tim.* II, 5). » Unde Apostolus, quia bene praeliatus fuerit, de se ipso ait : « De reliquo reposita est mihi corona justitiae (*Ibid.*, 8). »

Et de throno procedebant fulgura, et voces, et tonitrua. Diximus superius quod Ecclesie doctores sint sedes Dei. De hac igitur sede procedunt fulgura, et voces, et tonitrua : sententiae namque ab eorum ore jaculatae, quasi fulgura et ignitae sagittae, totam vitiorum et haereticorum dissipant multitudinem, quae quidem absque voce et tonitru non sunt, dum sancta praedicatione et alte in Ecclesia resonat, et quemdam terrorem futuri iudicii inculcat audientibus. Finge ergo doctorem aliquem in Ecclesia praedicare, et subito audies quae fulgura sententiarum, quae voces utriusque Testamenti, quae tonitrua minantium verborum ab ejus ore procedant.

Et septem lampades ardentes ante thronum, qui sunt septem spiritus Dei. Vidit enim lampades, quibus sedes illuminabatur, et quae illae fuerint exponens, ait, *qui sunt septem spiritus Dei*; id est, septem gratiae Spiritus sancti. Secure ergo praedicent doctores tanto lumine illustrati. Non enim, ut Dominus ait, ipsi loquuntur, sed Spiritus sanctus loquitur in eis.

Et in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo. Erat, inquit, in conspectu sedis tanquam mare vitreum, clara videlicet aqua baptismatis. In conspectu quidem, quoniam nullatenus sancti doctores hujus aquae obliviscuntur. Quae quidem crystallo similis perhibetur quoniam crystallus ex aqua fit; tamen indurata, magis ignis quam aquae tenet naturam. Sancti ergo ex aqua regenerati in crystallum convertuntur, quoniam igne S. Spiritus plene, quales sunt interius, tales exterius apparent.

Et in medio sedis, et in circuitu sedis quatuor animalia, plena oculis ante et retro. Et animal primum simile leoni, et secundum animal simile vitulo, et tertium animal habens faciem quasi hominis, et

A quartum animal simile aquilae volanti. Haec enim quatuor animalia, quatuor evangelistae sunt; qui bene in medio sedis, et in circuitu conspiciuntur, quoniam eorum doctrina omnia replet, praelatos praeiter et subditos. Sunt autem plena oculis ante et retro, quia praeterita, **310** praesentia et futura intuentur. Non timent tela inimicorum; non timeant sententias haereticorum; quoniam omnia praevideant, nihilque eis improvisum accidere potest. Et animal primum simile leoni, per quem Marcum evangelistam intelligimus, qui quasi leo per desertum regiens, suum Evangelium incipiens ait : « Vox clamantis in deserto, parate viam Domino, rectas facite semitas ejus (*Luc.* III, 4). » Secundum vero animal, sicut vitulo, Lucas est, qui a sacrificio (quod maxime de vitulis fieri solebat) inchoans ait : « Fuit in diebus Herodis Judaeae sacerdos (*Luc.* I, 5), » etc. Tertium autem animal, cui quasi hominis facies erat, Matthaeus intelligitur, qui Christi nativitatem incarnationemque describens, perfectum eum esse bonitatem et ex hominibus natum denuntians, ait : « Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham (*Matth.* I). » At vero quartum animal, quod aquilae volanti simile erat, B. Joannem, cujus verba haec sunt, fuisse non dubitamus, qui quasi aquila praeter ceteris altius volans, Christum Dei Filium sine initio Deum esse demonstrat, dicens : « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (*Joan.* I, 1). » Qui ergo haec animalia cognoscere velit, inspiciat et legat in facie. id est in suorum dictorum principiis, et confessionibus, et qualia sunt intelligere poterit.

Et quatuor animalia, singula eorum habebant alas senas, et in circuitu et intus plena sunt oculis, et requiem non habebant, die ac nocte dicentis : Sanctus, Sanctus, Sanctus Deus omnipotens, qui erat, et qui est, et qui venturus est. — Singula, inquit, praedictorum quatuor animalium senas alas habebant, quae collectae simul viginti quatuor faciunt, tot sunt igitur alae quot et praedicti seniores; unde bene animalium eos alas esse intelligimus : his enim alae ubique terrarum Evangelia volaverunt. Sed qui vetus et Novum Testamentum idem sunt (1455), et idem significant, ideo non solum apostoli, verum etiam patriarchae, animalium alae merito dicuntur. Haec autem animalia et in circuitu, et intus plena sunt oculis, ut et visibiles et invisibiles, exteriores et interiores praevideant inimicos. Quod autem die ac nocte non cessant clamare : *Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotens*, mysterium indicat Trinitatis; cum enim ter dicatur Sanctus, nos tamen nisi semel dicitur Dominus Deus omnipotens, ut qui in personis dividitur, in maiestate tantae potentia et substantia unus esse credatur. Quod autem sequitur : *Qui est, et qui erat, et qui venturus est*, jam superius exposuimus.

Et cum darent illa quatuor animalia gloriam, et

honorem, et benedictionem sedenti super thronum, A
 viventi in sæcula sæculorum, procidebant viginti
 quatuor seniores ante sedentem in throno, et adora-
 bant viventem in sæcula sæculorum, et mittebant
 coronas suas ante thronum, dicentes : Dignus es,
 Domine Deus noster, accipere gloriam, et honorem,
 et virtutem, quia tu creasti omnia, et propter volun-
 tatem tuam erant, et creata sunt. Cum inquit, ani-
 malia Deum laudarent, benedicerent et glorifica-
 rent, confestim viginti quatuor seniores ad eorum
 pedes procidentes, Deum vivum, et verum adora-
 bant. Quis enim sanctorum Evangelium audiens,
 Patri gratias non agat, et qui proprio Filio non pe-
 jereit, sed pro nobis omnibus tradidit illum (Rom.
 III, 32), et cujus doctrina et passione redempti su-
 mus. Mittunt autem coronas ante thronum, quia
 victoriam, triumphum et coronam non suis viribus,
 sed victori Deo ascribunt. Quod si Nabuchodonosor
 fecisset, non tam cito fortasse regnum amisisset.
 Hi autem quia cuncta se a Deo recepisse cog-
 noscunt, non de se, sed de Domino dicunt : *Di-
 gnus es, Domine Deus noster, accipere gloriam, et
 honorem, et virtutem.* Quare hoc? Quia non nos,
 sed tu creasti omnia, et propter voluntatem tuam,
 et tuam videlicet sapientiæ dispositione, prius etiam
 quam fierent; et nunc quidem creata sunt, et suis
 usque temporibus distributa : « In voluntate enim
 tua universa sunt posita (Ephes. I, 9). »

CAPUT V.

Et vidi in dextera sedentis super thronum scriptum C
 nus, et foris signatum sigillis septem (1456). Liber
 iste, quem beatus Joannes in dextera sedentis su-
 per thronum se vidisse dicit, utriusque Testamenti
 scientia intelligitur; quem ideo in dextera sua Domi-
 nus tenere dicitur, quia ejus cognitioni nihil est
 occultum. Est autem scriptus intus et foris, quia
 liter secundum litteram, aliter secundum spiritualem
 intelligentiam interpretatur. Sed quid pro se-
 dentis sigilla, nisi Christi nativitatem, passionem,
 resurrectionem, ascensionem, baptismum, judicium,
 et meritorum retributionem intelligimus? His enim
 signatus, nec ab 311 ipsis legis peritis, et sapien-
 tibus intelligi potuit. Nam quamvis propheta dicat :
 Ecce virgo concipiet, et pariet filium (Isa. VII,
 8); et tamen quia liber signatus est, hoc Judæi non
 intelligunt. De passione et resurrectione scriptum
 est : « Ego dormivi, et somnum cepi, et resurrexi,
 quia Dominus suscepit me (Psal. III, 6). » Sed quis
 veterum hoc intelligit? Sic autem et de ascen-
 sione : « Ascendit Deus in jubilatione, et Dominus
 in voce tubæ (Psal. XLVI, 6). » De baptismo vero :
 Lavamini, mundi estote (Isa. I, 16) : De judicio
 autem : « Dens, judicium tuum regi da, et justitiam
 tuam filio regis (Psal. LXXI, 4). » De meritorum
 vero retributione omnes Scripturæ plenæ sunt;

(1456) Inter hæc vidit Joannes librum in dextera
 patris sedentis in throno, intus forisque conscri-
 ptum, quoniam in lege quædam adhuc occulta, que-
 dam vocantur esse manifesta. Ista septem sigillis.

hæc tamen non intelliguntur, quia liber signatus
 est.

Et vidi angelum fortem prædicantem voce magna :
 Quis est dignus aperire librum, et solvere signacula
 ejus? Et nemo poterat in cælo, neque in terra, neque
 subtilus terram aperire librum, neque respicere illum.
 Et ego flebam multum, quia nemo dignus inventus est
 aperire librum, nec videre illum. Angelus iste fortis,
 sapiens, quilibet prædicator est Ecclesiæ, quia di-
 vina mysteria et Scripturarum profunditatem con-
 siderans, admiratur et dicit : *Quis est dignus ape-
 rere librum (1457)?* Quis tam occulta mysteria reser-
 rare poterit? Quis ejus signacula et tam difficiles
 ejus quæstiones solvet? Quis sapiens, et intelligit
 hæc? Et nemo poterat in cælo, neque in terra ape-
 rere librum : nemo enim hunc librum aperire ve-
 l intelligere sui ingenii acumine posset, nisi ille qui
 eum edidit et clausit aperisset. Nam neque illi
 qui in cælo sunt, id est viri ecclesiastici, neque illi
 qui in terra, id est philosophi et sapientes, neque
 qui subtilus terram, id est maligni spiritus, hunc li-
 brum intelligere vel videre potuerunt, donec Chri-
 stus eum aperuit, et discipulis suis sensum dedit ut
 Scripturas intelligerent. Flebat autem multum bea-
 tus Joannes, quod ad librum aperiendum nemo di-
 gnus inveniebatur. Sciebat enim mundum non aliter
 ad fidem posse converti, vel Ecclesiam constitui
 posse, nisi ille liber aperiretur, ejusque testimonia
 manifesta forent.

Et unus de senioribus dixit mihi : Ne fletis, ecce
 vicit Leo de tribu Juda, et radix David aperire li-
 brum, et solvere septem signacula ejus. Unus iste de
 senioribus, qui eum, ne fletet, confortavit, nemo
 melius, quam idem ipse intelligi potest : nam et
 ipse unus de senioribus erat. Recordatus ergo quod
 in Christi passione velum templi scissum est et se-
 pulturæ apertæ, se ipsum a sæculo temperaverit,
 secundum reputans et dicens : « Ecce vicit Leo de
 tribu Juda. » In benedictione namque Judæ inter
 cætera scriptum est : « Ad prædam, fili mi,
 ascendisti; accubuisti, ut leo, et quasi leona,
 quis suscitabit eum? » (Gen. XLIX, 9.) Quod quidem
 in Christi passione completum est, quando ad præ-
 dam crucem ascendit, in qua omnes suos inimicos
 superavit; et quando ut leo accubuit, siquidem for-
 tior a somno surrexit. Ipse autem radix David, de
 quo Propheta ait : « Egredietur virga de radice
 Jesse, et flos de radice ejus ascendet (Psal. XI, 1). »
 Et Psalmista : « Juravit Dominus veritatem, et non
 frustrabitur eam, de fructu ventris tui ponam super
 sedem tuam (Psal. CXXXI, 11). » Illic ergo ad hoc
 vicit, ut librum aperiret et solveret septem signa-
 cula.

Et vidi, et ecce in medio throni, et quatuor anima-
 lium, et in medio seniorum, agnum stantem tanqua-

in est septiformi Spiritus conspiciebatur esse signa-
 tus; quia mysteria Domini usque ad tempus prædi-
 ctum habentur semper incognita. Cassiod.

(1457) Cod. Vat., hunc librum.

occisum, habentem cornua septem, et oculos septem, qui sunt septem spiritus Dei, missi in omnem terram. Hic est enim ille agnus, de quo scriptum est : « Ecce agnus Dei qui tollit peccata mundi (Joan. 1, 29). » Qui bene in medio throni, et quatuor animalium, et seniorum stare dicitur, quia cum sanctis suis semper habitat, eosque nunquam derelinquit (1458), sicut ipse ait : « Non vos deseram, neque derelinquam (Joan. xiv, 18). » Itemque : « Ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi (Matth. xxviii, 20). » Vidit autem eum tanquam occisum, quia nihil est quod plus in memoria sancti Dei habeant, quam mortem sui Salvatoris. Cornibus septem (1459), et oculis, ideo Spiritus sancti gratiæ cooperantur, qua ipsis defendimur et illuminamur.

Et venit, et accepit de dextera sedentis in throno librum, et cum aperuisset librum, quatuor animalia, et viginti quatuor seniores ceciderunt coram agno; habentes singuli citharas, et phylalas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum. Secundum humanitatem namque de dextera sedentis in throno Christus Dominus noster librum accepit, a quo secundum divinitatem omnis sapientia et scientia procedit. Quem cum aperuisset, quatuor animalia et viginti **312** quatuor seniores ceciderunt coram agno, quia postquam Scripturas intellexerunt omnes sancti apostoli, et doctores Christo Domino nostro gratias egerunt, qui eis per Spiritum sanctum et intelligendi sensum dedit, et sua beneficia ibi eis (1460) cognoscere fecit. Habent autem sancti doctores citharas, quarum suavi modulatione corda hominum peccatis tumentia placant. Talis citharæ apostolus erat, super cujus prædicatione ipsi philosophi obstupescabant. Habent autem et phylalas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum; plene enim sunt odoramentis orationes sanctorum, quia nihil suavius eis Domino refolet.

Et cantabant canticum novum, dicentes : Dignus es, Domine Deus noster, accipere librum, et aperire signacula ejus, quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in sanguine tuo, ex omni tribu, et lingua, et populo, et natione, et fecisti nos Deo nostro regnum, et sacerdotes, et regnabunt super terram. Cantant sancti (1461) canticum novum, canticum videlicet

(1458) Dicitur etiam hic agnus medius stare inter thronum et quatuor animalia, quia Christus mediator Dei est, angelorum et hominum. Ita Cornelius a Lapide. Antiquissimus mos est in Ecclesia Christum sub figura agni representari visivis operibus, in picturis, etc., et in missa etiam post præceptum Sergii papæ sub tali nomine invocatur; Joannes enim Baptista Redemptorem nostrum agnum Dei appellavit. Apparuit autem tanquam occisus, quia victor a mortuis resurrexerat, et non erat amplius moriturus.

(1459) Cod. Vat. omittit septem.

(1460) Cod. Vat., eos ibi.

(1461) Cod. Vat. « Cantabant, inquit, sancti. »

(1462) Grates, quas Christo rependunt sancti ob operatum communem salutem a nobis semper agn-

Christi passionis, nostræque redemptionis (1462); novum quidem erat, et ante id temporis omnibus inauditum. Cantabant utique, et dicebant : Tu quidem de dextera sedentis in throno librum accepisti, et tu revera dignus es, Domine Deus noster, accipere librum (1463). Quis enim dignior legem ad exponendum suscipere (1464), quam ipse doctor et conditor legis; qui non solum docuit et fecit, et fecit quod docuit; sic enim scriptum est : « Primum quidem sermonem feci de omnibus, o Theopneustes, quæ cepit Jesus facere, et docere (Act. 1, 1). » Docuit ergo legem, aperuit et revelavit signacula et occulta mysteria ejus. Mortuus est, jubente lege : « Quia oportuit pati Christum, et resurgere a mortuis, ut nos morte redimeret (Luc. xxiv, 46). » Unde et subditur : **B** Quoniam occisus est et redemisti nos Deo in sanguine tuo. Sed unde redemisti? Ex omni tribu, et lingua, et populo; et natione. Non enim Judæorum Deus tantum, imo et gentium. Ex cunctis ergo tribus ad fidem vocavit, quos suo sanguine redemit. Sequitur : *Et fecisti nos populum*, videlicet Christum, *Deo nostro regnum*, quia in nobis ipse regnat et sacerdotes, cui quotidie hostias placabiles immolamus (1465). Hinc autem persona mutatur, et Scripturis vox introducitur, et regnat super terram.

Et vidi, et audivi vocem angelorum multorum in circuitu throni, et animalium, et seniorum, et erant numerus eorum millia millium, dicentium voce magna : Dignus est agnus, qui occisus est, accipere virtutem, et divinitatem, et sapientiam, et fortitudinem, et honorem, et gloriam, et benedictionem. Prius enim quatuor animalia, et viginti quatuor seniores, per quos totam primitivam Ecclesiam intelligimus, Christum laudantes, dignum eum esse dixerunt, qui et librum aperiret atque signacula ejus solveret. Nunc autem vox multorum angelorum, id est doctorum omnium, qui ab eorum tempore fuerunt, vel futuri sunt, subinfertur; qui quoniam innumerabiles sunt, numerum ponens infinitum, millia millium eos esse dicit, et ipsi quidem seniorum voci respondentes, atque id ipsum repetentes dicunt : *Dignus est agnus, qui occisus est, accipere virtutem et divinitatem*. Quod tale est ac si diceret : Quem Judæi in gloriam et mortuum putant (1466), ipse dignus est qui honoretur, glorificetur et benedicatur : dignus est,

da sunt, præcipue vero in missæ sacrificio, in quo reparationis nostræ mysteria renovantur.

(1463) Quamvis Christus Dominus per unionem hypostaticam quæ sunt propria divinitatis accepit, aliqua tamen passione, et morte sua specialiter meruit : ut sui corporis gloriam, Ecclesiæ institutionem, propagationemque per totum orbem, potestatem etiam judicandi omnes gentes, ac denique secretorum cælestium scientiam revelandi. Ita Cornelius a Lapide, alique expositores.

(1464) Cod. Vat. : « Quis enim dignius legem ad exponendum suscipiet. »

(1465) Cod. Vat., « hostiæ placabiles immolantur. »

(1466) Cod. Vat. : « Quem Judæi mortuum, et in gloriosum putant. »

quem fortem, sapientem Deum et justissimum prædicemus.

Et omnem creaturam, quæ in cælo est, et quæ super terram, et quæ subius terram, et quæ sunt in mari, et quæ in eo sunt, omnes audiui dicentes : Sedenti in throno, et agno, benedictio, et honor, et gloria, et potestas in sæcula sæculorum, et quatuor animalia dicebant, Amen, et viginti quatuor seniores ceciderunt in facies suas, et adoraverunt. Prius quatuor animalia et seniores, deinde omnes doctores, huiusmodi vero omnis creatura Deum laudat et benedicit. Et creatura quidem, quæ in cælo est, angelorum ordines sunt : quæ vero super terram, homines justii, jam a terrenis sublimati; quæ autem subius terram, peccatores, vel maligni spiritus sunt, quos Ecclesia iudicabit (1467). Quæ vero in mari, omnes illi intelliguntur, quicumque in hoc mundo versantur. « Omnis enim spiritus laudat Dominum Psal. clvi, 6. » Et quatuor animalia dicebant : Amen, prædictorum videlicet laudes affirmando. Inde viginti quatuor letabundi in facies suas ceciderunt, et adoraverunt Deum, qui tantam gloriam et potestatem Filio suo dedit.

313 CAPUT VI.

Et vidi quod aperuisset agnus unum de septem signaculis, et audiui unum de quatuor animalibus, dicentem tanquam voce tonitruum : Veni, et vide; et vidi, et ecce equus albus, et qui sedebat super illum habebat arcum, et data est ei corona, et exiit vincens, ut vinceret. Septem enim sunt signacula, septem Ecclesiæ, septem dies, in quibus omnis prædicatio fit, et septem quidem signacula sic sibi comparant, ut qui unum novit, nihil de aliis dubitet : cui igitur unum sigillum aperitur (1468), nullum clauditur, et cui e contra unum clauditur, nullum aperitur. Qui enim Christi nativitatem non credit, nihil de passione, resurrectione et ascensione, baptismo, iudicio; nihil de meritorum retributione intelligit, sic et in aliis Septem ergo sigilla, septem sunt mysteria, in quibus fides nostra principaliter continetur (1469). Omnis ergo prædicatio, omnis nostræ fidei instructio imperfecta est, in qua hæc septem sigilla non reserantur. Nihil ergo aliud est, quam de sigillis aperire, nisi ab uno quolibet istorum incipere, et sic reliqua reserare. Videamus ergo quid dicat. *Et vidi, inquit, quod aperuisset agnus unum de septem signaculis.* In prima namque Ecclesia unum de septem sigillis agnus aperuit, quando prima prædicatio cœpit, et hæc quidem

A maxima et principalis disputatio de incarnatione Filii Dei habebatur. Sic autem a prima usque ad ultimam, Ecclesiæ sibi succedunt, ut septenarium numerum nunquam excedant. *Et audiui unum de quatuor animalibus dicentem, tanquam vocem tonitruum : Veni, et vide;* unam enim eandemque prædicationem quatuor ista animalia scripserunt, etsi in quibusdam diversa narrare videantur. Scribunt ergo verba Christi, et sublimes vocem clamant, utpote qui universo mundo loquuntur. Sed quid dicunt? *Veni, et vide.* Accede ad Evangelium, reseratus est liber, vide, et intellige quid in eo continetur. *Et ecce equus albus.* Equus enim iste albus, totus pulcher, et sine macula, quilibet doctor Ecclesiæ intelligitur. *Et qui sedebat super illum, habebat arcum.* Illic est enim Christus Dominus noster, de quo scriptum est : « Qui ascendes super equos tuos, et quadrigæ tuæ salvatio (Habac. iii, 8). » Sed quid per arcum, nisi ejus prædicatio intelligitur? Ex qua velut sagittæ, veritatis sententiæ procedentes, cunctos vulnerant inimicos. *Et data est ei corona, et exiit vincens, ut vinceret.* Quotidie namque Christus per servos suos ad prælium exit, quotidie dimicat, atque inimicorum sternit exercitus, et toties coronatur quoties in sanctis suis victoriam operatur.

Et cum aperuisset sigillum secundum, audiui secundum animal dicens : Veni, et vide. Et exiit alius equus rufus, et qui sedebat super eum, datum est ei ut numeret pacem de terra, et ut invicem se interficiant homines, et datus est illi gladius magnus (1470). Aperuit, inquit, agnus secundum sigillum, quia iterum servos suos Evangelium prædicare Dominus misit, hoc est enim quod dicit. *Et audiui secundum animal, dicens : Veni, et vide :* Secundum animal, quod nos venire et videre invitat, secunda prædicatio est. Quamvis enim doctorum prædicationes innumerabiles sint, non tamen nisi septem esse dicuntur, quoniam tot sunt septem dies, in quibus fiunt. Defunctis ergo primis prædicatoribus, alii successerunt, qui et ipsi Evangelium prædicarunt. Sed quoniam istorum tempore major in Ecclesia prædicatio crevit, ideo alius equus rufus exisse narratur. Equus enim rufus, et sanctorum sanguine cruentatus, tyranni intelliguntur, qui Christi martyres persecuti sunt : qualis fuit Nero, qui ipsos apostolos interfecit. Super hunc autem diabolus sedet, quia suæ iniquitatis freno per cuncta facinora eum præcipitat. Illic autem pacem de terra sumit et auferit, quia ut discordiæ princeps et pacis inimicus, humanum genus semper insidiando et tentando in-

(1467) Cod. Vat., « quos Ecclesia indicat. »

(1468) Cod. Vat. : « Cui ergo unum de sigillis aperitur. »

(1469) Conveniunt omnes expositores hoc caput figuris, ænigmatibus mysteriisque constare, quæ unusquisque pro suo studio, et meditatione in suam sententiam trahere conatur. Aliqui enim moralem, alii historicam, et alii mysticam seu spiritualem interpretationem, ut Bruno noster, sequuntur. Diversas autem status Ecclesiæ his describi inducuntur.

(1470) Ad faciliorem sequentium intelligentiam, notandum; tres sequentes equos : scilicet rufum, nigrum et pallidum, primo oppositos esse, utpote albo et fausto, cuius sessor est Christus. Nam tres alios non esse Christum patet; quia secundus, scilicet rufus, pacem terræ conturbat, tertius niger stateram habet fraudulentam, quartus sessorum habet Mortem et comitem Infernum, qui stragem illam edunt. Hæc Cornelius; qui alios aliter interpretari fatetur.

quietat. Illic facit ut sese homines interficiant, et æcum et inter se bella civilia gerant. Illic et gladius magnus datus est, quoniam multis modis homines jugulando decipit : alium enim per superbiam, alium per avaritiam, alium per luxuriam, atque alium alio modo occidit et perdit.

Et cum aperuisset sigillum tertium, audiui tertium animal, dicens : Veni, et vide. Et ecce equus niger, et qui sedebat super eum, habebat stateram in manu sua. Et audiui tanquam vocem in medio **314** quatuor animalium dicentem : Bilibris tritici denario uno, et tres bilibres hordei denario uno, et vinum, et oleum ne læseris. Aperitur tertium sigillum, quia tertia prædicatio succedit, iterumque beatus Joannes ad videndum invitatur. Et ecce equus niger, Ecclesiæ videlicet persecutores (1471), qui quoniam prave vivunt, et omni luxuria, et voluptati se supponunt, non immerito nigri vocantur. Et qui sedebat super eum habebat stateram in manu sua; hic enim est illo malignus spiritus, qui cum sit omnium iniquissimus, æquitatis tamen se fingit habere instrumenta. Nemo tamen cum hoc nequissimo mercatore negotiari poterit, qui se tandem non cognoscat esse deceptum; et ideo de medio quatuor animalium vox procedens, pretium rebus imponit, qualiter, et quantum enim, vel vendi debeant. Semper nos Scripturæ et doctores docent quomodo diaboli fraudes cavere debeamus. Bilibris tritici denario uno, et tres bilibres hordei denario uno. Sic, inquit, vendatur, sic ematur, falsa est illius statera; nemo ei credere velit. Duæ libræ tritici, cuius denarii pretium habeant. Si enim secundum litteram intelligatur nimis carum hoc triticum esse videbitur. Est ergo alterius generis excellentiorisque naturæ, quo non corpus, sed anima pascitur. per hoc enim fidei doctrinam et sacram Scripturam intelligimus. Duæ vero libræ, duo sunt Testamenta; ejusdem utique ponderis, ejusdem mensuræ, ejusdemque pretii, neque sine altera alterum valet; unde non duobus, sed denario comparatur; denarius autem iste vitam æternam designat, quem bene in Dei vinea laborantibus se daturum esse Dominum promisit: sic enim scriptum est: « Conventione autem facta cum operariis de denario diurno, misit eos in vineam suam (Matth. xx, 12). » Qui igitur ad hunc denarium pervenire desiderat, has duas libras tritici secum portet, his vescatur, et harum nunquam obliviscatur. Per tres vero bilibres hordei, quæ eodem denario comparantur, Trinitatis fides intelligitur ad cuius medullam (1472) et profundissimam intelligentiam, qua nemo unquam in hac vita accedere potuit, ideo recte non tritico, sed hordeo assimilatur; unde pauci sunt,

(1471) Decem Ecclesiæ persecutores imperatores usque ad Constantinum Magnum numerantur. Primus Nero; secundus Domitianus; tertius Trajanus; quartus Antoninus; quintus Septimius Severus, sextus Maximinus; septimus Decius; octavus Valerianus; nonus Aurelianus; decimus Diocletianus cum Maximiano, qui omnium crudelissimi majorem

qui non solum disputare, verum etiam de ea cogitare non formident, pro ea tamen denarium recipient; si tamen credant, quamvis non intelligant. Sequitur: *Et vinum, et oleum ne læseris.* Vinum legis austeritatem, oleum Evangelium significat. illud inebriat, hoc sanat; illud mentem evertit, hoc dementes ad mentem revocat: « Littera enim occidit, spiritus autem vivificat (II Cor. iii, 6). » Bre autem læduntur, si quando prave intelliguntur: vinum ergo, et oleum lædit, quicumque Scriptura male interpretatur.

Et cum aperuisset sigillum quartum, audiri vocem quarti animalis dicentis: Veni, et vide. Ecce post tertiam tertii temporis prædicationem; quarta prædicatio subsequitur, in qua quid propheta videtur, audiamus. Et ecce, inquit, equus pallidus, et qui sedebat super illum, nomen illi Mors, et Infernus sequebatur eum, et data est illi potestas super quatuor partes terræ, interficere gladio, et fame et morte, et bestiis terræ (1475). Iste enim equus, id est Ecclesiæ inimici, qui prius rubeus, propter sanguinem martyrum; deinde niger, propter vitæ pravitatem apparuit; nunc pallidus conspicitur, ut possit qui odio, invidia et indignatione plenus erat. Insuper et vitam non habebat, qua quicumque privatur, pallidus efficitur: unde et subditur: *Et qui sedebat super eum, nomen illi Mors.* Quem enim alius eorum habere potest, super quem mors ipsa pallidus sedet? Mors enim hoc in loco, diabolus intelligitur, qui prius mortem intulit mundo. Unde Salomon ait: « Invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum (Sap. ii, 24). » Hunc autem infernus sequitur, quia quos diabolus decipit, et perimit, eos procul dubio infernus recipit. More ergo canis, vel vulturis post hunc lanistam et sanguinarium, quidam aviditate ductus infernus ire perhibetur. Unde Psalmista: « Erue a framea, Deus, animam meam, et de manu canis unquam meam (Psal. xxi, 21). » Illic ergo potestas data est super quatuor partes terræ, id est ubique terrarum (siquidem in quatuor partes mundus iste dividitur) interficere homines gladio, fame, et morte, et bestiis terræ; gladius quidem callide persuasionis, fame vero audientium verbum Dei. « Ille est enim, qui tollit verbum de corde hominum, ne credentes salvi fiant (Luc. vii, 12); » morte vero tyrannica vel qua a Deo animæ separantur. De qua dicitur: « Quoniam non est in morte, qui memor sit tui (Psal. vi, 6). » Per bestias autem terræ, malignos spiritus, vel hæreticos intelligimus, de quibus Propheta: « Ne tradas bestiis animas confitecuntur tibi (Psal. lxxiii, 19). » et isti quidem plus curis bestiis crudelitate deserviunt.

vastitatem in Ecclesiam intulerunt.

(1472) Cod. Vat., « ad cuius videlicet fidei medullam, etc. »

(1473) Accipiunt aliqui locum hunc pro ratione Romani imperii eversionis, quod gladio, fame, pestilentia, atque calamitatibus penitus destructum erat. Ita Calmet.

Et cum aperuisset **315** quintum sigillum, vidi sub
 tare animas intersectorum propter verbum Dei, et
 propter testimonium quod habebant, et clamabant voce
 magna dicentes: Usquequo, Deus sanctus et verus, non
 dicas, et vindicas sanguinem nostrum, de his, qui
 habitant in terra? Jam enim quinta prædicatione in-
 habente vidit beatus Joannes sub altare intersectorum
 animas; quia enim pro Christo immolati fue-
 runt, bene sub altari esse dicuntur (1474). Altare
 item hoc in loco, vel fidem, vel crucem intelligere
 possumus. Unde Apostolus ait: « Mihi autem absit
 gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesus Christi! »
 Gal. vi, 14.) Sed quare interfecti fuerant, nisi
 propter verbum Dei quod prædicabant, et propter
 testimonium Christi quod habebant et ferebant? Clam-
 abant autem voce magna, quia eorum petitionibus
 iras Dei aperte erant. Rogabant autem sanctum
 verum Dominum, qui nulli unquam mentitus est,
 eos juste judicaret atque eorum sanguinem in-
 iuste a peccatoribus fusum vindicaret, neque enim
 iud postulant, nisi quod eum velle cognoscunt.
 respondit:

Et data sunt illis singulæ stolæ albae, et dictum
 est ut requiescerent tempus adhuc modicum, donec
 impleatur numerus conservorum, et fratrum eorum
 qui interficiendi sunt, sicut et illi. De his enim Isaias
 ait: « Duplicia in terra possidebunt (Isa. Lxi, 7). »
 Duplicia quidem, quoniam eorum animæ modo cum
 eo beatitudine perfruuntur; postea vero animæ
 mul et corpora immortalitatem et gloriam susci-
 ent. Singulas ergo stolas interim habent, quia
 nunquam ad duplicia pervenerunt. Expectant autem
 tempus adhuc modicum, donec ultima persecutione,
 quæ ab Antichristo fiet, cæteri sancti interficiantur,
 tunc tandem ad iudicium Dominus veniens, eos
 iudicabit, et unicuique secundum opera mercedem
 dabit (1475).

Et vidi, cum aperuisset sigillum sextum, et ecce
 tremotus factus est magnus, et sol factus est niger
 inquam saccus cilicinus, et luna tota facta est sicut
 sanguis; et stellæ cæli ceciderunt super terram; sic-
 ut ficus mittit grossos suos, cum a vento magno
 movetur, et cæelum recessit sicut liber involutus, et
 omnis mons, et insulæ de locis suis motæ sunt. — Sex-
 tum namque sigillum, sexta est prædicatione, quam
 vidit ultimam fore esse putamus, in qua Enoch

et Elias venturi sunt; postea vero Sabbatismus po-
 pulo Dei relinquitur. Neque prædicatoribus indige-
 bimus; quoniam nuda omnia, et aperta sient: « Vi-
 demus enim nunc per speculum in ænigmate; tunc
 facie ad faciem (I Cor. xiii, 12), » quando et Deus
 erit omnia in omnibus. Videamus ergo, quid in ul-
 tima prædicatione futurum sit. « Et ecce, inquit, terre-
 motus factus est magnus. » Quis enim dicere valeat
 quantus tunc terræmotus, quanta populi perturbatio,
 quanta Ecclesiæ et fidelium confusio fiet, quando
 Antichristus contra sanctos præliabitur. « Erit enim
 tunc, sicut Dominus dixit (1476), talis persecutio,
 qualis non fuit ab origine mundi (Matth. xxiv, 21),
 Et sol factus est niger tanquam saccus cilicinus. De
 hoc enim sole scriptum est: « Vobis autem iustis
 oriatur Sol iustitiæ (Malac. iv, 2). » Et modo qui-
 dem in Ecclesia fulget, quoniam in ejus lumine
 ambulamus; tunc autem iniquorum prædicatione
 fuscabitur, quia qualis a Judæis creditur, talis ab
 iniquis prædicabitur. Dicent eum seductorem, cili-
 cioque, et pœnitentiæ dignum fuisse; Antichristum
 vero, qui tunc apparebit, Dei filium. Tunc autem
 luna fiet sicut sanguis, quia S. Ecclesia pro Christi
 nomine, pleno martyrio cruentabitur. Stellæ vero
 cæli super terram cadent exanimæ; sive etiam quia
 multi (1477), qui fideles esse putabantur, terrore
 concussi, ab Ecclesia separabuntur. Sed qualiter
 cadent? Sicut ficus mittit grossos suos cum a vento
 magno movetur; grossos quidem primitias ficus
 appellat, quæ a vento commotæ facile cadunt. Cœ-
 lum autem sicut liber involutus recedet; quia multis
 præ timore a fide separatis, S. Ecclesia in se reced-
 det, et quodammodo contrahetur et minor fiet. Sed
 quare sicut liber involutus? Liber enim involutus
 omnia celat quæ in eo continentur. Merito ergo
 libro involuto Ecclesia assimilatur, quæ præ nimio
 terrore, prædicare tunc temporis non audebit: unde
 ad eam corroborandam **316** novi, et nominatissimi
 prædicatores advenient, Enoch videlicet et Elias.
 Sequitur: Et omnis mons et insulæ de locis suis motæ
 sunt (1478). Postquam, inquit, ea signa, quæ su-
 perius spiritualiter exposita sunt, etiam secundum
 litteram, in sole, et luna, et stellis apparebunt,
 tunc manifestum omnibus erit quia cœlum et terra
 transibunt, et subito ad iudicandum Dominus
 veniet; unde fiet ut omnis mons et insulæ de locis

(1474) Præmissis vaticiniis de Ecclesiæ persecu-
 tionibus a quibus sancti necandi sunt, intersectorum
 iram et felicitatem præannuntiat beatus Joannes,
 cum animas ait vidisse sub altare, hoc est
 possessione æterni gaudii Deo fruentes, et clam-
 antes vindictam de sanguine ab ipsis super terram
 uso, quo persecutorum punitio, et laborum filijs
 licantur. Plura de statu animarum post mortem
 congerunt Cornelius et Calmet, quæ apud illos
 sententia relinquitur.

(1475) Visio Dei ad quam iustorum animæ statim
 corporibus separatæ perveniunt, eorum beatitudi-
 nem essentialem, ut inquit theologus, constituit,
 sed nondum completa, perfecta eorum felicitas erit,
 cum post universalem resurrectionem, fiet suorum
 corporum unio cum animabus et corporum

suorum glorificatio; atque tunc duplicem stolam
 accepturæ dicuntur.

(1476) Quæ Christus Dominus apostolos eventur
 in mundi fine memnerat, Matth. xxiv, hic a Joanne
 confirmantur. Tunc enim fiet universalis commotio,
 cum Antichristo sævienti, et contra veritatem
 prædicanti Enoch et Elias adversabuntur. Prævale-
 bit tamen (sic Deo permittente) in multis seductio,
 et iustitia, et quasi sol obscurari videbitur, et iusti,
 ut stellæ, cadent in depravationem. Machina etiam
 visibilis mundi tota dissolvetur.

(1477) Cod. Vat.: « Stellæ vero cæli super terram
 cadent; » sive quia sancti a persecutoribus trucidan-
 tur, et juxta litteram super terram cadent exanimæ;
 sive etiam quia multi, etc.

(1478) Ex Cod. Vatic. corrigitur editio.

suis movebuntur, id est ut omnes hujus sæculi potentes, omnesque mundi hujus nationes a prisina pravitate ad fidem Christi convertentur. « Cum plenitudo gentium introierit, tunc Israel salvus fiet (Rom. xi, 25). » Hoc est enim quod sequitur:

Et reges terræ, et principes, et tribuni, et divites et fortes, et omnis servus et liber abscondent se in sepulcris, et in petris montium, et dicent montibus, et petris: Cadite super nos, et abscondite nos a facie sedentis super thronum, et ab ira agni, quoniam veniet dies magnus iræ ipsorum, et quis poterit stare? Per reges quidem terræ, et principes, et tribunos, et divites, et fortes, et omnes servos, et liberos, omnes homines promiscue intelliguntur, qui abscondent se in speluncis et petris montium. Quid enim per speluncas et petras montium, nisi sanctos intelligimus? ad quos velut ad turrem, et castella, et loca munitissima, ut ab eis tueantur, omnes confugient, *Et tunc dicent montibus et petris*, id est sanctis supradictis, quos sine timore stare secure videbunt, ut super eos cadant, id est ut eos abscondant (1479). Sic enim cadere solemus, cum ad auxiliandum, super aliquem nos projicimus, ne ab alio occidatur. Hic autem tantus terror, unde fiet, nisi a facie sedentis super thronum, et ab ira agni? Quem simul cum ipso Patre sibi cognoscent esse iratum. Unde et subditur: *Quoniam venit dies magnus iræ ipsorum, quæ utique finem non habebit. Et quis poterit stare?* Nemo quidem, nisi cui ipse iratus non fuerit.

CAPUT VII.

Post hæc vidi quatuor angelos stantes super quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ, ne starent venti super terram, neque super mare, neque in ullam arborem. Hos angelos, illos esse puto, de quibus Dominus ait: « Mittet Filius hominis angelos suos cum tuba, et virtute magna, et congregabit electos ejus a quatuor ventis (Math. xxviii, 51). » Itemque: « Exibunt angeli, et separabunt malos de medio justorum, et mittent illos in caminum ignis; et istis quidem datum est nocere terræ, et mari, et arboribus (1480) (Math. xiii, 49). » Sed quid per quatuor ventos, nisi eorum potestas, quæ cum magna virtute ventura est, intelligitur? Hos autem ventos tenere dicuntur, quia nisi permissi, nocere non

(1479) Singularis est hujusmodi Brunonis expositio; cum omnes commentatores literaliter intelligant talem ac tantum invasurum homines terram, et confusionem ex signis adventum Christi judicis præcedentibus, ut nullibi nisi in cavernis et austris securitatem sibi esse censebant; quare ea studiose quærent, et in ipsis celabantur.

(1480) Predictum est Sap. vi armaturam Deum omnem creaturam ad inimicorum ultionem, et pugnatum orbem terrarum contra insensatos; verumtamen quando Deo placebit; ideoque hic dicuntur quatuor angeli constituti, ut continerent quatuor ventos, ne effrenato impetu terram subverterent. Ante adimplenda erant alia de quibus sequentes Joannis visiones loquuntur.

A possunt. Tenent ergo potestatem et vires suas, donec, jubente Deo, flare incipiant, quibus flantibus, quanta ubique perturbatio fiet, quid attinet dicere? Et tali quidem vento resistere nemo valebit, nisi qui fide Trinitatis gratus fuerit. Ideoque Psalms ait: « Non sic impij, non sic, sed tanquam pennis, quem projicit ventus a facie terræ (Psal. i, 4). » Sed quid super terram nisi peccatores? Qui sola terra et transitoria diligunt? Quid vero per mare, et instabiles et fluctuantes, qui omni vento doctrinæ circumferuntur? Per arbores autem illos intelligimus, de quibus in Evangelio Dominus ait: « Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur (Math. vii, 19). »

B *Et vidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi, et clamavit voce magna quatuor angelis, quibus datum est nocere terræ et mari, dicens: Nolite nocere terræ, neque mari, neque arboribus, quoad usque signemus serros Dei in frontibus eorum.* Bene quidem angelus iste, prospera et lætitiæ annuntiaturus, ab ortu solis venisse describitur (1481): iste enim luce sua, erroris tenebris fugatis, bonos separabit a malis. Habebit autem signum Dei vivi; crucem videlicet portans, quæ et malis timorem, et bonis lætitiæ præstabit. Et clamavit quatuor angelis, prædictis scilicet adversariis potestatis, quibus suo tenore terræ et mari nocere concessum fuerat; et dixit: Tenete ventos, ne laxetis impetum, vestraque tempestatis incursus, nolite nocere terræ, neque mari, neque arboribus, quoad usque signemus serros Dei nostri in frontibus eorum; ut et per se zizania et per se frumenta colligantur. Hoc autem est illud Trinitatis signum, quod in baptismo omnes suscepimus, quæ ideo iterum signandi (1482) esse dicuntur, quia sic in unius cujusque fronte hoc signum lucebit, ut nulli sit dubium quis erit salvandus, et inter Christi servos computandus (1483).

C *Et audivi numerum signatorum, centum quadraginta quatuor millia signati ex omni tribu filiorum Israel.* Cum enim tribus sint duodecim et unaquæque duodecim millia in se contineat, dubium non est quin centum quadraginta quatuor millia fuerint. Sed quare unicuique tribui duodecim millia dicitur voluerit? Nisi forte propter numeri dignitatem, quæ satis sacer in divina Scriptura invenitur, scire non

(1481) Conveniunt plures interpretes, quos referit Cornelius, angelum hunc esse ipsum Christum Dominum qui ab Isaia cap. ix magni consilii angelus dicitur, et a Zacharia cap. vi, Vir oriens; qui nascens pacem in universo orbe oriri fecit, qui ascendens ab ortu solis, hoc est mane surrexit, et confestim apostolos ad mundi illuminationem misit.

(1482) Cod. Vat., *iterum signati*.
(1483) « Qui symbolo crucis fide et moribus conformati fuerint, certum salutis signum in fronte gestabunt; Christus enim crucifixus est, ut sequamur vestigia ejus, et tessera nostræ electionis perfecta erit illius imitatio. Signamur in baptismo, signamur in confirmatione, sed opera vivificum et salutare signum illud reddet. » CORNELIUS.

ssum; et ego quidem plures his fore crediderim; que puto de aliqua tribu tot esse salvandos quot tribu Juda, quæ semper plus cæteris Domino æsistit (1484). Sed quoniam de filiis Ecclesiæ post- am locutus est, quorum multitudinem dinumerare no poterat, ideo filios Synagogæ in numero po- t, ut nullo plures his filios Ecclesiæ esse scia- s(1485). Quæ enim finitis ad infinita comparatio? puitur: *Ex tribu Juda duodecim millia signati*. enim ordine quo nati sunt patriarchæ, hoc in ponuntur; non enim Judas, sed Ruben primo- ius fuit; sed iste, quia cubile patris maculavit, ogenita perdidit, et ile, quia de ejus stirpe nem Christus assumpsit, regiam dignitatem cepit. Judas enim *confessor* interpretatur, et de fessoribus Dominus ait: « Qui me confessus B it coram hominibus, confitebor et ego eum co- Patre meo, qui in cælis est (Matth. x, 32). » *Ex tribu Ruben duodecim millia signati*. Ruben vi- filium interpretatur, per quem eos intelligimus patris opera considerantes, in creaturis Creato- agnoscunt. *Ex tribu Gad duodecim millia si- i*. Gad, qui *accinctus* dicitur, significat illos us Dominus ait: « Sint lumbi vestri præcincti, icernæ ardentes in manibus vestris (Luc. xii, » Tales enim verbi Dei ense semper accincti, rum, vel hæreticorum non timent exercitus. *Ex tribus Aser duodecim millia signati*. Quid enim Aser, qui *beatus*, sive *pinguis panis ejus* inter- udit, intelligimus, nisi eos qui divini eloquii C tedine alios reficientes, secum ad æternæ vitæ tudinem eos perducunt? *Ex tribu Nephtali duo- a millia signati*. Nephtali *latitudo* interpretatur, quem eos intelligimus, qui a charitate nunquam lunt; de charitate namque dicitur: « Latum la:um tuum nimis (Psal. xix, 60). » Itemque: nitudo legis est dilectio (Rom. xiii, 10). » *Ex Manasse duodecim millia signati*. Et Manasses an interpretatur *oblivio*. Ex ejus tribu illi sunt, Christi calice inebriati omnium terrenorum iscuntur. Talis erat beatus Paulus, qui dice- « Nihil judicavi scire inter vos nisi Christum n, et hunc crucifixum (I Cor. ii, 2). » *Ex tribu m duodecim millia signati*. Sed quid Simcon, *tabernaculum* interpretatur, nisi eos significat D ospitalitatem sectantes, simul cum Apostolo t: « Non habemus hic manentem civitatem, sed um inquirimus (Hebr. xiii, 14). » Et cum Psal- : « Domine, quis habitavit in tabernaculo tuo? »

(Psal. xiv, 1.) *Ex tribu Levi duodecim millia si- gnati*. Levi *additamentum* dicitur, et eos designat qui nunquam otiosi esse volunt; sed semper labo- rantes et in melius proficientes, quotidie sibi aliquid virtutis et bonitatis adaugent. *Ex tribu Isachar duodecim millia signati*. Isachar, *asinus fortis*, eos demonstrat de quibus ait: « Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi (Galat. vi, 2). » *Ex tribu Zabulon duodecim millia signati*. Zabu- lon, qui in littore maris habitans, navigio, et piscationi operam dabat, Ecclesiæ ministros designat, qui Christi navem, Ecclesiam scilicet regunt, et baptizandi ministerium habent. *Ex tribu Joseph duodecim millia signati*. Joseph, *accrescens*, sive *mundi salvator* interpretatur, per quem apostolos et doctores intelligimus, qui Christi militiam crescere fecerunt, et verbum Dei ubique seminantes, mur- dum fame periclitantem salvaverunt. *Ex tribu Benjamin duodecim millia signati*. Benjamin, **318** *ly- pus rapax*, sive *filius dexteræ*, eos significat qui semper avidi verbi Dei (1486), sacri eloquii do- cetrina satiari non possunt; et hi quidem sinistram relinquentes, per dexteram viam, quæ ducit ad vitam, gradiuntur; qualis fuit Apostolus, qui ex eadem tribu natus est (1487). Quod autem tribus Dan inter cæteras tribus non computatur, sed pro ea tribus Manasse, qui non Jacob, sed Joseph filius fuit, interponitur; illud significare puto quod ex apostolorum numero, Juda abjecto, pro eo Mathias est subrogatus. Sicut enim Judas Christum morti tradidit, ita Antichristus, qui de tribu Dan nasciturus est, ejus servos multos interficiens, ipsius nomen et fidem destruere conabitur.

Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, et tribubus, et populis, et linguis, stantes ante thronum, et in conspectu agni, amicti stolis albis, et palmæ in manibus eorum: et clamabant voce magna, dicentes: Salve Deo nostro, et qui sedet super thronum, et agno. Hæc magna turba, quæ infinita est et numerari non potest, Ecclesia est, quæ non ex solis Judæis, sed ex cunctis gentibus, et tribubus, et populis et linguis in unam fidem undique collecta est. Inju: autem filii ante thronum stare dicuntur: quia omnes, ut Apostolus ait, « sive boni, sive mali, stabimus ante tribunal Christi (Rom. xiv, 10). » Stabant autem et in conspectu agni, quia nequaquam de illis erant de quibus dicitur: « Tollantur impii, ne videant gloriam Dei (Isa. xxvi, 10). » Sed quomodo sta-

84) De numero salvandorum Judæorum in fine i variæ sunt scriptorum sententiæ, quas refert Ius; plures autem D. Pauli auctoritati ad- ut, dicentis omnem Israel salvandam ad Rom.

85) Com totus orbis, juxta Christi promissio- antequam mundus finem habeat, futurus sit grex sub uno pastore, multo major erit nume- ristianorum salvandorum, quam Judæorum, ipsi in Christum credent; ac proinde, ut bene S. Bruno, eorum numerus a S. Joanne cir-

cumscribitur; sed de Christianis dicit esse turbam magnam quam dinumerare nemo poterit.

(1486) Cod. Vat., « audiendi verbum Dei. »

(1487) Per hujusmodi nominum tribuum inter- pretationes, quæ communes sunt apud commen- tatores, diversæ ad salutem viæ ostenduntur; scilicet quod aliqui per excellentiam fidei, alii per charitatem, alii per contemptum mundi, hi per Evangelii propagationem vitam æternam conse- quuntur, etc.

bant? Amicti stolis albis, induti videlicet carnis immortalis et incorruptibili, et honorum operum veste candidati (1488). *Et palmæ in manibus eorum; quibus inimicorum suorum omnium eos victores existisse significabatur. Et clamabant voce magna, dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, et agno: merito ei salutem optant, et de salute gratias agunt, a quo se salvatos esse cognoscunt (1489).*

Et omnes angeli stabant in circuitu throni, et seniorum, et quatuor animalium, et ceciderunt in conspectu throni in facies suas, et adoraverunt Dominum, dicentes: Amen. Benedictio, et claritas, et sapientia, et gratiarum actio, honor, virtus, et fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum. Amen. De throno namque, et senioribus, et quatuor animalibus satis superius dictum est. Postquam sanctorum multitudo innumerabiles laudes, et gratias Domino egit, confestim eorum voci respondentes angelorum exercitus circumstantes ceciderunt in facies suas, et adoraverunt, dicentes: Amen, id est, sicut dicitis, ita fiat. Sit benedictio ab omni creatura, et claritas nobilitatis, et sapientia operationis, et gratiarum actio de beneficiis, et honor dignitatis, et virtus regiminis, et fortitudo superandi inimicos Deo nostro in sæcula sæculorum (1490). Amen.

*Et respondens unus de senioribus dixit mihi: Hi, qui amicti sunt stolis albis, qui sunt, et unde venerunt? Et dixi illi: Domine, tu scis. Et dixit mihi: Hi sunt, qui venerunt de tribulatione magna, et laverunt stolas suas, et dealbaverunt eas in sanguine agni; ideo sunt ante thronum Dei, et serviunt ei die ac nocte in templo ejus, et qui sedet in throno, habitat super illos. Beatus namque Joannes in persona Ecclesie cogitabat, qui essent illi candidati, quos ante thronum stare videbat, ideoque interrogatur ab uno de senioribus, quos esse, vel unde venisno opinetur? Qui non suæ credens, sed illius sententiam audire volens, non se, sed illum scire respondit. Hoc enim omnes seniores prædicaverunt, hoc in sanctis Scripturis interrogati respondent: Interroga Paulum, et dicit tibi: « Non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis (Rom. viii, 18). » Ait ergo: *Hi sunt, qui venerunt de tribulatione magna, quam non solum a persecutoribus, verum etiam in fame et siti, in frigore et nuditate, multisque aliis modis pro Christi**

(1488) Vestis beatorum in cælo, postquam in resurrectione carnem assumpserint, erit immortalitas, incorruptibilitas, perfecta que in omnibus potentiis glorificatio, ut nihil ad omnimodam felicitatem eis desit.

(1489) « Magna, » inquit S. August. Serm. 11 De sanctis, « voce decantant, qui magna gratiarum actione recolunt, non sua se virtute, sed ipso auxiliante, tribulationum impugnantium superasse certamina. »

(1490) Usque dum hoc in mundo sumus infirmitatis et ignorantie humanæ velamine circumamicti, ætus condignos laudis et honoris Dei elicere non valemus; cum vero ante conspectum ejus apparue-

B nomine passi sunt. *Et laverunt stolas suas, et dealbaverunt eas in sanguine agni.* Est enim stolaularis vestis, id est ad talos usque pertingens, perquam, carnem intelligimus, quæ Christi sanguine redempto super nivem dealbata est; ideo enim **319** Christi latere sanguis simul et aqua erit, ut nos redimeret et lavaret. Sequitur: *Et qui lavati et mundati sunt, ideo sunt ante thronum Dei, ubi immundus et coinquinatus stare non poterit: et serviunt ei die ac nocte, sine intermissione vestret et jubilantes et laudantes Deum in cælesti Jerusalem.* Et qui sedet in throno, habitat super illos, quoniam nulli alii potestati subjiuntur, et solus Deus est illorum princeps.

B *Non esurient, neque sitient amplius, neque cadet super illos sol, neque ullus æstus, quoniam aquæ, qui in medio throni est, reget illos, et deducet eos ad vitæ fontes aquarum, et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.* Non enim esurire et sitire poterunt qui summi boni visione saturabuntur. At vero neque cadet super illos sol, neque ullus æstus, quia nulla tribulationis adustio, nullus tormentorum ardor super eos ulterius descendet. *Quid est hoc? Quoniam agnus, qui in medio throni est, est Filius, qui est in sinu et corde Patris, reget illos, et deducet eos ad vitæ fontes aquarum, quibus refecti, neque famem, neque sitim, neque calorem vel æstum patiuntur. Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, quia nihil nisi flere et dolere debeant adest. Qui enim semel in lacrymis, in gaudio metent vitam æternam.*

CAPUT VIII

Et cum aperuisset sigillum septimum, factum est silentium in cælo, quasi media hora. Septimo sigillo aperto, factum est silentium (1491); quia jam non erit necesse ut alter alteri loquatur: omnes enim omnia scient: tunc enim facie ad faciem videbimus quem nunc per speculum videmus et in ære mate. Quod autem ait: *Quasi media hora;* id bene valet: quia, quamvis post judicium nulla in Ecclesia fiat prædicatio, silentium imperfectum posuit. *Quid iterum a capite incipiens, de eisdem est locutus.* Ait ergo: *Et cum aperuisset sigillum septimum, quo omnia secreta revelavit, factum est silentium in cælo; per se quidem continuum et æternus, et*

rimus, vultus ejus lumine illustrati, tunc elevabimur ad repetendas ei grates, ad magnificandam bonitatem, et ad cætera ejus attributa celebranda, quomodo non nisi in ænigmate et in speculo cognoscimus; sed tunc facie ad faciem cum videbimus et laudabimus.

(1491) Magnum in hoc silentio contineri mysterium ex pluribus interpretationibus, quas videtur Cornelius, constat. Quis eorum veritatem attingit, non est necum judicare; non improbabile est in eo significari admirationem, et stuporem quo repleti sunt, cum aperto septimo sigillo cognoverunt quæ ante extremum judicium secretum erant in mundo, quæque subinde Joannes annuntiavit.

ntem, quia angelis iterum locuturus erat, per meliam horam interruptum est. Atque pene eadem

quæ superius dixerat, quamvis aliis verbis, iterum loqui cœpit, sicut in sequentibus audietis.

LIBER TERTIUS.

320 *Et vidi septem angelos stantes in conspectu dei, et datae sunt illis septem tubæ. De his enim eptem angelis, nihil ad præsens locuturus est, donec ad illum locum perveniat, ubi ait : Et septem angeli, qui habebant septem tubas, paraverunt se ut uba canerent. Interim videmus quid sequitur :*

*Et alius angelus venit, et stetit ante altare, habens thuribulum aureum, et data sunt illi incensa multa et daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum, et ascendit fumus incensarum de orationibus sanctorum, de manu angeli coram Domino. Hic enim Angelus Christus est, qui de Virgine carnem suscipiens, Patris voluntatem mundo annuntiavit (1492). Stetit autem ante altare, quia non timuit crucem ascendere, in qua ipse sacerdos et sacrificium se ipsum pro nobis Deo Patri hostiam placabilem immolavit; habens thuribulum aureum, pretiosum videlicet corpus, quod de Virgine Matre suscepit, in quo et ipsa divinitas, et virtutum omnium abundantia redolebat. Et data sunt ei incensa multa, quia sanctorum aromata et orationes parum odoris habebant, ahtequam in hoc thuribulum imponerentur : ipse est enim mediator Dei et hominum, qui nostras orationes Deo Patri repræsentat; unde et subditur : *Ut daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum. Ecce aliud altare, quod aureum esse dicitur, per quod providam et sapientissimam Dei memoriam intelligimus. Et sic videtur esse dictum, quasi prædictus angelus cum aureo thuribulo ad altari crucis, super altare aureum sanctorum ponat orationes. Et Dei quidem memoria altare dicitur, quia nullum sacrificium valet, cujus odor eam non tangit. Et ascendit fumus incensarum, factus subauditur, de orationibus sanctorum, de manu angeli, qui eas offerebat coram Domino : gratia namque ministri chara facta est oblatio.**

Et accepit angelus thuribulum, et implevit illud de igne altaris, et misit in terram, et facta sunt tonitrua,

(1492) Hæc mystice juxta morem suum explicavit Bruno; verum non desunt qui vere et proprie significari angelum velint, ut sunt septem alii qui tuba canere, et phialas effundere a Joanne memorantur. Putant enim, ut Aretas, Ribera et alii, peculiarem esse angelum, qui celebranti sacerdoti assistat, eum adjuvet et dirigat, ejus preces et hostias Deo offerat, sive is angelus sit custos celebrantis, sive cultus altaris et templi, ad hanc custodiam et oblationem sacrificiorum; peculiariter a Deo deputatus. Hujusmodi expositio plane cohæret cum oratione quam in canone missæ recitamus : Supplices, te rogamus, omnipotens Deus, jube hæc proferri per manus sancti angeli tui, in sublime altare tuum in

*et roces, et fulgura, et terræmotus magnus. Dixerat enim superius quod angelus, habens thuribulum aureum, stetit ante altare : nunc autem dicit quod ipsum thuribulum accepit atque de igne altaris implevit : et thuribulum quidem, carnem Christi; altare vero, crucem significare diximus (1493) : accepit ergo angelus thuribulum, Christus videlicet carnem suam, et implevit illud de igne altaris : alapis scilicet et flagellis, clavis et spinæ coronæ, cruci et aceto, omnibusque opprobriis eam subjiciens; et tali quidem igne Salvator noster pro nobis exustus est : accepit autem, ideo dicit; quia humanitas ex toto in potestate divinitatis sese tradiderat. Unde ipse dicebat : « Non mea, Pater, sed tua voluntas fiat (Luc. xxii, 42). » Quod autem ait : *Et misit in terram*; dupliciter intelligi potest, sive quia caro ejus, postquam igne tribulationis et opprobriis plena et satiata fuit, in terram, id est in scripturam eam Dominus misit, et tribus diebus jacere permisit; sive etiam misit in terram, quia ubique terrarum per discipulos suos ejus passio prædicatur. Misit autem, quando dixit : « Ite in universum mundum, prædicate Evangelium omni creaturæ (Marc. xvi, 16). » Et facta sunt tonitrua : doctoribus ubique altisonæ Deum laudantibus. Et voces, populi scilicet sua peccata confitentis. Et fulgura, virtutum utique et miraculorum signis coruscantibus. Et terræ motus magnus: aliis ad fidem venientibus, **321** atque aliis contra fidem sævientibus.*

Et septem angeli, qui habebant septem tubas, paraverunt se, ut tuba canerent. His autem expeditis, in quibus Christi nativitas, et passio breviter continetur, ad ea revertitur, quæ superius narranda suscepit. Septem enim angeli, septem doctores sunt, septem vero tubæ septem prædicationes. Nam quia, ut supra diximus, tempora non sunt nisi septem; ideo angeli et tubæ, quamvis pene innumerabiles sint, non tamen dicuntur nisi septem. Sic autem et Ecclesias, quamvis plures sint, non tamen scripsit

conspectu divine majestatis tue. Ita D. Th. iii p., q. 83, art. 4 ad 9.

(1493) Suscepta a Brunone mystica loci hujus interpretatione, eam usque ad finem studiose prosequitur, omnia ad Christum, et ad Ecclesiam referens, in quo non minus ingenium, quam pietas spectanda est. Reliqui sane expositores de plagis, seu de calamitatibus, et in imperium Romanum pro varietate temporum effundendis amplissime disserunt. Et revera si hisce vaticiniis facta jam pietas conferantur, vera fuisse constebimus; adeoque ea etiam indubia habenda sunt, quæ obyeniunt mundo ad finem versuro.

nisi septem; septem quidem Ecclesiis, septem anelli A
septemque tubæ sufficiunt.

Et primus angelus tuba cecinit, et facta est grandis, et ignis mistus in sanguine, et missus est in terram, et tertia pars terræ combusta est, et tertia pars arborum combusta est, et omne fenum viride combustum est. Primo namque angelo tuba canente, id est primis doctoribus prædicare inchoantibus, facta est grandis, et ignis mistus in sanguine; id est ira, et indignatio, non sine multorum pernicie et calamitate: nam qui apostolis credere noluerunt, idcirco ira, et indignatio, et furor descendit super eos. Unde Apostolus ait: « Aliis sumus odor vitæ ad vitam; aliis odor mortis ad mortem (II Cor. ii, 16). » Et Dominus in Evangelio: « Si non venissem, et locutus es fuissetis, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccatis suis (Joan. xv, 22). » Sed quia non dicit a quo grandis, et ignis iste factus sit, et de Deo, et de diabolo intelligi potest, quia nihil ille, nisi permissus operatur, secundum illud: « Misit eos in iram indignationis suæ, indignationem, et iram, et tribulationem, immissiones per angelos malos (Psal. lxxvii, 49). » Tali enim grandine, tali igne, terram, et peccatores iste nequam conterit, et exurit. Unde et subditur: *Et missus est in terram. Sed quid egit? Sequitur. Tertia pars terræ combusta est, et tertia pars arborum combusta est.* Sed quis est, quod sola tertia pars comburitur et dissipatur, cum utique multo plures sint illi qui salvantur (1494): « Multi enim sunt vocati, pauci vero electi? » (Math. xxii, 14.) Duæ ergo partes quæ salvantur, prælati et subditi intelliguntur; de quibus Dominus ait: « Si duo ex vobis consenserint de omni verbo quod petieritis, fiet vobis (Math. xviii, 19). » Tertia vero pars, quæ neque inter prælatos Ecclesiæ, neque inter subditos enumeratur, hæretici sunt omnesque infideles, qui procul dubio igni tradentur inexstinguibili. Et hæc quidem tertia pars secundum numeri quantitatem illis duabus major erit. Exurit ergo terra; corpora videlicet infidelium exuruntur, et arbores quæ fructum non ferunt: « Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur, et in ignem mittetur (Math. iii, 10). » Et omne fenum viride combustum est, populus videlicet luxuriæ et voluptati deditus, qui solummodo mundi florem, viriditatem et pulchritudinem concupiscit: « Vere enim fenum est populus (Isa. vii, 8). »

Et secundus angelus tuba cecinit, et tanquam mons magnus igne ardens missus est in mare, et facta est tertia pars maris sanguis, et mortua est tertia pars creaturæ, quæ habebat animas in mari, et tertia pars navium interiiit. — Secundus namque angelus tuba cecinit; quia post primam secundam prædicationem cœpit, et tanquam mons magnus igne ardens missus est in mare. Mons enim magnus ille est, qui quondam in

(1494) Cod. Vat., « qui pereunt, quam illi qui salvantur. »

(1495) Cod. Vat., « in qua Christus residens popu-

corde suo dicebat: « In cœlum ascendam, supra cœli sidera exaltabo solium meum (Isa. xiv, 13). » Et talis quidem mons ille est, de quo Dominus ait: « Habete fidem Dei; amen dico vobis, quicumque dixerit huic monti: Tollere et mittere in mare, et non hæsitaverit in corde suo, sed crediderit quia quicumque dixerit, fiat, fiet ei (Marc. xi, 23). » Ille autem mons igne invidiæ, odii, pravique desiderii semper ardet, qui in mare et inter mundi hujus præcellas missus, discordias et lites concitare non cessat. Unde tertia pars maris sanguis facta est, id est omnis illa doctrina, et scientia, quæ a duobus Testamentis discordat, sive philosophorum, sive hæreticorum sit, nihil aliud est, nisi sanguis et peccatum; qui ergo ea utuntur, moriuntur; unde et subditur: *Et mortua est tertia pars creaturæ, quæ habebat animas in mari.* Animata enim creatura, quæ in mari mortua est, id est, quæ amara æternea sapientia inebriata a veritate discedit, illi sunt de quibus Apostolus ait: « Quia, cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, sed gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum: dicentes enim esse sapientes, stulti facti sunt (Rom. i, 21). » Cur autem tertia pars moriatur, supra dictum est. Sequitur. *Et tertia pars navium interiiit.* Sunt enim naves bonæ et malæ. Bona navis beati Petri, in qua cum apostolis Christus residebat, et septem quidem prædicatione Ecclesiæ septem naves sunt (1496): in quibus vero Judæi, hæretici, et philosophi navigant, ipsa est tertia pars navium, quæ interibit.

322 *Et tertius angelus tuba cecinit, et cecidit in cœlo stella magna, ardens tanquam saccharum, et cecidit in tertiam partem fluminum, et in fontes aquarum, et nomen stellæ dicitur absinthium, et facta est tertia pars aquarum in absinthium, et multitudo hominum mortui sunt de aquis, quæ amaræ factæ sunt.* — Tertius enim angelus tuba cecinit, quando tertia prædicationem cœpit, in qua stella magna ardens tanquam saccharum de cœlo cadens, in tertiam partem fluminum, et in fontes aquarum cecidisse narratur. Quando aliquis hæreticorum ab Ecclesiæ fide divisus, qui magno sapientiæ lumine splendens videbatur, omnes illos in amaritudinis felle infecit, qui puram et sinceram fidem tenere neglexerunt. Toties enim de cœlo stella cadit, quoties aliquis fidelis per hæresin ab Ecclesiâ separatur; sed quanto astutior et sapientior est, tanto majorem flammam ferre videtur, et quanto totus de cœlo cadat, tamen non aliunde cadit, nisi enim erat, ibi cadit. Cadit autem in tertiam partem fluminum. Duo autem flumina, duo sunt Testamenta: fontes autem tot sunt quot et doctores. In his autem nemo cadit, quia nulla hæresis in eis est. Tertium ergo flumen, in quo hæretici cadunt, ipse est quod ipsi faciunt: faciunt enim, quoniam eorum hæretica doctrina in prædictis fluminibus non inter-

im prædicabat. Bona navis, in qua enim spes beati Christus sedebat. Et septem quidem, etc.

itur, Et merito stella absinthium vocatur, quia ad alius herbæ similitudinem, quæ hoc nomine censetur, felle, omni que amaritudine plena est; cujus aporem ille fugit qui cum Propheta Domino dicit:

Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel, et favum ori meo (*Psal.* cxviii, 103). » Et facta est tertia pars aquarum in absinthium; illa videlicet hæreticorum corde manat, et quæ a præditis fluminibus non derivatur. Sed quid sequitur? Multi hominum mortui sunt de aquis, quia amaræ etæ sunt; amara est ergo hæreticorum doctrina, mortifera et venenata: « Venenum aspidum sub pedibus eorum (*Psal.* xliii, 3). » Fuge ergo has aquas, Christiane, noli eas bibere: nota sunt flumina, noti sunt fontes aquarum salientium in vitam æternam, et quibus, si biberis, non sities ultra.

Et quartus angelus tuba cecinit, et percussa est tertia pars solis, et tertia pars lunæ, et tertia pars stellarum; ita ut obscuraretur tertia pars eorum, et diei non luceret tertia pars, et noctis similiter. Prædicat angelus, excitatur hæreticus; neque enim fortasse iste loqueretur, nisi prius ille aliquid dixisset, quod ejus fidei contrarium esse videretur. Notandum autem quoniam in secundo libro tyrannorum persecutio describitur; ita et in hoc tertio hæreticorum denissime continetur (1496); quæ quidem persecutio tanto gravior illa fuit, quanto meliores sunt animæ quam corpora, quas isti persequébantur. Hæc autem hæresis de qua nunc loquitur, proprie Ariariorum et Sabellianorum esse videtur, qui de ipsa divinitate prave disputantes, alii unitatem, alii Trinitatem negabant (1497). Unde et hic dicitur, quia percussa est tertia pars solis. Quid enim per solem, nisi Dominum ipsum, a quo omnia illuminantur intelligere debemus? Solis ergo tertiam partem Arius percutebat, quando Filium a Patre dividens, ipso minorem esse dicebat. Sed nunquid similiter Sabellius tertiam solis partem non feriebat, quando otius Trinitatis unam dicebat esse personam? Hæc autem hæresis in tantum crevit, ut pene totum ad e mundum traheret (1498). Unde et subditur: Et percussa est tertia pars lunæ. Quod autem luna Ecclesiam significat, nemo ignorat qui sacras Scripturas intelligit. Percussa est ergo tertia pars lunæ, quia omnes illi hac hæresi perierunt, qui neque doctoribus credere, neque inter auditores esse volue-

runt. Sed quamdam tertiam novamque doctrinam imitantes, et subjectos, et prælatos pariter respue- runt. Has autem duas partes habet Ecclesia, si qua tertia est, ipsius non est. Sequitur: *Et tertia pars stellarum.* Multi enim ab hæreticis decepti sunt, qui propter doctrinam et scientiam quam habebant, tanquam stellæ in Ecclesia splendere videbantur. Quia ergo cælo et Ecclesiæ fidei firmiter non adhæserunt; ideo ab hæreticis percussi sunt. Sed qualiter percussi? Ita ut obscuraretur tertia pars eorum, et diei non luceret pars tertia, et noctis similiter. Quæ sit autem tertia pars quæ obscuratur, satis dictum est. Sed quomodo diei et nocti, perfectis et imperfectis, sapientibus et insipientibus pars illa lucere potest, quæ et regem sequitur tenebrarum, et per erroris iter incedens in fumum **323** desinit et caliginem? Nam et ipsius solis tertiam partem, de qua jam diximus, in tantum hæretici offuscaverunt (1499), ut ipsi quoque sapientes dubitarent quid eligere debuissent (1500).

Et vidi, et audivi vocem unius aquilæ volantis per medium cælum, dicentis voce magna: *Væ! væ! væ habitantibus in terra!* Nam quia aquila altius volat, et oculis irreverberatis, præ cæteris animalibus solem acutius intuetur, eos in Ecclesia designat, qui et sapientiores sunt, et Dei notitiam majorem habere meruerunt. Vidit ergo beatus Joannes et audivit hanc aquilam, doctorem scilicet aliquem per medium Ecclesiarum sollicitè discurrentem, et quantum populo imminebat, quantumque scandalum in Ecclesia emergebat, magna voce dicentem. Hoc enim et ipse Dominus in Evangelio ait: « Væ mundo a scandalis (*Matth.* xviii, 7). » Sic autem et doctor iste videns tantam hæresim, tantaque bella contra sanctos exurgere, ut sibi quisque caveat, magna voce admonet, dicens: *Væ! væ! væ habitantibus in terra!* De cæteris vocibus (1501) trium angelorum, qui erant tuba canituri, subauditur amodo tractare incipiens: est autem titulus eorum quæ sequuntur.

CAPUT IX.

Et quintus angelus tuba cecinit, et vidi stellam de cælo cecidisse in terram, et data est illi clavis putei abyssi, et aperuit puteum abyssi, et ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis magnæ, et obscuratus est sol, et aer de fumo putei. Quinto enim angelo tuba canente, stella de cælo in terram cecidit, quia,

(1496) Brunonem hac in interpretatione secuti sunt alii expositores, ut videre est apud Cornelium, Almetum, Viegam, etc.

(1497) Cod. Vat., *denegant.*

(1498) Hic forte aliquid deest, quod hæc conjunctum cum periocha, in qua S. Bruno loquitur de hæresi Ariana. Sabelliana enim, cum qua videtur connexus sequens sermo, non adeo amplios habuit fines, nec adeo Christiano nomini fuit luctuosa, ut Ariana. Illa enim, teste Epiphonio, duntaxat in Mesopotamia et circa Romam obtinuit. Ariana vero, sicuti no- tissimum est, adeo fraudulenta fuit ut fere omnis Christianus orbis visus sit Arianus, non quod episcopi in concilio subscripserint formulæ, quam Ariana intelligerent, seu a catholica doctrina alienam,

sed quod existimarunt catholicam, quam subdoli Ariani tuebantur in sensu pravo, quem necessario non ferebant verba ipsius formulæ, quæ poterat catholica censi.

(1499) Cod. Vat., *obscurarentur.*

(1500) Qui versati sunt in ecclesiastica historia, si ex multis hæreses tantum Ariana et Pelagianam mente observabunt, quam longa quamque acerba intulerint mala in Ecclesiam videbunt, non simpliciter modo, sed clariores in doctrina et in dignitatibus deceptos lugere debuerit. Revera tunc tertia pars stellarum obscurata apparuit.

(1501) Cod. Vatic., *tuba.*

quinta prædicatione incipiente, diabolus eam ferre non valens, Ecclesiam fugiens, inter iniquos et peccatores habitationem sibi paravit; ut, quia verba vitæ coercere non valuit, saltem contra sanctos iniquorum turbas concitaret (1502). *Et data est illi clavis putei abyssi.* Abyssus infernum, puteus ejus Antichristum significat, clavis putei potestas diaboli est. Unde et subditur: *Et aperuit puteum abyssi.* Nam (1503) ante hoc tempus puteus abyssi, id est os Antichristi clausum erat; qualis aqua in abyso contineretur, nesciebatur. Diabolus ergo clavi potentia suæ hujus nequissimi os ad loquendum aperuit, et quidquid sceleris et blasphemiarum infernus habebat, hujus nefario ore miseris suis auditoribus propinavit. Sequitur: *Et ascendit fumus putei sicut ignis fornacis magnæ.* Ideo enim Antichristus dicitur, quia Christo contraria operatur. Ergo quia Christus est lux vera qua totus mundus illuminatur, merito de ore Antichristi fumus et caligo ascendit, qua ipse sol et aër obscuratur; unde et subditur: *Et obscuratus est sol et aër de fumo putei.* Tanta enim erit hujus obscura et fraudulenta hæresis, tantaque nubes deceptionis ut ipsius solis justitiæ Christi Dei nostri nomen pene deleat, obscuret et ad nihilum redigat. Aër quoque non lucebit, quia erroris caligo ubique terrarum densabitur, quæ Deum inter et hominem posita ab eorum oculis ipsius claritatis lumen abscondet.

Et de fumo putei exierunt locustæ in terram, et data est illis potestas, sicut habent potestatem scorpiones terræ; et præceptum est illis ne læderent fenum terræ, neque omne viride, neque omnem arborem, nisi tantum homines, qui non habent signum in frontibus suis. Locustæ namque, quæ de fumo putei in terram exierunt, multitudo hæreticorum est (1504), qui ab iniqui hujus hominis errore exorti, totam devastantes terram replebunt. Et bene locustis hæretici computantur (1505) quia, soluti et sine jugo, terram et Ecclesiam Dei ubique voraci aviditate depopulari non cessant. Quæ sicut scorpiones potestatem habere perhibentur, qui longis unguibus suæ deceptionis eos quos possunt complectentes et ad se trahentes, novissime cauda feriunt, et post multa pocula sinceræ fidei, suæ hæreseos venena infundunt. Si enim a principio suam hæresim propalarent, nemo eis credere vellet; ideo ergo veritatis **324** verba præponunt (1506), ut falsitas subsequens suscipiatur. Præcipitur autem illis, ut nihil aliud lædant, nisi homines, qui signum Dei in suis frontibus non habebant (1507). Signum namque Dei in fronte habet,

qui nihil timens, statim ad primam interrogationem se Christianum esse confitetur: qui præ timore aliquo Christi nomen occultat, hic signum Dei in fronte non habet. Tales ergo; id est falsi Christiani, sive etiam qui signum Dei nunquam receperunt, ut Judæi et pagani, facile ab hæreticis decipi possunt. Fenum autem terræ, et omne viride, omnisque arbor fructifera, et in paradiso Dei, quæ est Ecclesia plantata, eorum fraudulenta versutia non lædatur quia sancto Spiritu eam vivificante, tam fortis viridisque est, quod nullo veneno occidi poterit.

Et dictum est ne occiderent eos, sed ut cruciarent mensibus quinque, et cruciatus eorum sicut cruciatus scorpionum, cum percutit hominem. Et in diebus illis quaerent homines mortem, et non invenient eam, et cupient mori, et fugiet mors ab illis. Tanta est enim iniquitas malignorum spirituum, qui in eis locustis sedent et habitant, ut, si divina providentia eis freno lateret, uno momento omnes homines interirent. Sed quia non possunt, cruciant, ut possunt. Hæc autem mensibus quinque: quinque namque mensibus hæc diaboli membra cruciandi potestatem habere perhibentur, qui numerus, quoniam imperfectus est (siquidem neque annum, neque dimidium complet), brevi tempore Antichristum regnare significat; tribus enim annis, et dimidio suæ iniquitatis potestatem exercebit: « Nisi enim Dominus abbreviasset dies illos, non fieret salva omnis caro (Matth. xiii, 20). » Possumus autem et sic intelligere, ut, quamvis toto illo tempore homines deciperent non posset, quinque tamen illis ultimis mensibus, signis et prodigiis, omnique decipiendi arti operam dabit, ut quasi Deus adoretur, colatur et veneretur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus. Nam et Salomon ait: « Ante tribunal exaltatur cor (Prov. xvi, 18). » Et merito quinque mensibus cruciantur, qui Creatorem suum quinque corporis sensibus offendere non timerent. Sed quomodo cruciantur? Sequitur: *Et cruciatus eorum, ut cruciatus scorpionum, cum percutit hominem.* Unde datur intelligi quod non tantum aperta persecutione, quantum occulta persecutione homines vulnerabit. Quod autem ait: *Et in diebus illis quaerent homines mortem, et non invenient eam, et cupient mori, et fugiet mors ab illis.* dupliciter intelligi potest. Et mali quidem, qui ultimum tremendi judicii diem, jam manifestis signis, appropinquare videbunt, magis mori vellent quam eadem terribilia pati: vellent enim inani mercede non possunt; vivent igitur, ut nunquam mortis periculo careant. Quod si de bonis intelligatur, et

obscuritate remaneant.

(1503) Cod., *namque ante id temporis.*

(1504) Hæc eadem interpretatio est Lyrani, Anreoli, S. Antonini, et card. Bellarmini, etc. præcipue citat Cornelius. Quot hæreticorum monstra, veluti infestus locustarum exercitus ex Lutheranismus et Calvinismo prodierint scriptores nostri testantur.

(1505) Cod. Vat., *comparantur.*

(1506) Cod. Vat., *proponunt.*

(1507) Id. cod., *non habent.*

(1502) Prosequitur S. Joannes statum Ecclesiæ vaticinans, cujus priorum seculorum victoriis invidit diabolus, triumphaverat enim de Judæis, de idololatris et de primis hæreticis; novos hujus generis hostes, heresiarchas dico in Luthero, Calvino et eorum sectatoribus excitavit. Apertus quodammodo fuit puteus abyssi, cum tot publicarunt errores et blasphemias sub specie reformationis Ecclesiæ, ut evangelica veritas multis in regnis et provinciis obscurata fuerit, et modo etiam in eadem lugenda

erit tribulatio et angustia, tantusque timor, ne ab iniquis decipiantur, ut mori cupiant et esse cum Christo: « Erit enim tunc persecutio talis, qualis non fuit ab initio sæculi, ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi (Matth. xxiv, 21). » Et hoc est quod boni timebunt; unde magis mori quam vivere desiderabant. Sed fugiet mors ab eis; ut ad eum diem perveniant, in quo divina dispensatione de hoc mundo migrare ante sæcula prædestinati sunt. Sequitur:

Et similitudines locustarum similes equis paratis ad prælium. Et super capita earum tanquam coronæ similes auro, et facies earum sicut facies hominum (1508). Diximus enim per locustas, hæreticos significari, qui bene equis paratis in prælium assimilantur, quia arrogantia fastu semper bella concupiscunt; de quibus Psalmista: « Dissipa gentes quæ bella volunt (Psal. lxxvii, 31). » Portant autem tanquam coronas similes auro super capita, quia garrulitate et sophismatibus contra sanctos disputantes, eum veritati acquiescere nolunt, ne victi videantur, victores et sapientes a stultis et miseris hominibus esse creduntur: corona namque victoriam, aurum vero sapientiam designat. Habent ergo coronas, tanquam auro similes, quia non veraciter, nec sapienter vineunt, sed quasi victores esse videntur. Facies vero hominum repræsentant, quia de Scripturis divinis testimonia præferentes, rationabiliter se loqui velle promittunt. Sed quia in his facile superantur, quasi scorpias cauda ferientes, ad dialecticas quæstiones sese convertunt. Cum autem fera sint crudeliores, hominum tamen simplicitatem se habere simulant.

Et habebant capillos sicut capillos mulierum, et lentes eorum sicut leonum erant. Quid enim per capillos mulierum, quos hæretici habent, nisi eorum vitam mollem, muliebrem et in omnem luxuriam dissolutam intelligimus. Hoc enim Apostolus intelligens præcipit mulierem **325** velare caput suum. Habent autem et dentes, sicut leones, quia et omnis detrahunt, et leviter provocati facile irascuntur, et ad se vindicandum, quasi leones, quod in animo erunt, statim in dentibus et verbis ostendunt.

Et habebant loricas, sicut loricas ferreas, et vox earum, sicut vox curruum equorum multorum radientium in bellum. Ferreas autem loricas hæretici habent, quia dialecticis argumentis et syllogis-
orum concatenatione sic sua dogmata tuentur, ut sis quoque sententiis veritatis non facile dissolvantur. Habent autem et alas, quibus velociter circumtaque volantes, suas hæreses omnibus manifestant; et quas nihil melius quam eorum discipulos intellegere possumus; quarum videlicet alarum vox ita

A sonat, veluti curru multorum equorum, eum in bello gradiuntur; unde cum strepitu, superbia et garrulitate eorum prædicatio magis agi videtur, quam cum ratione et veritate.

Et habebant caudas similes scorpiorum, et aculei erant in caudis earum, et potestas earum nocere hominibus mensibus quinque. Per caudam enim, quæ posterior animalis pars est, ultima actio hæreticæ pravitatis intelligitur, quæ caudis scorpiorum similis dicitur; quia sicut scorpius cauda percutit, sic et hæreticus, cum multa bona prius prædicet et ostendat, in fine tamen occultum virus infundit, quo animas hominum pertrahit ad interitum. Unde et subditur: *Et aculei erant in caudis earum.* Nam et Apostolus ait: « Aculeus peccati mors (I Cor. xv, 59). »
B Portant ergo hæretici mortem in caudis, quia finis consilii ipsorum mortis vulnere non carebit. Sequitur: *Et potestas earum nocere hominibus mensibus quinque.* Cur autem quinque mensibus nocere dicantur, superius exposuimus.

Et habebant super se regem angelum abyssi, cui nomen Hebraice Abaddon, Græce autem ἀπολλύων, et Latine habens nomen exterminans. Væ unum abiit, et ecce veniunt duo væ post hæc. Quis est enim hic angelus abyssi, nisi Antichristus, qui et puteus abyssi supra vocatur? Cælestis ergo nuntius, Christus, tartareus Antichristus; ille ad cælos, iste ad tartara suos invitat. Et sicut Christus est rex omnium fidelium, ita et Antichristus rex est omnium hæreticorum et infidelium. Cujus nomen beatus Joannes tribus principalibus linguis exprimere voluit (1509) ut omnes enim cognoscerent, omnesque eum vitarent. Quis enim exterminantem non fugiat? Exterminat enim et prius quidem extra terminos fidei et Ecclesiæ, deinde vero extra terminos supernæ Jerusalem, omnes sibi obedientes exterminat et eliminat. Quod autem væ jam abiisse dicitur, primam ejus discipulorumque ejus, quos et locustas appellavit, prædicationem intelligimus; tribus enim annis regnabit, tribus prædicationibus prædicabit, atque tribus væ homines affliget.

Et sextus angelus tuba cecinit, et audiivi unum ex cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Dei, dicens sexto angelo, qui habebat tubam: Solve quatuor angelos, qui ligati sunt in flumine magno Euphrate. Quintus namque et sextus angelus, de quibus jam diximus et dicturi sumus, doctores Ecclesiæ erunt, quorum tempore veniens Antichristus, eorum prædicationibus suis falsis sermonibus obviabit. Hoc autem altare omni pulchritudine et sapientia decoratum, in quo Christi passio, omneque ejus sacrificium qualiter fuerit, qualiterque fieri debeat, plenissime continetur, Novum

(1508) Quamvis supramemorati hæretici, ex quolibet doctrinas suas effuderunt, multis malis Ecclesiam affecerunt; attamen persæpe victi ac profliti a validissimis fidei propugnatoribus concident. Verum extremis temporibus, et Antichristo minante, fortiores audacioresque fient, extre-

namque subversionem justorum probeque credentium imitabuntur.

(1509) Versio Latina vocis Græcæ, ut notat Cornelius, addita est ab interprete. S. enim Joannes Græcæ Apocalypsim scripsit.

Testamentum esse credimus, cujus quatuor cornua, quatuor evangelistas esse putamus. Quod bene ante Dei oculos esse dicitur, quia cujus spiritu compositum est, ab ejus oculis, et memoria non recedit. Est etiam ante oculos Dei, quoniam sancti, qui Dei oculi vocantur, omni tempore illico sanctificantur. (1510), et in eo se exercent. Loquitur ergo unum ex quatuor cornibus altaris, id est aliquis evangelistarum (quod enim unus dicit, omnes dicunt), et admonet sextum angelum, qui habebat tubam, ut solvat quatuor angelos in flumine magno Euphrate ligatos. (1511) Quid enim aliud faciunt doctores, nisi quod altaris cornua, id est quatuor Evangelia docent et prædicant? Præcipit ergo Evangelium huic sexto angelo; id est cuilibet doctorum; ut quatuor angelos, qui in prædicto flumine ligati erant, ipse solvat, id est solutos esse ostendat. Hoc namque flumen, quo nullum aliud majus est, mundum esse significat (aquæ enim multæ populi multi), et quia quatuor sunt mundi partes, quatuor quoque angeli esse referuntur, qui nunc quidem, quoniam secundum desiderium suum facere nequeunt, ligati esse dicuntur: at vero tunc soluti erunt, quia cunctis suis viribus mundum **326** vexabunt. Si autem vis scire ubi unum ex cornibus altaris ista præcipiat, lege Matthæum, ait enim: « Cum videritis abominationem desolationis, quæ dicta est a Daniele propheta, stantem in loco sancto, tunc qui legit, intelligat (Matth. xxiv, 15). » Cum enim Ecclesiæ angelus, et doctor Antichristum in templo sedentem videbit, quid aliud dicere poterit, nisi quia diabolus solutus est, et dies ultimus appropinquat?

Et soluti sunt quatuor angeli, qui parati erant in horam, et diem, et mensem, et annum, ut occiderent tertiam partem hominum, et numerus equestris exercitus vigesies millies dena millia audivi numerum eorum. Soluti sunt, inquit, angeli, quos voce Evangelica sextus angelus nuntiavit esse solutos, qui parati erant in horam, et diem, et mensem, et annum, ut quos videlicet in hora superare non possent, per diem integrum eos persequi non cessarent, et qui in die (1512) non vincerentur, per totum mensem tentarentur, quos vero neque per mensem expugnare possent, saltem longa quasi anni obsidione subjugarent. Tale est ergo ac si diceret, quia parati erant sine intermissione et omni tempore ut persequerentur et occiderent tertiam partem hominum, illam videlicet quæ neque inter Ecclesie prælatos, neque inter subditos computata, tertiam divisionis et portionis (1513) obtinet locum, de qua quidem parte satis superius dictum est. Quod autem numerus equestris exercitus vigesies millies dena

(1510) Cod. Vat. *illud scrutantur.*

(1511) Aliqui commentatores, pro his quatuor angelis, quatuor præcipuos demones intelligunt, qui quasi præsent quatuor orbis partibus: ligati autem sunt in passione Domini ne tantum noceant hominibus, quam ante. Hi in fine mundi rursus soiventur, ut grassentur puniantque impios. Hi autem ligati sunt in Euphrate. Hic enim locus ad hoc

A millia referuntur hoc significare puto, ut quia nem sunt angelorum ordines, ad decimum qui incidit dena millia referamus (1514). Per millies ergo, qui numerus multiplex est, eos infinitos et innumerabiles intelligamus; at vero per vigesies, in quibus bis decem continentur, decimum malignorum spirituum ordinem ex malis hominibus duplicatum esse demonstrat. Nihil ergo aliud est vigesies millies dena millia, nisi quod innumerabilis malignorum spirituum ordo etiam ex pravis hominibus sit duplicatus.

Et ita vidi equos in visione, et qui sedebant imper eos, habebant loricas igneas, et hyacinthinas, et sulphureas, et capita equorum erant tanquam capita leonum, et de ore eorum procedit ignis, et fumus, et sulphur. Quid enim per equos, nisi hæreticos?

B Quid per eorum sessores, nisi malignos spiritus intelligimus? Non est ergo mirum si se per abrupti vitiorum tales equi præcipitant, quos tam feri et insani equites calcaribus stimulant indeficientibus. Habent igitur maligni spiritus loricas, quibus se suosque milites tueantur. Quæ bene igneæ, hyacinthinae et sulphureæ perhibentur, ut, quod ipsi et tutamen suscipiunt, hoc eis in detrimentum vertatur. His tamen armis in bella ruunt, his muros homines serrant et vincunt. Aliis enim et igneos et iratos ostendunt, ut quondam per se et per membra sua, martyribus faciebant: aliis etiam et hyacinthinos, et quasi de cœlestibus venientes, in angelos lucis transfiguratos (hyacinthus namque cœlo in colore similis est) quos vero luxurie et turpitudini deditos vident; eos sulphureis armis expugnantur; hoc enim unicuique subministrant, in quo ejus animum delectari conspiciunt. Capita vero equorum, per quos hæreticos intelligimus, leonum capitibus similia esse dicuntur, quia sicut leones in hæretici crudelitate et sanguine gaudent, de quibus bene per Prophetam dicitur: « Sepulcrum patens est guttur eorum (Psal. v, 10); » itemque: « Virum sanguinum et dolosum abominabitur Dominus (Job. 7). » *Et de ore eorum procedit ignis, et fumus, et sulphur.* Ignis quidem iracundiæ, furoris et fumus autem erroris et cæcitatatis, quia, ne Deum cognoscant, mentes hominum caligare faciunt. Sulphur vero, quid aliud intelligimus, nisi eorum turpes fetidosque sermones, quibus Dominum blasphemare non timent.

Ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, de igne, fumo et sulphure, qui procedebat ex ore eorum: potestas enim equorum in ore est et in oculis eorum, nam caudæ eorum similes sunt serpenti, habentes capita, et in his nocent. Tertia namque pars hominum quæ occisa perhibetur, ipsa est de qua

est congruus, quia Euphrates aluit Babylonem; Babylon autem typus est regni diaboli et imperium etc. Ita apud Cornelium.

(1512) Cod. Vat., *sic autem et qui in die*

(1513) Cod. Vat., *prædictionis.*

(1514) Idem cod., *reducamus.*

(1515) Cod. Vat., *in tormenta.*

am sæpe diximus : non enim in duabus Ecclesiæ partibus hæretici habent potestatem. Et illi quidem pereunt, quia timore afflictionis, tribulationis et angustiarum, se hæreticorum dominationi subiiciunt. Quos autem erroris et deceptionis calliditate excæcant, eos procul dubio fumus suffocat. In sulphure vero moriuntur, qui in eorum turpissima et iudæ conversatione delectantur, et ut licentius peccare possint, eorum nefando concilio associantur. Quos ergo minis, alios calliditate, alios scelorum impunitate subiiciunt. Sequitur : *Potestas enim quorum in ore est et in caudis eorum.* In ore quidem ad persuadendum, in caudis ad decipiendum; qui animi dulci eorum cantilena delectati fuerint, ultimæ deceptionis cauda percussi, veneno insanabili interibunt. Unde et subditur : *Nam caudæ eorum similes sunt serpentibus, habentes capita, et in his nocent.* Omnis namque diaboli deceptio a serpente coërit, **327** et in serpentem desinit; quidquid hæretici dicant, quidquid suavitalis et dulcedinis sibi ostendant, cauda tamen cavenda est, ultima locutionis verba observanda sunt, serpentes sunt, quæ sequuntur labiles, tortuosi et venenosi, cave ne decipiaris; siquidem primi homines a serpente decepti sunt.

Et cæteri homines, qui non sunt occisi in his plagis, neque pœnitentiam egerunt de operibus manuum suarum, ut non adorarent dæmonia et simulacra aurea, et argentea, et ærea, et lapidea, et lignea, quæ neque videre possunt, neque ambulare, et non egerunt pœnitentiam ab homicidiis suis, neque a veneficiis suis, neque a fornicatione sua, neque a furtis suis. Illi, inquit, quos hæretici decipere potuerunt tribus plagis supra dictis occisi sunt, cæteri vero, qui his plagis non sunt occisi, et tamen propter peccata sunt digni morte, ut Judæi et pagani, illi, subaudiatur, intelligantur qui neque pœnitentiam egerunt de operibus manuum suarum, ut non adorarent dæmonia et simulacra, etc. (1516). Quantum enim pœnitentia valeat, in his verbis declaratur.

CAPUT X.

Et vidi alterum angelum fortem descendentem a caelo amictum nube, et iris in capite ejus, et facies ejus erat ut sol, et pedes ejus tanquam columna ignis, et habebat in manu sua libellum apertum. Quamdam loc in loco digressionem beatus Joannes, imo Spiritus sanctus, qui ei loquebatur, facere videtur. Num enim de septem angelis tuba canentibus loqui proposuisset, cumque ad septimum nondum pervenisset, quædam alia interposuit, quæ longe ab hæc materia videntur esse diversa. Quod fortasse ideo fecit, quoniam Christus, qui hic ad loquendum in-

(1516) Duplex hominum genus his extremis plagis puniendum dicitur; hi scilicet qui dolos et falsa hæreticorum dogmata non præcaverunt, et illi qui le pravis gestis, aut de incredulitate per pœnitentiam Deo non satisfecerunt. Ut in diebus Noe cum abricaretur arca multi imminere universale diluuium non crediderunt; ita sine mundi appropinquante, quamquam iterata signa et prodigia proximam dei in impios vindictam annuntiabant, plurimos ta-

roducit (1517), septimi angeli mentionem faciens, in diebus vocis ejus cuncta dicit esse complenda. *Et vidi, inquit alium angelum fortem descendentem de caelo.* Hic est enim angelus magni consilii, hic est angelus Testamenti, de quo dicitur : « Et statim veniet ad templum sanctum suum Dominator, quem vos quæritis, et angelus Testamenti, quem vos vultis (*Malach. III, 1*). » Quem bene fortem dicit, qui (1518) inimicorum fortissimum superavit. De caelo autem descendere videtur, ut nemo illuc cum ascendisse dubitare possit. Erat autem nube amictus, id est humana carne indutus; de quo scriptum est : « Ecce Dominus ascendet super nubem leyem, et ingreditur Ægyptum (*Isa. XIX, 4*). » Hæc est enim illa nubes, nostri videlicet Salvatoris humanitas, quæ imbre fidei totum mundum irrigavit. *Iris autem erat in capite ejus,* qua velut pro corona utebatur, ut sicut jam semel aquis triumphaverat, ita secundo per ignem triumphaturus esse sciatur. Iris enim principales duos habet colores, viridem scilicet et rubrum; et alter quidem aquam, alter vero ignem designat. *Et facies erat ut sol,* qualis quondam transfiguratus tribus discipulis in monte apparuit, hujus splendore fugantur tenebræ, quæ, de fumo putei exortæ, in caliginem cuncta converterant. *Et pedes ejus tanquam columna ignis.* Pedes enim apostoli sunt, de quibus dicitur : « Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona! » (*Rom. X, 15*). Qui merito columnæ ignis assimilantur, quoniam et fortes sunt; neque a rigore fidei flecti possunt, et suo splendore totum mundum illuminarunt, quibus Dominus ait : « Vos estis lux mundi (*Matth. V, 14*). » Et habebat in manu sua librum apertum. Librum namque apertum utriusque Testamenti scientiam intelligimus. « Vicit enim Leo de tribu Juda (*Apoc. V, 5*), » qui et librum prius clausum, et signatum aperuit, ejusque secreta mysteria reseravit. Et quia prædicti angeli figuram audivimus, etiam quid egerit amodo audiamus.

Et posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super terram, et clamavit voce magna, quemadmodum cum leo rugit. Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas, et cum locuta fuissent septem tonitrua voces suas, ego scripturus eram; et audivi vocem de caelo dicentem mihi : signa, quæ locuta sunt septem tonitrua, et noli ea scribere. Diximus enim pedes Domini esse apostolos, quos et supra mare, et super terram Dominus posuit, ut eos ubique fuisse intelligamus. In omnem enim terram exivit sonus eorum; et supra mare quidem ad baptizandum, supra terram vero ad prædicandum. « Ego,

men eadem mallitia et incredulitas obcæcabit.

(1517) Qui hic inducitur angelus ex multis interpretibus idem ipse Christus est; nam plus aliquid supra angelum exigit potestas illa qua valet, majestas oris, et apparatus, ac demum iris, quæ caput ambit (*Apoc. XI, 3*). Deus sequitur : « Dabo duobus testibus meis, et prophetabunt amicti saccis. » Ita Calmet.

(1518) Cod. Vatic., quoniam.

inquit Apostolus, plantavi, Apollo rigavit (*I Cor. iii, A* 6); et quia **328** major labor est prædicare quam baptizare, et quia plura adversa prædicatores, quam baptizatores patiuntur; ideo sinistrum pedem super terram, dextrum autem super mare posuisse Dominus dicitur. *Et clamavit voce magna quemadmodum cum leo rugit.* Quod enim ubique auditur, magna quidem voce profertur. At vero Christi prædicatio ubique narratur, ubique Christi Evangelium prædicatur; quod utique, quasi leo rugit, quia victoriam et fortitudinem manifestat. Quo clamante, septem tonitrua locuta sunt, quia, eo prædicante, septem sancti Spiritus gratiæ in ejus ore resonabant. Sed quid est quod vox de cælo veniens signare tantum jubet, scribere vero Apostolum prohibet ea quæ septem tonitrua loquebantur? Quod enim scribimus, posteriorum memoriæ tradimus. Unde Apostolus: « Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt (*Rom. xv, 4*). » Quod vero signamus, occultum esse volumus. Vox autem de cælo veniens, scribere prohibet ea quæ in Evangelio loquitur, dicens: « Nolite sanctum dare canibus, et margaritas spargere ante porcos (*Math. vii, 6*). » Audierunt ergo apostoli quæ S. Spiritus tonitrua loquebantur, omnibus tamen omnia prodere prohibiti sunt; non enim omnia omnibus dicenda sunt. Unde Apostolus, inquit: « Audiavi arcana verba, quæ non licet homini loqui (*II Cor. xii, 4*). » Alia ergo omnibus pandunt alia clausa et signata in mente tenent, secundum illud: « Vobis datum est noscere mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis (*Luc. viii, 10*). »

Et angelus, quem vidi stantem super mare et super terram, levavit manum suam ad cælum, et juravit per viventem in sæcula sæculorum, qui creavit cælum, et omnia quæ in illo sunt, et terram, et ea quæ in ea sunt, quia tempus amplius non erit. Sed in diebus vocis septimi angeli, cum cæperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei, sicut evangelizavit per servos suos prophetas. Mos est enim eorum qui jurant, ad ea manum extendere, per quæ jurant. Ad cælum ergo Dei Filius manum levat, quia in cælo est Pater, per quem jurat. Omnis enim ejus sermo juramentum est: quoniam quidquid dicit, firmum et stabile est. Jurat ergo per illum qui semper vivit, et nunquam non erit; quia temporis mutabilitas amplius non erit. Sed septimo angelo tuba canente, omnia complebuntur, quæ a prophetis prædicta fuerant, et quod post primum judicium juraverat, quod non induceret amplius aquas diluvii super terram, nunc iterum juratur, quod cælum transibit, et terra. Hæc enim duo judicia iris illa significabat, quam in capite Christus habebat.

(1519) Cod. Vat.: *Et audiavi vocem de cælo iterum loquentem.*

(1520) Sentiant alii, quos refert Cornelius, hunc librum ipsam esse Apocalypsim, hoc est futurorum revelationem, quæ aspectu jucunda et dulcis videri potuit; cum plurima secreta omnia et abscondita ei

Et vox quam audiavi de cælo iterum loquentem (1519) *mecum, et dicentem: Vade, accipe librum apertum de manu angeli stantis super mare et super terram; et abiit ad angelum dicens ei ut daret mihi librum, et dixit mihi: Accipe, et devora illum, et faciet amaricare ventrem, sed in ore tuo erit dulce tanquam mel* (1520). Prius enim audierat vocem de cælo dicentem sibi, ne ea quæ tonitrua locuta fuerant, scriberet; nunc autem eadem vox præcipit librum de manu prædicti angeli apertum accipiat: « Tempus enim tacendi, ut Salomon ait, et tempus loquendi (*Eccle. iii, 7*); » liber enim apertus indicat quia ad hoc ei datur, ut prædicet. Abiit ergo ad angelum, accessit ad Dominum, rogavit ut ei subministraret, quid ejus populo nuntiaret. Non enim apostoli loquuntur, sed Spiritus sanctus in eis. Et dixit angelus: *Accipe, et devora illum, et faciet amaricare ventrem tuum, et in ore tuo erit dulce tanquam mel.* Liber iste, quem sancti devorare jubentur, utriusque Testamenti scientia intelligitur; quæ in ore quidem dulcis, sed in ventre amara est; dulcis in ore, amara in stomacho, dulcis ad audiendum, amara ad faciendum. « Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel, et favum ori meo (*Psal. cxviii, 103*). » Cum enim ea legimus et audimus, adhuc in ore ea habemus, cum ea facere nitimur, quasi in stomachi ventre collecta digerere laboramus. Cui enim prophetarum evangeliorumque expositio ad legendum et audiendum dulcis non sit? Sed nunquid similiter ad faciendum? Libenter Salvatoris verba ille audierat, cui post cætera Dominus ait: « Adhuc tibi unum deest; vade, et vende omnia quæ habes, et da pauperibus, et sequere me, et habebis thesauros in cælis (*Math. xix, 21*). » (a) Quam amarus cibus iste inventus fuerit, demonstratur, cum subditur: « Et tristis abiit, quia multas habebat possessiones. » Sequitur:

Et accepi librum de manu angeli, et devoravi eum, et cum devorassem eum, amaricatus est venter meus, et erat in ore meo tanquam mel dulce, et dixit 329 mihi: Oportet te iterum prophetare populis, et gentibus, et linguis, et regibus multis (1521). Liber enim liber ei apertus datus est, ut non jam sicut prius verba signaret, sed cunctis ea audire volentibus propalaret. Hæc quidem secundum diversa tempora accipienda sunt; non enim omnia tempora sunt doctrinæ. Sicut eniui agricola non omni tempore seminat, ita et doctorem non omni tempore prædicare oportet, et ideo aliquando Dei ministeria celant et signant; aliquando libro aperto omnibus manifestant.

CAPUT XI.

Et datus est mihi calamus similis virgæ, et dixi

aperiebantur. Sed ut illa seria meditatione intrinsecere cœpit, viditque calamitates mundo adventuris, præcipue vero Antichristi persecutionem, multarumque justorum subversionem, summopere insuluit et ingemuit S. Joannes.

(1521) Hoc ex loco orta est nonnullorum opinio,

mili : Surge, et metire templum Dei, et altare et adorantes in eo; atrium autem, quod est foris templum, ejice foras, et ne metiaris illud, quoniam datum est gentibus, et civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus (1522). Calamus enim, qui ei ad metiendum datus est, regula dei et vivendi disciplina accipitur; hæc enim regula recta est, et ad quod, et quantum se unusquisque extendere debeat, insinuat, unicuique sua tribuit, et secundum propria officia omnibus sibi congruentia partitur. Et dixit mihi : Surge, metire templum Dei, et altare, et adorantes in eo. Surge, inquit, pelle torporem, quia cæteros ad surgendum admonere debes : ipse prius surge, et qui verbis credere noluerit, operibus credat. Et metire templum Dei, per quod Ecclesiam intelligimus, cujus mensura erit ab ortu solis et occasu, ab aquilone et mari. Metire et altare, fidem videlicet, qua nihil aliud in Ecclesia stare videtur, cujus quidem mensura est, ut unum et verum Deum in unitate et trinitate adoremus. Neque enim ab his terminis ulterius pregrediamur. Metire etiam adorantes in eo, quid prælati, quidve subjecti agere debeant, doce. Nemo superbiat, cui honorem, honorem, cui timorem, timorem. Ille enim bene mensus non est, qui nimium se extendens, suo se majori præferre nititur. Atrium autem, quod est foris templum, ejice foras, et ne metiaris illud, quoniam datum est gentibus. Per atrium enim, in quo otiosi confabulari solent, Judæi et hæretici intelliguntur, qui utique foras templum ejiciuntur, quia in sanctorum congregatione non erunt. Hos autem, quia hæresi et fabulis inanibus vacant, et quia gentibus, vitiiis scilicet, et malignis spiritibus dati sunt, non metiatur Apostolus. Ut quid enim metiretur? Nullius enim mensuræ sunt, omnibus se præferunt. De quorum numero ille est qui super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, se exultat. Et civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus. Quadraginta namque duos menses, tres annos, et dimidium complent. Tot enim annis prædicavit Christus, tot regnabit et Antichristus. Et quia illis

quod S. Joannes inter vivos servatus fuerit, ut simul cum Henoch et Elia, fide sub Antichristo periclitante venturus sit de Christiana fide præbere estimonium quemadmodum illi de lege nature, et de Mosaicæ legis veritate testimonium præbebunt. Verum S. Joannem diem extremum obiisse Ephesiæ civitatis suæ anno 95, docent Eusebius, Hieronymus, Augustinus, Beda. Per Evangelium autem, quod liberatus ab exilio Pathmos, et ad episcopalem Ephesinam sedem restitutus postea scripsit, iisdem tribus asserentibus, iterum prophetasse populis, et gentibus, et linguis, et regibus multis ostenditur. Mirandulanus S. Joannem evangelistam in vita conservatum, ut Henoch et Elias fuere, acriter propugnavit.

(1522) Hanc Joannis visionem, quam Bruno spiritualiter exponit, agitque de fide ac de operibus, communiter censent alii interpretes in templo calamo commensurato representari Ecclesiam in duas partes divisam. In ejus interiori parte figu-

tribus annis major cæteris in Ecclesia persecutio fiet, ideo, quamvis ab initio usque in finem mali Ecclesiam calcare non cessent, quadraginta tantum et duobus mensibus eam dicit esse calcandam.

Et dabo duobus testibus meis, et prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta amicti saccis. Hi sunt duæ olivæ, et duo candelabra in conspectu Domini terræ stantes; et si quis voluerit eis nocere, ignis exiet de ore illorum, et devorabit inimicos eorum, et si quis eos voluerit lædere, sic oportet eum occidi. Hi enim duo testes juxta litteram Henoch et Elias intelliguntur; spiritualiter autem omnes Ecclesiæ doctores, qui duorum testamentorum testimoniis roborati, testes Dei rite vocantur. His autem datus Dominus prophetandi ministerium, ut prædicent diebus mille ducentis sexaginta; tot enim prædicavit Christus (1523). Ergo quia servorum prædicatio in numero quoque dierum Domini sui prædicationi convenire debet, totidem dies et isti prædicabunt. Quod quidem de omnibus quodammodo intelligi potest; cum nihil aliud prædicent doctores, nisi ea quæ in tribus annis et dimidio Christus prædicavit; merito diebus mille ducentis sexaginta prædicare dicuntur, qui utique numerus tres annos in se et dimidium continet. Erunt autem amicti saccis, quibus cæteros ad pœnitentiam provocabunt (1524). Vilibus enim vestibus usque hodie pœnitentes uti præcipimus, qualibus et Ninivite in prædicatione Jonæ a majore usque ad minorem induti referuntur. Hi sunt duæ olivæ, quia nunquam oleo misericordiæ carent, per quos et cæteros intelligimus de quibus dicitur : « Filii tui sicut novellæ olivarum in circuitu menses tuæ (Psal. cxvii, 3). » Itemque : « Ego autem sicut oliva fructifera in domo Dei (Psal. li, 40). » Hi sunt et duo candelabra, quorum lumine atque doctrina mundus iste illuminatur. Qui semper stant in conspectu Domini terræ, siquidem visione divina non privantur. Ignis autem, qui exit de ore illorum, et devorat inimicos eorum, ille est de quo Dominus ait : « Ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut ardeat (Luc.

ratos autem perfectiores et electos, qui nequidquam sævientibus persecutoribus Diocletiano et Maximiano, et demum ipso omnium tyrannorum crudelissimo Antichristo, fideles perseverabunt. Pro parte vero exteriori, sive atrio templi intelligunt tepidos et immorigeratos Christianos, qui in hostium furore, vitæque discrimine deficient. Tempus autem hujusce extremæ persecutionis xlii mensibus præfinitum asseritur, post quod Ecclesia victrix non ultra turbabitur, sed gloriosior exsurget. Vid. Cornelium, et Caluet, etc.

(1523) Quia seductio Antichristi tribus annis cum dimidio duratura est, ut diximus, totidem diebus contra eum prædicabunt, et prodigia magna operabuntur duo prophætæ a Deo missi, ut sint duo testes veritatis, qui communiter Henoch et Elias crehantur, ad hoc in cælum post vitæ cursum elevati.

(1524) Cod. Vat., talibus.

xii, 19). » Hic est ignis charitatis, de quo Apostolus ait : « Si esurierit inimicus tuus, ciba illum ; si sitit, potum da illi : hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput ejus (Rom. xii, 20). » Tali ergo igne devorati et occisi, subito ex inimicis amici fient. Possumus autem et per hunc ignem, ultionem divinæ maledictionis intelligere.

Hi habent potestatem claudendi cælum, ne pluat diebus prophetiæ ipsorum, et potestatem habent super aquas convertendi eas in sanguinem, et percutere terram omni plaga, quotiescunque voluerint. Hoc enim et secundum litteram verum est ; quod hic idem Elias tempore Jezabel fecisse legitur ; quando clauso cælo, non pluit tres annos et menses sex. Qui etiam in sanguinem aquas convertit, quando quadringentos prophetas Balaal interfecit, tantaque plaga illis tribus annis terram percussit, ut pene omnes fame interirent. Spiritualiter autem, cælum ne pluat, claudere, est impios et peccatores verbi Dei pluvii nolle irrigare. Aquas autem vertit in sanguinem, qui hæreticorum scientiam falsam esse docet, et plenam sanguine et peccatis. Terram autem omni plaga percutit, qui pro suis sceleribus iniquos anathematizat et reprehendit.

Et cum finierint testimonium suum, bestia, quæ ascendit de abyso, faciet adversus eos bellum, et vincet eos, et occidet illos, et jacebunt corpora illorum in plateis civitatis magnæ, quæ vocatur spiritualiter Sodoma et Ægyptus, ubi et Dominus eorum crucifixus est. Et videbunt de populis, et tribubus, et linguis, et gentibus, corpora eorum tribus diebus, et dimidio, et corpora eorum non sinent poni in monumentis. Cum, inquit, suum testimonium finierint et per tres annos et dimidium Christi evangelium prædicaverint, bestia quæ ascendit de abyso, faciet bellum adversus illos (1525). Bestia diabolus est, propter ferocitatem abyssus, Antichristus propter decipiendi obscurissimam profunditatem. Bestia igitur de abyso ascendit, quia de Antichristo diabolus intrat, et exit, ejusque fallaci sermone ad tempus ascendit et crescit. Illic autem adversus sanctos bellum faciet, et temperaliter eos occidet et superabit. Cætera autem ad litteram intellecta planissima sunt, tametsi ad litteram, ut sonant, ita accipi debeant, nobis certa non sunt. Scimus enim Apostolum dixisse : « Quia nos qui vivimus, qui residui sumus, non præveniemus eos qui dormierunt (I Thess. iv, 15), » volens ostendere quod simul omnes resurgere debeant. Corpora ergo illorum omnium fidelium corpora allegorice intelligi possunt. « Omnes enim nos sumus unum corpus in Christo (Rom. xii, 6). » Hæc autem et in Jerusalem, et inique terrarum pro Christi nomine mor-

tua jacent. Videntur autem per tres dies, et dimidium, id est toto tempore regni Antichristi, sine omni tempore prædicationis Christi. Nam quia per tres annos et dimidium Christus prædicavit, non immerito omnis ejus prædicatio tantum temporis obtinere dicitur. Quod autem dies pro anno ponatur, audi quid Ezechieli Dominus dicat : « Et asses, inquit, iniquitatem domus Juda quadraginta diebus, diem pro anno, diem, inquam, pro anno dedi tibi (Ezech. iv, 6). » Corpora autem illorum in monumentis poni non sinuntur, quia, quantum in ipsis est, omni quiete et beatitudine eos privas, neque credunt eos habere vitam post mortem, que tam dura vident occidi morte, secundum illud : « Visi sunt oculis insipientium mori, et æstimata est afflictio exitus illorum (Sap. iii, 2). » Itemque : « Nos insensati vitam illorum æstimabamus insipientiam et finem illorum sine honore (Ibid. v, 4). »

Et habitantes terram gaudebunt super 331 et jucundabuntur, et munera mittent, quoniam hiæ prophetæ cruciaverunt eos, qui habitant super terram, et post dies tres, et dimidium, spiritus vitæ a Deo intravit in eos, et steterunt super pedes suos, et timor magnus cecidit super eos, qui viderunt eos. Gaudet enim mali de morte bonorum, qui majori licentia peccant, nemine eis in aliquo contradicente. Sicque munera mittunt, quia nullum timentes, alter alterum ad flagitia perpetranda confortat. Quibus autem viri sancti peccatores crucient, qui sola terrena et transitoria diligunt, his nostris temporibus satis apparet, cum reges et principes, Simoniaci et schismaticos nulla alia de causa contra sanctos insurgere videamus, nisi quia ab eis admonentur, ut a peccatis cessent, et tam illicite et nefanda perpetrare nolint ; quia utique admonitione nisi crucerentur, non tantopere contra sanctos postea iraserentur. Sequitur : *Et post tres dies, et dimidium, spiritus vitæ a Deo intravit in eos.* Diximus enim superius tres annos, et dimidium tribus diebus et dimidio significari, si quidem dies pro anno ponatur. Spiritus ergo vitæ, id est uniuscujusque anima : Deo missus per tres annos, et dimidium intravit in eos, quia, Christo Domino ad judicium veniente, cunctis corporibus propriis animabus conjunctis, omnes resurgent, et super pedes stantes, obviam venienti occurrent. Tunc quidem magnus timor venient super eos, qui eos videbunt, et cum eis esse non poterunt, quia illum sibi iratum conspicent, cui nec viribus resistere, nec precibus cum placari valebunt.

Et audivi vocem magnam de cælo dicentem : ascendite huc, et ascenderunt in cælum, in nubibus, et viderunt illos inimici eorum et in illa hora factus est

(1525) Quamvis Antichristus contra Henoch et Eliam et adversantes omnibus dolis sit insurrecturus, illos tamen exterminare non valebit, nisi ex Dei permissione, absoluto suæ prædicationis tempore, et hoc propter admirandam eorum virtutem et potentiam cui nullus prævalere poterit : cum, ut

inquit Joannes, ex ore eorum ignis devorans erant. Interempta autem duorum prophetarum corpora per tres dies cum dimidio exposita in plateis Jerusalem jacebunt, post quos stupentibus omnibus resurgent et intuentibus adversariis ad caelos erlabunt,

terræmotus magnus, et decima pars civitatis cecidit : A et occisa sunt in terræmotu nomina hominum septem millia, et reliqui in timorem sunt missi, et dederunt gloriam Deo cæli. Vox enim illa magna, quam de cælo, ut illic ascenderent, eos invitare audivit, ipsa est, quæ in Evangelio loquitur, dicens : « Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi (*Matth. xxv, 34*). » Viderunt autem eos in nube ascendentes inimici eorum, ut de eorum gloria major cresceret pœna. Et in illa hora factus est terræmotus magnus, utique terræmotus, in quo omnes peccatores (qui merito terra vocantur) moventur ut cadant, quatiuntur ut pereant. Et decima pars civitatis cecidit ; hæc enim illa decima pars mundi, quæ decimum ordinem perditorum angelorum secuta est. Et occisa sunt in terræmotu nomina hominum septem millia, finitum pro infinito ; quicumque enim in septem diebus, in quibus omnia sæcularia continentur, peccaverunt, et pœnitentiam non egerunt, in his septem millibus computantur. Terræmotus autem iste tunc flet, quando dicitur : « Ite, maledicti, in ignem æternum, quæ paratus est diabolo, et angelis ejus (*ibid., 41*). » Reliqui in timorem sunt missi, et dederunt gloriam Deo cæli. In timorem quidem sancti missi sunt, non quod aliqua eis pœna iuineret ; sed quia eos videbant qui pœnas patiebantur ; sive etiam tanto magis Deum timuerunt, quanto ejus potentiam super peccatores intellexerunt. Et dabunt gloriam Deo cæli, qui eos ante sæcula ad vitam prædestinavit, et a crimine liberavit, ne simul cum peccatoribus similia paterentur. *Væ secundum abiit, et ecce tertium vœ veniet cito.* Hoc autem vœ illud esse puto, quo mali sine fine cruciabantur.

Et septimus angelus tuba cecinit, et factæ sunt vo-

ces magnæ in cælo dicentes : Factum est regnum hujus mundi Dei nostri et Christi ejus in sæcula sæculorum. Et viginti quatuor seniores, qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, et adoraverunt Deum, dicentes : Septimo namque angelo tuba canente, nulla jam prædicatio in Ecclesia sit, nisi solæ gratiarum actiones : laudatur Deus, et magnificatur, qui cæteris inimicis superatis, regnum sine fine regnaturus suscepit ; unde viginti quatuor seniores, de quibus in superioribus satis dictum est, in facies suas ceciderunt, et adoraverunt Deum, dicentes :

*Gratias agimus tibi, Domine Deus omnipotens, qui es, et qui eras, et qui accepisti virtutem tuam magnam, et regnasti. Et iratæ sunt gentes, et advenit ira tua, et tempus mortuorum, judicare et reddere mercedem servis tuis prophetis et sanctis, et timentibus nomen tuum, pusillis, et magnis, exterminandi eos qui corruerunt terram. Malignis namque spiritibus omni virtute privatis, et in tenebras præcipitatis, virtutem suam magnam Dominus accepit, cui nemo ulterius contradicet : et regnabit, cæteris a regis sedibus expulsis, et superatis. Et iratæ sunt gentes, secundum illud : « Dominus regnavit, irascantur populi (*Psal. xcvi, 1*) ; » iratæ utique sunt, non aliis, quam sibi, et deceptoribus suis, suisque iniquitatibus. Advenit enim ira Dei, et tempus mortuorum, ut alii in æternum crucientur, et pereant, et alii juste iudicati honorum operum mercedem recipiant ; mali vero exterminati etiam ipsam salvandi, et in patriam revertendi spem (*1526*) amittant. Ipsi enim terram, et corpora sua corruerunt, et se, et alios omni turpitudini, cæterisque vitiiis, et carnis voluptatibus subdiderunt.*

LIBER QUARTUS.

332 *Et apertum est templum Domini in cælo, et visa est arca testamenti ejus in templo ejus, et facta sunt fulgura, et voces, et terræmotus, et grando magna.* Templum namque, ut sæpe jam diximus, Ecclesia est. Templum vero Domini in cælo, Christus est in Ecclesia ; in eo enim requiescit omnis plenitudo divinitatis corporaliter. Unde et ipse aiebat : « Pater in me manens, ipse facit opera (*Joan. xiv, 10*). » Et templum quidem ipse se monstrabat, cum diceret : « Solvite templum hoc, et in triduo excitabo illud. Hoc autem, inquit evangelista, dicebat de templo corporis sui (*Joan. ii, 19*). » A capite ergo incipiens beatus Joannes, sicut in superioribus libris, usque ad finem iterum recurrens, quid in Ecclesia viderit, manifestat ; et quamvis non eisdem verbis eadem tamen quæ superius narrare videtur.

Narrat autem et hic Ecclesiæ persecutiones. Ait ergo : *Et apertum est templum Domini in cælo.* Templum enim Domini in cælo apertum est, quando post triginta annos ad evangelizandum os suum Christus aperuit, quo aperto, visa est arca testamenti ejus in templo ejus. Arca namque Testamenti ejus divitiarum omnium thesauris referta, ipsa ejus sapientia intelligitur, quæ ante quidem occulta erat neque videbatur, sed eo loquente, quantus thesaurus sapientiæ et scientiæ in ejus pectoris secretario reconditus fuerat, omnes qui audiebant viderunt et intellexerunt. Multos enim hæc arca ditavit ; multi de hujus arcæ divitiis locupletes facti sunt, pauper enim et miser est qui (*1527*) de hujus arcæ divitiis nihil habet. *Et facta sunt fulgura, et voces, et terræmotus, et grando magna.* Christus namque

(1526) Cod. Vat., *desperati.*

(1527) Cod. Vat., *de his arcæ thesauris nihil habet.*

prædicante, mox fulgura facta sunt, quibus cum
omni vitiorum exercitu diabolus ex hominum pecto-
ribus pellebatur; tantæ enim efficacitæ ejus verba
erant, ut ei maligni spiritus resistere non valerent.
Factæ sunt autem voces multorum ubique (1528)
laudantium, et Christi testimonium perhibentium.
Et terræmotus, terrenis scilicet, et peccatoribus ad
fidem summa cum festinatione currentibus. Et
grando magna: nam, sicut scriptum est, non ut Pha-
risæorum, sed cum potentia ejus prædicatio fiebat;
nulli adulando loquebatur, sed quæ grando, quæ
angustiæ, quæ tribulationes peccatores exspectarent,
constanter omnibus nuntiabat.

CAPUT XII.

*Et signum magnum apparuit in cælo, mulier ami-
cta sole, et luna sub pedibus ejus, et in capite ejus
corona stellarum duodecim, et in utero habens, et
cruciabatur, ut partat.* Hæc enim mulier Ecclesia
est, quæ sole, pulchritudine et splendore circum-
amicta, multos suæ claritatis lumine ad se, et post
se attraxit amatores. Sole namque vestitur, quatenus
soli justitiæ placeat (1529). « Induite, inquit Apo-
stolus, novum hominem, qui secundum Deum crea-
tus est (Ephes. iv, 24). » *Et luna sub pedibus ejus.*
Luna enim propter defectionem, suique mutabilita-
tem, mundum istum significat; unde quia Jericho
interpretatur luna, homo ille qui de Jerusalem vene-
niebat in Jericho, a Domino descendisse narratur.
Habet igitur Ecclesia lunam sub pedibus, quoniam
cuncta terrena, transitoria et mutabilia despiciens,
et pro nihilo ducens, sola cælestia concupiscit. Cor-
nam vero in capite portat duodecim stellis, quasi
duodecim margaritis ornatam; hæc enim corona,
apostolorum duodenus numerus intelligitur. Isti
enim vicerunt, isti Ecclesiam coronaverunt, isti
primi milites in capite positi, quasi stellæ in Ecclesia
fulgent. *Et in utero habens, cruciatur, ut partat.*
Multos enim in utero habet, multos quotidie filios
parit Ecclesia, non tamen sine cruciatu quodam
atque dolore. Unde in Evangelio Dominus ait: « Mu-
lier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora ejus
(Joan. xvi, 21); » et Apostolus: « Filioli mei, quos
iterum parturio; donec Christus formetur in vobis
(Galat. iv, 19). » Majores tamen persecutionis tem-
pore pariendo Ecclesia cruciatu patiebatur; ideo
enim sancti occidebantur, quia parere cupientes, ad
baptismum alios invitabant: ibi enim **333** parit
Ecclesia, ibi legitimos filios Domino generat.

*Et visum est aliud signum in cælo, et ecce draco
magnus rufus, habens capita septem, cornua decem*

(1528) Cod. Vat. « Dominum laudantium, et
Christo testimonium, » etc.

(1529) « Mulierem amictam sole, clarissime Ec-
clesiam significavit, paterno indutam verbo, quod
sole mirantius splendet. Dicendo vero, lunam sub
pedibus ejus, cælesti claritate lunæ in morem orna-
tam ostendit. Quod autem ait, in capite ejus cor-
onam stellarum duodecim, duodecim apostolos designat,
per quos fundata est Ecclesia. » S. Hippol.

(1530) Qui figuratum textus sensum ad historiam
traducere nituntur, in dracone Romanum imperium

*A in capitibus suis, septem diademata, et cauda ejus tra-
hebat tertiam partem stellarum, et misit eos in terram.*
(1530) Draco enim magnus et rufus, diabolus est,
qui in specie serpentis primum hominem decepit, et
nunc quidem propter sanguinem martyrum, quem
fundere non cessat, rufus apparet. Hic autem se-
ptem capita habere perhibetur; septem videlicet
vitia capitalia, quæ de matre superbia exorta sunt,
ex quibus quasi principiis omnia alia vitia oriuntur.
Hæc autem sunt vana gloria, invidia, ira, tristitia,
avaritia, ingluvies, luxuria, decem vero cornua,
omnia alia vitia sunt, quæ ab his capitibus deriva-
tur, quæ quoniam multa sunt, eum numerum poterit
voluit, in quo omnes numeri continentur; non enim
progreditur numerus ultra decem. Sed ipse in se
B revolutus omnes alios numeros complet. Quid ergo
cornua decem, nisi cornua multa? Habet et in capi-
tibus suis septem diademata, quia pro unoquoque
vitio suam portat coronam; quoties enim per in-
vidiam aliquem vincit, toties ab invidia corona-
tur (1531). Possunt autem septem capita, septem
hæresiarchæ, et decem cornua, decem reges intel-
ligi, qui tempore Antichristi, non solum falsis præ-
dicationibus, verum etiam tyrannica potestate sac-
clam Ecclesiam affligent. De his autem in sequen-
tibus dicitur: *Et cauda ejus trahebat tertiam partem
stellarum cæli; (1532) et misit eos in terram.* Quid
enim per caudam? nisi deceptionem intelligas. Cauda
igitur ejus, id est ipsius calliditas, et hæreticæ pro-
C vitatis deceptio trahebat tertiam partem stellarum
cæli; videlicet multos, qui in Ecclesia fulgere vire-
bantur. *Et misit eos in terram;* ut non jam cæ-
lestia, sed sola terrena et transitoria diligere et
inhiarent. De hac autem tertia parte jam sæpissime
dictum est, quæ neque in prælatorum, neque in
subjectorum numero continetur; hæreticos et falsos
Christianos eam significare diximus.

*Et draco stetit ante mulierem, quæ paritura erat;
et cum peperisset, devoravit filium ejus, et peperit
filium masculinum, qui reclusus erat omnes gentes in
virga ferrea, et raptus est filius ejus ad Deum, et ad
thronum ejus; et mulier fugit in solitudinem, ubi
habet locum paratum a Deo, ut ibi pascant illam
diebus mille ducentis et sexaginta.* Sæpe enim Ec-
clesiæ filii diabolus insidiatur. Non enim magnopere
D de aliis curam habet; sunt enim esce ejus electi,
et secundum illud propheticum, fiduciam habet, ut
influat Jordanis in os ejus; neminem enim in
persequitur, quemadmodum Ecclesiæ filios, et aqua
baptismatis regeneratos. Hoc est enim quod dicitur:

idololatriæ addictum agnoscunt, et in septem
capitibus septem Christianis infensos imperatores,
Diocletianum scilicet, Maximianum, Herculium, Ga-
lerium, Maximinum, Severum, Maxentium et Lic-
tium. Decem autem cornua, juxta illos, sunt bar-
bari reges, Alaricus, Gensericus, Attila, Totila, et
alii, qui Romanam urbem everterunt, ejusque de-
minationem aliquando usurparunt.

(1531) Cod. Vat., sic et malus.
(1532) Ex cod. Vat. corr. edit.

Et cum peperisset, devoravit filium ejus. Quod autem ait : *Et peperit filium ejus masculinum*, singularem pro plurali posuit : nullum filium nisi masculinum parit Ecclesia ; nam et si multas habeat filias, illæ solæ illius sunt, quæ non mollitiæ muliebri, sed virile masculinum robur obtinere nituntur. Nam neque masculi propter sexum, sed propter constantiam et fortitudinem, filii ejus esse dicuntur. Tales autem in virga ferrea gentes regunt, tales vitia et malignos spiritus superant, tales imperio forti et insuperabili Dei populum per rectam viam incedere docent. *Et raptus est filius ejus ad Deum, et ad thronum ejus.* Quotidie namque Ecclesiæ filii ad Deum rapiuntur, quotidie ad thronum ejus ab angelis deferuntur, atque ab ipsis faucibus, devorare cupientibus præda subtracta, gaudens et triumphans celos ascendit. *Mulier autem in solitudinem fugit*, quoties malorum vitans consortia ad mentis secretum et ad Dei contemplationem S. Ecclesia sese confert. Unde scriptum est : *Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine (Psal. LIV, 8) :* ibique locum habet a Deo paratum. Sed quomodo paratum ? Vis audire quomodo ? Ut ibi pascant eam diebus mille ducentis sexaginta. Sed qui sunt, qui eam pascunt, nisi sacra volumina Scripturarum. Lege Isaiam, et ipse te pascet, lege et alios prophetas, et ibi pascua invenies, nullis deliciis comparanda ; de quibus dicitur : *Dominus regit me, et nihil mihi deerit, in loco pascuæ, ibi me collocavit (ibid. xxii, 1).* Per dies autem mille et ducentos sexaginta omne tempus a Christi prædicatione, usque ad diem ultimum intelligimus ; tot enim diebus prædicavit Christus. Et quia prædicatione non mutatur, quamvis sint dies multo plures, tot tamen esse dicuntur, quot illi sunt, in quibus omnis ipsa prædicatione facta est ; nullum enim aliud usque adhuc eibum sumimus, nisi quem in illis mille ducentis sexaginta diebus Christus nobis præparavit. Tale est ergo ac si diceret, ut ibi eam pascant eo suavissimo dulcissimoque cibo, qui in diebus mille ducentis sexaginta a Domino præparatus est.

Et factum est prælium magnum in cælo, Michael et angeli ejus præliabantur cum dracone, et draco pugnabat, et angeli ejus, et non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in cælo, et projectus est in terram draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus et Satanus, qui seducit universum orbem, projectus est in terram, et angeli ejus cum illo missi sunt in terram. Postquam enim mulier peperit, postquam S. Ecclesia filios generavit, mox prælium magnum in cælo factum est, mox iniquorum perse-

(1533) Prædictum olim fuerat a Daniele, c. xii, 4, venturum tempus, in quo S. Michael, princeps magnus angelorum, pugnaturus erat cum Lucifero et assecclis ejus pro filiis populi Dei. Hoc idem vaticinium hic a Joanne renovatur, prædicans prælium Michaelis cum Antichristo, diabolicæ seductionis ministro, ne electi temptationibus ejus succumbant. Et quamvis toto tempore florentis Ecclesiæ maligni spiritus bonos semper insectabuntur, sine tamen ejus appropinquante, vehementior ac terribi-

ones in Ecclesia exortæ sunt. Unde et subditur : *Michael, et angeli ejus præliabantur cum dracone, et draco pugnabat, et angeli ejus (1533).* Quod enim ad custodiam angeli nobis a Deo dati sunt, ipse Dominus ait : *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei qui in cælis est (Math. xviii, 10).* Et Apostolus : *Omnes enim ministri sunt in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis (Hebr. i, 14).* Magnum prælium in quo Michael, princeps angelorum, contra draconem pugnat, principem dæmoniorum, magnum utique prælium, in quo Michael contra diabolum, angeli contra angelos et sancti contra iniquos pugnare non cessant. Sed quia Michael interpretatur, *quis sicut Deus*, sui nominis interpretatione nos confortat, ut viriliter pugnemus, ut in tanto prælio non timeamus. *Estote, inquit Apostolus, fortes in bello, et pugnate (1534) cum antiquo serpente (I Petr. v, 9).* Quis enim sicut Deus, qui vobis auxiliatur ? Quis ita pugnat, sicut princeps militiæ vestræ ? (1535) Neque deficiatis in tribulationibus ; ne detis locum persecutoribus, opponite clypeum fidei, neque in vestrum exercitum diabolus subintret. Hoc est enim quod sequitur : *Et non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in cælo.* Non valuerunt utique resistere, undique prælio imminente, pelluntur namque baptismate, pelluntur pœnitentiis, pelluntur orationibus, pelluntur charitatis et misericordiæ telis. Non habent locum in cælo, quia ibi est sedes Dei. Quid igitur ? Et projectus est in terram draco ille magnus, serpens antiquus ; nam quia in sanctis non habet locum, terram persequitur et peccatores ; hoc enim a Domino sibi permissum fuerat : *Terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ (Gen. iii, 14) ;* terram namque comedit, quia peccatores perdit, et devorat. Hic est ille draco magnus, hic est ille serpens antiquus, qui semper volubilis et tortuosus, et nunquam recta incedens via, ipsos primos humani generis parentes decepit. Vocatur autem diabolus, quia de supernis deorsum ruit. Vocatur autem et Satanus, omni veritati, omnique justitiæ contradicens, qui seducit universum orbem ; ipse enim omnes, qui seducuntur, seducit ; qui seductionis principium adhuc in paradiso, positus primis hominibus, fuit. Ipse quidem projectus est, et angeli ejus cum illo missi sunt in terram, cum omni namque suo exercitu diabolus de cælestibus cadens, in illis regnat, et dominatur, qui terrenis voluptatibus dediti, sursum corda ad Deum non habent.

Et audivi vocem magnam in cælo dicentem : Nunc facta est salus, et virtus, et regnum Dei nostri, et po-

rior fiet eorum persecutio ; unde majori angelorum tutela, et præsidio indigebunt. Opinatur Casiodorius hic Joannem loqui de prælio quod ab initio mundi habuit archangelus Michael cum Lucifero a quo de cælo præcipitatus in terram locum suæ beatitudinis amisit, quemadmodum angeli sectatores ejus.

(1534) Cod. Vat., *cum antiquo dracone.*

(1535) Cod. Vat., *Ne ergo deficiatis.*

testas Christi ejus, quia projectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte, et ipsi vicerunt illum propter sanguinem Agni, et propter verbum testimonii sui, et non dilexerunt animas suas usque ad mortem, propterea lætamini cæli, qui habitatis in eis. Hanc enim vocem, et in cælo angeli et in Ecclesia sancti quotidie promunt et clamant, semperque tantis pro beneficiis gratias agentes dicunt: *Nunc facta est salus*, mortis principe dejecto et superato. *Et virtus*, quia diabolus virtutem perdidit. *Et regnum Dei nostri*: eo victo et ligato, qui regnum et imperium tenere videbatur. *Et potestas Christi ejus*, ipse enim potens, imo omnipotens est, cui a Patre dictum est: « Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam et possessionem tuam terminos terræ (Psal. 11, 8). » *Quia projectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte*. Quod enim die ac nocte, omni tempore et sine intermissione servos Dei diabolus accuset, ex eo intelligi potest quod de beato Job (1536) apud Dominum a diabolo accusato legitur: « Tantum extende manum tuam, et tange omnia quæ possidet, **335** si non in facie benedixerit tibi (Job 141). » Ipse enim nos accusat, quando ejus instigatione ea facimus quibus et Deum offendimus et accusatione digni sumus. Sequitur: *Et ipsi vicerunt illum propter sanguinem agni*. Sanguis etenim agni, qui pro nostra salute fusus est, ipse nos contra diabolum victores facit (1537) (1558). *Et propter verbum testimonii sui, et quia non dilexerunt animas suas usque ad mortem*. Quod enim anima pro vita ponatur, in Evangelio habes, ubi dicitur: « Qui amat animam suam, perdet eam, et qui perdiderit animam suam propter me, in vitam æternam custodit eam (Joan. xii, 25). » Sic autem et in hoc loco non dilexerunt animas suas, id est hanc præsentem vitam, usque ad mortem; quandiu enim in hac vita fuerunt amore alterius vitæ, nunquam hanc vitam dilexerunt. *Propterea lætamini cæli, et qui habitatis in eis*. Nam sicut scriptum est: « Gaudium erit in cælis coram angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente (Luc. xv, 7). » Gaudent enim angeli de sanctorum conversione, lætantur de eorum perfecta conversatione.

Væ terræ et mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet. Videns enim diabolus de cælestibus se esse dejectum atque cum sanctis nullum se posse habere consortium, ad terram et ad mare descen-

(1536) Id. cod., « eum accusans ad Dominum loquitur dicens. »

(1537) Cod. Vat.: « Dederunt namque testimonium Domino sancti; magisque mori elegerunt, quam eum pro aliquo amore negarent. Et hoc est quod dicitur. Et non dilexerunt animas suas usque ad mortem. Quod enim animam, » etc.

(1538) Quoties aliquis justus hac ex vita decedit, et in cælestem patriam admittitur, exultans dicere potest: Nunc mihi facta est salus per virtutem et

dit, (1539) qui inter illos locum sibi habitacionis paravit, quos terrenis desideriis et carnis voluptatibus deditos vidit. Quos etiam, velut mare fluctantes, omni vento doctrinæ circumferri conspexit. Sed væ miseræ terræ et mari instabili, quia cum magna ira et indignatione diabolus veniens omnia coneret et dissipabit. Scit enim quia modicum tempus habet, non dubitat se subito imperium et dominationem perditurum; modo igitur nocet qui postmodum nocere non poterit.

Et postquam draco vidit, quod projectus esset in terram, persecutus est mulierem, quæ peperit masculum, et data sunt mulieri duæ alæ aquilæ magnæ, ut volaret in desertum, in locum suum, ubi alitur per tempus, et tempora, et dimidium temporis a facie serpentis. « Invidia namque diaboli, ut Apostolus ait, mors intravit in orbem terrarum (Rom. v, 12); nam quia ipse dejectus, perditus et damnatus est: ideo omnes persequitur, omnes dejicere, et perdere et decipere nititur. Quomodo autem, qua arte, quibus machinationibus mulierem istam, sanctam videlicet Ecclesiam, ipse persequatur, quid alium dicere? Duæ vero alæ aquilæ magnæ, quæ datae sunt mulieri, duo testamenta, vel duo præcepta charitatis intelliguntur (1540). Et bene aquilæ alas Ecclesia suscepit, quæ et veloces sunt et præ cæteris alius volant; unde et de viris sanctis dicitur: « Assument pennas ut aquilæ, volabunt, et non deficient (Isa. xl, 31). » His autem alas Ecclesia volat, his desertum petit et loca secreta, ubi divinæ contemplationi vacans et in Dei laudibus perseverans a vitiiis et malignis spiritibus non invenitur. Unde et subditur: *Ubi alitur per tempus, et tempora, et dimidium temporis a facie serpentis*. Tempus enim unum annum, tempora autem duos annos, dimidium vero tempus dimidium annum significat. Et merito tot annis Ecclesia pascitur, quot annis Christus prædicavit, quia illo solo (1541) unoque cibo pascitur, quem in illis annis Christus (1542) prædicavit. Non enim, ut ipse ait, venit ministrari, sed ministrare. Quomodo autem, vel a quibus pascatur, præsuperius dictum est.

Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam tanquam flumen, ut eam faceret trahi a flumine, et adjuvit terra mulierem, et aperuit terra os suum, et absorbit flumen quod misit draco de ore suo. Et iratus est draco in mulierem, et abiit facere præfatum cum reliquis de semine ejus, qui custodiunt mandata Dei, et habent testimonium Jesu, et stetit super æternam maris. Aqua enim, quam serpens tanquam

potentiam Christi Dei mei, diabolo hoste et accusatore devicto. Sanguine enim ejus redemptus, et potenti gratia adjutus omnes inundi illecebras et diaboli fraudes superavi.

(1539) Cod. Vat.: « Quoniam inter illos locum sibi, » etc.

(1540) In hac interpretatione plures conveniunt commentatores, ut testatur Cornelius.

(1541) Cod. Vat., unico.

(1542) Cod. Vat., ministravit.

Flumen misit post mulierem, stultam et erroneam hæreticorum scientiam, sive etiam Ecclesiæ persecutores intelligimus; talis enim aqua ex ore diaboli procedit, tali flumine Christi Ecclesiam submergere nititur. Unde ait: *Ut cam faceret trahi a flumine.* Ecclesia namque a flumine non trahitur, quia hæreticos non sequitur; nam etsi a persecutoribus ad tormenta aliquando invita trahatur, eorum tamen imperio, et voluntati non acquiescit. Ab hoc flumine ergo mali trahuntur, hac aqua hæretici potantur et inebriantur. *Et adjuvit terra mulierem, et aperuit terra os suum, et absorbit flumen, quod misit draco de ore suo.* Quid enim terra hoc in loco, nisi Christi humanitas intelligitur (1543)? Hæc enim aperuit os suum et absorbit **336** flumen, quod misit draco de ore suo. Postquam enim aperuit os suum ad prædicandum, forma vivendi et regula fidei data est, qua omnes hæreses destruuntur; eo quoque jubente, flumina cessant, mare et venti conquiescunt; fit pax et tranquillitas magna, quoniam nisi eo permittente, mali contra bonos sævire non audent. *Et iratus est draco in mulierem, et abiit facere prælium cum reliquis de semine ejus, qui custodiunt mandata Dei, et habent testimonium Jesu.* Vincitur draco, et draco non quiescit, repulsus irascitur, nec erubescit, et quod in aliis non potest hoc in aliis facere tentat (1544). A matre separatur, filios persequitur; et quia Ecclesiæ principibus, ex quibus cæteri originem ducunt, resistere non valet, contra eorum filios bella gerit, quos tamen Dei mandata et testimonia habere cognoscit, neque enim magnopere de aliis curat. Unde scriptum est: « Fili, accedens ad servitum Dei, præpara animam tuam ad tentationem (Ecclesi. 11, 4). » Sequitur: *Et stetit super arenam maris.* Pugnate viriliter sancti Dei, quia supra firmam petram fundati et firmati estis; stat enim adversarius vester super arenam maris; qui si vel leviter percussus fuerit, statim cadet; utpote qui nullius stabilitatis fundamentum habet.

CAPUT XIII.

Et vidi de mari bestiam ascendentem, habentem capita septem, et cornua decem; et super cornua ejus decem diademata, et super capita ejus nomina blasphemiarum. Quid enim per hanc bestiam, nisi Antichristum intelligimus? Qui merito quidem bestia dicitur, quia omni humanitate et ratione destitutus, D

(1543) Cod. « Vat. : Hæc Christi terra adjuvit mulierem: hæc a periculo mortis liberavit Ecclesiam. Hæc aperuit os suum, et absorbit flumen, quod misit draco de ore suo. Postquam enim os suum ad prædicandum Christus aperuit, forma vivendi, » etc.

(1544) Quanta passi sint Christiani sub Decio imperatore, ex Eusebio lib. vi, c. 41, abunde constat. Paululum quieverant; nam initia imperii Diocletiani ejus successoris mitiora fuerant. Sed brevi immanior et sævior factus omnes feritatis habenas contra eos laxavit, ac crudelioribus adjunctis supplicii necavit. Videtur ergo diabolus fortitudine martyrum superatus, at gloriæ invidens Ecclesiæ, superstites ejus, filios perdere inolitus est.

(1545) Cod. Vat., *subjungit.*

(1546) Totum hoc caput prophetica videtur Antichristi descriptio, cujus artes et calliditates fal-

lenti homines sub diversis ferarum aspectibus exponuntur, ut modo pardus, modo ursus, modo leo exhibeatur. Dicitur etiam draco seu dæmon illi virtutem suam et potestatem magnam dedisse, qua multa portento similia facturus est ad decedendas gentes, quæ eum tanquam Deum honorabunt et verebuntur. Putant nonnulli ad majorem deceptionem, ne quid dissimili Christo habere videatur, simulaturum se mori ac postea quasi a mortuis resurrectum, apparituum: quibus explicant illa verba: « Et vidi unum de capitibus suis quasi occisum in morte, et plaga mortis curata est, et admirata est omnis terra. » Vid. Cornelium. Hæc alii intelligunt de Juliano Apostata, in quo bestia, id est persecutio, quæ sub Constantino et Constantio principibus extincta videbatur, quodammodo atrocior revixit. Ita Calmet.

Et bestia quam vidi, similis erat pardo, et pedes ejus sicut pedes ursi, et os ejus sicut os leonis, et dedit illi draco virtutem suam et potestatem magnam. Pardus est animal multa macularum varietate depictum; merito ergo hæc bestia pardo similis dicitur, quia ut infida, instabilis, versipellis, omnibus mentitur, et in omnes deceptionis se vertit figuras. *Et pedes ejus sicut pedes ursi,* qui, quamvis plantæ hominis similitudinem habere videantur, post se tamen gradientes decipiunt; unde lit ut cum ad ursi fauces pervenerint, non hominem, sed crudelem bestiam secutos se esse sciant. Unde subditur. *Et os ejus, sicut os leonis.* Quos enim vel colorum varietate, vel pedum similitudine decipit, eos ore leonis humiliat atque comminuit; alios igitur vario flore verborum, alios falsi pedis, id est pravi operis imitatione, alios vero leonina rabie et feritate suo cætui (1545) jungit, sibi que subjicit. Ideoque subinferens ait. *Et dedit illi draco virtutem suam et potestatem magnam.* In tantum enim sua virtute et potestate hunc perditionis filium malignus spiritus replebit, ut non homo, sed Deus a pluribus esse putetur. Unde Apostolus ait: « Qui adversatur, et extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sealeat ostendens se tanquam sit Deus (II Thess. 11, 4) (1546).

Et vidi unum de capitibus suis quasi occisum in morte, et plaga mortis ejus curata est, et admirata est universa terra post bestiam, et adoraverunt draconem, qui dedit potestatem bestię, et adoraverunt bestiam, dicentes: quis similis bestię? Et quis poterit pugnare cum ea? Potest autem hoc ad litteram

lenti homines sub diversis ferarum aspectibus exponuntur, ut modo pardus, modo ursus, modo leo exhibeatur. Dicitur etiam draco seu dæmon illi virtutem suam et potestatem magnam dedisse, qua multa portento similia facturus est ad decedendas gentes, quæ eum tanquam Deum honorabunt et verebuntur. Putant nonnulli ad majorem deceptionem, ne quid dissimili Christo habere videatur, simulaturum se mori ac postea quasi a mortuis resurrectum, apparituum: quibus explicant illa verba: « Et vidi unum de capitibus suis quasi occisum in morte, et plaga mortis curata est, et admirata est omnis terra. » Vid. Cornelium. Hæc alii intelligunt de Juliano Apostata, in quo bestia, id est persecutio, quæ sub Constantino et Constantio principibus extincta videbatur, quodammodo atrocior revixit. Ita Calmet.

sto etiam intelligi, ut quia (1547) Christi mortem et resurrectionem audierat, cupiens ejus potentiam exinanire, hoc vel in se, vel in aliquo discipulorum suorum facere simulet, quod omnes in Christo factum admirarentur. **337** Unde non occisum, sed quasi occisum dicit. Quod si allegorice intelligamus, unum de capitibus in morte occisum, unum aliquem hæresiarum defecisse significat. *Cujus plaga mortis curata est, quia alius pro eo succedet*, qui tantæ iniquitatis erit, ut mors et plaga prioris oblivioni tradatur, nisi enim magnum aliquod inusitatumque signum viderent, nequaquam diceretur, *et admirata est universa terra post bestiam. Et adoraverunt draconem qui dedit potestatem bestię*. Prius enim diabolum, qui in eo est, quasi virtutem aliquam et divinitatem adorant; deinde ipsum divinitatis filium, quem omnipotentia et divinitate plenum (1548) adorant et venerantur, dicentes: *Quis similis bestię? aut poterit pugnare cum ea?* Quæ et mortuos suscitatur et propriam virtutem cuilibet tam cito largitur. Aufert cui vult, dat cui vult, suæ divinitatis potentiam, qui si forte occidatur, confestim mortis ejus plaga curatur.

Et datum est ei os loquens magna, et blasphemiam, et data est illi potestas, facere menses quadraginta duos, et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen ejus, et tabernaculum nomen ejus, et eos, qui in cælo habitant, et datum est illi bellum facere cum sanctis, et vincere illos, et data est ei potestas in omnem tribum, et populum, et linguam, et gentem, et adoraverunt eam omnes, qui habitant in terra, quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ, et agni, qui occisus est ab origine mundi. Datum est, inquit, ei a principe tenebrarum, cui totis viribus serviet, os loquens magna, os loquens adversus Deum iniquitatem, os loquens (1549) blasphemias, se solum Deum esse confirmans. Quod autem quadraginta et duos menses sit regnaturus, sæpe jam diximus. Blasphemabit autem Deum, et Ecclesiam ejus, et servos, et angelos ejus, prædicans et dicens omnia esse falsa quæ de Christo et Ecclesia ejus dicimus prophetas fuisse locutos. Faciet insuper bellum cum sanctis, et non solum alios, verum etiam ipsum Henoch et Eliam temporaliter vincet, et martyrio consummabit; data est enim ei potestas in omnem tribum filiorum Israel, et in omnem populum, cujuscuque linguæ, vel gentis fuerit. Et adorabunt, et colent eum omnes, qui habitant terram; omnes videlicet qui prædestinati ad vitam non sunt; quorum

(1547) Cod. v. Vat. De Christi morte, et resurrectione audierat, cupiens ejus potentiam exinanire, etc.

(1548) Cod. Vat., opinantur, adorant, etc.

(1549) Cod. Vat., blasphemiam.

(1550) Dicitur autem occisus ab origine mundi Christus non in re, sed in typis atque figuris, ut in Abele, in Isacco et in patriarchis, qui eum repræsentaverunt.

(1551) Fideles hortatur Apostolus ut ab Antichristi deceptionibus caveant, quia ipse et hi qui ab eo seducti fuerint, ad tartara perpetuis incendiis damnati pertrahentur. Illi autem, qui patienter persecu-

tionem sustinuerint, æterno gaudio donabuntur. (1552) Cod. Vat., dixit.

Si quis habet aures audiat, qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadit. Qui in gladio occidit, in gladio oportet eum occidi. Hic est patientia, et fides sanctorum. Si quis, inquit, cordis aures habet, si cui sanus est intellectus, audiat quæ dicta sunt: caveat, ne decipiatur a deceptoribus; hæc quidem veraciter sciat et nullatenus dubitet, quoniam qui in captivitatem alios duxerit, qui animas hominum decipiens captivas diabolo tradiderit, ipse quoque in captivitatem ibit, et manibus pedibusque ligatis in tenebras projicietur exteriores; qui in gladio occidit, in gladio oportet eum occidi; quia qui in gladio deceptionis (nam et deceptor gladius est) aliquem perdidit, ipse quoque gladio æternæ damnationis jugulabitur (1551). *Et hic quidem est patientia, et fides sanctorum;* hic probabitur quis patiens sit atque fidelis: sicut enim in igne aurum, sic in tribulatione probatur sanctus.

Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra, et habebat cornua duo similia agni, et loquebatur sicut draco, et potestatem prioris bestię omnem faciebat in conspectu ejus, et fecit terram, et habitantes in ea adorare bestiam primam, cujus curata est plaga mortis. Hæc autem bestia fortasse illud caput est, quod superius in morte (1552) dicitur esse occisum; idcirco de terra ascendere videtur, quasi de sepulchro resurgere, quia ejus mortis plaga curata est (1553). Unde et cornua duo similia agni habere perhibetur, ut ipse quoque immolati, resurgentisque agni nostri figuram et similitudinem in se monstraret. Sed quoniam superbe, et quasi draco venenosa verba proferens loquebatur, non veram agni innocentiam habuisse dignoscitur, quamvis ejus speciem simularet. Faciebat autem (1554) potestatem prioris bestię in conspectu ejus, quoniam eodem iniquitatis spiritu plena erat, neque ab ea dissidebat in miraculis, cui similis erat in falsitate. Et fecit terram, et habitantes in ea adorare primam bestiam, cujus curata fuerat plaga mortis. **338** Potestatem autem sic distingui, ut intelligatur, quod hæc bestia, cujus curata fuerat plaga mortis, fecerit terram, et habitantes in ea adorare bestiam primam. Quod si et ipsam primam occisam et curatam intelligamus, non erit inconueniens; cum frequenter totum pro parte ac-

tionem sustinuerint, æterno gaudio donabuntur.

(1552) Cod. Vat., dixit.

(1553) Rursus hic in similitudine bestię duo cornua habentis Antichristus designatur, duoque cornua habere dicitur, speciem scilicet et similitudinem mansuetudinis ac sanctimonie ad sibi conciliandam sequelam hominum, qui facile his circumveniuntur. Ita Cassiodorius, qui addit; quod et tamen nulla Antichristus miraculorum signa facturus est, ut magna devotione adorari faciat idolum, sacrilega falsitate compertum.

(1554) Cod. Vat., omnem,

cipiatur. Cum igitur unum de capitibus ejus occisum et curatum dicatur, ipsam quoque secundum ipsum, et occisam, et curatam dicere possumus. *Et fecit signa magna, ut etiam ignem faceret descendere de caelo in terram in conspectu hominum, et seducit habitantes in terra, propter signa quæ data sunt illi facere in conspectu bestiarum, quæ habebat plagam gladii.* In hoc enim major erit Antichristi auctoritas, quod non solum ipse, verum etiam discipuli ejus signa multa et prodigia facere (1555) jubebuntur. (1556) Sicut enim in Ægypto adversum Moysen magicis suis incantationibus magi signa multa fecerunt: ita et isti adversum Henoch et Eliam facturi sunt. Unde et ignem de caelo descendere facient: (1557) et in hoc non suam, sed magistri gloriam quærent. Cum enim in miraculis, quæ facere videbuntur, adorari possent, si vellent, non se tamen, sed Antichristum adorari præcipient, cujus gloriam et magnificentiam in tantum exaltare conabuntur, ut more quorundam imperatorum etiam ejus statuas et imaginem miseris homines adorare faciant. Unde et subditur:

Et datum est illi, ut daret spiritum imagini bestiarum, et ut loquatur imago bestiarum (1558). Et faciat, ut quicumque non adoraverint imaginem bestiarum occidantur, et faciet omnes pupillos et magnos, divites et pauperes, liberos et servos habere characterem nominis bestiarum, aut testimonium nominis ejus. Datum est, inquit, illi, id est diabolo, concessum ut daret spiritum imagini bestiarum. Magnum et inusitatum miraculum, ut statua aurea, vel argentea, vel cujuslibet alterius metalli spirare et loqui videatur. « Surgent enim, ut in Evangelio Dominus ait, pseudoprophetae, et dabunt signa et prodigia multa (Matth. xxiv, 24). » Talibus ergo signis ad hoc devenient, ut quicumque imaginem bestiarum adorare noluerint, quasi profani et sacrilegi a tyrannis et principibus occidantur, unde fiet, ut (præter sanctos, qui mori non timebunt) nemo inventiatur, (1559) qui aut in dextera, aut in fronte sua ejus characterem et signum non habeat. Nam et usque hodie usus est Scripturarum, ut pro toto nomine, prima nominis littera ponatur; character ergo pro nomine, nomen vero pro fide accipiatur. Sicut enim omnes Christiani nomen, id est fidem Christi in manu et in fronte impressam habent, ita omnes Antichristi servi et discipuli ejus nomen et idem, aut in dextera, aut in fronte gestabunt; et in externa quidem nomen et fidem portat, qui illud agit, cujus se dicit esse professionis. Quem enim directioni, et misericordiae, et pietati insistere videmus, trum sit Christianus non dubitamus; ipsa enim

(1555) Cod. Vat., videbantur.

(1556) Ita prædictum accepimus a Christo Matth. xxiv, 24: « Surgent pseudochristi et pseudoprophetae, et dabunt signa magna et prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi. » Et Marc. xiii, 22: « Et dabunt signa, et portenta ad educandos (si fieri potest) etiam electos. » Et Paulus II Thessal. ii, 9, loquens de Antichristo: Cujus est adventus secundum operationem Satanæ, et omni virtute, et signis et prodigiis mendacibus,

ejus opera, quis vel qualis sit, manifestant; quem si vis cognoscere, non ad linguam, sed ad manum attendas; dominica enim sententia est. « A fructibus eorum cognoscetis eos (Matth. vii, 16). » In fronte vero nomen, et fidem gestare, est omnibus manifestare nulli dominum suum suamque fidem celare, ut sicut frons omnibus est aperta, ita et fides cunctis sit manifesta. Tantis ergo terror cunctos invadet, ut nemo facere, vel dicere audeat, quod ad ejus fide dissentire videatur. Unde et subditur: *Ut ne quis possit vendere, vel emere, nisi qui habeat characterem nominis bestiarum, aut numerum nominis ejus.* Nam etsi hoc ad litteram accipi possit; quod et in nostris principibus sæpe fieri videmus, ut videlicet ejus litteram, et sigilla securitatis causa ferantur: est tamen alia et ipsa spiritualis emptio, et venditio, de qua scriptum est: « Sindonem fecit, et vendidit (Prov. xxxi, 24); » et alibi: « Omnes sitientes venite ad aquas, emite absque argento et absque ulla commutatione vinum et lac (Isa. lv, 1). » Tales nunquam, taleque mercatum in Ecclesia sitit; nihil ibi sine pretio datur; da fidem et accipite vitam. Hoc autem mercatum, magna ex parte tunc temporis cessabit, quando suæ hæresis lognata solis hæreticis vendere, vel emere licebit. Sed quid mirum, si ista in illa persecutione maxima omnium vident, cum olim etiam ab imperatoribus edicta proposita fuissent, ut Christiani ubicunque inventi fuissent, sine audientia punirentur? Sequitur:

Hic sapientia est. Qui habet intellectum computet numerum bestiarum, numerus enim hominis est, et numerus ejus sexcenti sexaginta sex. Hic, inquit, sapientia necessaria est, obscura sunt quæ dicuntur, et nisi ab his qui majorem (1560) intellectum habent non capiuntur; qui 339 autem habet intellectum, ut ad hujus rei notitiam pervenire valeat, computet prius numerum bestiarum, quæ quidem, etsi Deum se esse fingat, non Deus tamen, sed homo est; et hoc est quod dicit: *numerus enim hominis est, et numerus ejus sexcenti sexaginta sex.* Quod enim senarium numerum tantum posuit, hominem eum esse monstravit; si quidem sexta die factus est homo. Sed quia senarius iste ex denario descendit, eum ex decimo ordine unum esse significat, ut et homo simul, et diabolus, non per naturam, sed per iniquitatem esse credatur: decies namque sexaginta sexcentos faciunt (1561). Sufficiant autem hoc in loco, quæ ab antiquis dicta sunt, nihilque de nostro ponentes, ea solummodo, quæ ab eis accepimus, ad memoriam reducamus. Liber autem iste a beato Joanne Græcis et in omni seductione. »

(1557) Cod. Vat.: « Quoniam id quondam Elias fecisse legitur. Tanto ergo facilius homines decipient, quanto non suam, sed magistri gloriam quærent. »

(1558) Hæc ex codice Vat. supplevimus.

(1559) Cod. Vat.: *sive pauper sive dives sit.*

(1560) Cod. Vat., *intelligentiam.*

(1561) Cod. Vat.: « Similiter autem et sexies de cem fiunt sexaginta. »

litteris editus est. Litteras autem omnes apud Græcos numerum exprimere manifestum est. In numero ergo litterarum illius posuit nomen, ut lectoris intellectum exorceret, et tale est ac si diceret: In quo nomine hic numerus reperitur, id est sexcenti sexaginta sex, ipsum est nomen ejus. Ut si dicatur ANTEMOS (1562) (1563), qui interpretatur *contrarius*, inde enim Antichristus vocatur, id est Christo contrarius. Vides igitur quam bene hoc nomen sibi conveniat, quod quidem totum numerum supradictum in se contineat hoc modo. Nam A significat unum, N quinquaginta, T trecentos, E quinque, M quadraginta, O septuaginta, Σ ducentos: qui numerus simul collectus facit 666. Verbi gratia A unum, N quinquaginta, T trecentos, E quinque, M quadraginta, O septuaginta, Σ ducentos. Vocatur autem apud Græcos ANTEMOS, qui apud nos dicitur *Antichristus*, atque utrumque idem significat. Sunt et alia nomina, quæ eidem ipsi quadam verborum circuitione convenire videntur, quæ quidem quoniam prædictum in se numerum continent, a veteribus posita sunt; nullum tamen nomen ita conveniens est Antichristo, ut hoc quod modo diximus, ANTEMOS. Nos tamen, ut lectori satisfaciamus, cætera quoque nomina ponemus. Sunt autem ΑΡΝΟΙΜΕ, quod interpretatur *nego*, et ΤΕΤΑΝ, quod dicitur *sol*. Et ΓΕΝΕΡΗΚΟΣ, quod *gentium seductor* intelligitur (1564). Quomodo autem hæc nomina illi conveniant, prudens lector manifeste intelligit. Causa vero brevitatis singulariter nomina ipsa, numerosque signemus. A significat unum, P centum, N quinquaginta, O septuaginta, Υ quadringentos, M quadraginta, E quinque, T trecentos, E quinque, I decem, T trecentos, A unum, N quinquaginta; Σ tres, E quinque, N quinquaginta, Σ ducentos, H octo, P centum, I decem, K viginti, O septuaginta, Σ ducentos. Quidam etiam Latinis litteris hoc nomen exprimere voluerunt, sed quia Græce hic liber editus est, non multum ad rem pertinere videtur. Ipsum tamen, quamvis inutile, et nos ponamus. Est autem hoc DICLVX. D namque apud nos quingentos, I unum, C centum, L quinquaginta, V quinque, X decem significant; quæ simul collecta fiunt sexcenti sexaginta sex. Sed quid aliud hoc significare videtur, nisi quod ejus adulatores cum deprecantes, dicunt: DIC LUX; loquere, legislator, ne taceas, tu qui lumen es, monstra per quam viam incedere debeamus (1565). Sed de his hactenus.

CAPUT XIV.

Et vidi, et ecce angelus stabat supra montem Sion,

(1562) Marchesius et editio Lugdunensis Biblioth. PP. legunt ANTEMOC, sed mendose. Ex Vaticano autem codice restitimus ANTEMOS ut postrema verbi littera exhibeat notam Σ, quæ apud Græcos in designandis numeris valet 200.

(1563) Cod. Vat. Latine scribit: *Antemos*.

(1564) Hæc nomina vide apud Calmet in nunc. locum, qui subjectis notis, litterarum cujusque nominis potestatem exponit, et ad numerum 666 affabre, ut auctor noster, accommodat.

et cum illo centum quatuoraginta quatuor millia; habentes nomen ejus et nomen patris ejus scriptum in frontibus suis. Narravit superius beatus Joannes, qualiter et ubi cum omni exercitu suo Antichristum viderit, qualiterque omnes qui ab eo sectati fuerant nomen ejus, aut in dextera, aut in fronte habuerint. Nunc autem de Christo et de his qui cum eo erant, ubi eos viderit, et quo nomine etiam ipsi in frontibus suis signati fuerint, narrare incipit. *Vidi, inquit, et ecce agnus stabat supra montem Sion.* Hic est ille agnus, de quo scriptum est: « Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi (Joan. 1, 29). » Qui bene supra montem Sion stare videtur, quia Ecclesie rex, et princeps in omnibus adversis semper ei auxiliatur. Unde ipse ait: « Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, prædicans præceptum Domini (Psal. 11, 6). » Vidit autem cum illo centum quatuoraginta quatuor millia, per quos omnem Ecclesie multitudinem intelligimus. Hic enim numerus sic in duodena millia dividi potest, ut unusquisque duodecim apostolorum, duodena millia in partem habeat, qui etiam in suas partes dividatur, nulla ejus pars vacat a mysterio. Centenarius namque numerus perfectus est; quem quia imperfectum Dominus esse voluit, ad eum complendum pro una ove de cælis descendit. Unde ipse ait: « Quis est homo qui habet centum oves, si perdidit unam ex illis, nonne dimittit novaginta novem in deserto, et vadit illam querere quæ perierat? » (Luc. xv, 4.)

Quadragenarius autem numerus in tantum convenit pœnitentibus, ut et Moyses et Elias, et per se mensi Salvator quadraginta diebus jejunaverit, quos et S. Ecclesia per singulos annos, usque ad finem sæculi imitabitur. Sed quid de quaternario dicam, qui propter quatuor Evangelia, totidemque virtutes principales, ubique sacratissimus invenitur? Millenarius autem numerus continet, et cum ipse et aliis numeris constituatur, nullum alium numerum habet supra se, qui ex millenis confici possit. Merito ergo beatus Joannes centum quatuoraginta quatuor millia cum Agno stantes vidisse describitur, ut per centum summam virginum perfectionem, per quatuoraginta vero, omnes peccatores ad veram pœnitentiam conversos: per quatuor autem conciles Evangeliorum observatores, qui quasi quadrati lapides, semper firmi et stabiles in fide perseverant. Per millia vero, omnes cujuscunque sexus, cujuscunque ordinis, cujuscunque conditionis, cujuscunque gentis, et linguæ multitudinem intelligamus. (1566) Omnes autem isti nomen ejus, et

(1565) Qui Diocletianum pro hac bestia intelligere volunt in nomine Diocles Augustus computatis litteris juxta numerationem latinorum, numerum 666. confici aiunt. Porro interpretationem hujusmodi probatam quoque fuisse Meldensi episcopo Bossueti, testatur Calmet in Apoc. cap. xiii, n. 18, ac sibi omnium, quæ in hunc locum afferuntur, probabilitatem videri.

(1566) Hujusmodi prolixam S. Brunonis interpretationem brevibus perstrinxit Cassiodorus in-

nomen Patris ejus in frontibus suis scriptum habebant; sed cujus ejus, nisi Agni, et Patris Agni? Omnes enim Trinitatis signaculo, Patris videlicet, et Filii, et Spiritus sancti, signati erant. Et Judæi quidem Patris nomen in frontibus suis scriptum habent; Filii vero non habent. Nos vero utriusque nomen in fronte scriptum habemus, quia utrumque laudamus, et prædicamus, credimus, et confitemur.

Et audivi vocem de celo, tanquam vocem aquarum multarum, et tanquam vocem tonitruum magni, et vocem quam audivi, sicut citharædorum citharizantium, in citharis suis, et cantabant quasi canticum novum, ante quatuor animalia, et seniores. Nam quoniam aquæ multæ populi multi intelliguntur, nil aliud est vox aquarum multarum, nisi vox multarum, diversarumque gentium in unam fidem venientium, Deum laudantium, et benedicientium. Vox autem tonitruum magni, vox doctorum est in Ecclesia prædicantium, de quibus dicitur. « Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam (Isa. lxxviii, 1); » unde, et iste cujus verba hæc sunt, filius tonitruum in Ecclesia vocatur. *Et vocem quam audivi sicut citharæ citharædorum citharizantium in citharis suis;* nam quia dulces sanctorum laudes, et cantus, et in Dei auribus suaviter resonant, ideo citharis eorum voces assimilantur. Talis citharædus erat David, cujus cantilena, et modulatione, ipsa quoque dæmonia placabantur. Quod adhuc in Ecclesia fieri videmus, cum ad episcopi exhortationem adulteros, sacrilegos, homicidas, cæterosque dæmone plenos ad penitentiam festinare conspiciamus. Cantant autem quasi novum canticum, quia sic Veteris Testamenti scripturas exponunt, ut nova quædam dicere videantur. Possumus etiam et novum canticum, Novi Testamenti prædicationem intelligere. Hæc autem ante quatuor animalia, et seniores cantare dicuntur, et quasi discipuli ante facies doctorum suorum stare videntur. Nihil et aliud cantat Ecclesia, nisi quod ab his animalibus et senioribus didicit.

Et nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt, hi sequuntur Agnum quocumque ierit. Hi empti sunt ex hominibus, primitiæ Deo, et Agno, et in ore ipsorum non est inventum mendacium; sine macula enim sunt ante thronum Dei. Nemo, inquit, illud canticum cantare, et dicere poterat, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra; non Judæus, non paganus, non hæreticus novum illud inusitatumque canticum dicere potest, nondum ejus vetera transierunt, nondum eis facta sunt omnia nova. Sola ergo Ecclesia

quiens: « In monte Sion vidisse se dicit stantem dominum Christum, et cum eo cxlv beatorum, qui nomina tam ipsius quam Patris ejus in frontibus suis scripta portabant. Hi nullo mendacio, nulla fidei fornicatione polluti sunt: quod tamen

illud cantat, soli illi qui empti sunt de terra, de quibus Apostolus ait. « Empti enim estis pretio magno (I Cor. vi, 20), » qui Christi sanguine **341** redempti sunt, qui de terra super cælos exaltantur, soli illic hoc canticum dicere possunt. *Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati.* Hi sunt, qui non meretricibus, sed castis conjugibus adhæserunt. Hæc autem mulieres, hæreticorum sectæ intelliguntur quas, veluti fetidas meretrices, sancti viri fugientes nullum cum eis voluerunt habere consortium; unde et virgines dicuntur, qui illis non adhæserunt, qui verbi Dei adulteros appellantur. « Corruptunt enim bonos mores colloquia prava. (I Cor. xv, 33) » *Hi autem sequuntur Agnum quocumque ierit;* sicut et ipse ait. « Pater, volo ut ubi ego sum, et ipsi sint mecum (Joan. xvii, 21); » cælos ergo ascendent, quia ibi est Agnus. *Hi empti sunt ex hominibus, primitiæ Deo, et Agno:* Sicut enim ex multa messe, parum quid (1567) primitiarum Deo offerunt; ita ex cunctis gentibus, isti pauci, ad malorum comparisonem, Deo, et Agno quasi quædam primitiæ offeruntur. *In ore eorum non est inventum mendacium,* qui nullis tormentis viaci potuerunt, ut eam, quam semel Deo promiserant, fidem negarent. Unde et subditur: *Sine macula enim sunt ante thronum Dei.* « Qui enim in verbo non offendit, hic perfectus est vir (Jacob. iii, 2); » macula tamen pro crisius ponitur.

Et vidi alterum angelum volantem per medium cæli, habentem Evangelium æternum, ut evangelizaret sedentibus super terram, et super omnem gentem, et tribum, et linguam, dicens magna voce: Timeat Dominum, et date illi honorem; quia venit hora judicii ejus; et adorare eum, qui fecit cælum, et terram, mare, et omnia, quæ in eis sunt, et fontes aquarum. Hic enim Angelus aliquem Ecclesiæ doctorem significat, quoniam horam judicii, et mortis terminum, qui evitari non potest, unicuique appropinquare considerat; volens omnes cantos, et providos esse, quid agere debeant, utique discurrendo sollicite edocet. Æternum enim Evangelium, Christi prædicationem intelligimus, quæ non ad temporalia, et transitoria, sed æterna bona nos invitat; quæ non hæreticorum inventione composita est, sed ab æternæ sapientiæ fonte manavit; quæ quidem et majoribus, et minoribus loquitur dicens: *Timeat Dominum, et date illi honorem, quia venit hora judicii ejus, ut reddat singulis secundum opera eorum; et adorare eum, qui fecit cælum, et terram;* non dæmonia, non Antichristum, sed omnium creatorem colite, et adorare.

Et alius angelus secutus est dicens: Cecidit, recidit Babylon illa magna, quæ a vino iræ fornicatio-

ad omnes beatos constat aptandum: isti personabant Domino canticum novum, quando ab alio non poterat dici; deinde admirabili prosecutione laudantur. »

(1567) Cod. Vat., de vinitibus.

nia sua potavit omnes gentes. Et iste quidem angelus alius alios Ecclesie doctores significat, qui quanto plus iudicii diem appropinquare senserint, tanto magis quotidie predicationi instabunt, omnemque mundi hujus gloriam et pulchritudinem transire, et rueri docebunt, quatenus sic animos hominum ab ejus appetitu extorquere valeant. Et hoc est, quod dicitur, *cecidit, cecidit Babylon illa magna*. Babylonia namque confusio interpretatur, in qua Nabuchodonosor regnavit, quem diaboli tenuisse figuram omnes scripturæ testantur: cecidit igitur Babylon, quoniam mundus transit, et concupiscentia ejus. Præterit enim figura hujus mundi, omnisque iniquorum confusa multitudo peribit. Hæc autem a vino iræ fornicationis suæ potavit omnes gentes; quia in tantum hanc præsentem vitam omnes gentes dilexerunt, ut ab ejus blanditiis anima et corpore corrupti iram Dei incurrere non formidarent (1568).

Et alius angelus tertius secutus est illos, dicens magna voce: *Si quis adoraverit bestiam, et imaginem ejus, et acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua, et biberit de vino iræ Dei, quod mistum est mero in calice iræ ipsius, et cruciabitur in igne et sulphure in conspectu angelorum sanctorum, et in conspectu Agni*. Hunc autem tertium angelum, tertiam predicationem, et ultimam esse putamus; quando sancti videntes abominationem, et fere omnes ad iniquitatem converti, et bestiam, et ejus imaginem adorari, magna voce clamabunt, tantumque facinus fieri interdicerent, et quanta pœna eos exspectet qui eam adoraverint, ejusque characterem susceperint, et de vino iræ Dei quod mistum est mero in calice iræ ipsius biberint, eis denuntiant. Hic est ille calix, de quo scriptum est: quia *Calix in manu Domini vini meri plenus est misto* (Psal. LXXIV, 9); per quem sacram Scripturam intelligimus; quæ quidem secundum se mera est, et pura: sed ab hæreticis inficitur, turbatur, et depravatur; unde non calici, sed vino hæreticorum, quod mero vino, et sanæ intelligentiæ mistum 342 est iratus Dominus esse dicitur. Qui ergo tale vinum biberint, et hæreticorum pravitati assensum præbuerint, in igne æterno, qui non exstinguetur

(1568) In Babylonia ruina, quæ quondam civitas magna fuit, et Chaldæorum imperii caput, propter similitudinem depravationis, impiumque falsorum numinum cultum Roma in sacris litteris, ut I Petri v, 13, et a SS. Patribus hoc nomine appellatur, ejusque subversio, totaque regni destructio juxta aliquos interpretes hic prænuntiata dicitur. More autem prophetarum pro facto jam habetur, quod certo faciendum cognoscitur. Sed hujusmodi interpretationem in cap. 17 prosecutur.

(1569) Fuit olim Origenistarum error, quem renovavit abbas Joachim, damnatorum pœnas non in

A et in sulphure æterni fetoris sine fine cruciabitur. Hoc autem in conspectu angelorum sanctorum, et in conspectu agni, quoniam neque Christus, neque sancti ejus eorum tormentorum aliquando obliviscuntur, secundam illud: *Memento, Domine, filiorum Edom in die Jerusalem* (Psal. CXXXVII, 7).

Et fumus tormentorum ejus ascendet in sæcula sæculorum, nec habebunt requiem die, ac nocte, qui adoraverunt bestiam et imaginem ejus, et si quis acceperit characterem nominis ejus. Hic patientia sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, et fidem Jesu. Ibi enim fumus semper ascendit, ibi ignis nunquam deficit; erant igitur semper in igne, quorum tormenta sumere non desinant (1569). De

B bestia autem, et imagine ejus, et de characterem nominis ejus satis superius dictum est. Quod autem ait: *Hic patientia sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, et fidem Jesu*, (1570) ad hoc valet, qui cum malorum tormenta sancti videbunt, tunc non frustra se patientes fuisse, et mandata Dei, et fidem Jesu non in vanum se custodisse cogitent.

C Et audivi vocem de cælo dicentem mihi: *Scribe: Beati mortui qui in Domino moriuntur: amodo jam dicit spiritus, ut requiescant a laboribus suis, opera enim illorum sequuntur illos*. Finitis omnibus, quæ ad malorum tormenta pertinebant, quod eorum videlicet cruciatus æternus sit, quod ipsi requiem nequam sint habituri, dat Dominus sententiam de beatitudine æterna, et quiete bonorum, quam ipse quidem scribere præcipit, ut firma et stabilis esse credatur. *Beati, inquit, mortui qui in Domino moriuntur* (1571). Sed quid est in Domino mori, nisi in fide, in justitia, in charitate, et spe firma de hac vita migrare, atque pro his, si necesse fuerit, animam dare? Amodo jam dicit spiritus, quo totus liber isto dicitur, et scribitur, ut requiescant a laboribus suis, quos multos, et infames pro Christi nomine passi sunt. Opera enim illorum sequuntur illos; quæ quidem digna memoria, magnum eis ante conspectum Domini testimonium ferent.

D æternum duraturas, sed aliquando ab his tormentis liberandos, quem errorem damnavit Ecclesia, cum sacræ litteræ æternitatem pœnarum inferni aperissimo doceant.

(1570) Ex hoc testimonio satis patet, ad salutem æternam comparandam, non sufficere fidem, et contendunt hæretici; sed requiri bona opera, observantiam nempe divinorum mandatorum.

(1571) Nemo, dum adhuc vivit, proprie beatus appellari potest, sed post mortem, quia in eo solum consummatio justitiæ et sanctitatis perficitur; non nisi in termino cursus vite braviam comprehenditur.

LIBER QUINTUS

343 Et vidi, et ecce nubem candidam, et supra nubem ^A sedentem similem filio hominis habentem in capite suo coronam auream, et in manu sua falcem acutam. Vidit, inquam, beatus Joannes nubem candidam, per quam S. Ecclesiam intelligimus. Nubem quidem, quia doctrinæ pluviis multorum hominum corda prius arentia, nubes bonorum operum fructus germinare facit; candidam autem, quia super divem dealbata, sine macula est, atque ruga. Vidit autem, et similem Filio hominis, super nubem sedentem, Christum videlicet Dominum nostrum, qui se frequenter in Evangelio Filium hominis vocare consueverat, secundum illud: « Quomodo dicant homines esse Filium hominis? (Matth. xvi, 14.) » Et bene super nubem sedere describitur, quia ut rex, et dominus Ecclesiæ præsidet, et dominatur. Habet autem in capite suo coronam auream, per quam regem, et victorem, omnique pulchritudine decoratum esse significat. Habet vero in manu sua falcem acutam, gladium videlicet spiritus, quod est verbum Dei, de quo iterum Apostolus ait: « Vivus est enim Dei sermo, et efficacior, et penetrabilior omni gladio ancipiti (Hebr. iv, 12.) » Notandum autem quod iterum beatus Joannes a capite incipiens, sicut in aliis libris, quod viderit, manifestat.

Et alter angelus exiit de templo clamans voce magna ad sedentem super nubem: Mitte falcem tuam, et metet, quia venit hora ut metatur, quia aruit messis terræ; et misit qui sedebat supra nubem falcem suam, et messa est terra. Alter, inquit, angelus exiit de templo. Alter utique, et idem alter; est enim Deus quam homo, una tamen, eademque persona, Deus et homo. Exiit ergo angelus de templo, exiit Christus a Patre, et venit in mundum: « Dominus in templo sancto suo, Dominus in cælo sedes ejus (Psalm. x, 4.) » Exiit nimirum de templo, et tandem post multum temporis, in signis et miraculis se hominibus manifestavit. Clamavit voce magna ad sedentem supra nubem: non quod vel iste surdus esset, vel iste audiri aliter non posset, sed quia illis voce magna Deus clamare dicitur, qui ejus monita parati sunt et audire, et obedire; clamavit angelus ad angelum, Deus ad hominem, divinitas ad humanitatem, quando divina inspiratione Christus Dominus noster præcepit, dicens: « Messis quidem multa, operarii autem pauci, rogat ergo Dominum messis, ut mit-

at operarios in messem suam (Matth. ix, 37) (1572) » Misit ergo Christus falcem suam, misit evangelicam prædicationem per discipulos suos, et messa est terra, undique tritico in horreo Dei, quod est Ecclesia, congregato (1573).

Et alius angelus exiit de templo, quod est in cælo, habens falcem. Eadem similitudo est quæ superior. præter hoc tantum, quod ibi boni, hic vero mali colliguntur. Angelus enim, qui de templo exiit, Christus est, qui tanquam sponsus de thalamo virginis uteri processit. Hoc autem templum est in cælo, quia illa omnium mulierum beatissima sic in terris vixit, ut semper ejus conversatio in cælis fuerit. Denique jam tunc (1574) hæc Virgo nostra de hac vita migraverat, et super choros angelorum exaltata fuerat, quando beatus Joannes ista scribebat (1575). Vidit ergo angelum, qui de templo exierat, quando templum jam pridem in cælum translatum fuerat, et ipse, ut superior, falcem acutam habebat; hoc autem superius expositum est. Sequitur:

^B Et alius angelus exiit de altari, qui habebat potestatem super ignem, et clamavit voce magna ad eum, qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, et vindemia botros vineæ terræ, quia jam maturæ sunt uvæ ejus. Sicut enim per templum Virginis iterum intelligimus, ita per altare corpus Dominicum. Altare enim ipse se esse docebat, quando suis manibus illud maximum sacrificium suis discipulis offerebat, dicens: **344** « Accipite, et manducate, hoc est corpus meum (Matth. xxvi, 26.) »

^C Exiit igitur angelus de altari, quando Deus in homine se hominibus revelare dignatus est. Illic autem angelus supra ignem habet potestatem, quoniam nemo nisi ejus dono Spiritus sancti igne succenditur. Unde ipse ait: « Ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut ardeat? (Luc. xii, 49) » Et bene quidem angelus iste ei qui falcem acutam habebat, botros vineæ terræ vindemiare præcepit, quia homo assumptus, nisi ex consilio divinitatis, nihil faciebat. Sciendum autem duas esse vineas, unam bonorum, alteram malorum; et de bonorum quidem vinea scriptum est: « Simile est regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam (Matth. xx, 4.) »

^D Malorum autem vinea, hæc est, de qua modo loquimur. Unde et vinea terræ merito vocatur, cujus

Misit igitur, » etc.

(1374) Cod. Vat., jam tunc Virgo nostra.

(1575) Reddit Bruno testimonium, suis diebus communiter acceptam esse in Ecclesia sententiam de exaltatione seu assumptione B. Mariæ Virginis post ejus obitum ad cælos; quam S. Bernardus plurimis laudibus exornavit.

(1572) Placet aliquibus interpretibus, ut notat Cornelius, hic non Christum, sed angelum intelligere; quia Christus non vocatur angelus, sed Filius hominis. Hic ergo angelus egreditur, ut Christo cooperetur; utque ejus nomen et jussu demetat impios, cum Christus demetat peccata et sanctos.

(1573) Cod. Vat. Itemque: « Levate capita vestra, et videte regiones, quia albæ sunt jam ad messem.

prima vitis fuit Cham. Hæc autem quotidie vindemiat; si quidem de hac vita quotidie mali tollentur; (1576) unde et subditur :

Et misit angelus falcem suam in terram, et vindemiavit vineam terræ, et misit in lacum iræ Dei magnum, et calcatus est lacus extra civitatem, et exiit sanguis de lacu usque ad frenos equorum, per stadia mille sexcenta. Per falcem enim hoc in loco Christi iustionem, ejusque ultionis ministros intelligimus. Quam quidem quotidie in terram mittit, terræque vineam vindemiare non cessat, quia iniquitate sua mali saturi, et inveterati, subito, cum non putatur, de vite sinul et vita abscinduntur; abscissi autem non in quacunque torcular mittuntur, sed in lacum iræ Dei magnum, qui est infernus, submerguntur.

Et calcatus est lacus extra civitatem, et exiit sanguis de lacu. Non enim intra civitatem sanctam lacus iste continetur, extra est, extra calcatur, ejus maligni spiritus sunt caleatores et vinitores. Ecce namque eum extra civitatem Abraham significabat, cum diceret : « Inter nos et vos chaos magnum firmatum est. Et exiit sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille sexcenta (Luc. xvi, 16). » Hic autem loquendi modus hyperbole a grammaticis appellatur. Cum enim magnum prælium, alicubi factum esse, significare volumus, dicere solemus : tantum sanguinem ibi esse fuscum, ut in sanguine equi natarent. Sic et in hoc loco volens beatus Joannes divinam ultionem, et malorum pœnam, et mortem significare dicit : eorum sanguinem usque ad equorum frenos crevisse; quod alius propheta significantius exponens, ait : « Et egredientur sancti, et videbunt cadavera mortuorum, qui prævaricati sunt in me, et erunt usque ad satietatem visionis omni carni (Isa. lxxvi, 24). » Quod enim ibi est usque ad satietatem visionis, hic est usque ad frenos equorum. Sed quid aliud est, sanguinem de lacu exire, nisi malorum pœnam atque tormenta hujus mundi hominibus innoscere? Unde etiam per stadia mille sexcenta exisse perhibetur; per mille namque stadia totum mundi ambitum intelligimus, per sexcenta vero sex ætates (1577) significantur. Et merito quidem omnia per mille intelliguntur, quoniam, ut jam diximus, omnes numeri in mille continentur. Exiit ergo sanguis per stadia mille, quia nusquam est locus, ubi malorum pœna non sit audita : exiit autem per stadia sexcenta, quoniam nulla ætas fuit, in qua id ipsum non fuerit revelatum (1578). Quod autem non solum terræ dimensio, sed et temporis

(1576) Duo hominum ordines distinguuntur a S. Joanne, justorum scilicet, et improborum. Priorum sors felix, et beatissima, quia in partem suam adducet Christus, suoque in regno æternæ beatitudinis hæredes, et possessores collocabit. Reprobi autem ab angelis iræ Dei ministris a cœlesti civitate perpetuo exsules in lacum ignis conficiuntur.

(1577) Cod. Vat., *figurantur.*

(1578) Pœnarum infernalium æternitatem ipsis ethiæ notam fuisse Sisyphi fabula dubitare non auit.

(1579) Habentur hæc veluti præsentia illarum ca-

A longitudo stadium vocetur, audi Apostolum dicentem : « Nescitis quod hi, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit præmium (1 Cor. ix, 24)? » Quod alio in loco exponens ait : « Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi (1 Tim. ix, 7), » cursum utique stadii præsentis vitæ.

CAPUT XV.

Et vidi aliud signum in cælo, magnum et mirabile, angelos septem, habentes plagas septem novissimas; quoniam in illis consummata est ira Dei. Et vidit tanquam mare vitreum mistum igne, et eos qui vicerunt bestiam, et imaginem ejus, et numerum nominis ejus, stantes supra mare vitreum habentes citharas Dei, et cantantes canticum Moysi servi Dei, et canticum agni, dicentes : Magna, et mirabilia opera tua, Domine Deus omnipotens. Magnum, inquit, et mirabile signum vidi in Ecclesia, septem videlicet angelos, id est septem doctorum ordines, qui nisi per diversa tempora succedebant, habentes plagas septem novissimas (1579). Sed quare novissimas?

345 Quia in illis consummata est ira Dei. Hæc enim plagæ et immense illæ erunt, quibus ira Dei consummari et satiari poterit. Novissimum autem aliquando pro ultimo, aliquando pro deteriore putatur. De his autem plagis multa in sequentibus dicturi sumus. *Et vidi tanquam mare vitreum, mistum igne;* mare namque vitreum aqua baptismatis est, quæ quidem igne Spiritus sancti tota mista est et sanctificata, de qua Præcursor Domini Joannes dicebat : « Ego baptizo vos in aqua; qui autem venit post me, fortior me est, cujus non sum dignus calcamenta solvere, ipse vos baptizabit in Spiritu sancto et igne (Joan. i, 26). » Est ergo mare vitreum mistum igne; quatenus aqua sanctificata vitrea et pura exterius corpora lavet, ignis vero S. Spiritus interius vitia exurat, et mundet hominem a peccato.

Et vidi eos stantes, qui vicerunt bestiam, et imaginem ejus, et numerum nominis ejus supra mare vitreum (1580) : non sufficit aqua baptismatis esse regeneratum, nisi insuper bestiam, et imaginem ejus, et numerum nominis ejus vincamus et despiciamus. Sed dicis : Quomodo bestiam illam, quæ nondum venit, superare potero? Audi quid beatus Joannes etiam in Epistola sua dicit : « Fidei novissima hora est, et sicut audistis, Antichristus venit, nunc autem Antichristi multi sunt (Joan. ii, 18). » Ergo quamvis in fine sæculi ille perditionis filius, omniumque iniquorum caput venturus sit

limitatum super impios, et juxta aliquos, specialiter super Romanum imperium funditus everteendum, quæ ab angelis statuto tempore effundentur, de quibus sunt sequentis capituli vaticinia.

(1580) Cod. Vat. : « Et vidi eos, qui vicerunt bestiam, et imaginem ejus, et numerum nominis ejus, stantes super mare vitreum. De bestia namque, et magnitudine ejus, et numero nominis ejus multa superius dicta sunt. Sed non sufficit stare super mare vitreum, non sufficit aqua baptismatis esse regeneratum, » etc.

quotidie tamen sua membra præmittit, in quibus atque in sicilibus superatur (1581). Omnis enim qui Christo contradicit Antichristus est. Qui ergo stat super mare vitreum, qui in baptisate piscatur et natat, vincat bestiam et imaginem ejus, vincat Antichristum et discipulos ejus, qui sibi conformes sunt atque consimiles. Neque suscipiat (1582) numerum nominis ejus, id est fidem et doctrinam ipsius. Sed quid isti supra mare faciebant? Sequitur: *Habentes citharas Dei, et cantantes canticum Moysi servi Dei, et canticum agni.* Cithara namque Dei modulatio est divinæ inspirationis, de qua discipulis suis Dominus ipse dicebat: « Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis (Matth. x, 20). » Canticum vero Moysi, et canticum agni, Vetus et Novum Testamentum intelligimus. Quicumque ergo stant supra mare vitreum, quicumque alios invitant ad baptismatis sacramentum, sic citharizent, taliterque et talia cantent: *Magna et mirabilia opera tua, Domine Deus omnipotens, justæ et veræ sunt viæ tuæ, rex sæculorum, quis non timebit te, Domine, et magnificabit nomen tuum? Quia solus pius es, quoniam omnes gentes venient, et adorabunt in conspectu tuo, quia judicia tua manifesta sunt.* Quid est ergo, quod dicitur: *Judicia tua manifesta sunt;* cum alibi scriptum sit: « *Judicia tua abyssus multa?* » (Psal. xxxv, 7.) Divina quidem judicia manifesta sunt et occulta: occulta quidem, quoniam nemo ea ad plenum manifestare valet: manifesta autem, quia quomodocunque siant, nemo tamen justa et vera ea esse dubitat. Stantes ergo doctores super mare vitreum, videntesque gentes, qui sine Deo erant, ad baptismum festinare; Judæos vero, qui legem habebant, justo Dei judicio condemnatos, salutis medicinam non appetere, obstrepescunt in operibus Domini, atque mirantur, et cum ignorent, quare illi electi sint, isti vero reprobati, Dei tamen vias rectas et justas esse dicunt; idcircoque magis Deum timendum et magnificandum prædicant, quia sola pietate et misericordia gentes vocat; Judæorum vero superbiam confundit et eliminat.

Et post hæc vidi, et ecce cælum apertum est, templum tabernaculi testimonii in cælo, exierunt septem angeli, habentes septem plagas de templo, vestiti lino mundo et candido, et præcincti circa pectora zonis aureis. Tunc enim templum tabernaculi testimonii apertum est in cælo, quando Christi prædicatio per ora apostolorum prius sonuit in Ecclesia. Apostoli namque templum sunt, qui in sacrario sui pectoris ipsum tabernaculum, et omnia legis et prophetarum testimonia scripta portant et prædicant.

(1581) Hæc usque in sensu S. Joannis apostoli multi in Ecclesia fuere Antichristi, et usque ad mundi finem erunt; sed sicut illi vel hæretici, vel tyranni veritati et potentiae Dei resistere non valuerunt; ita posteriores isti exterminabuntur. Quare fiet maximum gaudium in Ecclesia super eorum ruinam.

De hoc autem templo septem habentes plagas, septem angeli exierunt, quia omnes doctorum ordines ab apostolis originem ducentes, illico suis temporibus in Ecclesia prædicant, quæ ab illis didicerunt. Et quoniam, ut Apostolus ait: « Aliis sunt odor vitæ ad vitam, aliis odor mortis ad mortem (II Cor. ii, 16), » qui eorum monitis non obtemperant, super eos plagas inducunt. Hi autem vestiti sunt lino mundo, et candido, illa videlicet pretiosa margarita, de qua Dominus in Evangelio loquitur, dicens: « Simile est regnum 346 cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas; inventa autem una pretiosa margarita, dedit omnia sua, et comparavit eam (Matth. xiii, 45, 46); » per quam nimirum Christi fidem et doctrinam ecclesiasticam intelligimus, qua qui indutus non fuerit, inter Christi convivas discumbere non audebit. Sunt autem et circa pectora zonis aureis præcincti, quatenus per ea quæ exterius apparent, quantus thesaurus sapientiae et scientiae in eorum corde interius sit reconditus, intelligatur.

Et unum ex quatuor animalibus dedit septem angelis septem phialas aureas, plenas iracundiae Dei viventis in sæcula sæculorum, et impletum est templum fumo a majestate Dei, et de virtute ejus, et nemo poterat introire in templum, donec consummarentur septem plagæ septem angelorum. Quatuor sunt animalia, omnia tamen unum, idemque narrant et dicunt, quia solum Christi prædicationem describunt. Quod ergo unum ex eis dat, hoc procul dubio ab omnibus datur. Sed quid est, quod septem phialas aureas, plenas iracundia Dei viventis, septem angeli dedisse perhibentur, nisi quod omnes Ecclesiae doctores eam doctrinam, quam habent et prædicant, acceperunt? Quæ doctrina, quamvis aurea sit et sapientiae sale condita, ab aliis tamen avide suscipitur, ab aliis autem quasi insulsum aliquid, vel sine sapore respuitur, et in eos quidem, a quibus respuitur, Dei indignationem et iracundiam desuper infundunt (1583). Propter tales igitur hæc aureæ phialæ, quamvis omnes delicias in se contineant, iracundiae tamen Dei viventis plenæ esse memorantur. Templum autem, quod fumo impletum est a majestate Dei, et de virtute ejus, vel S. Ecclesiae, v. c. cælestis Jerusalem intelligi potest. Dei namque virtus et majestas, quæ Ecclesiam semper inhabitat, quodam divino occultoque judicio infidelium mentes excæcat, ne ad fidem convertantur et Ecclesiam ingrediantur. Unde Apostolus: « Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, neque enim potest, quoniam spiritualiter examinatur (I Cor. ii, 14). » Et hoc est quod dicitur: *Et nemo poterat in-*

(1582) Ex. Cod. Vat. ita emendavimus. Editio, *sufficit.*

(1583) Hæc referrî possunt ad ea quæ Christus Dominus Judæis dixit Joan. viii, 47: « Qui ex Deo est verba Dei audit; propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis, ac proinde in horrendam indurationem inciderant. »

troire in templum, donec consummarentur septem plagæ. His enim consummatis, major in Ecclesia introitus fiet. Quia « cum plenitudo gentium introierit, tunc Israel salvus fiet (Rom. xi, 25). » De cælesti autem Jerusalem pro certo scitur, quod nemo corporaliter ingrediatur, donec his septem plagis finitis ad immortalitatem sancti resurgant. Quæ bene fumo aromatatum et incensurum, qui de sanctorum orationibus procedit, plena esse dicitur, quia ubi Dei majestas, et virtus est, ibi sanctorum orationes et obsequia diriguntur.

CAPUT XVI.

Et audiui vocem magnam de templo dicentem septem angelis : Ite, et effundite septem phialas iræ Dei in terram. Et abiit primus, et effudit phialam suam in terram, et factum est vulnus sævum et pessimum in hominibus qui habebant characterem bestiarum, et in eos qui adoraverunt imaginem ejus (1584). Hæc magna vox in templo Dei, quod est Ecclesia, quotidie auditur. Quid enim aliud Evangelia narrant, nisi ut doctores ad evangelizandum exeant, et quanta ira et indignatio super peccatores, nisi convertantur, ventura sit, cunctis aperto ore manifestent? Cum enim futuram pœnam sancti denuntiant, quid aliud quam phialas iræ Dei plenas in terram effundunt? Unde et subditur : *Et abiit primus, et effudit phialam suam in terram.* Primus enim angelus primus est prædicatorum ordo, qui tunc quidem phialam suam in terram fudit, quando primitivæ Ecclesiæ non solum gratiam, quæ bonis parata est, verum etiam quæ tormenta peccatores expectant, annuntiabat. Hanc autem phialam fudebat Apostolus cum diceret : quod « Dominus reddet unicuique secundum opera sua, his quidem secundum patientiam boni operis gloriam, et honorem, et incorruptionem : his autem qui ex contentione, et non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira et indignatio, tribulatio et angustia superveniet (Rom. ii, 6, 10). » Sequitur : *Et factum est vulnus sævum ac pessimum in hominibus qui habebant characterem bestiarum, et in eis qui adoraverunt imaginem ejus.* Nondum bestia nata est, et jam miseri **347** homines ejus characterem et nomen venerantur, ejusque imaginem et similitudinem adorant. Ejus namque imago Simon magus, Arius, et cæteri filii diaboli fuerunt. Ejus imaginem et characterem Judæi venerantur, qui se adhuc Messiam expectare consueverunt. In his autem sævum vulnus ac pessimum factum est, quod utique sanari non potest.

(1584) Qui hoc ex capite non morales sensus erunt, ut commentator noster, sed eversionis Romani imperii vaticinia accipi debere contendunt; pro voce magna, voluntatem Dei Joanni manifestatam intelligunt, qui cum tempus novæ legis instaurandæ advenerit, Romanorum regnum acerbius contra veri Dei religionem acturum evertere statuit. Has igitur plagas, seu flagella diversis temporibus immissa interpretes isti a Valeriano numerare incipiunt, qui a Sapore Persarum rege vicus miseram captivitatem, et atrocioram mortem passus est. Cer-

« Si non venissem, et locutus fuisset, peccata non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccatis suis (Joan. xv, 21). » Quid ergo? Nunquid Christi prædicatio eos vulneravit et peccare fecit? Absit; sed cum Christus prædicaret, a ipsi ejus monita recipere nolent, a diabolo tuberculati et necati sunt, atque in ejus militia computati. Unde Apostolus ait : « Nam peccatum occasione accepta per mandatum seduxit me, et per illud occidi (Rom. vii, 11). » Sic ergo apostolis prædicantibus, cum Judæi et cæteri, qui in errorem seducti fuerant, eorum verba recipere noluissent, tam graviter a diabolo vulnerati sunt, ut jam ulterius sanari non valerent (1585).

Et secundus effudit phialam suam in mare, et factus est sanguis tanquam mortui, et omnis anima vivens mortua est in mari. Secundus namque angelus phialam suam in hoc mare magnum et spatiosum fudit (1586), quando secundus prædicatorum ordo armatum mundi lujus sapientiam, philosophorum et hæreticorum doctrinam, insuper et falsam deorum religionem reprehendere cepit. Unde et subditur : *Omnia aqua maris versa est in sanguinem, et ipse sanguis mortui.* Et omnis anima (1587) vivens mortua est in mari; quanto enim plus vera doctrina dilucidatur, tanto magis falsa scientia sanguinem vertitur, et peccatum. Plus etenim peccat, qui cognita veritate falsitatem sequitur, quam ille qui veritatis vocem nunquam audit. Merito ergo mare in sanguinem vertitur, sequentes libenter necat et interficit, cum non jam ad mare, sed ad sanæ fidei phialam super infusam sitientes currere debeant.

Et tertius effudit phialam suam super flumina, et super fontes aquarum, et factus est sanguis. Quid enim per flumina et fontes aquarum, nisi legis et prophetarum libros intelligimus? Super hos autem phialam suam, spirituales videlicet expositiones, Ecclesiæ doctores fuderunt, ne secundum litteram ulterius intelligerentur; « littera enim occidit, spiritus autem vivificat (II Cor. iii, 6). » Occidit quidem, quando in sanguinem conversa est, a quæ etiam suos observatores præcipit abstinere. Et prius quidem isti fontes, secundum historiam intellecti, potabiles erant, nunc autem nisi spiritualiter intelligantur, hæreticos faciunt. Sciunt igitur se non aquam, sed sanguinem bibere, qui tali scientia delectantur.

Et audiui angelum aquarum dicentem : Justus es,

tum enim est quod non tam bella, quam pestilentia, fames, terræmotus, incendio et diversa vastationum genera Romam, barbarorum principum ludibrium factam, desolarunt. Ita Cornelius, Calmet, Bossuet, Sassi, etc.

(1585) Cod. Vat., non valeant.

(1586) Cod. Vat., effudit.

(1587) Cod. Vat.: « Et ipse sanguis totus niger, et putens factus est tanquam sanguis mortui. Et omnis anima, » etc.

qui es, et qui eras sanctus, qui hæc judicasti, quia sanguinem sanctorum et prophetarum suderunt, et sanguinem eis dedisti bibere, digni enim sunt. Et audivi alterum ab altari dicentem: *Etiam, Domine Deus omnipotens, vera et justa judicia tua.* Laudat quartus prædicator superiorum doctorum sermones, insuper et Deo gratias agit, quia homines iniquos et superbos, qui magis hæreticorum et philosophorum stultam sapientiam, quam veram et catholicam fidem credere et imitari voluerunt, in sua stultitia errore que permisit. Ad quod confirmandum omnis ecclesiastica multitudo, quæ a rectæ fidei altari non discedit, respondit dicens: *Etiam, Domine Deus omnipotens, vera et justa judicia tua.* Vides quanta concordia est in populo Dei, et quomodo sancti prædicatores omnes se vicissim respondent, et Dei opera et justificationes una voce prædicant et extollunt. Sequitur:

Et quartus angelus effudit phialam suam in solem, et datum est illi æstu affigere homines et igne. Et æstuaverunt homines æstu magno, et blasphemaverunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt pœnitentiam, ut darent illi gloriam. Postquam Dei judicia angelus quartus laudaverat, ipse quoque nolens suam phialam esse otiosam, super solem eam effudit. Per solem hoc in loco illum intelligimus, qui cum sit cæcus, omniumque tenebrarum caligine obvolutus (1588), Deum tamen justitiæque solem se dicere non timebit. Illic ergo sanam doctrinam ferre non valens, et phialam super effusam (1589) graviter ferens, cum non habeat quod Ecclesiæ doctoribus respondere queat, in suos irascetur et indignabitur, eosque infideles, ut moris est, vilesque vocabit, qui suas injurias non vindicaverint (1590); unde ad tantam insaniam eos accendet et provocabit, ut non solum sanctos, verum etiam ipsum mundi creatorem blasphemare audeant (1591); et hoc est quod dicitur: *Et datum est illi æstu affigere homines, et igne, et æstuaverunt homines æstu magno*; tali namque æstu, talique **348** igne sæpissime homines affigi et æstuarè videmus, cum tanta ira diabolo instigante exagitantur, ut vix a multis unus homo detinori valeat, quod ad facinus, quod mente conceperat, totus pallidus et turbatus, quasi fera in sanguinem, ruat. Sequitur: *Et blasphemaverunt nomen Domini habentis potestatem super has plagas, neque egerunt pœnitentiam, ut darent illi gloriam.* Vides ergo quid diaboli stimulus, quid cauda draconis, quid iniquitatis filius in his qui sibi obediunt (1592), quo igne eos succendat, quo æstu eos inflammaret, quibusve stimulis eos exagitet.

Et quintus angelus effudit phialam super sedem bestiæ, et factum est regnum ejus tenebrosum, et

commanducaverunt linguas suas præ dolore, et blasphemaverunt Dominum cæli in doloribus, et vulneribus suis, et non egerunt pœnitentiam ex operibus suis. Quartus angelus super ipsam bestiam, quam et solem vocavit, quintus autem narratur phialam suam fudisse super sedem bestię, majora, et fortiora ejus membra (1593), hæresiarchas videlicet et tyrannos intelligimus. Super hos autem phialas suas doctores effundunt, quando sua peccata, suosque errores eis ad memoriam reducentes, quas pœnas quosque cruciatus pro eis passuri sunt, eis per ordinem exponunt; unde lit ut qui talibus verbis, si Deum propitium habent, illuminari debuerant; obstinati potius contra veritatem, tenebrosi fiant et cæci. Et hoc est quod dicitur: *Et factum est regnum ejus tenebrosum.* Sequitur: *Et commanducaverunt linguas suas præ dolore, et blasphemaverunt Dominum cæli in doloribus et vulneribus suis, et non egerunt pœnitentiam ex operibus suis.* Ecce qui sapienter admoniti ad pœnitentiam, et lacrymas converti debuerant, quasi quibusdam telis graviter vulnerati sanctorum verbis ad tantam iram et indignationem commoti sunt, ut et Dominum blasphemarent, et inter se ut frenetici, frendentes, quod dicerent non considerarent. Hoc est enim, quod ait: *Et commanducaverunt linguas præ dolore.* Quid enim aliud est linguam præ dolore manducare, nisi inconsiderate et irrationabiliter loqui? Sequitur:

Et sextus angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum Euphraten, et siccatit aquam ejus, ut præpararetur via regibus ab ortu solis. Flumen etenim magnum Euphrates, quod in multas partes dividitur, hæreticos designat, qui in multiplices diversasque sectas dividuntur. Super hos autem phialam suæ prædicationis angelus effudit, eorumque aquas fontes et torrentes desiccavit, magnaque ex parte eorum hæreses destruxit. Unde factum est ut aqua desiccata, quæ eis impedimento erat, via regibus ab ortu solis venientibus præpararetur. Reges enim dicuntur sancti, qui quoniam se prudenter regere norunt, nullum in eis habent vitia principatum. Unde Apostolus ait: « Non regnet peccatum in vestro mortali corpore (Rom. vi, 12). » Ili autem veniunt ab ortu solis, quia lux eos semper antecedit, nesciunt occasum, sed de virtute in virtutem, quasi de luce in lucem gradientes, semper solis radios, quasi aquilæ, in-tuentur.

Et vidi de ore draconis, et de ore bestiæ, et de ore pseudoprophetæ spiritus tres immundos, et in modum ranarum: sunt enim spiritus demoniorum, facientes signa, et procedunt ad reges totius terræ, congregant illos ad prælium, ad diem magnum Dei omnipotentis (subauditur dicentis): Ecce venio sicut fur; bratus, qui vigilat, et custodit vestimenta sua, ne nudus am-

(1588) Cod. Vat., circumvolutus.

(1589) Cod. Vat., sibi supereffusam.

(1590) Cod. Vat., quantocius non judicaverint.

(1591) Hujus generis sunt impii illi, qui Dei providentiam damnant, qui de ejus existentia disputant,

qui si non verbis, factis certe athei comprobantur

(1592) Cod. Vat., operetur.

(1593) Cod. Vat., « quintus autem super sedem bestię phialam fudisse narratur. Sedes autem bestię major, et fortior, » etc.

bulet, et videant turpitudinem ejus, et congregabit illos in locum, qui vocatur Hebraice Armagedon. Vocatur enim Antichristus draco, propter fallendi fortitudinem et volubilitatem; vocatur et bestia, propter crudelitatem; vocatur autem pseudopropheta, quia se Christum esse mentitur. De cujus ore spiritus tres immundos exire dicit, quos subsequenter exponens, spiritus dæmoniorum esse fatetur, et tali quidem trinitate præditus dæmoniorum omnes suos discipulos falsa signorum et prodigiorum virtute ditabit. Qui bene ranarum similitudinem habere perhibentur, quia eos quos sua dicacitate corrumpunt, garrulitate, et immunditia, omnique sorde replent. Hi autem procedunt ad reges totius terræ, non utique ad eos quibus via ab ortu solis præparatur, imo ad eos qui sola terrena et transitoria, honores et dignitates diligunt. Sed quare procedunt? Sequitur. *Congregare illos in prælium ad diem magnum omnipotentis.* Sic sic, diabole, diligis tuos, hoc est tuum consilium, ut contra eum pugnare eos audeas cui neque tu, neque illud resistere valebit (1594)? Quod quidem ideo facis (1595), ut non solus, sed cum multis in iudicio damneris. Vos autem sancti, cavete ne decipiarnini, quibus ipse Dominus ait: *Ecce venio sicut fur, cunctis hominibus meum adventum ignorantibus. Beatus ergo qui vigilat, et semper vigilat, ne quasi incautus præoccupetur;* **349** *et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, et videant turpitudinem ejus.* His enim vestibus primus homo se nudatum esse sentiebat, quando dicebat: « Audiui, Domine, vocem tuam, et abscondi me, eo quod nudus essem (Gen. iii, 9); » quas quidem si bene custodisset, ejus et nostra turpido non apparuisset. Sequitur: *Et congregabit illos in locum, qui vocatur Hebraice Armagedon* (1596). Magedon namque locus est in quo (sicut in libro Regum et Paralipomenon legitur) Josias rex justissimus est interfecit (II Paral. xxxv, 22), de quo loco et Zacharias propheta in personam Domini ad iudicium venientis loquitur, dicens: « Et aspicient ad me, quem crucifixerunt (Zach. xii, 10). » Et paulo post: « In die illa magnus erit plangens in Jerusalem, sicut plangens ad Remonem in campo Magedon, et plangent terræ familiæ, et familiæ seorsum (ibid., 11, 12). » Congregabuntur ergo in campo, qui vocatur Hebraice Armagedon, id est ante faciem Dei omnipotentis, qui non quasi probaturus, sed quasi iudicaturus eos aspiciet.

Et septimus angelus effudit phialam suam in aeren, et exivit vox magna de templo a throno, dicens: Factum est. Et facta sunt fulgura, et voces, et tonitrua, et terræmotus factus est magnus, qualis nunquam fuit, ex quo homines fuerunt super terram: talis terræmotus, et sic magnus. Et facta est civitas magna in tres partes, et civitates gentium ceciderunt. Septimus angelus ultima prædicatio erit, quæ ab Henoch

(1594) Cod. Vat., neque ipsi resistere valebitis.
 (1595) Id. cod., Quod quidem totum facis, etc.
 (1596) Cod. Vat., Magedon.

et Elia initium suscipiet. Qui bene phialam suam in aeren fudisse dicitur, quia palam et manifeste loquens Antichristum advenisse nuntiabit. Sequitur: *Et exivit vox de templo, ac throno dicens: Factum est.* Vox enim magna quæ de templo exit, vox sanctorum est, qui tam terribili nuntio audito, vicissim se viriliter agere hortabuntur, dicens: *Factum est.* Advenit ultimus dies, completæ sunt scripturæ prophetarum, moriamur ergo omnes pro nomine Christi. Confestim autem ab adversa parte malo facta sunt fulgura, in multis videlicet signis et miraculis, Antichristo ejusque discipulis clarescentibus: et voces prædicatorum ranarum, et tonitrua altæ prædicationis hæreticorum, ubique prædicantium. *Et terræmotus factus est magnus, qualis nunquam fuit,* cunctis videlicet terrenis, et peccatoribus magno impetu in Ecclesiam insurgentibus, de quo terræmotu ipse Dominus loquitur, dicens: « Erit tunc tribulatio talis qualis non fuit ab origine mundi, nec futura est (Matth. iv, 21). » Tunc autem civitas illa magna iniquorum in tres partes dividetur, quatenus nemo in illa occisus reperiat, cunctis pro modulo contra sanctos pugnantibus. Et prima quidem pars est Antichristi ejusque familiaris; secunda vero multitudo hæreticorum, ubique signa et prodigia facientium; tertia autem tyrannorum exercitus, ubique sanctos affligentium. Quod autem ait: *Et civitates gentium ceciderunt,* eos significat, qui eorum signis et doctrina decipientur.

Et Babylon magna venit in memoriam ante Dominum dare ei calicem indignationis iræ ejus. Et omnes insulæ fugerunt, et montes non sunt inventi, et grande magna descendit de cælo in homines, et blasphemaverunt homines Deum, propter plagam grandinis, quoniam magna facta est vehementer (1597). Sicut enim Jerusalem sanctorum Ecclesiam, ita Babylon iniquorum omnium congregationem significat, cujus secundum quemdam modum videtur Deus oblitus, quia malos in suis iniquitatibus crescere et prosperari permittit. Quæ tunc quidem in ejus memoriam reducitur, quando eam suæ indignationis calice potabit. Quod autem calix passionem et mortem significet, pene omnes scripturæ testantur. Sed quid est quod insulæ fugiunt, et montes non inveniuntur? nisi quia multe mundi hujus Ecclesiæ, multique episcopi et doctores jam fatigati, et procellosas maris tempestates ferre non valentes, locum persecutoribus dabant, et ne inveniatur, ubique se occultabant; quod quidem in primitiva Ecclesia sæpissime factum fuisse legimus; cum non qualescumque, sed ipsi apostolici viri se in cryptis, terræque cavernis abscondisse narrantur. Hæc autem tanta persecutio quare fiat, subjungit dicens: *Et grande magna, sicut talentum, descendit de cælo super homines.* Hæc enim grande septimi angeli prædicatio intelligitur, quæ in tantum cum omni exercitu suo Antichristum in

(1597) Cod. Vat., « ut ipsa Deum omnes pariter blasphemarent »

iram et indignationem commovit, et exacerbavit, et ipsum Deum pariter blasphemaverunt (1598). Quæ grando bene talento comparatur, quoniam tantum septuaginta duarum librarum est, quot et discipuli Christi fuisse dicuntur, quorum prædicationem septimus iste angelus est imitatus. Hæc autem superioribus continuanda sunt, illi videlicet homo ubi dicitur: *Et exiit vox magna de templo a throno dicens: Factum est*; inde enim usque ad hunc locum, interpunctio est, **350** quam Græci dicunt parenthesis. Sequitur: *Et blasphemaverunt homines Deum propter plagam grandinis, quia magna facta est vehementer*. Sicut enim nos hæreticorum verba, sagittas et grandinem computamus; ita et hæretici sanctorum prædicatione vulnerati, timentes, quasi grandinem eam fugiunt, et impetum tempestatis.

CAPUT XVII.

Et venit unus de septem angelis, qui habebant septem phialas, et locutus est mecum dicens: Veni, et ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas, cum qua fornicati sunt reges terræ; et inebriati sunt, qui inhabitant terram, de vino fornicationis ejus. Quod beato Joanni dicitur, universaliter toti Ecclesie dicitur. Quia ergo de Babylone angelus loqui cœperat, plenissime eam qualis sit describens, admonet Ecclesiam, ut eam videat, et contempletur. (1599) *Veni, inquit, ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, quod per conversionem intelligimus, damnandam meretricem magnam. Quæ sedebat super aquas multas, quoniam in multis populis obtinet principatum. Cum qua fornicati sunt reges terræ; fornicati utique, quia male et illicite ea abusi sunt. Quamvis enim sine hac vita præsentis vincere nequeamus, cum ea tamen fornicari dicimur, si contra legem dissolute nimis et luxuriose ea utamur. Et inebriati sunt, qui inhabitant terram, de vino fornicationis ejus. Quid est enim vinum fornicationis ejus, nisi illicitum poculum ejus? De quo quidem terræ inhabitatores inebriantur, quia in tantum ab hujus vitæ illecebris decipiuntur, ut quasi dementes, sui suæque utilitatis oblitii, per quam viam incedere debeant ignorant.*

Et abstulit me in desertum in spirita, et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiarum, habentem capita septem, et cornua decem, et mulier erat circumdata purpura et coccino, et inaurata auro, et lapide pretioso, et mar-

(1598) Terrestris mundi dissolutionem nonnulli hinc prænuntiari opinantur. Exacto enim finali iudicio quo totus calix indignationis iræ Dei in impios ad tartara damnatos effusus fuerit, tota hæc moles dissolvetur, et, ut ait Christus Dominus, *Cælum et terra transibunt, et fiet omnia nova.*

(1599) Si paululum obscure et ænigmatice in superiori capite S. Joannes de urbe Roma locutus est, in hoc sub Babylonis nomine vivis propriis coloribus eam describit, ut aliter intelligi non debeat. Ob omnimodam moram corruptionem eam meretricem magnam vocat, et eum in idololatram perditam se injecerat, universosque populos secum fornicari,

gantis, habens poculum aureum in manu sua plenum abominatione et immunditia fornicationis ejus. Desertum non nisi ferarum et animalium irrationabilium esse solet habitatio. Merito ergo in desertum feuit, qui tantum, taleque visurus est monstrum. *Et vidi, inquit, mulierem sedentem super bestiam coccineam.* Hæc enim bestia ex multis populis et gentibus constituitur; cujus caput non immerito Romam vocaveram, quæ quidem bestia quoniam multorum sanctorum sanguinem fudit coccinea tota, et rubea apparet (1600). Quoniam vero multis idolorum portentis servivit, ideo nominibus blasphemiarum plena esse dicitur. (1601) Quæ enim major blasphemia, quam aurum, lapides, et lingua deos vocare? Habebat autem capita septem, et cornua decem, de quibus jam supra diximus, et plura in sequentibus dicemus. Talis ergo erat bestia. Sed qualis erat mulier quæ super bestiam sedebat? Sequitur: *Et mulier erat circumdata coccino et inaurata auro, et lapide pretioso, et margaritis.* His enim ornamentis ad sui fornicationem suos attrahit amatores, per quæ et cætera intelligimus, quibus miseri homines ab amore Dei ad vitæ hujus felicitatem retrahuntur. *Habebat autem et poculum in manu sua plenum abominatione, et immunditia fornicationis ejus, per quæ persuasionem quandam, et in bonis transitoriis delectationem intelligamus; quæ quidem persuasio, et delectatio, superbia, avaritia, luxuria, cæterisque vitiis, quasi suavi aliqua potatione plena multos inebriat, et a recto itinere deviare facit.*

Et in fronte ejus nomen scriptum, Mysterium: Babylon magna, mater fornicationum et abominationum terræ. Et vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum, et de sanguine martyrum Jesu, et miratus sum cum vidissem illam, admiratione magna. Erat, inquit, in fronte ejus nomen scriptum, alterius quam sonare videbatur intelligentiæ, in se continens mysterium, multorum videlicet secretorum. Vocatur enim Babylon magna; nulla enim antiquitus civitas tam nobilis, tamque potens, et tam omnibus divitiis, et deliciis, cunctisque superstitionibus, sicut Babylon, plena fuit. Hæc populum Dei captivavit, hæc usque ad fundamenta Jerusalem civitatem Dei destruxit; hujus insuper rex Nabuchodonosor fuit omnium hominum superbissimus. Hæc ergo quia sola præsentia bona dilexit, præsentem vitam, et malorum omnium congregationem, et ad cæ-

id est deos mendaces adorare coegerat, ideo vino, seu æstu fornicationis inebriatam appellat.

(1600) Cod. Vat., « cujus caput non immerito Romam vocaverim; quod quidem et Babylon aliquando fuit. Quæ quidem bestia, » etc.

(1601) Quæ Roma esset ante Petri et Pauli prædicationem describit S. Leo M. sermo 80 in Natali apostolorum illorum cum dixit: « Hic conculcandæ philosophorum opiniones, hic diluendæ erant terre-næ sapientiæ vanitates, hic omnium sacrilegiorum impietas destruenda, ubi diligentissima superstitione habebatur collectum quidquid usquam fuerat vanis erroribus institutum. »

tera quæ Deus abominatur et odit, homines iu-
vitat, **351** merito fornicationum et abominationum
mater vocatur. Hæc autem, quia multorum sancto-
rum et martyrum Jesu sanguinem fudit, quasi jam
plena, et satiata, ebria de eo esse perhibetur. Cujus
impietatem et crudelitatem beatus Joannes non mo-
dica admiratione miratus est.

*Et dixit mihi angelus: Cur miraris? Ego tibi dicam
sacramentum mulieris, et bestię quæ portat eam quæ
habet capita septem et cornua decem. Bestia, quam
vidisti, fuit: et non est, et ascensura est de aby-
sso, et in interitum ibit, et mirantur inhabitantes terram
(quorum nomina non sunt scripta in libro vitæ a con-
stitutione mundi) videntes bestiam quæ erat, et quæ
non est. Ego, inquit, tibi dicam mulieris et bestię
sacramentum; audi et intellige quid utrumque signi-
ficet. Bestia enim quam vidisti fuit et non est, fuit
enim ad tempus bestia ista: claruerunt aliquando
sæculi hujus potentes, et honoribus et dignitatibus
sublimati, ac si æterni essent, ab hominibus vere-
bantur. Sed jam quidem non est, quia et assidue de
hac vita transit, et tam brevi tempore in ea moratur,
ut una eademque hora et esse et non esse videatur.
Et ascensura est de aby-
sso, et in interitum ibit (1602).
Ascensura est enim de aby-
sso, quia iniquorum ani-
mæ ad corpora resurgenda revertentur; iterum ad
tartara præcipitata, et animæ simul, et corpora
æternos cruciatus sustinebunt. Et tunc quidem pec-
catores, qui in libro vitæ scripti non sunt, neque
Dei memoria digni habentur, super hanc bestiam
mirabuntur et obstupescunt, videntes eos damnari,
qui soliti fuerunt cum magna potentia cæteros judi-
care. Sequitur:*

*Et hic est sensus qui habet sapientiam. Septem ca-
pita septem montes sunt, super quos mulier sedet. Et
reges septem sunt; quinque ceciderunt, et unus est, et
alius nondum venit, et cum venerit oportet illum breve
tempus manere. Expositio est prædictæ similitudinis.
Hic, inquit, est sensus, et intellectus eorum quæ
dicta sunt, quod et ille quidem bene intelligit qui
habet sapientiam. Et septem capita, septem montes
sunt; septem etenim montes supra quos mulier se-*

(1602) Diversæ sunt super hunc locum exposito-
rum interpretationes; aliqui enim hæc referunt ad
brevem Licinii persecutionem; qui cum pridem
Christianis æque ac Constantinus faveret, postea
ortis cum eodem Constantino similitudibus, iterum
contra illos sævit, deorumque cultum restituere
contendit. Sed brevis fuit hujusmodi persecutio,
nam Constantinus duobus præliis eum vicit atque
necavit. Alii Valentem Arianorum acerrimum pa-
tronum, alii Julianum Apostatam, qui brevi vexare
Ecclesiam permissi sunt, his verbis prænuntiatos
asserunt.

(1603) Hi autem sunt Diocletianus, Maximianus,
Galerius, Maximinus, Maxentius, Severus, Licinius.
Quinque ceciderunt, nempe Diocletianus, Maximia-
nus, Galerius, Maxentius et Severus. Unus est,
nempe Maximinus, qui Ecclesiæ Orientali bellum
sævissimum intulit. Sed eo tandem perinde, ac cæ-
teris, sublato, Licinius venit qui, ut diximus, Eccle-
siam modico aliquo tempore insectatus, a Constan-

det, totidemque reges, septem, ut in sequentibus
declarabitur, tempora significant, sex videlicet æta-
tes, et septimum sextæ ætatis tempus, et ipsam
quidem breve et ultimum. Unde et subditur: Qui-
que ceciderunt, et unus est, et alius nondum ve-
nit (1603); quinque namque ætates, et quinque
regna cum suis regibus jam tunc transierant, quando
beatus Joannes ista loquebatur, sexta vero ætas, et
sextum cum suis regibus regnum tunc incipiat,
quæ et nunc quidem volvitur, et usque ad Antichri-
sti tempora perseverabit. Alius autem, qui nondum
venit, ipse est Antichristus, qui quoniam in hæc
hujus sextæ ætatis venturus est, septimus positus,
et ipse quidem cum venerit, oportet eum breve
tempus manere, non enim nisi tres annos, et dimi-
diu regnabit.

*Et bestia, quæ erat, et non est, et ipsa octava est
et de septem est, et in interitum vadit. Omne namque
totum ex suis partibus constat (1604), et cum ali-
aliud sit totum, quam conjunctio partium, differ-
tamen totum ab unaquaque parte. Unde et bestia
ista, videlicet ecclesia malignantium, quæ ex septem
prædictis temporibus constituitur, secundum se
quidem octava est, secundum constitutionem vero
partium, de septem est, quod dialectici quidem fa-
cile intelligunt. Et ipsa nimirum cum omnibus suis
partibus in interitum vadit.*

*Et decem cornua, quæ vidisti, decem reges sunt,
qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tan-
quam reges una hora accipient post bestiam. Hi sunt
consilium habent, et virtutem et potestatem suam be-
stiæ tradent. Hi cum agno pugnabunt, agnus tunc
illos, quia Dominus dominorum est, et Rex regum, et
qui cum illo sunt, vocati, electi, et fideles (1605): in
mente habeto quod ex omnibus iniquis **352** hæc
bestiam constitui diximus, ejusque partes omnium
ætatum iniquos et pessimos esse exposuimus. Hæc
ergo ejus pars Antichristus est, siquidem omnibus
iniquior et detestabilior erit, unde non immerito
totius bestię nomen sibi usurpat. Huic autem epi-
dem iniquitatis decem reges adhærebunt, quorum
virtute et tyrannide multa mala contra sanctos op-*

tino oppressus fuit.

(1604) Qui historiam Joannis vaticinii apte
student, pro octava bestia Julianum Apostatam præ-
nunt, ille enim Christiani nominis hostis infensissi-
mus idolorum superstitionem restaurare conatus
est; sed cito, scilicet post annum unum, et septem
vel octo menses, fulmen a cælo missum eum extir-
minavit.

(1605) Quamvis hic perspicuum de adventu Anti-
christi vaticinium habeatur, qui persecutorum ali-
mus erit; attamen præcedent eum iniqui reges Ro-
mancæ potentię et superbicæ eversores. Cum enim
urbs illa Christiano cultu in ea constituto deorum
superstitioni adhære non destiterit, a remotissi-
mis regionibus misit Omnipotens in illam potentissi-
mos barbaros, Alaricum scilicet, Gensericum, Astin-
phum, Attilam, Odoacrem, Totilam, aliosque tyran-
nos, qui contra eam a Deo impulsos esse scelerantur,
ac proinde nihil pepercerunt, quin perennis dire-
rent, atque vastarent.

abitur. Pugnabit autem cum agno, sed vincetur; A quoniam sicut scriptum est. « Dominus noster Jesus Christus interficiet eum spiritu oris sui, et destruet Illustratione adventus sui (1^a Thess. II, 8). » Hæc autem breviter transcurramus, quia ad litteram intelliguntur.

Et dixit mihi : *Aguas quas vidisti, ubi meretrix det, populus, et gens, et lingua, et decem cornua quæ vidisti, et bestiam odient fornicariam et desolatam facient illam, et nudam, et carnes ejus manducabunt, et ipsam igne concremabunt. Deus enim dedit in corda illorum, ut faciant quæ illi placitum est, ut dent regnum suum bestiæ, donec consummantur verba Dei. Et mulier, quam vidisti, civitas est quæ habet regnum super reges terræ. Hæc quæ ipse beatus Joannes exponit, non multum in his exponendi est laborandum.*

CAPUT XVIII.

Post hæc vidi alium angelum descendentem de cælo, habentem potestatem magnam, et terra illuminata est gloria ejus, et exclamavit in fortitudine, dicens : *Cecidit, cecidit Babylon magna, et facta est habitatio demoniorum, et custodia omnis spiritus immundi, et custodia omnis volucris immundæ, et odibilis, quia de vino fornicationis ejus biberunt omnes gentes, et reges terræ, qui cum illa fornicati sunt; et mercatores terræ de virtute deliciarum ejus divites facti sunt.* Hic angelus, aliquis magnus Ecclesiæ doctor, et cum illo, et per illum cæteri intelligi possunt, qui jam in signis manifestis cognoscentes judicii diem appropinquare, constanter et forti voce prædicantes, quantum huic mundo, suisque amatoribus discrimen imminere, potentialiter nuntiabant. Unde et ab ejus gloria terra videtur esse illuminata, quia quæ prius latebant, isti revelabant. Qui bene de cælo descendere dicitur; quoniam inde hoc totum divina inspiratione suscipiet, quod cæteris Christi fidelibus nuntiabit. Sequitur : *Cecidit, cecidit Babylon magna.* Usitatissimus enim est iste locutionis modus, ut ea, quæ certissime fieri scimus, prius etiam quam fiant facta dicamus : unde et eos jam vixisse dicimus, quos victores fore putamus, et eos quos morti propinquos videmus, jam mortuos nuntiamus. Sic ergo angelus in hoc loco, quia non dubitat subito esse Babylonem perituram, ac si jam cecidisset, quasi præteritis loquens ait : *Cecidit, cecidit Babylon magna.* Ac si dicat : Nullam spem in ea ulterius habeatis, nullum amorem in ea ponatis, quia in proximo miserabiliter ruere videbitis; non vos fallat, non vos decipiat, cujus omnis pulchritudo subito evanesceat. *Et facta est habitatio demoniorum (1606).* Postquam enim Babylon, id est malorum congregatio in tenebras subversa fuerit, quos nisi malignos

(1606) Hujusmodi eversæ urbis Babylonis descriptio desumpta est ex Isaiæ cap. xxiv : « Sed requiescent ibi bestia, et replebuntur domus illorum draconibus, et habitabunt ibi struthiones, et pilosi salubunt ibi, etc. » Quod hic S. Hieronymus reddidit pilosi, Septuaginta verterunt dæmones; insidebat enim tunc mentibus opinio, dæmones et spe-

in ea habitare credere possumus (1607)? Quis pro ea nisi immundi spiritus, immundæque volucres eam custodient. Ipsæ namque eam custodient, quia semper de ejus pœnis saturabuntur. Et tunc quidem omnibus odibilis fiet, quando ipsi quoque, quibus servierat, eam affligere non cessabunt. Sed quorsum hæc? Sequitur :

Quia de vino fornicationis ejus bibent omnes gentes, et omnes reges terræ, qui cum illa fornicati sunt. Ejus igitur fornicatio est causa, cur iram et indignationem, multasque hujus mundi ærumnas omnes gentes, omnesque reges terræ incurrant et patiantur.

Et mercatores terræ de virtute deliciarum ejus divites facti sunt. Sicut enim Apostolus ait : « Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus (Tim. II, 4). » Terræ mercatores sunt, qui non æternis bonis, sed de Babylonis deliciis ditari cupiunt.

Et audivi aliam vocem de cælo dicentem : Exite de illa, popule meus, et ne participes sitis delictorum ejus, et de plagis ejus non accipiatis; quoniam pervenerunt peccata ejus usque ad cælum, et recordatus est Dominus iniquitatum ejus. Reddite illi, sicut illa reddidit vobis; et duplicate duplicia secundum opera ejus. Hoc enim in omnibus Scripturis Dominus populum suum admonet, dicens : *Exite de illa, popule meus; relinquitte non tantum corpore, quantum corde iniquorum conversationem; et ne participetis sitis delictorum ejus; ne simul cum ea fortasse de plagis et de pœnis ejus postmodum accipiatis (1608).* Qui enim participes sibi sunt in peccatis, participes erunt et in tormentis. Quoniam pervenerunt **353** peccata ejus usque ad cælum, siquidem in tantum creverunt, ut pro sua magnitudine ante Deum cum quadam accusatione recitentur. Unde et subditur : *Et recordatus est Dominus iniquitatum ejus.* Quarum quidem, quia impunitas esse relinquebat, oblitus esse videbatur.

Reddite illi, sicut ipsa reddidit vobis, et duplicate duplicia secundum opera ejus. Nam quia iniquorum tormenta, juxta sanctorum, quos amixerant sententiam, et voluntatem fient, ideo eis ab ipsis sanctis inferri dicuntur. Quæ bene quidem duplicari præcipiuntur, quia illi in sola corpora potestatem acceperunt; sancti autem in animas et corpora potestatem habebunt. Unde et subditur : *In poculo, quo miscuit vobis, miscete illi duplum, et quantum glorificavit se, et in deliciis fuit, tantum date ei tormentum, et luctum.* Hoc est, quod diviti per Abraham in Evangelio dicitur : « Fili, recordare, quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter et mala; nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris (Luc. xvi, 25). » Juxta qualitatem ergo deliciarum crescit extra loca deserta et solitudines frequentare. Ita Calmet.

(1607) Cod. Vat. addit, et supplet editionem.

(1608) Ex S. Hieronymo et Orosio scimus plures Romanos immanitatem barbarorum formidantes Ægyptum, Africam et Syriam perfugisse, atque in desertis locis sanctæ vitam egisse.

numerus tormentorum. *Qua ita corde suo dixit: A Sede regina, et vidua non sum, et luctum non videbo, ideo in una die venient plagæ ejus, mors, et luctus, et fames, et igni comburetur, quia fortis est Deus, qui judicabit illam* (1609). Iniquorum etenim multitudo dum sibi hujus vitæ felicitatem et prosperitatem abundare conspiciat, non ad mala quæ illi ventura sunt, attendit, sed in solis præsentibus bonis, quibus male utitur, superbit et gloriatur. Et quamvis subito regia dignitate et honore carere, et vitali fortitudine viduari, omnique luctu et miseria repleri valeat; tamen ut stulta, et inscia in corde suo loquitur dicens: *Sedeo regina; omnes me, quasi dominam venerantur, et vidua non sum, neque consilio et auxilio destituta, et luctum non videbo, quæ mihi falso quidam promittunt. Ideoque una die, imo una hora, quando dicetur: Ite, maledicti, in ignem æternum, venient plagæ ejus, mors videlicet æterna, et luctus inefficiens, et fames insatiabilis. Et igni comburetur, illo scilicet inextinguibili, de quo nunc diximus; quia fortis est Deus, qui judicabit illam, cujus judicio et voluntati nulla fortitudo resistere valebit.*

Et plangent, et flebunt super illam reges terræ, qui cum illa fornicati sunt, et in deliciis vixerunt, cum viderint fumum incendii ejus longe stantes, propter timorem tormentorum ejus dicentes: Væ, væ civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis, quoniam una hora venit judicium tuum. Flebunt, inquit, et lugebunt omnes reges terræ atque potentes, non tantum illam quantum se propter illam, quoniam infeliciter dilexerunt illam, (1610). Infeliciter quidem, quoniam cum illa fornicati sunt, magis ad luxuriam et delicias, carnisque voluptates, hanc vitam amantes, quam ut Deo servirent, et in ejus vinea laborarent, et tandem finito labore mercedem operis secum reportarent. Flebunt, inquit, cum viderint fumum incendii ejus longe stantes, id est longe desiderantes, propter timorem tormentorum ejus. Desiderio quidem longe stabunt, actu tamen in ipsa erunt; in ipsa, et cum ipsa ardebunt. Plangent utique et dicent: *Væ, væ, civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis tu es quam sic perire videmus, quoniam sic incendiis tradita es, quam nos stulti et infelices æternam esse opinabamur. Et ecce una hora venit judicium tuum, una hora cecidit superbia tua.*

Et negotiatores terræ flebunt, et lugebunt super illam, quoniam merces eorum nemo emet amplius: merces auri, et argenti, et lapidis pretiosi, et margaritæ, et byssi, et purpuræ, et serici, et cocci, (et omne lignum thynum, et omnia vasa eboris, et omnia vasa de lapide pretioso, et æramento, et ferro, et marmore, et cinnamomum) et odoramentorum, et unguenti, et

(1609) Prosequitur S. Joannes describere imaginem Urbis, Dei patientiam, superbia, fastuque suo provocantis, quantaque passura sit mala pro dilectis suis vaticinatur. Olim Babyloniam magnæ eadem flagella ab Isaia et Jeremia prædicta fuisse sacræ literæ testantur.

(1610) Hanc tantam pravitatem et infamiam Au-

thuris, et vini, et olei, et similia, et tritici, et jumentorum, et ovium, et equorum, et rhedarum, et mancipiorum, et animarum hominum. Flebunt, inquit, et lugebunt mercatores terræ, supradictæ civitatis destructionem: quæ quamvis ad litteræ intelligi possunt, sunt tamen illi mercatores, quæ diversarum mercium negotiationibus hujus mundi homines fallere solent. Illi autem sunt maligni spiritus, qui post hujus mundi homines destructionem ideo flebunt, et lugebunt quia neminem invenient cui se iniquæ artis vendant suppellectilem. Aurum namque et argenti, lapides pretiosi et margaritæ, lysa et purpura, sericum et coccum, quæ ad ornamentum et decorem pertinent, sapientiam, et virtutes, et morum honestatem significant. Lignum vero thynum, et omnia vasa eboris, et 354 omnia vasa de lapide pretioso, et æramento, et ferro, et marmore, quia quamvis ad se decorandos super se divites non ferant, eorum tamen gloriam et potentiam demonstrant, honores et dignitates designant, quibus ditium superbia extollitur et gloriatur. Cinnamomum autem, et amomum, et adomata, et thus, et cænga, quæ ad nares et ad olfactum maxime pertinent, quibus etiam membra ægrotata et debilia solidantur, et sanantur, sancti Spiritus gratiam inveniunt. Vinum vero, et oleum, et similia, et triticum, quibus hominum vita sustentatur, litterarum studia et doctrina intelligitur. Hæc autem omnia maligni spiritus aut vendunt, aut vendere quidem sese fingunt. Vendunt autem et jumenta, illa scilicet, de quibus dicitur: « Computruerunt jumenta in stercore suo (Joel 1, 17) » Vendunt et oves de quibus Dominus ait: « Ecce ego mitto vos sicut oves inter lupos (Math. 7, 16) » Has enim vendere quid est, nisi mortui tradere? Sed quid mirum, si istas vendunt, cum illam maximam et præcipuam ovem vendere (1611) non timuerint? Vendunt similiter equos, et rhedas, et mancipia, per quos vel hæreticos intelligimus, a quibus, et per quos mali contra bonos prædicantur, sive etiam doctores, quorum servitio ad patriam reportantur. Vendunt autem et animas hominum, quas si non vendidissent, hodie tot captivos interitus non habuisset. Sequitur:

Et poma desiderii animæ tuæ discesserunt a te, et omnia pinguis, et præclara præterierunt a te, et amplius illa jam non invenies. Mercatores horum, qui divites facti sunt, ab ea longe stabunt propter timorem tormentorum ejus, stantes, et lugentes, et dicentes: Væ, væ, civitas illa magna, quæ amicta erat purpura, et bysso, et cocco, et deaurata auro, et lapide pretioso, et margaritis, quoniam una hora deserta sunt tantæ divitiæ. Poma, inquit, mitia et sanna, quæ voluntas et anima tua devorare desiderabat, digust. lib. 1. De civit. Dei c. 33, objecit Romanis, scilicet dum urbis exitium plangerent orientales populi, et maximæ civitates in remotissimis terris ipsi scenicis ludis ac voluptatibus omnibus delictis multo insaniora quam antea fecerant, facerent.

(1611) Cod. Vat., *triginta argenteis.*

cesserunt a te, et omnia pinguia virtutum pinguedine, et præclara vitæ, et morum honestate præterierunt a te, et amplius illa jam non invenies. [Quando enim hæc inveniebas, crudeliter ea persequeris, et perdebas. Quia ergo sanctos occidisti, nequaquam eos tibi auxiliatores invenies (1612)]. Mercatores horum, quæ superius enumeravimus, ab ea longe stant, id est longe stare desiderabunt, propter timorem tormentorum ejus flentes et lugentes, et dicentes: *Væ, væ civitas illa magna, quæ amicta erat purpura, et bysso, et cocco, et deaurata auro, et lapide pretioso, et margaritis.* Hæc omnia regiam indicant dignitatem, his potentes et nobiles hujus sæculi ornantur. Per quæ hujus nobilissimæ civitatis potentiam et sublimitatem demonstrat. Sed hæc una hora peribunt, quoniam ad unius jussionis vocem cælum et terra transibunt.

Et omnis gubernator, et omnis qui in lacum navigat, et nautæ qui in mari operantur, longe steterunt, et clamaverunt videntes locum incendii ejus, dicentes: Quæ similis civitati huic magnæ? Et miserunt pulverem super capita sua, et clamaverunt flentes, et lugentes, et dicentes: Væ, væ civitas illa magna, in qua divites facti sunt omnes, qui habebant naves in mari, de pretiis ejus, quoniam una hora desolata est. Omnis, inquit, gubernator, per quem reges, philosophos et hereticos, cæterosque, quibus mundi regimina commissa sunt, intelligimus. Et qui in lacum navigat, id est qui incautus piscibus, et baptizatis hominibus insidiatur. Et nautæ, qui in mari operantur, id est divites et potentes hujus sæculi, qui per hoc mare magnum et spatiosum suos exercitus, navesque iniquas, piratis, homicidiis et latronibus plenas, et contra sanctos, et Ecclesiam ducunt, et cædes, et incendia, rapinas cæteraque iniquitatis opera quotidie agere non cessant. Hi omnes longe steterunt, ut superius diximus, et clamaverunt, videntes locum incendii ejus, locus enim iste, infernus est, dicentes: *Quæ similis civitati huic magnæ?* Hoc enim præ stupore et admiratione dicunt: *Et miserunt pulverem super capita sua:* quoniam etsi fecerunt penitentiam, tamen et ipsam quidem infructuosam pro suis iniquitatibus agentes, terram et pulverem se esse cognoscent. Clamant autem, flent et lugent, stupent et admirantur de hujus mundi tantæ subita destructione, qui tot reges et regna, tot gentes et nationes suis honoribus divitiisque ditabat. Sancta enim villa tunc, et sine honore apparebunt, quæ nunc quidem chara et pretiosa esse videntur.

Exsulta super ea cælum, et vos apostoli et prophætæ, quoniam judicavit Deus judicium vestrum de illa. Expositis enim omnibus, quæ ad malorum confusionem et ad ignominiam pertinebant, ad gaudium et exultationem, angelus qui loquebatur fideles hortatur, dicens: *Exsulta super ea cælum,* id est omnis Ecclesie multitudo, et maxime vos sancti apostoli et prophætæ, quia judicavit Deus judicium ve-

strum de illa. «Lætabitur enim justus, sicut scriptum est, cum viderit vindictam (Psalm. LVII, 11).» Sicut enim pro his, qui salvari possunt, assidue Deum sancti exorant, ita de illorum pœna, **355** qui irreperabiliter damnati sunt, quia eam Deo placere cognoscunt, exsultant et gaudent (1613).

Et sustulit unus angelus fortis lapidem, quasi molarem, magnum, et misit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon magna civitas illa, et ultra jam non invenietur. In mentis namque excessu posito apparuit beato Joanni angelus unus, qui ideo fortis vocatur, quia fortia operatur. Ille enim sustulit, id est sublevare visus est, lapidem unum molarem magnum, et misit illum in mare; qui utique secundum naturæ suæ gravitatem, semper profundum et ima petit, et quia rotundus et volubilis est, postquam semel ad occasum vergit, etiamsi teneri velit, stare non potest. Cui bene Babylon comparari potest, quæ semel quidem damnata, suæque damnationis sententia accepta, nulla vi, nullo conamine, nullis precibus stare valebit, quin in profundum lacu et in inferni inferiora submergatur. Unde et dicit: *Hoc impetu mittetur Babylon, civitas illa magna. Et ulterius jam non erit.*

Et vox citharædorum et musicorum, et tibia canentium, et tuba non audietur in te amplius, et omnis artifex non invenietur in te amplius, et vox molæ non audietur in te amplius, et lux lucernæ non lucebit in te amplius, et vox sponsi et sponsæ non audietur adhuc in te. Et hæc quidem ad litteram intellecta, omnimodam illius civitatis destructionem significant. Allegorice autem per citharædos et musicos, per tibiam tubamque canentes (1614), philosophos et sapientes intelligere possumus, qui eam suavi modulatione verborum mulcebant, et mundi hujus oblectamenta amare suadebant, quales Orpheus et Alcæus, Tullius et Horatius, multique alii fuisse memorantur. Hi autem et artifices dici possunt, qui artes ipsas et docebant et faciebant. *Et vox molæ non audietur in te amplius;* ubi enim mola non auditur, ibi neque cibus, neque hominum habitatio est. *Et lux lucernæ non lucebit tibi amplius;* in tenebris enim præcipitata, non tantum communi luce solis longæque carebit, verum etiam ipsam privatam propriæque lucernæ lucem non habebit, siquidem nec ipsi ejus oculi sibi utiles erunt. *Et vox sponsi et sponsæ non audietur in te.* Ubi enim sponsus et sponsa non auditur, humani generis propagatio aufertur. Amodo igitur sterilis erit, quæ in tantorum filiorum multitudine gloriabatur. Quære autem hæc fiant, subinfertur:

Quia mercatores tui erant principes terræ, et quia in veneficiis tuis erraverunt omnes gentes. Et in ea sanguis prophetarum et sanctorum inventus est, et omnium qui interfecti sunt in terra. Tam dives enim, tamque nobilis civitas ista fuit, quæ ipsa mercatores habebat, altarum gentium principes essent. Ad

(1612) Hæc ex cod. Vat. supplevimus.

(1613) Cod. Vat., et gratulatur.

(1614) Cod. Vat., pro tibia tubaque canentes.

ejus tamen nequitiae cumulum hoc intelligi potest, A ut tam impia et avara fuerit, quod eos poneret principes, qui mercatores esse solebant. Tales enim suis calculationibus facile eos decipiunt, quibus dominantur, et non solum tributa exigunt, verum etiam omnibus, quæ possident, suis astutiis non exspoliant. Sequitur :

Quia in beneficiis tuis erraverunt omnes gentes, etc. Ibi enim veneficia, ubi medicamina ; ibi hæreses fabricatæ sunt, quibus omnes gentes erraverunt, ubi sanguis sanctorum et prophetarum et fusus et inventus est ; et non solum sanctorum, verum etiam omnium, qui ubique terrarum interfecti sunt. Quis enim nisi iniquorum congregatio humanum sanguinem fundere novit ? Ab ea igitur omnis sanguis requiretur, qui super terram fusus est, cujuscunque etiam si infidelium est (1615).

CAPUT XIX.

Post hæc audivi quasi vocem magnam turbarum multarum in celo dicentium : Alleluia, laus, et virtus Deo nostro, et gloria, quia vera, et justa judicia ejus sunt, quia judicavit de meretrice magna, quæ corruerat terram in prostitutione sua, et vindicavit sanguinem servorum suorum de manibus ejus. Et dixerunt iterum : Alleluia. Et fumus ejus ascendit in sæcula sæculorum. Et viginti quatuor seniores ceciderunt, et quatuor animalia, et adoraverunt Deum sedentem super thronum, dicentes : Alleluia, amen. Hæc enim magna vox turbarum multarum, vox est sanctorum lætantium, et gratias Deo agentium, ipsumque cum gaudio et voce 356 exultationis laudantium. Quid enim aliud est alleluia, nisi laudate Deum ; unde et subditur : Laus, et gloria, et virtus Deo nostro. Quare hoc ? Quia vera, et justa judicia ejus sunt. Unde probas ? Quia judicavit de meretrice magna (1616) ; quoniam totam terram in sua prostitutione, fornicationeque corrupit. Et vindicavit sanguinem servorum suorum, qui effusus est de manibus ejus. Quibus auditis, iterum lætabundi dixerunt, alleluia, pro talibus tantisque judiciis, et auxiliis Deum laudantes et magnificantes. Et fumus ejus ascendit in sæcula sæculorum, ut, Dei laudibus crescentibus, crescant pariter et tormenta malorum. Post hæc viginti quatuor seniores, et quatuor animalia (in quibus omnes Novi Veterisque Testamenti patriarchas et prophetas, apostolos et doctores intelligimus) ceciderunt in faciem suam, et adoraverunt Deum, sedentem super thronum majestatis suæ, dicentes : Amen, alleluia ; ea videlicet confirmantes, quæ ex multarum superiorum voce turbarum audierant ; Deumque pariter laudantes, in cujus laude tanta et talia dicebuntur.

(1615) Ab initio hujus capitis usque in finem propriis characteribus, et figuris delineavit S. Joannes Romanæ urbis, et Imperii excidium, et ruinam, ea peculiariter adnotans quæ a maxima felicitate ad extremam deducunt calamitatem. Verum Beda, Aretas, et alii contendunt per Babylonem intelligi non dehera Romam, sed cælum impiorum universum, qui a Christo Domino in judicio exterminabuntur,

Et vox de throno exiit, dicens : Lædem dicite Deo nostro, omnes sancti ejus, et qui timetis Deum, parvi et magni. Prius enim tota Ecclesia, deinde utriusque Testamenti patriarchæ et doctores ; postmodum vero ipsi angeli Deum laudant, aliosque omnes, parvi simul et magnos ad laudem invitant. Thronus autem hic ille intelligitur, qui inter novem angelorum ordines enumeratur. Quibus hortantibus, quid sequitur, audiamus :

Et audivi quasi vocem tubæ magnæ, et sicut voces aquarum multarum, et sicut vocem tonitruum magnorum dicentium, alleluia, qui regnat Dominus Deus noster omnipotens. Et vox quidem magis tubæ, doctores, voces autem aquarum, omnium fidelium multitudinem ; voces vero magnorum tonitruum, angelorum omnium exercitus designant. Isti autem omnes Deum laudantes, alleluia decantabant, dicentes : Gaudeamus, et exultemus, et demus gloriam, quia venerunt nuptiæ agni, et uxor ejus preparavit, et datum est illi ut cooperiat se byssino splendens, et candido ; byssinum autem justificationes sunt sanctorum.

Et dixit mihi : Scribe : Beati qui ad cœnam supernam Agni invitati sunt, Gaudent enim omnes sancti et lætantur, et dant gloriam Deo, quia venerunt nuptiæ Agni, qui tollit peccata mundi, quando corporibus animalibus conjunctis, sponsam suam S. Ecclesiam in cœlestes thalamos introducat. Hoc est enim, quod dicitur : Et uxor ejus preparavit. Uxor enim preparatio, carnis est resurrectio. Et datum est illi, et a Deo concessum, ut cooperiat se byssino splendens et candido, Quod, quid significet, quia exponit, nobis exponere non licet. Byssinum enim, inquit, justificatio sanctorum. Sicut enim byssus, id est linum, de terra exortum cum multo labore in telam et vestimentum perficitur, ita justificationes sanctorum et virtutes per multas tribulationes in carne mortali oriuntur et crescant. Quod autem scribere præcipit, eos esse beatos, qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt, firmam et incommutabilem de eorum beatitudine Dei sententiam esse demonstrat. Unde et subditur : Et dixit mihi : Hæc vera sunt verba Dei. Hoc est enim, quod in prophetis dicitur : Os enim Domini locutum est. (Isa. xl. 5.)

Et cecidi ante pedes ejus, et adorarem eum. Et dixit mihi : Vide ne feceris, conseruus tuus sum, et fratrum tuorum, habentium testimonium Jesu. Deum adora. Testimonium Jesu est spiritus prophetie. Ad data enim tanta promissione de bonorum beatitudine, angelum, qui loquebatur, adorare voluit beatus Joannes, eique interdicit, cum sicut et ceteri, qui Jesu testimonium habent et serunt, servus et ser-

neque ulla remanebit dignitas, aut potentia, quæ sententiæ ejus resistere poterit. Dicitur autem inventus in ea prophetarum et martyrum sanguine, quia impietatis illius, seu persecutorum testimonium erit.

(1616) Cod. Vat. : Vere enim meretrix est, quæ totam terram, etc.

ejus sit, solumque Deum adorare præcipit Sed quid A ergo de Jesu hoc testificatur, ereditque, quod propheta prædixerant, hunc Jesu testimonium habere non dubium est.

est Jesu testimonium habere? Sequitur: *Testimonium enim Jesu, est spiritus prophetiæ.* Quicumque

LIBER SEXTUS

357 *Et vidi cælum apertum, et ecce equus albus, et qui sedebat super eum, vocabatur fidelis et verax, et justitiam judicat, et pugnat. Oculi autem ejus sicut flamma ignis, et in capite ejus diademata multa, habens nomen scriptum, quod nemo scit, nisi ipse. Et vestitus erat & veste aspersa sanguine, et vocatur nomen ejus Verbum Dei.* Iterum enim beatus Joannes, sicut in cæteris libris, a principio nascentis Ecclesiæ incipiens, usque ad finem eam describit, qui tunc quidem cælum apertum vidit, quando prius ad prædicandum doctores de Ecclesia ubique discurrere, atque in eam introducere undique fideles inspexit. Unde, *vidi, inquit, cælum apertum*, id est mysteria revelata, per homines in Ecclesiam intrantes, et subditur, *et ecce equus albus.* Albus enim equus, baptisate candidatus, et super nivem dealbatus, carens macula et ruga, apostoli et doctores intelliguntur. Fidelis autem et verax, quia super eum sedebat Christus Dominus noster, de quo dicitur: « Qui ascendit super equos tuos, et quadrigæ tuæ salvatio. » (*Habac. iii, 8.*) Hic autem et justitiam judicat, et semper pro justitia pugnat; cujus oculi sic sunt ut flamma ignis, apostoli scilicet et prophetae, qui in Ecclesiæ capite prælucentes, claro et perspicaci intuitu cuncta Ecclesiæ sacramenta usque ad sæculi consummationem vident et considerant. *Et in capite ejus diademata multa.* Quoties enim sancti vincunt, toties Christus coronatur, quia omnis illorum victoria ad Christum refertur, qui est mirabilis in sanctis suis; unde et ipsi dicunt: « In Deo faciemus virtutem. » (*Psal. lxx, 14.*) *Habens nomen scriptum, quod nemo scit, nisi ipse.* Ipse quidem hoc nomen scit, quia caput est, cum cæteris Ecclesiæ membris, qui ejusdem corporis partes sunt. Et vestitus erat veste aspersa sanguine; id est carne virginali et incorrupta, militis lancea perforata. Unde propheta: « Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra? » (*Isa. lxxiii, 1.*) *Et vocatur nomen ejus Verbum Dei.* Hoc autem nomen non Judæus, non hæreticus, non paganus cognovit. Nemo enim scit hoc nomen, nisi ipse, id est Ecclesia sua cum ipso. Quod utem ipse, et Ecclesia unum sint, audi quid per beatum Joannem, qui modo loquitur, etiam in Evangelio dicat: « Non pro his, inquit, rogo tantum, sed et pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut et tu, Pater in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint. » (*Joan. vi, 20.*) Quod ergo Ecclesia scit, nemo scit, si quidem unum sunt et Ecclesia, et ipse.

Et exercitus, qui sunt in cælo, sequebantur eum in

equis albis, vestiti byssinum album mundum, et ex ore ipsius procedit gladius, ex utraque parte acutus, ut in ipso percussat gentes, et ipse regat eas in virga ferrea, et ipse calcet torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis, et habet in vestimento, et in femore suo scriptum: Rex regum, et Dominus dominantium. Exercitus, inquit, qui sunt in cælo, sanctorum videlicet congregationes, in quibus sunt martyres, confessores et virgines, sequebantur eum in equis albis, per quos eorum corpora baptismate candidata intelliguntur, vestiti byssinum album mundum: quod ipse superius exponens, sanctorum justificationes esse dixit. Sequuntur igitur eum, quia eadem via incedentes, in quantum possunt, eum imitantur. Gladius autem ex utraque parte acutus, qui ex ejus ore procedit, ipse est, de quo Apostolus ait: « Et gladius spiritus, quod est verbum Dei. » (*Ephes. vi, 17.*) Itemque: « Vivus est sermo Dei et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti. » (*Hebr. iv, 12.*) In hoc autem gladio percussit gentes, quia nemini parcens, omnium iniquitates et vitia redarguit. Et ipse regat eas in virga ferrea, id est recto et fortiter imperio, invincibili et inflexibili regimine. Torcular autem vini furoris et iræ, quod ipse calcet, illud est de quo alibi dicitur: « Torcular calcavi solus, et de gentibus non est vir mecum. » (*Isa. lxxiii, 5.*) Quoties enim mundum istum nequam pro suis sceleribus perimit, et damnat, toties torcular in ira, et furore calcet. Sic enim quondam Judæos calcavit, eorumque sanguine omnes circa Jerusalem fossas replevit. *Et habet in vestimento, et in femore suo scriptum, Rex regum, et Dominus dominantium.* Quid enim per vestimentum et femur, nisi humanitas intelligitur, qua et divinitas vestiebatur, et generis propagatio dilatatur? Non ergo secundum divinitatem tantum, verum etiam secundum humanitatem, in qua de inimicis triumphavit, Rex regum, et Dominus dominantium esse credatur.

D *Et vide unum angelum stantem in sole, 358 et clamavit voce magna, dicens omnibus avibus, quæ volabant per medium cælum: Venite, congregamini ad cænam magnam Dei, ut manducetis carnes regum, et carnes tribunorum, et carnes fortium, et carnes eorum qui sedent in ipsis, et carnes omnium librorum, ac servorum, et pusillorum, ac magnorum.* Angelus iste, qui in sole stare videtur, Christus est, de quo dicitur: « In sole posuit tabernaculum suum. » (*Psal. xviii, 6.*) In sole stare, est palam et manifeste omnibus apparere. Et aves quidem, quæ per medium cælum volant, vel Ecclesiæ doctores ubique

discurrentes, vel maligni spiritus, qui in hoc aere principantur, intelligi possunt: nam et isti, et illi ad cœnam Dei congregantur, et utrique sibi a Deo paratam escam comedunt, sed alio et alio modo. Sancti nunquam carnes regum, et tribunorum, cæterorumque comedunt, secundum hoc, quod beato Petro plerumque immundis animalibus linteum ostensum est eique præceptum ut mactaret et manducaret; ejus rei significationem ipse intelligens, his, qui secum erant, sic ait: « Vos scitis quam abominatum sit viro Judæo conjungi, aut accedere ad alienigenam, sed mihi ostendit Deus, neminem communem, aut immundum dicere hominem (Act. x, 28). » Immundi vero spiritus regum carnes, et tribunorum comedunt, quando peccatores decipiunt et occidunt, et de eorum pœnis lætantur, et satiantur; secundum quam significationem dicitur: Quia « comederunt Jacob, et locum ejus desolaverunt (Psal. lxxviii, 7). » Sed quid per equos et in ipsis sedentes, nisi corpora et quæ eis præsentant, animas intelligimus?

Et vidi bestiam, et reges terræ, et exercitus eorum congregatos ad faciendum prælium cum illo qui sedebat in equo, et cum exercitu ejus, et apprehensa est bestia, et cum illa pseudopropheta, et qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos, qui acceperunt characterem bestię, et qui adoraverunt imaginem ejus. Vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis, et sulphuris, et cæteri occisi in gladio sedentis super equum, qui procedit de ore ejus, et omnes aves saturatæ sunt de carnibus eorum. Hoc autem in loco illud prælium beatus Joannes narrare videtur, quod Christus Dominus noster in sæculi consummatione contra Antichristum facturus est. Vidi, inquit, bestiam, id est Antichristum, de quo jam sæpe locuti sumus; et reges terræ qui eum sequuntur: cum eo erunt pseudopropheta et exercitus eorum, omnino videlicet iniquorum multitudinem, congregatos ad faciendum prælium cum illo, qui sedebat in equo, et cum exercitu ejus, id est cum Christo et electis ejus. Et apprehensa est bestia, id est Antichristus, et cum ea pseudopropheta, multi scilicet hæresiarchæ et discipuli ejus. Insuper et ipse, qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos, qui acceperunt characterem et imaginem bestię. De hoc enim in quarto libro plura dicta sunt. Hæc est enim illa bestia, quæ de terra ascendens, cornua duo agni similia habens, et quasi draco loquens, omnemque prioris bestię potestatem coram illa faciens, terram omnem et habitantes in ea, bestiam primam adorare coegit: hic enim quasi a rege ab Antichristo seductus omni iniquitate omnique fallendi astutia plenus erit. *Vivi missi sunt hi duo, id est Antichristus, et discipuli ejus, in stagnum ignis ardentis et sulphuris.*

(1617) Secutus est Bruno S. Augustinum, qui lib. xx, cap. 7, De civit. Dei, in angelo de cœlo descendente Christum agnovit, cui Pater omnem dedit potestatem, unde dæmonem coherceret ac quantum ei libuerit vinceret, atque eiusdem imperio subjectum teneret. Qua propter dicitur a Joanne, dum de cœlo descenderet, id est cum carnem humanam sum-

A Vivi quidem, quoniam et ipsi, sicut cæteri resurgent, et postea, secundum Scripturam, descendent in infernum viventes: qui enim non vivit, tormentum non sentit; vivunt ergo, ut tormenta sentiant. *Et cæteri occisi sunt in gladio sedentis super equum, qui procedit de ore ipsius.* Hoc autem dupliciter intelligi potest, ut vel secundum pristinam conversationem Dei verbo occisi intelligantur, juxta quod Dominus ait: « Non veni pacem mittere, sed gladium (Matth. x, 34): » vel illa terribili et motuendo sententia, quæ in judicio suos feriet inimicos, dicens: « Ite, maledicti, in ignem æternum (Matth. xxv, 41). » *Et omnes aves saturatæ sunt de carnibus eorum.* Duplici namque intelligentia, aves bonæ sunt, et etiam malæ. Et bonæ quidem aves saturatæ sunt, quæ simul cum apostolorum principe, quotidie mactant et manducant. Malæ vero saturantur, quia in eorum pœnis et tormentis, quasi quodam suavissimo et saturatæ gratulantur. Satis enim apud omnes ista locutio est, ut his nos saturatos esse dicamus, quibus abundare videmus.

CAPUT XX.

Et vidi angelum descendentem de cœlo, habentem clavem abyssi, et catenam magnam in manu sua, et apprehendit draconem serpentem antiquum, qui est diabolus et Satanas, et alligavit eum per annos mille, et misit eum in abyssum, et clausit, et signavit super illum, ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni, et post hæc oportet illum mihi modico tempore. Prophetarum etenim est, nec tempus curare, nec ordinem, sed nunc de futuris loqui, nunc ad præterita reverti, quæ quidem beatus Joannes hoc in loco facere videtur. Vidi, inquit, angelum descendentem (1617), non alium quidem, sed **359** eundem ipsum, quem superius se in sole stare vidisse perhibuit, *habentem clavem abyssi, et catenam magnam in manu sua;* hujus enim est clavis, et jus est et catena, hic claudit et aperit, hic ligat et solvit, ad cujus jussionem abyssi et cœli portæ priter clauduntur et aperiuntur. *Et apprehendit draconem serpentem antiquum,* illum videlicet qui primos humani generis parentes suæ fallaciæ vesibus decepit et perdidit. De quo et subditur: *Qui est diabolus, et Satanas; et alligavit eum per annos mille.* Hic enim numerus, ut jam diximus, quia et cætera numeros in se continet, et supra se nullam numerum habet, aliquando pro omnibus, aliquando pro multis ponitur. Unde et hic dicitur *et alligavit eum per annos mille.* Hoc tale est se si diceret, per annos multos; ligavit autem ne utique vagabundus discurreret, et secundum suam voluntatem iniquitatis frena laxaret (1618). Hic vero in abyssum, ut ibi, nunc graviora tormenta patiatur, ut in illis solis habitet, qui ce-

pterus veniret in terram, habere clavem abyssi, et catenam magnam in manu sua, qua apprehendit et ligavit draconem, serpentem antiquum. Non desunt tamen alii, quorum meminit Cornelius, opinantes hic proprie angelum esse accipiendum, de quo etiam cap. 9 habetur, fuisse illi datam clavem putei abyssi. (1618) Alligatio diaboli est, non permitti exercere

itatis et ignorantiae tenebris operati, solem justitiae A
eque vident, neque cognoscunt. *Clausit autem su-*
er illum, atque signavit, ut non quomodo vult, et
uando vult exeat, et Christi sigillum atque imagi-
em recognoscens, neminem, nisi permissum ten-
re, vel seducere audeat. Et post hæc oportet illum
olvi modico tempore; finitis, inquit, mille annis,
test aliquanta temporis longitudine. Solvetur Sa-
anas modico tempore (1619), quia tribus annis et
imidio, quibus Antichristus regnabit, tanto furo-
is impetu mundum volxabit, ut semper ligatus et
inquam amplius solutus fuisse putetur. Ad illius
quo temporis comparationem, ligatus et clausus
licitur Satanus, sicut in Ezechiele ad comparatio-
em Jerusalem etiam Sodoma justa vocatur, quæ
quidem quam peccatrix fuerit, Moyses ipse testatur.

Et vidi sedes, et sederunt super eas, et iudicium
latum est illis, et animas decollatorum propter testi-
monium Jesu, et propter verbum Dei, et qui non ad-
oraverunt bestiam neque imaginem ejus, nec accepe-
unt characterem ejus in frontibus suis, aut in mani-
bus, et vixerunt, et regnaverunt cum Christo mille
annis. Cæteri mortuorum non vixerunt, donec consu-
ventur mille anni: hæc est resurrectio prima. Beatus
et sanctus, qui habent partem in resurrectione
prima; in his secunda mors non habet potestatem,
ed erunt sacerdotes Dei et Christi, et regnabunt cum
illo mille annis. Et vidi, inquit, sedes, et sederunt
super eas, quoniam ubique terrarum apostoli et
doctores divisi, unusquisque in sede, et in provin-
cia, et civitate sua, regiminis curam et potestatem
uscepit, quam quidem et episcopos usque hodie
habere videmus. Et iudicium datum est illis; isti
nim sunt iudices terræ, et judiciariam possident di-
nitatem; ad horum iudicium omnium fidelium
multitudo cucurrit. Et vidi animas decollatorum,
orum scilicet, qui propter testimonium Jesu, quod
crebant, et propter verbum Dei, quod prædica-
ant, ab iniquis decollati sunt. Et vidi eos qui non
adoraverunt bestiam, id est Antichristum, neque ima-
inem ejus, neque acceperunt characterem ipsius, id
est ejus fidem atque doctrinam. In frontibus, aut ma-
ibus suis: in fronte quidem ejus fidem habet, qui
um palam et manifeste prædicat, in manibus
ero, qui id, quod præcipit, operatur. Unde ma-
ifestum est, jam nunc multos esse, qui suis mani-
us ejus characterem portant. Sequitur: Et vixerunt
et regnaverunt cum illo mille annis; qui, inquit, neque
estiam, neque ejus imaginem adoraverunt, simul
um Christo mille annis vixerunt et regnaverunt. Nisi
nim per mille annos, omnes ante iudicium, et post ju-
stam tentationem, quam potest vel vi, vel dolo
d seducendos homines in partem suam cogendo
iolenter, fraudulententervefallendo. Idem S. August.,
od. lib. et cap.

(1619.) Malum Augustini luce paululum obscuram
Brunonis expositionem illustare. « Tunc autem
olvetur Satanus, ait, quando et breve tempus erit.
tam tribus annis et sex mensibus legitur totis suis
uorumque viribus sæviturus; et tales erunt cum
uibus belligerandum est, ut vinci tanto ejus im-
eui, insidiisque non possint. Si autem non solvere-

dicium annos intelligamus, parum valde est quod di-
citur: jam enim mille anni præterierunt, ex quo
animæ martyrum cum eo regnare cœperunt, om-
nes ergo pro mille intelligamus. Siquidem in mille
omnes numeri continentur. Cæteri vero mortuorum
non vixerunt donec consummarentur mille anni.
Quantum enim ad corpus, nec boni, nec mali ante
iudicium post mortem vixerunt; secundum animam
vero, mortui quoque vivunt boni, quia ibi sunt; ubi
vita regnat, et ubi mors esse non potest. « Ego,
inquit **360** Dominus, (Joan. xiv, 6) sum via,
veritas, et vita (1620). » Mali vero non vivunt, quia
semper de tormentis in tormenta, quasi de morte in
mortem transeunt. De quibus dicitur: « Quoniam
non est in morte qui memor sit tui (Psal. vi, 6). »
Hæc est resurrectio prima, de qua Apostolus ait:
« Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt
quærite (Coloss. iii, 1). » Sicut enim de monumentis
corpora, ita de baptismate animæ renovatæ resur-
gunt. Beatus et sanctus qui habet partem in resur-
rectione prima, id est, qui sic in baptismate resur-
git; ut in eo ulterius mors, et peccatum non regnet.
In his enim secunda mors non habet potestatem, quod
simul cum corporibus ad vitam immortalem resur-
gent, eruntque sacerdotes Dei et Christi, semper
seipsos hostiam vivam et immaculatam Deo immo-
lantes. Unde Apostolus: « Obsecro vos, ut exhibea-
tis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo
placentem, rationabile obsequium vestrum (Rom.
xii, 1). » Et regnabunt cum illo mille annis, id est
in æternum et in sæculum sæculi.

Et cum consummati fuerint mille anni solvetur
Satanus de carcere suo, et exibit, et seducet gentes,
quæ sunt super quatuor angulos terræ, Gog et Magog,
et congregabit eos in prælium, quorum numerus est
sicut arena maris, et ascenderunt super latitudinem
terræ, et circumierunt castra sanctorum, et civitatem
dilectam, et descendit ignis a Deo de cælo, et devora-
vit eos, et diabolus, qui seducebat eos, missus est in stag-
num ignis et sulphuris, ubi est bestia, et pseudo-prop-
hetæ cruciabantur die ac nocte in sæcula sæculorum.
Consummatis, inquit, mille annis, id est multis annis,
finitum pro infinito, solvitur Satanus de carcere
suo, quia tantum nocendi potestatem et licentiam
accipiet, ut usque ad id tempus ligatus, et in carcere
fuisse dicatur, et tunc exhibit in amplam et spatiosam
viam. *Et seducet gentes, quæ sunt super quatuor an-*
gulos terræ, Gog videlicet et Magog, et congregabit
eos in prælium, unde datur intelligi, quod ubique
terrarum ejus fama divulgabitur. Per Gog et Magog,
quidam Gothos, quidam vero Getas et Messagetas
tur, minus appareret ejus maligna potentia, minus
sancta civitatis fidelissima patientia probaretur. »
Eod. loco.

1620) « Prima resurrectio est eorum qui a culpa sive
per baptismum, sive per pœnitentiam resurgent,
et justitia vivunt, et hi cum Christo mille annis,
hoc est in æternum regnaturi dicuntur. Secunda au-
tem resurrectio fiet omnium tam bonorum quam
malorum, tunc cum habendum erit finale iudicium. »
Ita S. Aug. cit. loco.

intelligere voluerunt : alii vero dicunt gentes esse, A in melius commutatis. Et vidi mortuos magno et pusillos stantes in conspectu throni, quia sicut ut 361 Apostolus ait : « Omnes sive boni, sive mali, astabimus ante tribunal Dei (Rom. iv, 10). » Et libri aperti sunt, in quibus omnia, et ab omnibus, omniumque facta legentur. Hi autem sunt conscientia singulorum, invicem, secundum Apostolum, accusantes aut etiam defendentes. Et alius liber apertus est qui est vitæ, in quo soli illi scripti sunt ad vitam prædestinati, in quo soli sancti sua nomina legent et cognoscent. Et judicati sunt mortui, et his quæ erant in libris scripta; omnium enim, ut diximus, facta et dicta in eis scripta erant, et secundum opera sua unusquisque judicatur.

Et dedit mare mortuos suos, qui in eo erant; mors et infernus dederunt mortuos suos, qui in ipsis erant, et judicatum est de singulis, secundum opera ipsorum. Et infernus et mors missi sunt in stagnum ignis. Hæc mors secunda est. Et qui non est inventus in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis. Constat enim omnium corpora ubicunque fuerint, sive in terra, sive in mari, quod in iudicio resurgent (1623). Dabit ergo hoc mare magnum et spatiosum, omnis videlicet mundi ambitus, mortuos, qui in eo sunt. Dabit et mors, id est diabolus mortis causa atque principium, et simul cum infernus, in quo peccatorum animæ clausæ tenebantur, mortuos suos, qui in ipsis sunt, ut inde animabuntur, hinc corporibus venientibus, homo totus et integer ante iudicem præsentetur, qui utique secundum ipsorum opera singulos judicabit. Tunc autem infernus et mors in stagnum ignis mittentur, qui neque mors neque diabolus princeps mortis nisi in inferno ulterius regnabit. « Regnavit enim mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos, qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adam (Rom. v, 14). » Hæc mors secunda est, in qua cum ulla spe resurgendi, totus homo simul cum corpore et anima in tenebras præcipitatur. Hæc autem morte moriuntur, et in ignis stagnum submerguntur, quicumque in libro vitæ scripti non sunt, et qui in libro vitæ scripti inveniuntur, in gaudio et exultatione simul cum Christo sine fine regnabunt.

Et vidi ante thronum agnum candidum, et sedentem super eum, a cuius aspectu fugit terra, et cælum, et locus non est inventus ejus. Et vidi mortuos magnos, et pusillos stantes in conspectu throni, et libri aperti sunt. Et alius liber apertus est, qui est vitæ, et judicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libris, secundum opera ipsorum. Agnus iste candidus, nulla vitiorum macula viriatus, ille est qui tollit peccata mundi. Qui ante thronum, et super eum sedet, quia omnium angelorum ordinibus major est, et præcunctis aliis sedet, quasi vellet dicere : Agnum sedentem super thronum, Deum in homine significavit. A cuius conspectu fugit terra et cælum, quia eo ad iudicium veniente, sicut ipse ait, et cælum et terra transibit. Et locus pristinus, et assuetus non est inventus in eis, omnibus videlicet

(1621) « Hic magna prædicatur Antichristi seductio, quæ in fine iam apertum bellum erumpet, siquidem seducti omnes ab universo mundo collecti ipsum Antichristum duces habentes bonos undequaque ad necem persequuntur; eritque clades eorum maxima; sed Ecclesia, seu dilecta civitas non expugnabitur, quin de tyranno ejusque sectatoribus victis ac debellatis triumphabit. » Ita S. Hippolytus de Antichristo.

(1622) Hæc ex cod. Vat. supplevimus.

(1623) « Et mors, et infernus, inquit, reddiderunt mortuos, quos in se habebant. Mare exhibuit; quia sicut inventi sunt, adfuerunt : mors vero, et infer-

D Et vidi cælum novum et terram novam (1624) Quoniam universalis ignis incendio, omni mundi corruptione exusta, ad primam pulchritudinem omnis redibit creatura, nimirum præter diabolum eos

nus reddiderunt; quoniam vitæ, de qua exterior revocaverunt. Nec frustra fortasse non satis (ait, si diceret : Mors, aut infernus, sed utrumque dicitur est : mors propter bonos, quia tantummodo moriens perpeti potuerunt, non et infernum; infernus autem propter malos, qui etiam pœnas apud inferos perdunt. » D. August. De civit. Dei, lib. xx, cap. 15.

(1624) Nemo ignorat quam magnæ concertationis occasionem hæc verba scholasticis præberent, et aliqui novos cœlos, novamque terram prioribus elegantioribus materia constare dixerint, novisque habitatores assignarint; ita auctor operis De reparatione cœlorum et terræ. Florent. 1780. Alii vero

membris suis, qui tunc omnium ultimam miseriam A et deformitatem suscipiet: *primum enim cœlum, et prima terra abiit.* Illa scilicet omnia, quæ corrupta, et a pristina pulchritudine deformata fuerant. *Et mare jam non est,* quoniam omni amaritudine fugata, talis tunc erit qualis in principio creatus est mundus. Neque exinde maris hujus amaritudines et mundi hujus procellosas tempestates sancti Dei sustinebunt; verum enim in gaudio et exultatione simul cum Christo sine fine regnabunt.

Et ego Joannes vidi civitatem sanctam Jerusalem novam, descendentem de cœlo, a Deo paratam, sicut sponsam ornata[m] viro suo. Ego, inquit, Joannes vidi civitatem sanctam Jerusalem, novam descendentem de cœlo. Non illam quidem, quæ prius a Chaldæis, deinde a Romanis usque ad fundamenta destructa, sicut Dominus ait: « Non remanebit in ea lapis super lapidem (*Luc. xix, 44*); » sed illam novam, de qua Apostolus ait: « Illa autem Jerusalem, quæ sursum est, libera est, quæ est mater nostra (*Galat. iv, 26*). » Hæc enim nova est, quia novum hominem imitata, in novitate vitæ studuit ambulare: quæ quidem secundum majorem et potioram partem in cœlo est; ibi erant angeli sunt, animæque sanctorum; ideo descendere dicitur. Talem ergo beatus Joannes hanc civitatem descendere vidit (1625), qualis a Deo præparata, simul cum eo in judicio descendet. Et ideo subinferens, ait: *A Deo paratam, sicut sponsam ornata[m] viro suo.* Hæc est enim illa, et illius sponsi nobilissimi nobilissima sponsa, cujus laudes in Canticis canticorum, tam eleganter suaviterque resonant. De qua et beatus Joannes evangelista ait: « Qui habet sponsam, sponsus est (*Joan. iii, 29*). » Et Apostolus: « Despondi enim vos uni viro, virginem castam exhibere Christo (*II Cor. xi, 2*); » et Psalmista: **362** « Astilit regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate (*Psal. xlv, 11*). » Quales ergo eam ornatus habituram putamus (1626), quæ tanti viri sponsa? Quos clientes, quales pedisequos secum ducet, quæ tanto talique regi est præsentanda? O nuptiæ inenarrabiles! o divitiæ inæstimabiles! o deliciæ innumerabiles! (1627) quando in

spiritualem sensum verbis Apostoli tribuentes, supernam Dei sedem hic paradisum pro cœlo novo, et totam justorum multitudinem in eo receptam, pro terra nova significari maluerunt. Hac quæstione, cujus hic non est locus, prætermittam, quid senserit Augustinus tantum afferemus: « Peracto, inquit lib. cit. c. 14, quidem judicio, tunc esse desinet hoc cœlum, et hæc terra; quando incipiet cœlum novum, et terra nova; mutatione namque rerum, non omnimodo interitu transibit hic mundus, unde ait Apostolus I Corinth. vii: *Præterit figura hujus mundi: figura ergo præterit, non natura.* » Idemque repetit cap. 16.

(1625) Cod. Vat. « Talem igitur beatus Joannes hanc civitatem de cœlo in spiritu descendere vidit, » etc.

(1626) Cod. Vat. « Quæ tanto viro nuptias actura occurrere debet. »

(1627) Id. cod. « O nuptiæ ineffabiles! o divitiæ inæstimabiles! o deliciæ inenarrabiles! »

A cœlesti thalamo, sponsæ suæ, matri nostræ fecundissimæ, semper tamen virgini et incorruptæ, sanctæ videlicet Ecclesiæ, Christus Dominus noster amoris et dilectionis castis amplexibus conjungetur? O vero semperque beati, qui ad cœnam nuptiarum agni vocati sunt! Ubi ipse Deus, ubi ipsa æterni luminis contemplatio, potus est et cibus, summaque refectio. Sequitur:

Et audivi vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, et habitabit cum eis, et ipsi populus ejus erunt, et ipse Deus cum eis erit eorum Deus. Decet enim, multumque convenit ut in tali convivio tantisque nuptiis cantores sint atque cantatrices, qui et animos mulceant et fatigatos recreent, de præteritis cunsolentur, et de futuris lætos faciant auditores. Altissime canunt, magnas voces depromunt, quales de throno Dei exire consueverunt (1628). Non enim ipsi sunt qui loquuntur, sed Spiritus sanctus, qui loquitur et cantat in eis. Sed jam nunc Dei cantores, et ut ita dixerim joculariores, quid vel qualiter cantant, audiamus. *Ecce, inquit, tabernaculum Dei cum hominibus, et habitabit cum eis,* Dei domus, Dei tabernaculum, Dei secretarium, Dei omnipotentis habitatio, quæ prius cum angelis erat, nunc cum hominibus est: amodo cum eis Deus habitabit, amodo inter eos, et cum eis regnabit, et ipsi populus ejus erunt, ei servient, eique subjicientur: nulli tributa solvent, nulli vectigalia dabunt, sed solius Dei populus erunt, et ipse Deus cum eis, et in eis habitans, ipse, inquam, et non alius erit eorum Deus. Sequitur.

Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor erit ultra, quia prima abierunt. Et absterget Deus, inquit illi qui cantant, *omnem lacrymam ab oculis eorum,* quatenus nulla in eis tristitiæ vestigia appareant (1629). *Et mors ultra non erit,* quia simul cum principe suo diabolo, in tenebris submersa, ad eos quidem aspirare nec poterit, nec audebit, in quibus nihil erit, quod vel corrumpi vel mori possit. *Neque luctus,* ut quid enim lugeant, qui homines omnibus semper abundantes (1630), immortales et impassibiles effecti (1631), æterna cum angelis bea-

(1628) Quæ sub allegoricis hisce figuris expressit commentator noster intelligenda sunt de superabundanti sanctorum lætitia et exultatione, cum ad cœlestem gloriam, id est ad Dei tabernaculum se exaltatos videbunt. Cum antea in Ecclesia strenue militassent, transitus eorum ad Ecclesiam triumphantem perpetuum Dei aspectum comparabit et ipsi populus ejus erunt, et ipse Deus cum eis erit eorum Deus, ideoque inenarrabili gaudio replebuntur, Deoque gratias laudesque tota in æternitate agent de sua felicitate.

(1629) Sequitur Joannes perfectam comprehensionem beatitudinem describere, a qua dicit semper abjuram mortem, luctum omnemque præteritorum malorum memoriam, quatenus in immortalitate, impassibilitate et imperturbabili tranquillitate, ut cœlestes spiritus constituentur.

(1630) Cod. Vat., *superabundantes.*

(1631) Id. cod., *facii.*

titudine perfrentur. *Neque clamor*, id est inimicorum perturbatio, incursus et invasio. *Neque dolor erit ultra*. Ubi enim dolor, ibi corruptio; non ergo dolebunt, qui incorruptibiles erunt. Unde hoc? quoniam prima abierunt, illa videlicet quæ tribulatione et angustia, languore et tristitia, clamoribus et rapina, doloribus et infirmitate, ærumna et lacrymis plena erant. Huc usque cantores.

Et dixit qui sedebat in throno : Ecce nova facio omnia. Et dixit mihi : Scribe, quia verba hæc fidelissima sunt, et vera; et dixit mihi : Factum est. Ego sum alpha et omega, primus et novissimus, initium et finis. Ego sitiendi dabo de fonte aquæ vivæ gratis. Finita namque superiori locutione, jam non sedes Dei, sed Deus ipse per se loquitur, dicens: *Ecce nova facio omnia*. Magna ergo fides sanctorum verbis est adhibenda, de his quæ ipsi dicunt, nullatenus est dubitandum. Dicunt ipsi, quia prima abierunt; dicit Christus: *Ecce nova facio omnia*. Vides ergo, quoniam quæ illi dicunt, Christus confirmat. Insuper et scribere præcipit, veraque et fide plena omnia illa verba esse testatur, ut tanto hæc firmiter credant, quanto ejus promissiones, non solum verbis, verum etiam scriptis chartisque firmantur. Sequitur: *Et dixit mihi : Factum est*. Quid est enim quod factum esse dicit? Hoc fortasse, quod scribere præcipit. « Spiritus enim omnia scrutatur (1 Cor. II, 10); » unde et nostrum intellectum multo melius quam nos ipsi cognoscit. Possumus autem et in eo quod dicitur: *factum est*, omnia, quæ a prophetis prænuntiata fuerant, jam finem accepisse, et completa esse intelligere (1632). Unde et subditur: *Ego sum alpha et omega, primus et novissimus, initium* **363** *et finis*, a me prodierunt, et ad me cuncta redeunt: divisi, quando volui; nunc colligo quia volo; et quæ usque modo currere permisi, nunc stare, cursumque finire præcipio. Sed audiant hoc qui me dilexerunt, qui mundum oderunt, qui ad me sitibundi venerunt, et cum Propheta dixerunt: « Sitivit anima mea ad Deum vivum, quando veniam,

et apparebo ante faciem Dei (Psalm. XLII, 3). » *Ego sitiendi dabo de fonte aquæ vivæ, gratis*. Hæc est enim quod eos audire volebam. Sed quia est fons iste aquæ vitæ? Ille utique de quo Psalmista ait: « Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, merente voluptatis tuæ potabis eos (Psalm. XLIV, 9). » Quoniam ipse est fons vitæ, de hoc enim qui biberit, non sitiet ultra, et quod majus est non morietur in æternum; per quod Dei contemplationem investigamus, quam qui haurire poterit, omni dulcedine, omnique suavitate perfretur. Hæc autem aqua gratis datur, hæc sola Dei bonitate adipiscitur, cui nullum pretium est quo emi possit.

Qui vicerit, possidebit hæc, et ero illi Deus, et ipse erit mihi filius. Timidis autem et incredulis, et execratis, et homicidis, et fornicatoribus, et veneficis, et idololatriis, et omnibus mendacibus, pars illorum est in stagno ardentis, igne, et sulphure, quæ est tertia secunda. Qui, inquit, diaboli stimulos, carnis tentationes, tyrannorum persecutiones, mundi illecebras, falsasque hæreticorum persuasiones vicerit, possidebit hæc quæ superius dicta sunt. *Et ero illi Deus, et ipse erit mihi filius*: cujus enim, nisi filiorum, hæreditates esse debent et possessiones? Timidis autem, qui Deum præ timore negant, quique charitatem non habent; siquidem perfecta charitas foras mittit timorem (Joan. IV, 18); et incredulis qui sanctorum verbis credere nolunt; et execratis qui Ecclesiæ sacramenta non receperunt, et homicidis, et fornicatoribus, et omnibus mendacibus qui serio mentientes, semper ut alios decipiant, elaborant, his, inquam, omnibus, si in malo perseveraverint et poenitentiam non egerint, pars illorum erit in stagno, ubi ignis ardet et sulphur. Quæ tertiaque est mors secunda, quæ quoniam in anima fit, et in carne jam resuscitata, ideo nunquam finem habebit. Cogimur autem inæquales efficere liberam, quoniam visiones permiscere nolumus, et constantionem interrumpere timemus.

LIBER SEPTIMUS

Et venit unus de septem angelis, habentibus phialas **D** *plenas septem plagis novissimis, et locutus est mecum dicens : Veni, ostendam tibi sponsam uxorem Agni, et sustulit me in spiritu in montem magnum, et altum, et ostendit mihi civitatem sanctam Jerusalem descendentem de cælo, a Deo habentem claritatem Dei, et lumen ejus simile lapidi pretioso tanquam lapidi jaspidis, sicut crystallum.* De his septem angelis multa superius locuti sumus. Hi enim sunt septem Ecclesiæ doctores, a quibus omnium Scripturarum sacramenta panduntur, et si revera angeli intelligi possint; siquidem angelorum ministerio Scripturæ ipsæ compositæ sunt, sicut de ipsa Mosaica lege dicitur

(1632) Hic opus religionis completum, regnum Dei restitutum, gloria Patris reddita, sacramenta omnia prophetiæ, et mysteria cuncta ad veram significa-

quod sit « ordinata per angelos in manu mediatoris (Galat. III, 19). » Sciendum autem quod beatus Joannes totius Ecclesiæ personam tenet, ideoque quod Ecclesiæ revelatur, sibi dicit esse ostensum. Veni, inquit, sequere me, elevare in spiritu, et ostendam tibi quod carnis oculis videri non potest, sponsam videlicet, uxorem agni: sponsam quidem, ante nuptias, uxorem vero post nuptias vocare soleamus: hic utrumque ponit et uxorem et sponsam: quasi jam dies advenerit, in quo nuptiæ sunt celebrandæ. *Et sustulit me in spiritu in montem magnum et altum*, per quem ecstasim et mentis excecationem intelligimus, in quem nullis aliis quam spiritualium

tionem, et claritatem perducta intelligi possunt. Nihil ultra fieri expectandum est. Dei spectationem, et claritatem perducta intelligi possunt. Nihil ultra fieri expectandum est. Dei spectationem, et claritatem perducta intelligi possunt.

pedibus ascendere possumus. *Et ostendit mihi civitatem sanctam Jerusalem* (1633), id est omnium sanctorum Ecclesiam, et cunctorum fidelium multitudinem. *Descendentem de caelo a Deo*, inde enim descendere videtur, ubi semper et per mentis contemplationem; *habentem claritatem Dei*: « Fulgebunt enim justi, sicut sol in regno Dei (*Matth. xiii, 43*). » Unde alibi beatus Joannes ait: « Scimus enim quoniam, cum apparuerit, **364** similes ei erimus, quia ridebimus eum, sicuti est (*Joan. iii, 2*). » Lumen ejus (1634) simile lapidi pretioso, tanquam lapidi aspidis, claro videlicet, sicut est crystallus. Jaspis enim serenus et viridis est; crystallus autem antæ claritatis, ut nihil in ea latere vel abscondi possit: vivit autem quod serenum et viride est; sicut e contra vita caret, quod siccum est. Merito ergo illa beatissima civitas jaspidi similis est, quæ æternum vivit et immortalis est. Quæ bene crystallo comparatur, quia nihil hypocrisis et dissimulationis habens, talis est interius qualis exterius appareat.

Et habebat murum magnum et altum, habens portas duodecim, et in portis angelos duodecim, et nomina scripta, quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israel. Quid enim per murum magnum et altum, nisi fidem catholicam, et angelorum præsidia intelligimus? Quibus Dei civitas munita, omnium inimicorum machinamenta destruit. Duodecim vero portæ duodecim apostoli sunt, quibus regni cælorum claves et ligandi atque solvendi potestatem Dominus tribuit. Per has enim omnium fidelium multitudine cæleste palatium ingreditur, quia eorum doctrina ingrediendi aditus et viâ monstratur. Habet utem unaquæque porta angelos duodecim, quia sibi vicem charitatis et dilectionis vinculo conjunctæ et nitæ sunt, ut hoc sint omnes quod una, hoc sit na quod omnes; si una clauditur, nulla aperitur; nuscensique doctrina, quasi duodecim angelis, ita duodecim apostolorum testimonio roboratur. Quod utem nomina duodecim tribuum filiorum Israel in orta scripta referuntur, hoc significare videtur, quod eadem sit utriusque Testamenti doctrina: ubi enim duodecim filiorum Jacob et duodecim discipulorum Christi simul nomina scripta leguntur, quid aliud quam utriusque Testamenti fides et doctrina na esse monstratur?

Ab oriente portæ tres, ab aquilone portæ tres, ab austro portæ tres, ab occasu portæ tres, et murus civitatis habens fundamenta duodecim, et in ipsis duodecim nomina apostolorum et agni. In trinitate dividentur portæ, ut undecunque venientes in ipso umero statim recognoscant quid profiteri debeant, et qua fide salvari possint. Ad quatuor autem mundi

(1633) Ut diximus in præfatione ad hunc commentarium, apostolus suæ Apocalypsis librum absolvit, anciam et gloriosam cælestem Jerusalem repræsentans, et quidquid de ea dicit, mystice intelligentum est de Dei majestate, quæ eam implet, de habitatoribus angelis, et sanctis coram Deostantibus, et omnem jucunditatem ab ejus visione accipienti-

A climata portæ respiciunt, quia non Judæorum Deus tantum; sed, sicut ipse Dominus ait, omnes ad se venientes non ejiciet foras. Ab oriente tamen illi venire intelligi possunt, qui in ipsa primæva ætate ad fidem conversi in Christi Ecclesia Domino militant; qui vero ab adolescentia convertuntur, per portas aquilonis ingrediuntur: maxime enim in hac ætate diabolus hominem decipit, quoniam plus cæteris hæc ætas vanitati subdita est, de qua ipse loquitur, dicens: « Ponam sedem meam ad aquilonem (*Isai xiv, 14*). » Unde et sapientissimus Salomon sibi difficile esse dicit viam hominis cognoscere in adolescentia sua. Nescitur enim, an ad bonum quandoque convertatur, qui sic omni vanitati studere et operam dare videtur. Illi autem per australes portas intrant, qui in juventute conversi, zelo fidei et charitatis amore succenduntur; hæc enim ætas firmior est, in qua rex noster de hoste triumphavit. At vero illis ab occasu portæ patent, qui in senectute pœnitere et Christo servire incipiunt; siquidem ab ipsis quoque philosophis occasus vitæ, senectus definitur. Venerunt autem illi ab Oriente, qui a prima mundi ætate usque ad Babyloniorum tempora crediderunt. A tempore vero Nabuchodonosor usque ad Christum omnes fideles per portas aquilonis Dei civitatem ingressi sunt. Lege historias, et quantas in hoc spatio temporis calamitates sancti viri sustinuerint, reperire poteris. A Christi vero tempore, de quo dicitur: « Deus ab austro veniet (*Habac. iii, 3*), » usque ad Antichristum, australes portæ apertæ sunt. Inde autem usque ad finem, occasus portæ aperientur, per quas quidem non modica multitudo Dei civitatem ingreditur. Possumus autem ex hoc dicere, quod orientis et austri portæ in prosperis; aquilonis vero et occasus in adversis aperiantur. Quid vero duodecim fundamenta ipsius civitatis muri significant, ipse statim exponit, cum subjungit: *Et in ipsis duodecim apostolorum nomina et agni*, unde Apostolus eam dicit esse fundatam: « Super fundamentum apostolorum et prophetarum, et in ipso summo angulari lapide Christo Jesu (*Ephes. ii, 20*). »

Et qui loquebatur mecum habebat mensuram arundinem auream ut metiretur civitatem et portas ejus, et murum, et civitas in quadro posita est, et longitudo ejus tanta est quanta et latitudo. Quid enim per mensuram nisi doctorum verba et prædicationem intelligimus. Hac enim mensura utebatur Apostolus, quando rogabat Dominum, dicens: « Ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit longitudo, latitudo, sublimitas, et profundum (*Ephes. iii, 18*); » quæ quia arundo facile movetur, ideo arundinea esse dicitur, semper enim verba in motu sunt.

bus, de ordine et stabilitate murorum; per quam æterna et immutabilis felicitatis illius possessio promittitur, ut eam justis expectantes in Dei amore, et in sanctificatione animarum suarum tanto magis incenduntur.

(1634) Cod. Vat., id est, claritas illius civitatis.

At vero quia magna sapientiæ et scientiæ luce A
sanctorum verba refulgent, idcirco aurea esse me-
moratur. Hac autem mensura Dei civitatem, et
portas ejus, et murum doctores metiuntur. Sed
cujus **365** mensuræ eam esse putamus, nisi ab
ortu solis et occasu, ab aquilone et mari? Hanc enim
ipse Dominus ejus designabat, dicens: «*Ite in uni-
versum mundum, prædicate evangelium omni crea-
turæ (Matth. xvi, 15).*» Sic Psalmista ait: «*In om-
nē terram exivit sonus eorum, et in fines orbis
terræ verba eorum (Psal. xviii, 4).*» Hæc est enim
mensura civitatis. Metiamur et portas ejus, si pos-
sumus, atque in una videamus quantæ magnitudinis
sint reliquæ. Magna porta beatus Paulus, qui jam ab
Jerusalem usque Illyricum prædicaverat, cum se in
Hispaniam adhuc proficisci velle dicebat, cum se in
portæ inferior pars terram tangit, cum dicit:
«*Viri, diligite uxores vestras (Ephes. 11, 25).*» It-
erumque: «*Vir uxori debitum reddat, similiter et uxor
viro (1 Cor. vii, 3).*» Superius vero, quo usque ex-
tendatur, ipse demonstrat, cum ait: «*Scio hominem
in Christo ante annos quatuordecim sive in corpore,
sive extra corpus nescio, Deus scit, raptum hujus-
modi usque ad tertium cælum (II Cor. xxi, 2);*»
et ideo quidem tot millia hominum per hanc portam
ingressi sunt, et assidue ingrediuntur, quoniam sic-
ut ipse ait, cunctorum infirmitatibus condescendens,
omnibus omnia factus est. Sed quoniam murus
fidem significat, qua quidem defendimur et muni-
mur, quanta est fides, tantus esse et murus intelli-
gitur. [Unusquisque enim cum Dei adjutorio fide sua
defenditur, et ubi non est fides, nulla est defensio.
Unde, et ipse Dominus ait: Si habueritis fidem
sicut granum sinapis, montes transferre poteritis
(Matth. xiv, 31); unde beato Petro dicitur: «*Mo-
dicæ fidei, quare dubitasti? (1635).*» Sequitur:

Et civitas in quadro posita est. [Quod enim qua-
drum est: quomocumque volvatur, firmum et
stabile est. Insuper quia quatuor sunt Evangelia,
ex quibus et super quæ quasi super firmam petram
fundata, nusquam Ecclesia cadere potest, non im-
merito in quadro posita esse dicitur. Et talis quidem
est Ecclesiæ quadratura, ut unusquisque angulus
tres apostolos habeat et unum evangelistam. Quo-
circa tam sapienter dimensa et partita est, ut
quanta est longitudo, tanta sit et latitudo. Denique
tantum sperat quantum diligit, et e converso tantum
diligit, quantum sperat, ut per longitudinem spem,
per latitudinem vero charitatem intelligamus. Est
enim spes longa exspectatio futurorum; de charitate
vero dicitur latum mandatum tuum nimis (1636).]

*Et mensus est civitatem de arundine aurea per
stadia duodecim millia, longitudo et latitudo, et alti-
tudo æqualia sunt, et mensus est murum ejus centum
quadragesima quatuor cubitorum, mensura hominis,
quæ est angeli.* Nam quia apostoli duodecim sunt,
ideo et civitas duodecim millia stadiorum esse re-

fertur, unde unamquamque partem mille stadia
continere manifestum est. Est enim finitum pro in-
finito. Millenarius namque numerus, ut jam sæpe
diximus, aliquando omnia, aliquando plura signifi-
cat, plura autem in hoc loco. Et illud, quod per
mille annos solvetur Satanas. Omnia autem, sicut de
sanctis dicitur, quia *regnabunt cum Christo mille
annis;* quod nihil est aliud quam omnibus annis.
Per stadia ergo duodecim millia, omnia mundi stadia
intelliguntur. Quod autem longitudinem et latitudi-
nem et altitudinem ejus æqualia dicit, cæli am-
bitum, juxta litteram, monstrare videtur; quem qui-
dem, sicut et cætera, in pondere et numero factum
esse non dubium est. Allegorice autem de longi-
tudine, et latitudine ejus superius diximus, in quibus
B spem et charitatem significavimus. Restat ergo et
de altitudine dicamus, per quam fidem intelligimus.
quæ usque ad thronum Dei se extollens, cum in
Trinitate videt, et credit, et veneratur. Ecclesiæ
vero longitudo, et latitudo, et altitudo æqualia sunt,
quia, quantum speramus, tantum amamus et credi-
mus; et quantum amamus, tantum credimus et spe-
ramus; et quantum credimus, tantum speramus
et amamus: qui enim unam harum virtutum habet,
omnes habet; et qui una caret, nullam habet. Sequi-
tur: *Et mensus est murum civitatis centum quadragesima
quatuor millia cubitorum mensura hominis, quæ est
angeli.* Centenarius enim numerus, qui perfectus et
integer est, et ex operibus perfectis constans, decem
decadibus constituitur; virginum enim et perfectæ
C rum ordinem signat; quadragenarius poenitentiam
demonstrat; quaternarius omnium fidelium multi-
tudinem, qui per quatuor evangelistas doctrinam
repperunt. Ergo quia præter hos nullum alium nu-
merus iste in se concludit, hujus esse mensuram non
immerito dicitur. Quod autem subditur, *Mensura
hominis quæ est angeli,* sic est intelligendum, ut
una eademque hominis angelique mensura sit, et
tot videlicet infra cælestis Jerusalem muros et
hominibus colligantur, quot malis cadentibus, boni
angeli remanserunt; sed illico posuit terminos pec-
tium, secundum numerum angelorum Dei, et est
singulare pro plurali.

*Et erat structura muri ejus ex lapide jaspide, ipse
vero civitas de auro mundo, simile vitro mundo, fun-
damenta muri civitatis omni lapide pretioso ornata.*
Jaspis enim, quia, ut jam sæpe diximus, viridis est,
et quadam vi naturali memoriam **366** fugare per-
hibetur, fidem designat, quæ semper viridis et im-
marcescibilis est, et sicut in Evangelio Dominus ait,
montes et dæmonia transfert et fugat. Est ergo
structura, et compositio muri civitatis ex lapide jaspide,
quia omnis ejus defensio et fortitudo, fides
est, quæ eam semper et vivere et viuere facit.
scilicet quod scriptum est, quia «*Justus ex fide
vivit (Rom. 1, 17).*» At vero ipsa civitas est de auro
munda, quod simile est vitro mundo, quoniam ipse

(1635) Hæc ex cod. Vat. supplevimus.

(1636) Id. cod. supplet editionem.

ivitatis domus, turres et palatia ex illo metallo composita sunt, quod cæteris omnibus charius et lignius est, per quod sapientiam intelligimus, de qua dicitur: « Sapientia ædificavit sibi domum Prov. ix, 1. » Sed quam domum, nisi hanc nobilissimam civitatem? Nusquam ergo in ea tenebræ, nusquam cæcitatibus ignorantibusque caligo, ubique aurum fulget, ubique sapientiæ luce cuncta resplendent, et se vicissim omnes contemplantes, nihil est in alicujus conscientia, quod ab omnibus non videatur. Unde et vitro mundo hoc aurum simile dicitur, aurum enim et si fulgeat, non tamen videtur quod intra se habet; in vitro autem, si mundum est, nihil est interius quod exterius non appareat. Merito igitur illius civitatis aurum mundo vitro simile perhibetur, siquidem omnia ibi clara et manifesta erunt, et nihil ibi obscurum et tenebrum, nihil quod insipientium oculos offendere possit. Fundamenta muri civitatis omni lapide pretioso ornata, fundamenta quidem, ut jam diximus, apostoli sunt super quorum fidem totius civitatis omnis machina composita est. Sed quid lapides pretiosi, quibus fundamenta ornantur? si enim pretiosis lapidibus fundamenta ornantur, aliud fundamenta, aliud lapides ipsi pretiosi esse videntur. Sicamus ergo apostolos esse fundamenta; lapides vero, quibus ornantur, virtutes et mores honestos. Per autem, et ipsi lapides fundamenta vocentur, in sequentibus declarabitur.

Fundamentum primum, jaspis; secundum, saphirus; tertium, chalcedonius; quartum, smaragdum; quintum, sardonix; sextum, sardius; septimum, chrysolitus; octavum, beryllus; nonum, topazius; decimum, chrysoptasus; undecimum, hyacinthus; duodecimum, amethystus. Quod enim ait, fundamentum primum jaspis, sic resolvitur acsi diceret: Primum fundamenti ornamentum est jaspis; et merito quidem hoc ornamentum prius ponitur, quo, ut superius dictum est, fides significatur, sine qua impossibile est placere Deo: « Sancti enim per fidem vicerunt regna Hebr. xi, 33; » hæc ad Ecclesiam venientibus prima occurrit, per hanc in prædictam civitatem, le qua adhuc quidem loquimur, intratur, quam qui non auferit, in eam intrare non poterit; et nullo quidem lapide magis, quam hoc Dei civitatis ornantur fundamenta.

Secundum vero ornamentum fundamenti est saphirus, cujus color sereno cælo similis est. Hoc ergo pretioso lapide apostoli ornati et decorati terram aspiciunt; cælestia concupiscunt: cupiunt dissolvi, et esse cum Christo. Et quia in cælestibus regnis sanctorum habitatio est, non terrena lucra, sed saphiros, quibus ornantur, considerantes, illuc ascendere, cujus in sapphiro colorem contemplantur, etis viribus anhelant.

Tertium autem fundamenti ornamentum est chalcedonius, qui ignis effligem subpallidam quodammodo habens, in nubilo et in obscuro fulgoris flammæ (1637) Cod. Vat. In hujus nimirum lapidis colore.

mas emittit, palam autem et sub dio parum quid ignei luminis dare videtur. Hoc autem lapide sancti apostoli et doctores, Ecclesiæ videlicet fundamenta, ornati, et si apud Deum magni sint meriti, multumque refulgeant, inter homines tamen ignobiles, viles, humiles et despectibiles sese ostendunt. Quo quidem lapide ipse Salvator noster ornatus erat, quando in secreto, tribus tantum discipulis testibus, plus sole in claritate refulgens, volens hoc in manifesto lucere, prohibuit, dicens: « Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat (Matth. xvii, 9). »

Quartum vero fundamenti ornamentum est smaragdus, qui jaspide quidem viridior, herbarum quoque viriditatem sua viriditate superare videtur. Significat autem sanctorum vitam, quæ quidem post carnis resurrectionem semper viridis erit, quod nihil in eis erit quod siccare vel mori possit. Quamvis ergo jaspide ornati sancti, per fidei meritum viriditatem et immortalitatem adepti sunt, attamen secundum incrementa virtutum, etiam smaragdis decorantur, ut quanto viridiores apparuerint, tanto immarcescibilis immortalisque vitæ digniores esse credantur. Merito igitur jaspidi smaragdus et viriditas additur viriditati, quia post hanc beatam vitam animarum, sequitur resuscitatorum etiam vita corporum beatorum, ut duplici viriditate lætantes, et anima simul et corpore sancti Dei sine fine vivant.

Quintum autem in fundamentis ornamentum ponitur sardonix, cujus color igneus et rubeus est, et quasi granum malorum granatorum clarissime rutilat, per quem charitas intelligitur, quæ dilectionis igne succensa, gratum cunctis se insipientibus fulgorem præstat. Quis enim in ea non delectetur, sine qua cæteræ virtutes, ipsumque martyrium nihil est, cujus flamma tanta est, ut ipsius inferni flammæ extinguere valeat. Unde Salomon ait: « Quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio, 367 lampades ejus, lampades ignis, atque flammarum (Cant. viii, 6). » De quo igne Dominus ait: « Ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut ardeat, » (Luc. xii, 49.) Hoc lapide quoque pretioso ipse ornatus erat, cum diceret: « Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis (Joan. xv, 13), » cujus quidem laudibus omnes Scripturæ plenæ sunt.

Sextum vero fundamenti ornamentum est sardius, qui quod sanguinis colorem habet, apertissime martyrium significat, quo lapide Salvatoris nostri vestimenta ornata erant, quando, eo cælos ascendente, lapidis hujus colorem angeli admirati dixerunt: « Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra? » (Isa. lxxiii, 1.) Hujus nimirum lapidis colore (1637) omnium martyrum chorus lætatur et gloriatur.

Septimum autem in fundamenti ornamentis chrysolitus possidet locum qui quia aureum habet co-

lorem, ab auro suscepit et nomen. Sed quoniam in A divina pagina aurum, plerumque pro sapientia ponitur, secundum illud : « Desiderabilis thesaurus requiescit in ore sapientis (Prov. xiv, 33) ; » ideo per hunc lapidem sapientiam intelligimus, qua qui ornatus non fuerit, nescio qua ratione, Ecclesie fundamentum vel esse, vel dici possit. Hoc autem lapide discipulos suos Christus ornabat, cum diceret : « Ego enim dabo vobis os, et sapientiam, cui non poterunt contradicere omnes adversarii vestri (Luc. xxi, 15). »

Octavus autem est beryllus, cujus color similis est aquæ coloris a sole repercussæ, per quem sinceram intelligentiam, et sanam doctrinam Scripturarum intelligimus, quæ nisi a sole justitiæ illuminata fuerit, facile erroris deformitate tenebrescit. Sole igitur in aquis relucente, berylli color efficitur, quia Christo Domino nostro Scripturarum aquas illustrante, sanus et sincerus formatur intellectus. Si igitur solis hujus fulgorem super has aquas hæretici spectarent, tam fetidam cæteris et coloris, et saporis doctrinam non propinarent. Quia ergo fundamentum hujus lapidis colorem non habet, ei superædificari summopere cavendum est.

Novus vero topazius ad fundamentum decorandum succedit, qui tam rarus est, ut ipsi quoque reges admodum pauci difficile eum habere potuissent, unde et cæteris charior esse perhibetur. Quod et Psalmista demonstrat, dicens : « Ideo dilexi mandata tua super aurum et topazion (Psal. cxviii, 127). » Fertur autem quod omnium lapidum in se colores habeat, duos tamen, auri et cæli principaliter possidet, per quem, eos quidem figurari putamus, qui non solum sapientia et castitate, verum etiam cæteris omnibus virtutibus rutilare videntur, quales utrumque Joannem Baptistam, et evangelistam fuisse facile crediderim ; hoc autem tempore an tales topazii reperiri valeant, dubitari potest.

Decimus autem est chrysoprasus, qui auri simul et flammæ colorem imitatur, præcipueque in tenebris sui luminis jubar diffundit, quod nullos alios magis decorat et ornat, quam eos, qui et sapientia fulgent, et charitate fervent, et inter hujus mundi peccatores, doctrinæ, pariterque bonæ opinionis, quasi in tenebris lucem circumquaque diffundentes, non ad favorem vulgi, sed ad ædificationem salutis, et fidei verba depromunt.

Undecimus vero in fundamenti pulchritudine hyacinthus ponitur : hic autem serenissimi cæli habet colorem, qui etiam secundum tempora mutari perhibetur. Significat autem sanctorum virorum discretionem, qui, quamvis mente et contemplatione quadam ad cælum et ad thronum Dei oculos habeant, mutantur tamen pro tempore et rigorem justitiæ flectentes, minora mala consentiunt ne majora et graviora inde generentur. Quo lapide ornatus apostolus Paulus, quamvis circumcissionem destruere

niteretur, Timotheum tamen pro tempore circumcidi præcepit.

Duodecimus est amethystus, qui violarum colorem imitatur ; ideoque virginum Christi, puerorum et puellarum choros significat, quo lapide ornati apostoli et suaviter redolent, et virginitatis amatores post se trahunt. Nam et in hoc quod parum quid clari ruboris habere videtur, earundem virginum pudicam verecundiam demonstrat. His igitur, cæterisque lapidibus Dei civitatis fundamenta adornata, cæterisque virtutibus decorata, quam clare scilicet resplendeant, quid attinet dicere ? « Fidebunt enim sancti sicut sol in regno Dei (Matth. xiii, 43). » « Unde et Apostolus : Cum enim Christus apparuerit vita vestra, tunc et nos apparebimus cum ipso in gloria (Coloss. iii, 4). » Et beatus Joannes : « Scimus enim, quia cum apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicut et (Joan. iii, 2). » Et hæc quidem de lapidibus facta sufficiant.

Et duodecim portæ, duodecim margarite erant per singulas, et singulæ portæ erant ex singulis margaritis. Si enim portæ apostoli sunt, et portæ ex margaritis factæ sunt, utique et ipsi apostoli margaritæ sunt. Sed quare apostoli margaritæ ? Nisi quia cæli et candidi, et super nivem dealbati in albis sequuntur Agnum quocunque ierit ? In ipsis ergo portis facile cognoscere est, quales et illi esse debeant, qui per portas ingrediuntur ; **368** ut enim in sequentibus dicitur : « Non intrabit per has aliquis coinquinatus, et immundus (Apoc. xxvii, 27). » Oportet ergo, ut portarum colorem præferat, qui per has portas ingredi desiderat.

Et plateæ civitatis aurum mundum tanquam vitrum perlucidum. Aurum namque, ut jam sæpe diximus, sapientis est ; ubique ergo in plateis est aurum, quia nemo ibi fabulis vacat, nemo ibi otiosa et vana verba profert ; sed sicut scriptum est : « Sapientia claudit in plateis (Prov. i, 20). » Hæc autem sapientia non qualiscunque erit ; imo perfecta et integræ ; unde et vitro valde lucido assimilatur ; de qua sapientia Apostolus ait : « Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem : nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam, sicut et cognitus sum (I Cor. xiii, 12). » Cum ergo omnes omnia sciant, et Deus erit omnia in omnibus, tunc omnes civitatis illius plateæ plusquam auro et sapientia fulgebunt.

Et templum non vidi in ea ; Dominus enim omnipotens templum illius est, et Agnus. Et civitas non eget sole, neque luna, ut luceant in ea ; nam claritas Dei illuminavit eam, et lucerna ejus est Agnus. Nihilum ibi templum manufactum videtur, ubi non est necesse, ut ad verbum audiendum infra arcta templi populus colligatur ; nam et rex, et doctor illius civitatis talis tantusque est, ut nullo templo includi (1638) atque comprehendi valeat ; Dominus enim

Deus omnipotens, Pater, et Filius, et Spiritus sanctus templum illius est, et Agnus pro hominibus immolatus qui tollit peccata mundi. Ad hoc templum fit concursus populorum, ad hoc omnes spectant, hujus pulchritudinem admirantur, hujus odore reficiuntur. Non eget autem civitas illa, neque hoc sole quo nunc illuminamur, neque hac luna quam nunc crescere minuique videmus. Nam claritas Dei illuminat eam, et lucerna ejus est Agnus, ille utique qui ait: « Ego sum lux mundi (Joan. viii, 12). » Nullo ergo indiget, quia tanta talique luce illustratur.

Et ambulabunt gentes per lumen ejus, et reges terræ afferent gloriam suam, et honorem in illam. Et portæ ejus non claudentur per diem, nox enim non erit illic. Et afferent gloriam, et honorem gentium in illam. Nec intrabit in eam aliquis coinquinatus. faciens abominationem, et mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ, et agni. Omnes enim gentes apostolorum doctrina illuminatæ sunt, et de tenebris erroris ad viam veritatis adductæ, per quam viam incedere debeant, non ignorant. Reges autem terræ, episcopi videlicet et doctores, gloriam et honorem suum afferent in illam, quoniam eos, quos doctrina et exemplis converterunt, et a mortis periculo libera verunt, secum ducentes, gloriam et honorem pro eis suscipient. Et portæ ejus non clauduntur per diem; « quia melior est dies una in atriiis tuis super milia (Psal. lxxxiii, 10). » Quod si per diem non clauduntur, nunquam utique clauduntur. Nox enim et tenebræ non erunt illic. Si ergo pro solo timore portæ clauduntur, ut quid ibi portæ clauduntur, ubi nullus timor (1639), nullæque insidiæ esse possunt? Unde et Dominus ait: « Thesaurizate vobis thesauros in cælo, ubi fures non effodiunt, neque furantur (Matth. vi, 20). » Illuc autem omnem gloriam et honorem gentium ferent, quia quidquid ubique gentium gloria et honore dignum reperitur, in illam civitatem ab angelis deportabitur, quod quidem in Ægypti exspoliatione significatum est. Nec intrabit in eam aliquis coinquinatus, quoniam quicumque in eam intrat, aut baptismate, aut martyrio, aut pœnitentia, aut igne purgatorio, prius a cunctis sordibus mundari oportet. Faciens abominationem, id est peccata, quæ Deus abominatur; et mendacium, quia os quod mentitur occidit animam (Sap. i, 11). »

Dimnis namque corruptela mendacium dici potest, quod non pertinet ad veritatem naturæ, quam corrumpit; unde et denarios, quamvis non mentiantur, quia tamen alio metallo corrupti sunt, falsos vocamus. Soli ergo illi in hanc civitatem intrabunt, qui ab origine mundi scripti sunt in libro vitæ et Agni: unus enim, idemque et vita vocatur, et Agnus, qui se ipso loquitur dicens: « Ego sum via, veritas, et vita (Joan. xiv, 6). »

CAPUT XXII.

Et ostendit mihi flumen aquæ vitæ splendidum

(1639) Ita ex codice restitimus.

(1640) Cod. V., hereticæ pravitatis.

(1641) Hoc ex eodem cod. supplevimus.

A tanquam crystallum procedens de sede Dei et Agni. Flumen enim aquæ vitæ, utriusque Testamenti scientia intelligitur; hæc enim aqua dat vitam, et quasi optimum antidotum, antiqui serpentis venenum expellit; quæ quidem tanquam crystallum splendidum nulla hæresis nigredine (1640) vel corruptione fuscatur. Procedit autem hæc aqua de sede Dei et Agni, quoniam Christi ore, ejusque discipulorum evangelica doctrina profertur. [Namque non solum apostoli et doctores, verum et ipse Christus secundum humanitatem sedes Dei est. Hanc 369 autem Salvator noster fundebat, quando, sicut scriptum est in die magnæ festivitatis clamabat, dicens: « Si quis sitit, veniat et bibat, et de ventre ejus fluent aquæ vitæ (Joan. vii, 38). » Hanc autem et mulieri Samaritanæ promittebat, cum diceret: « Si scires donum Dei, et quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere, tu forsitan petiisses ab eo, et daret tibi aquam vivam (Joan. iv, 10); » de qua et apostolus ait: « Sapientiam loquimur inter perfectos (1641) (I Cor. ii, 6)]. » Et Psalmista: « Fluminis impetus lætificat civitatem Dei (Psal. xlv, 4), » et multa alia, quæ bene non solum hic in Ecclesia, verum etiam in cœlesti Jerusalem conspiciuntur: « Omne enim datum optimum, et omne donum perfectum desursum est descendens a Patre luminum (Jac. i, 17). »

In medio plateæ ejus, et ex utraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum, et folia ligni ad sanitatem gentium. Hoc est autem illud lignum, quod secus decursus aquarum plantatum est, fructumque suum reddit in tempore suo. De quo sub specie sapientiæ Salomon loquitur dicens: « Lignum vitæ est his qui apprehenderit eam, et qui tenuerit eam beatus (Prov. iii, 18). » Unde et ipse Dominus: « Si in viridi, inquit, ligno hoc faciunt, quid in arido fiet? » (Luc. xiii, 31.) De hoc autem ligno qui manducaverit, mortem non gustabit in æternum. Hoc autem lignum in medio plateæ, ubi concursus fit populorum, ubi sapientes philosophantur, ubi ad novum aliquid audiendum omnes conveniunt. Et ex utraque parte fluminis plantatum, fructus duodecim affert: nam quia utrumque in se continet Testamentum, ideo ex utraque parte fluminum stare videtur. Omnia namque paradisi flumina de hoc ligno exeunt, omnis hinc sapientiæ fons scientiæque procedit. « Omnis enim sapientia a Deo est, et cum eo fuit semper, et est ante ævum (Eccli. i). » Hoc autem lignum attulit duodecim nobilissimos fructus, quibus totus satiat est mundus (1642): « Cœlum enim, et terra transibit, ut ipse ait, verba autem mea non transibunt (Luc. i, 33). » Hæc etiam folia gentibus dant salutem; quia sicut in Evangelio scriptum est: « Si quis sermonem ejus servaverit, mortem non videbit in æternum (Joan. viii, 51). »

Et omne maledictum non erit amplius, et sedes Dei, et agni in illa erit, et servi ejus servient illi, et vide-

(1642) Imperfectus est sensus, et quod desideratur in editione deest.

bunt faciem ejus, et nomen ejus in frontibus eorum, et nox ultra non erit, et non egebunt lumine lucernæ, neque lumine solis, quia Dominus Deus illuminabit, et regnabit in sæcula sæculorum. Non solum, inquit, persecutiones sed et maledictiones cessabunt; non solum non erit qui occidat, sed nec apparebit usquam qui maledicat: insuper et maledicti supra non erunt, quia semper in igne erunt, et melius quidem eis erat non esse quam sic infelicitate esse. Sedes autem Dei et Agni in illa erit, de quibus videlicet per Apostolum dicitur: « Nescitis quod templum Dei estis, et Spiritus sanctus habitat in vobis? » (I Cor. iii, 16.) Quamvis enim quidam angeli specialiter throni dicantur, omnis tamen glorificata creatura, sedes Dei dici potest. Et tunc quidem servi ejus servient illi, quando nihil erit, quod eos impedire valeat: illud servitium acceptabile erit, quod nullam interruptionem habebit. Et videbunt faciem ejus, de qua Psalmista desiderio plenus dicebat: « Ostende, Domine, faciem tuam, et salvi erimus (Psal. LXXIX, 8). » Et alibi: « Quærite Dominum, et confirmamini, quærite faciem ejus semper (Psal. cii, 4). » Et nomen ejus in frontibus eorum, non enim occultatur quod in fronte portatur: merito ergo ejus nomen in fronte habere dicuntur, quem nunquam pro suppliciis et injuriis confiteri timuerunt. Unde et ipse Dominus ait: « Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo qui in cælis est (Math. x, 22). » Igitur ad triumphi et victoriæ gloriam, et ostensionem semper illud nomen in fronte habebunt, quod quia nominabant, multa mala sustinuerunt. Et nox et tenebræ, tribulatio et persecutio ultra non erit, et non egebit lumine lucernæ, neque lumine solis. Quare hoc? Quia Dominus Deus illuminabit illos, ipse eorum sol, ipse eorum lumen, ipse eorum splendor, ipse eorum claritas erit, cum quo et per quem regnabunt in sæcula sæculorum.

Et dixit mihi: Hæc verba fidelissima et vera sunt: et Dominus Deus spiritus prophetarum misit angelum suum ostendere servis suis, quæ oportet fieri cito. Ecce venio velociter; beatus qui custodit verba prophetiæ hujus libri. Expositis omnibus, quæ ad civitatem pertinere videbantur, ne quis fortasse incredulus ea, quæ mirati sunt, vera esse dubitaret, idem ipse angelus qui hæc ostendebat subdidit, dicens: *Hæc verba fidelissima et vera sunt; nemo ergo de ea dubitare velit, sed quæcunque de prædicta civitate, ejusque ædificiis, et beatitudine dicta sunt, indubitanter fideliterque credantur: neque enim ille mentiri potuit, cujus inspiratione omnia hæc revelata et scripta sunt. Unde et subditur: Et Dominus Deus spiritus prophetarum misit angelum suum, ut ostenderet servis suis, quæ oportet fieri cito.* [Domi-

(1645) Hoc ex cod. V. supplevimus.

(1644) Humana Christi natura glorificata, et ad dexteram Patris collocata super omnes angelorum choros principatum tenet, adeoque adorationem, et cultum qui ei competit ipsi angeli recusare

nus, **370** inquit, Deus, spiritus videlicet prophetarum: Spiritus enim sanctus, qui per prophetas et in prophetis loquitur, et Dominus est et Deus. Ipse misit angelum suum; ad quid? ostendere scilicet servis suis ea scilicet quæ oportet fieri cito (1644). Unde manifestum est omnem hanc visionem angelico ministerio esse conscriptam. Quod autem ait: *Quæ oportet fieri cito*, ad infinitam æternitatis longitudinem respicit, ad quam comparata omnia humana, quantumlibet temporis habeant, citissime fugere, et præterire videntur. Et ne quis hæc cito fieri dubitare possit, audiat etiam quid ipse dicat: *Ecce, inquit, venio velociter.* Verum est ergo quod dicitur, quæ oportet fieri cito; siquidem Dominus Deus velociter veniet: eo enim veniente, quæcunque liber iste loquitur, complebuntur. Et tunc quidem beatus erit, quicumque verba prophetiæ libri hujus fideliter custodit et credit.

Et ego Joannes qui audivi et vidi hæc, et postquam audissem et vidissem, cecidi ut adorarem ante pedes angeli qui mihi hæc ostendebat, et dixit mihi: Vide ne feceris, conservus tuus sum, et fratrum tuorum prophetarum, et eorum qui servant verba libri hujus, Deum adora. Ego, inquit, sum Joannes, qui audivi et vidi hæc, qui hæc testificor, et vera esse confitemur, et ne quis hæc vana somnia esse putet, stultorumque deliramenta, sciat revera, quia ego sum Joannes, qui audivi et vidi hæc et postquam audivi, et vidi hæc tanta bona, tantaque felicitatis indicia, confestim gaudio plenus cecidi ut adorarem ante pedes angeli qui mihi hæc ostendebat. Mos enim antiquitus et usque ad id temporis fuit ut homines angelos adorarent, quod ipse quoque patriarcha Abraham fecisse legitur. Sed postquam Rex angelorum, et Dominus carnem suscepit, tremendum valde et horribile visum est angelis, ut ab eis adorari debuissent, quorum supra se naturam sedere conspexerant (1644). Unde et beato Joanni, qui angelum adorare volebat, ab angelo dicitur: *Vide ne feceris.* Quid hic humana et ventosa superbia dicit, quæ tantum sæpissime honoris, indebitæque subjectionis ab hominibus exigit, cum ipsos indebitum honorem angelos sibi fieri audial prohibere? *Conservus, inquit, angelus, tuus sum, et ego, et tu unum Dominum habemus, quein ego et tu adorare debemus: conservus sum, et cæterorum omnium fratrum tuorum prophetarum, verum etiam, et eorum omnium (1645) qui servant verba libri hujus. Deum igitur adora: quia scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies (Math. iv, 10).*

Et dixit mihi: Ne signaveris verba prophetiæ libri hujus; tempus enim prope est. Qui nocet, nocet adhuc, et qui in sordibus est, sordescat adhuc; et qui

dicuntur.

(1645) Cod. Vat. « Qui eodem, quo et in spiritu replentur. Et non prophetarum tantum, verum, et eorum omnium, » etc.

justitiam faciat adhuc; et sanctus, sanctificetur adhuc. A Putabat enim beatus Joannes, imo imperfectorum Ecclesia in persona B. Joannis, qui audierat Dominum dicentem: *Ecce venio velociter*, quod vita hæc præsens subito finire, et Christus ad iudicium venire debuisset; unde sibi jam librum claudere et signare volenti dicitur: *Ne signaveris verba prophetiæ libri hujus, sint aperta, et sine sigillo, et ab omnibus audire volentibus legantur et audiantur: tempus enim prope est, ut dixi, quod post mille annos futurum est.* Nam et Psalmista ad Dominum loquitur, dicens: *Quoniam mille anni ante oculos tuos, tanquam hesternus dies præterit (Psal. LXXXIX, 4).* Et quasi ipse diceret: *Vides, Domine, quod si moram feceris, mali superbient et nocebunt; sancti vero affligentur et occidentur: ad quod ipse: Qui nocet, noceat adhuc, id est qui nocere desiderat, et de nocendi affectu poenitere non vult, noceat adhuc ut nocendo pereat, et qui in sordibus est, et in peccatis delectatur sanctorumque monitis, ut poeniteat, obedire contemnit, sordescat adhuc.* Nihil ergo pejus peccatoribus accidere potest, quam cum eis potestas datur, ut suam compleant voluntatem; quod quidem quare fiat, neminem puto ad plenum perscrutari posse: occulta enim sunt iudicia Dei, secundum illud: *Judicia tua abyssus multa (Psal. XXIV, 7).* Et *justus justitiam faciat adhuc, et sanctus sanctificetur adhuc.* Si enim mali non essent, in quo sanctorum, vel Dei justitia exerceri posse?

Ecce venio velociter, et merces mea mecum est redde te unicuique secundum opera sua. Ego sum alpha et omega, primus et novissimus, initium et finis. Ne, inquit, dolueris, ne grave tibi vel asperum videatur, quod librum claudere tibi et signare interdixi; quia non moram faciam, et in veritate velociter veniam; et si fortasse non tam cito ad iudicium, tamen ad uniuscujusque animæ vocationem non diu morabor. Cum autem venero, gaudeant boni, timeant mali; quia *merces mea mecum est.* Sed quæ **371** *merces? Vis audire quæ? Reddere unicuique secundum opera sua.* Sed ne fortasse aliquis hunc esse angelum putaret, qui se superius adorare prohibuit; quia in principio hujus capituli quis loquatur non ponitur, ipse Dominus, cujus verba hæc sunt, respondet, dicens: *Ego sum alpha et omega, primus et novissimus, initium et finis.* Hæc jam supra exposita sunt.

Beati, qui lavant stolas suas in sanguine agni: ut sit potestas eorum in ligno vitæ et per portas intrent in civitatem. Foris canes, et venefici, et impudici, et homicidæ, et idolis servientes, et omnis qui amat et facit mendacium. Beati, inquit, soli erunt, qui stolas suas lavant in sanguine agni, id est, Christi sanguine redempti et baptismatis unda mundati, talia custodiunt vestimenta et corpora sua, non qualia prius erant, sed qualia a Deo mundata et purificata **(1646)** Hoc ex cod. Vat. supplevimus.

A ea recipere meruerunt. Unde scriptum est: *« Omni tempore sint vestimenta tua candida (Eccl. viii, 9). »* Et hi quidem potestatem habent in ligno vitæ, ut de eo videlicet et sumant, et vivant; a quo quia primus homo prohibitus fuerat, usque ad Christum omne hominum genus morti succubuit, quo quidem veniente, atque dicente: *« Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis (Joan. vi, 53); »* data est hominibus licentia et potestas, ut jam nunc ad lignum vitæ secure accedant, si tamen munda et candida habeant vestimenta. Alioquin *« qui indigne manducat, et bibit, iudicium sibi manducat, et bibit (I Cor. xi, 29). »* Et illi quidem, qui in ligno vitæ habent potestatem, per portas duodecim intrant in civitatem, quia non in hæreticorum, neque in sua sapientia confidentes, apostolorum doctrinam tenent et credunt, per quam etiam salvari, et supernæ civitatis januam ingredi non dubitant. Foris autem sunt canes, id est Judæi sine causa latrantes, [et venefici, id est hæretici, qui venenosa dogmata fingunt, quibus et animas interficiunt. Et impudici, id est omnes fornicatores, et adulteri, et homicidæ animæ scilicet vel corporis; et idolis servientes, inter quos et avari ponuntur, et omnis qui amat et facit mendacium (1646)]; multi enim eum imitantur qui in veritate non stetit, et a quo omne mendacium procedit.

Ego Jesus misi angelum meum testificari vobis hæc in Ecclesiis. Ego sum genus, et radix David, stella splendida et matutina; et sponsus, et sponsa dicunt: Veni; et qui audit, dicat: Veni; et qui sitit, veniat; qui vult, accipiat aquam vitæ gratis. Quod enim ait, ego Jesus misi angelum meum testificari, non tibi singulariter, sed vobis pluraliter dicta: hæc in Ecclesiis non tantum beato Joanni, sed omnibus esse dicta demonstrat. Ipsum quoque B. Joannem, angelum intelligere possumus, qui hæc in Ecclesiis testificari a Domino missus est. Quis igitur ea non credit quæ per talem, tantumque legatum Jesus ipse omnibus Ecclesiis mandat, et dicit? Sequitur: *Ego sum genus et radix David: genus quidem, quia ab eo secundum carnem originem duco; radix autem, quia et Christus de David, et David de Christo, quasi arbor de radice pullulavit. Et Christus quidem de David secundum carnem; David vero de Christo secundum divinitatem.* *« Omnia enim per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil (Joan. i, 3). »* Et *stella matutina et splendida.* De hac enim stella scriptum est: *« Orietur stella ex Jacob, et exsurgat homo de Israel (Num. xxiv, 17); »* quæ quidem tam splendida est, ut et ipsi soli lumen præbeat, quæ si ei comparetur, lumen admittit. Est autem et matutina, illius videlicet, qui finem non habebit, diei nuntia. Quod autem sequitur: *Et sponsus, et sponsa dicunt: Veni;* tale est ac si diceret: Nulla amodo est excusatio, omnes audiverunt, sponsus et sponsa:

Christus et Ecclesia quotidie dicunt : Veni; sponsi enim verba sunt hæc : « Venite ad me, omnes qui laboratis, et onerati estis, et ego vos reficiam (Matth. xi, 8). » De sponsa vero dicitur : « In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum (Psal. xviii, 4). » Et qui audit, dicat : Veni; omnibus enim in locis prædicare conceditur; si enim omnes audiunt, et quicumque audiunt, dicunt : Veni; nemo est qui non prædicet. Nam et mulieres prædicare Apostolus docet, cum dicit : « Salvatur enim vir infidelis per mulierem fidelem (I Cor. vii, 14). » Nam etsi in Ecclesia non omnibus prædicare concessum sit, unusquisque tamen prædicat, dum et mala redarguit, et ad bene agendum aliquem invitat; quod qui non facit, in fraterna charitate se peccare non dubitet. Et qui doctrinam fidei, et verba vitæ audire desiderat, veniat (1647); non erubescat, cum tot habeat imitatores, neque de pretio timeat, si forte pauper est, sed secure, et sine hæsitatione veniens, aquam vitæ gratis accipiat. His autem ita dispositis, quoniam liber iste valde difficilis est, et diversis multisque modis intelligi et exponi potest, ne quis propter obscuritatem (ut minus capaces facere solent) vana somnia esse dicat; vel ad suum volens flectere intellectum, prave et contra fidem exponere conetur, contestatur beatus Joannes, omnesque adjurat, ne contra suæ animæ salutem aliquis hoc **372** agere præsumat; et est, quod dicitur :

Contestor ego omni audienti verba prophetiæ libri hujus : si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus plagas super illum, scriptas in libro isto : et si quis diminuerit de verbis prophetiæ hujus, auferet Deus partem de libro vitæ, et de civitate sancta, et de his

(1647) Cod. Vat. Et qui sitit, veniat.

A quæ scripta sunt in libro isto. Contestor ego Joannes, et testificor, omni audienti verba prophetiæ hujus, quæ si quis officiose, et malo ingenio (quod hæretici facere solent) super hæc pravam et erroneam intelligentiam apposuerit, Deus quoque apponet super illum plagas scriptas in libro isto; e contra vero si quis diminuerit de verbis prophetiæ libri hujus, et ea quæ Spiritus sanctus locutus est, vana et falsa esse confirmans, diminuere et delere tentaverit, firmissime credat et nullatenus dubitet quod Deus quoque, cui tam importune adversari non timet, auferet partem ejus, quam habiturus erat in sanctorum consortio, de libro vitæ et de civitate sancta Jerusalem, cujus laudes superius expositiæ sunt, et de his quæ scripta sunt in libro isto, in quo omnia sanctorum gloria, et honor, et beatitudo continentur.

Dicit, qui testimonium perhibet istorum : Etiam etiam, amen, venio cito. Hic enim qui testimonium perhibet istorum, quamvis beatus Joannes intelligi possit, qui etiam in Evangelio ait : « Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, et scripsit hæc (Joan. xxi, 24); » competentius tamen Christus intelligitur, quem eorum, quæ hic dicuntur, beatus Joannes testem esse confirmat. Qui etiam si vera falsaque revelet, et abscondita tenebrarum illuminet, atque secundum opera sua unicuique tribuat, subinfernus ait : Venio cito. Cui promissioni beatus quoque Joannes lætabundus respondet, dicens : Veni, Domine Jesu, tuum adventum exspectamus, suscipe nos in pace, atque angelorum junge cohorti. Gratia Domini nostri Jesu Christi, qua gratis ex nobis præcedentibus meritis salvati sumus, sit cum nobis omnibus. Amen

FINIS EXPOSITIONIS IN APOCALYPSIM.

INDEX HOMILIARUM ET SERMONUM

S. BRUNONIS EPISCOPI

Secundum editionem Marchesii, cui concordat codex Signinus, iis exceptis quæ in principio et fine codicis desunt.

373 HOMILIA I. — *Dominica I Adventus.* **D**
Incipit : Hoc est enim, quod Psalmista ait : *Deus manifeste veniet Deus noster*, etc.
Desinit : Sed verba veritatis a statu suo mutari non possunt.
 HOMILIA II. — *Dominica eadem*
 Quibusdam interrogantibus Dominum, et Salvatorem nostrum, etc.
 Et id quod fieri negant, fieri contigisset.
 HOMILIA III. — *Dominica II Adventus.*
 Joannes Baptista in vinculis et in carcere positus, etc.
 Hoc ad litteram intelligens, Joannem Eliam fuisse.

HOMILIA IV. — *Dominica III Adventus.*
 Omnes enim existimabant Joannem esse Christum.
 Hæc facta sunt in Bethania trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans.
 HOMILIA V. — *Feria IV Quatuor Temporum.*
 Missus est, inquit, Gabriel angelus, qui dei fortitudo interpretatur.
 Fiat mihi secundum verbum tuum, et discessit angelus ab ea.
 HOMILIA VI. — *Feria VI Quatuor Temporum.*
 Virgo Deo plena ad montana concessit etc.